

**Türkiye'de
Meslek Eğitimi
ve
Sorunları**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
YAYINLARI**

TÜRKİYE'DE MESLEK EĞİTİMİ ve SORUNLARI

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VI. EĞİTİM TOPLANTISI**

25 - 26 Kasım 1982

ŞAFAK MATBAASI
Ankara — 1983

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

BİLİM DİZİSİ NO. : 6

Yayına Hazırlayan :

Nurettin ERGEN

Mustafa METİN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
SUNU	7
T.E.D. BİLİM KURULU BAŞKANI PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU'NUN VI. EĞİTİM TOPLANTISI AÇIŞ KONUŞMASI	11
TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ GENEL BAŞKANI CELAL ŞARDAN'IN KONUŞMASI	15
BİLDİRİ : I Meslek Eğitiminin Kapsam ve Gelişimi ... .. (Doç. Dr. İlhan Sezgin)	19
BİLDİRİ : II Mesleki Eğitimin Bugünkü Durumu ... .. (Doç. Dr. Haydar Taymaz)	63
PANEL : 1 Meslek Eğitiminin Bugünkü Sorunları Nelerdir?	95
BİLDİRİ : III Genel Eğitim - Mesleki Eğitim İlişkisi ... .. (Prof. Dr. Hıfzı Doğan)	163
TÜRKİYE'DE MESLEK EĞİTİMİ VE SORUNLARI «GENEL EĞİTİM - MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİSİ» DOÇ. DR. FEVZİ ERCAN	195
BİLDİRİ : IV Mesleki Eğitim ve İstihdam ... .. (Y. Doç. Dr. Cavit Sıdal)	229
PANEL : 2 Türkiye'de Meslek Eğitimi İşlevsel Duruma Getirilebilir	259

S U N U

Ulu önder Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş bulunan Türk Eğitim Derneği'nin yıllık eğitim toplantılarının altıncısı gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. **Türkiye'de Meslek Eğitimi ve Sorunları** konusunun ele alınarak işlendiği VI. Eğitim Toplantısı da bundan önceki yıllarda yapılan ve çalışmaları yayınlanmış bulunan eğitim toplantıları gibi önemli ve güncel bir konuya bilimsel boyutta yaklaşılmasını sağlamıştır. Eğitim gibi önemi toplumsal yaşama, ulusal ekonomimize, kalkınmamıza katkı ve etkisi gün geçtikçe artan bir alanda sınırlı olanaklar içinde derneğimizin aksatmadan yıllık toplantılar düzenlemesinin, gerçekleştirmesinin, bilimsel toplantıların çalışmalarını kamunun yararına sunmasının yaygın bir kabul ve ilgi gördüğü kanısını taşımaktayız.

Çalışma, iş, meslek gibi terimlerin toplumda bireylerin günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olması, eğitimin bireylere meslek, iş kazandırmaya yönelik olmasını güncel ve gerekli kılmaktadır. Atatürk'ün çizdiği çağdaş eğitim uygulamaları çerçevesinde eğitim sisteminin işe ve mesleğe dönüklük kazanması gerektiği açıktır. Çağımızda bir çok nedenden dolayı, gün geçtikçe toplumlarda ve toplumumuzda önemli bir sorun olan işsizlik ve kalifiye işçi yetersizliği, ara insan-gücü, meslek adamı gereksinmesini karşılayamama Mes-

lek Eğitimini başlı başına bir çözüm olarak önemli kılmaktadır. Meslek eğitiminden kastımız yalnız doktor, avukat, öğretmen, subay yetiştirmek olmayıp toplumda işlevi ve yeri olan meslekler için insangücünü eğitmektir. Bir diğer deyişle berberin, terzinin, kunduracının, tornacının, oto tamircisinin, balıkçının, çiftçinin meslek adamı olarak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitilmesini **Meslek Eğitimi** olarak görmek gerekmektedir. Bu çerçevede örgün eğitimin planlama ve uygulamalarında çırak, kalfa eğitimi konusu büyük bir önem taşımaktadır.

Türkiye'de Meslek Eğitimi ve Sorunları adlı VI. Eğitim Toplantımızın ilk günü «Mesleki Eğitimin Kapsam ve Gelişimi» adlı bildirisini sunan Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. İlhan Sezgin, konunun dünyada ve ülkemizdeki gelişimi üzerinde durmuş, uygulanmakta olan sistemin birey ve ülke gereksinmelerine cevap vermedeki etkinlik derecesini tartışmış, değerlendirmeler yaparak önerilerde bulunmuştur. İlk gün sunulan ikinci bildiri de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Haydar Taymaz mesleki ve teknik eğitimin kalkınma dönemindeki durumunu ve gelişmesini okul, öğrenci ve öğretmen değişkenlerine göre «Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu» başlıklı bildirisinde ele almıştır. Toplantının ilk günü yapılan panel çalışmasında bilim edamları ve Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile uzmanlar «Meslek Eğitiminin Bugünkü Sorunları Nelerdir?» sorusuna amaç, gerekler, uygulamalar, politikalar çerçevesinde yaklaşarak, tartışmışlar ve görüşler getirmişlerdir.

Toplantının ikinci günü ilk oturumda Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinden Prof. Dr. Hıfzı Doğan ile Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fa-

kültesinden Doç. Dr. Fevzi Ercan eğitim sistemimizde «Genel Eğitim-Mesleki Eğitim İlişkisi»ni bildirilerinde ele alarak tartışmışlar mesleki eğitimin giderek genel-leştiğinde ama genel eğitimin aynı hızla meslekileşmediğine dikkat çekmişlerdir. İkinci günün ikinci oturumunda Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyelerinden Y. Doç. Dr. Cavit Sıdal meslek eğitiminin tüm eğitim sistemi içerisinde daha geniş bir yer tutması gereğine ve meslek eğitimi ile endüstri arasında olması gereken sıkı işbirliğine ve eşgüdümüne dikkati çekmiştir. «Mesleki Eğitim ve İstihdam» konulu bildirisinde Y. Doç. Dr. Sıdal, meslek eğitiminin pahalı oluşunu saptayarak devlet dışında diğer kurumların da katkılarının sağlanması gereğini vurgulamıştır. İkinci günkü toplantının son çalışması olan ikinci panel'de «Türkiye'de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir?» sorusuna bilim adamları, Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilcisi ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu temsilcisi değişik boyutlarda yaklaşarak görüş ve öneriler getirmişlerdir.

Toplantıya katılanlar bildirilere ve panel çalışmalarına soru sorarak, görüş belirterek ve belli katkılar getirerek ilgi göstermişler ve çalışmalarını zenginleştirmişlerdir.

Bundan önceki yıllarda yapılan toplantıların çalışmalarının yayımlandığı biçimde VI. Eğitim Toplantısının çalışmalarını da kamuoyuna ve ilgililere ulaştırmak Bilim Kurulumuzca yararlı görülmektedir. VI. Eğitim Toplantısının ve çalışmalarının yayınlanmasının gerçekleştirilmesinde Bilim Kurulumuza olanak sağlayan Türk Eğitim Derneği Genel Merkez Yönetim Kuruluna ve bilimsel eğitim çalışmalarımızı her yıl desteklemiş

olan Türk Eğitim Derneği Genel Kurul üyelerine teşekkürlerimizi sunmak isterim.

VI. Eğitim Toplantısının hazırlık çalışmalarında, toplantının planlandığı biçimde gerçekleştirilmesinde bize katılarak bildiri sunan bilim adamları ile panel üyelerine, hazırlık ve yayın için gerekli çalışmalarda üstün bir gayret ve içten bir ilgi göstermiş bulunan başta Türk Eğitim Derneği Genel Müdürü Sayın Seydi Dinçtürk olmak üzere Genel Müdürlük elemanları Sayın Semra Aydın, Nilgün Can, Mehtap Varol, Orhan Uzun ve yapıtı yayına hazırlayan Dr. Nizamettin Koç, Uzman Mustafa Metin ile Nurettin Ergen'e Bilim Kurulumuzun teşekkürlerini sunarım.

Gösterdikleri ilgi için Şafak Matbaası ilgililerine teşekkür etmekteyiz.

Prof. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU
Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu
Başkanı

**T.E.D. BİLİM KURULU BAŞKANI PROF. DR.
SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU'NUN VI. EĞİTİM
TOPLANTISINI AÇIŞ KONUŞMASI**

Efendim, büyük insan Aziz Atatürk'ümüz için saygı duruşuna davet ediyorum. (Saygı duruşu yapıldı)

Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanı, Sayın Sayıştay Başkanı, değerli konuklar, sizleri Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına saygıyla selamlarım.

Yıllık Bilimsel Eğitim Toplantılarımızın altıncısına ulaşmaktan dolayı mutluyuz, kıvanç duymaktayız. Kamuya yararlı ve eğitim uygulamalarına dönük bir dernek olarak Atatürk'ün buyruklarıyla kurulan Türk Eğitim Derneğinin Bilim Kurulu, her yıl eğitimimizin güncel ve temel konularından birini belirleyerek, bunu bilimsel bir toplantıda ele almaktadır. Yıllık eğitim toplantılarımızın ana özelliği, ele alınan eğitim konusuna, sorunlarına yalnız bilimin ışığında yaklaşmaktır. İlk toplantımızı Yükseköğretime Giriş Sorunlarına, ikinci toplantımızı Ulusal Eğitim Politikamıza ayırmıştık. Üçüncü toplantımızı Çocuk ve Eğitim konusunda yapmış, dördüncü toplantımızda Temel Eğitim konusuna değinmiştik. Beşinci toplantımızı 1981 Atatürk Yılında Atatürk ve Eğitim konusunda yapmıştık. Bu yılki toplantımız ise, altıncı eğitim toplantımız olmaktadır. İlk beş toplantımızın bilimsel çalışmalarını Derneğimiz ya-

yınlamış bulunmaktadır. Altıncı eğitim toplantımızın da çalışmalarını yayınlamayı amaçlamaktayız.

Bu yılki eğitim toplantımızın konusu, **Türkiye’de Meslek Eğitimi ve Sorunları** olmaktadır. Kuşkusuz eğitim bir bütün olup, onu belli kısımlara ayırmak, her zaman kolay ve yerinde değildir. Bununla beraber, eğitim toplantımızda Ülkemizde Meslek Eğitimi gibi eğitim bütününden kolayca ayrılamayan bir konuyu daha derinine incelemek ve ana sorunlarına ışık tutmak amacıyla belirleyerek, genellikle ortaöğretim düzeyinde tartışmak üzere seçmiş bulunuyoruz.

Eğitimin genelde amacı, bilgi kazandırmak, davranışlar kazandırmak, beceri kazandırmak, kültürlü kılmak, bilgiyi ve kültürü genişletmek biçiminde özetlendiğinde, bu özetlemeye **mesleğe hazırlamak, yaşam için beceri kazandırmak** gibi temel hususları eklemeye isek eksik bir iş yapmış oluruz.

Ulusal eğitim uygulamalarımız, Atatürk ilkeleri çerçevesinde Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne ulaşmasını amaçladığına göre, bilim ve teknoloji ile uğraşacak, bilgi ve beceriyi yaşama uygulayacak meslek sahibi vatandaşlar yetiştirmek durumundadır. Eğitimde bireylere uygulanabilir, işe yarar bilgiler vermek, beceriler kazandırmak, onları mesleklere hazırlamak amaçlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

Eğitim, bireylere sağladığı bu temel hizmetin yanı sıra, mesleksel bilgi ve becerilerin geliştirilmesini, zenginleştirilmesini de sağlamak durumundadır. Kalifiye işçi, nitelikli meslek adamı açığı gün geçtikçe büyürken, işsiz sayısı da artmaktadır. Mesleksel beceri gerektiren işlere, çalışma yaşamına eleman yetiştirmek ülkemizde

temel bir sorundur. Diplomalı işsizler değil, diplomalı ve iş becerili mezunlar yetiştirmek gereği açıktır.

Ülkemizde **Meslek Eğitimi** geniş bir alana yayılmış olmakla beraber, eğitim uygulamalarımızı dikkate aldığımızda, bunun özellikle ortaöğretim düzeyinde askeri, öğretmen yetiştirme ve mesleki teknik öğretiminde toplandığını görmekteyiz. Bilim ve teknolojinin baş döndürücü bir biçimde gelişmesi, günlük yaşamımıza hızla girmesi, toplumlar için teknik meslekleri ve bunlara eleman yetiştirmeyi daha önemli ve gerekli kılmıştır. Bu bakımdan Altıncı Eğitim Toplantımızda bu konuya ağırlığın verilmesi planlanmış bulunmaktadır.

Planlı kalkınma döneminin başladığından bu yana, 5 yıllık kalkınma planlarında Meslek Eğitime özellikle Mesleki Tekniköğretime gerekli önem ve öncelikler verilmiş, örneğin genel lise, mesleki teknik lise sayıları arasındaki açıklığın giderilmesi planlanmış ve önlemler alınmıştır. Ancak 1980'lerde sonucun istenilen düzeye ulaşmadığı; hatta genel lise uygulamalarının sayısal olarak mesleki teknik lise aleyhine sürdüğü gözlenmektedir. Kuşkusuz bu olgu ve sorunun başta ekonomik olmak üzere birçok nedeni vardır.

Toplantımızda bunlara değinilecek, sorunun derinine inilecektir, umudumuz budur. **Meslek Eğitimi** konusunda ulusal düzeyde saptanmış meslek standartlarının bulunmaması, unvan, yetki ve sorumlulukların ve bunların gerektirdiği bilgi ve becerilerin içiçe girmiş olması, çağın gelişmesine meslek eğitimi ve öğretimi programlarının gereği gibi ayak uyduramaması, yetişme sırasında kuramsal ve pratik çalışmalara verilen ağırlıkların sorun olması, derslerin içerikleri konusu, meslek eğitiminin ekonomi, üretim ve çalışma yaşamıyla ilişkilerinin belirlenememesi ve istihdam; akla gelen ve

meslek eğitimi çerçevesinde çözülmesi gereken temel sorunlar ve engeller olmaktadır.

Toplumda el işine ve kafa işine yüklenen farklı değer yargılarının **Meslek Eğitimi** uygulamalarını ve bireyleri psikolojik olarak etkilediği bilinen bir gerçektir. Bu etkileme, planların gerçekleştirilmesine zaman zaman engel olabilmektedir. Toplantımızda bu sorunlara ilişkin ve özellikle ortaöğretim düzeyinde açıklamalar getirilecek, çözüm yollarına ilişkin öneriler tartışılacaktır. Bildiri ve panel çalışmalarında, bilimsel yaklaşımın ve araştırmaların sağladığı bilgi, yorum ve görüşler ortaya konulacak ve tartışılacaktır. İki gün sürecek olan bu bilimsel toplantıda ülkemizde, çalışma, işsizlik, ekonomi, sosyal savunma, kalkınma, eğitim ve benzeri yönlere sorunlara ve konulara yönelik meslek adamı yetiştirme, meslek eğitimi konusunu ele alıp, temel belirlemeler ve değerlendirmeler yapılacaktır. Ümidimiz odur ki, eğitim uygulamalarının Meslek Eğitimi kısmına toplantımızın ulaşacağı sonuçlar ışık tutabilecektir.

Teşekkürlerimizi ve saygılarımı sunmak isterim.

Şimdi, Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı Sayın Celal Şardan'ı açış konuşmaları için kürsüye davet ediyorum. Buyurun Sayın Şardan.

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ GENEL BAŞKANI CELAL ŞARDAN'IN KONUŞMASI

Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanımız, Sayın Sayıştay Başkanımız, Türk Eğitim Derneği Altıncı Eğitim Toplantısının çok değerli konukları; Türkiye'de meslek eğitimi ve sorunları konulu eğitim toplantımıza hoş geldiniz. Toplantımıza katılmalarınızdan ötürü tüm konuklarımıza teşekkür eder, sizleri şahsım ve Genel Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlarım.

Bugün altıncısını yapmaktan gurur ve kıvanç duyduğumuz eğitim toplantıları, ulusal eğitim politikamızın Atatürkçü çizgide ve çağdaş bilimsel temellere dayalı olarak oluşturulması, yönlendirilmesi yolunda attığı adımlardan birincisini teşkil etmektedir.

Değerli konuklar; 55 yıl önce Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş olan Türk Eğitim Derneği, o yıllarda Tüzüğünde yer alan kuruluş ilke ve amaçlarından ön planda ele alınan, yabancı dille öğretim yapılan okulların kurulması idi. Bu suretle yabancı dille öğrenim, yabancıların tekellerinden kurtarılmıştır. Zamanla gelişen ve sayıları artan kolejlerimizin kendilerini idare edebilecek duruma gelmeleri üzerine, tüzel kişiliği olan vakıflar haline dönüştürülmüştür. Derneğimizin bu konudaki görevi, vakıfların çalışmalarına katkıda bulunmak, denetimini sağlamaktır. Yabancı dille öğretim

yapan okullarının kurulmasında olduğu gibi, yurt konusunda da devletin rol ve çabaları artmıştır. Bu konuda da özel yurtlara olan ihtiyaç büyük ölçüde azalmıştır. Bu bakımdan Türk Eğitim Derneğinin kuruluş amaçlarının en önemlilerinden biri olan anasız-babasız, yoksul olup okuma olanağından yoksun bulunan çalışkan ve zeki Türk çocuklarının ortaöğretimine katkıda bulunma konusundaki çalışmaları her yıl artan sayıda ve artan tutarda öğrenim yardımlarıyla devam edegelmektedir. Bu yıl 630 öğrenciye 8 milyon 540 bin lira yardım yapılacaktır. Eğitim biliminin bağımsız bir bilim dalı olarak kurulması ve geliştirilmesinin Türkiye için öneminin bilinci içinde bulunan Derneğimiz, Türk eğitime bilimsel yönde katkıda bulunmak amacıyla son 5 yıl içinde çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bu yoğun çalışmalarımızın ürünlerinden birisi, «Eğitim ve Bilim» dergisinin yayınlanmasıdır. Diğerleri, Eğitim Bilim, Eğitim Hizmet Ödülleridir. Bunlara ek olarak aynı amaçlara yönelmiş bulunan araştırma faaliyetleri ve kitap yayınları da, Derneğimizin Türk eğitime bilimsel katkıda bulunmak amacıyla yapılan diğer çalışmaları gibi bir gereksinimi karşılayacak niteliktedir. Bu etkinlikler, Türk eğitim alanında artık yerini bulmuş ve daima beklenebilir çalışmalar olmuştur.

Bugün çalışmalarına başlayacak olan altıncı eğitim toplantımızın konusu olan «Türkiye’de Meslek Eğitimi ve Sorunları» konusunun önemini belirtmek yönünden Dördüncü Beş Yıllık Planda ve 1982 Programında bu konuda yer alan birkaç görüşe değinmek istiyorum. «İşgücünün vasıf yönünden ekonominin ihtiyaçlarına uygun olması, kalkınma ve teknolojik gelişmede birinci özelliği taşımaktadır. Eğitim sisteminin içeriği, istihdam koşulları ve teknolojik yapıyla uyumlu değildir. Türk sanayileşme çabalarına karşın, örneğin lise düzeyinde

gelişme, teknik alanlardan çok, genel alanlarda olmaktadır. Teknik okullarda verilen eğitimin içeriği, modernleşen sanayinin gerektirdiği düzeyde olmadığı gibi geleneksel yapıyla da tutarlı değildir. Kendi eğitim ilkelerine uygun araçlardan yoksundur». Bu bakımdan burada «Meslek Eğitimi ve Sorunları» konusunda yapılacak görüşmeler, bu planın belirttiği sorunlara ışık tutacak ve Ülkemize yararlı olacaktır.

Derneğimizin tüm bilimsel çalışma faaliyetlerini olduğu gibi, 6. Eğitim Toplantımızı mümkün kılan Bilim Kurulumuzun Sayın Başkanına ve üyelerine, 6. Eğitim Toplantımıza bildiriyle ve panelde konuşmalarıyla katılacak olan değerli eğitimcilere, bilim adamlarına ve yöneticilere, toplantıya katılan ve tartışmalarda söz alarak katkılarda bulunacağına inandığım değerli konuklarımıza ve Sayın Başkanlara şimdiden şahsım ve Yönetim Kurulu adına sonsuz teşekkürlerimi sunar, Toplantımızın Türk eğitimine yararlı olması temennisiyle başarılar dilerim. (Alkışlar)

Bildiri : I

**Meslek Eğitimin
Kapsam ve Gelişimi**

**Doç. Dr. İlhan Sezgin
Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakóltesi
Öğretim Üyesi**

**Oturum Başkanı :
Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoğlu**

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN KAPSAM VE GELİŞİMİ

GİRİŞ

Bu tebliğin amacı, Mesleki ve Teknik eğitimin dünyadaki ve ülkemizdeki gelişimini kısaca incelemek, günümüz Türk toplumunun mesleki ve teknik eğitime olan ihtiyacını belirtmektir. Ülkemizin kalkınması için gerekli orta kademe insan gücünü yetiştirmekle görevli mesleki ve teknik eğitim sistemimizin problemlerinin seçkin topluluğumuz önünde tartışılmasına imkan veren Türk Eğitim Derneği yöneticilerine teşekkür etmek isterim.

TERİMLER VE TANIMLAR

Bu tebliğde geçen bazı terimler, aşağıdaki anlamlarda kullanılmıştır.

Mesleki Eğitim : Bireye iş hayatındaki belirli bir meslek ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleri ile geliştiren eğitim sürecidir.

Temel Mesleki Eğitim : Bireyin iş hayatındaki belirli bir meslek veya meslekler ailesinde işe giriş yapabilmesi için gerekli olan asgari standartlar seviyesinde

bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları ile genel ve mesleki kültür kazandıran eğitim sürecidir.

Teknik Eğitim : İleri seviyede fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren, becerili işçi ile mühendis arasındaki meslek kademesindeki bir görev için gerekli olan bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını geliştirme sürecidir. Teknik eğitim, temel mühendislik alanlarında yaygın olmakla birlikte bu alanlarda sınırlı değildir. Tarım, sağlık, beslenme, ticaret ve diğer alanlarda da bilim ve teknolojiadaki gelişmelere paralel olarak teknik eğitim uygulamaları gelişmektedir.

Çıraklık Eğitimi : Yetkili otoriterlerce kabul edilmiş çıraklık standartlarına göre düzenlenmiş çırak veya kanuni vasisi ile iş veren yetkili temsilcisi tarafından imzalanmış bir çıraklık sözleşmesi esaslarına göre, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını çırakta, prensip olarak iş içerisinde, geliştirme sürecidir.

Becerili işçi-usta : Bir mesleğin kapsadığı bütün işlemleri iş hayatının standartlarına uygun olarak hızlı ve kaliteli olarak yapabilen, işin yapılışını bağımsız olarak planlayabilen, üretim sürecinde karşılaşılan problemlerin çözümünde teknik bilgisini doğru olarak kullanabilen, üretime ilişkin pratik hesaplamalarını yapabilen, düşüncelerini yazılı, sözlü ve çizgisel olarak belirtebilen teknik elemandır.

Teknisyen : Endüstride üretim veya hizmet alanlarında matematik ve teknolojik prensiplerini anlayan ve bu prensipleri faaliyetleri sırasında uygulayan, üretim projelerinden ayrıntılı iş resimleri hazırlayan ve üretimi düzenleyen, makine ve aletlerin bakımlarını yapan, işin gereğine uygun malzemeyi seçen ve kontrol eden,

faaliyet alanı ile ilişkili işlemleri doğru olarak yapan ve üretime nezaret eden teknik elemandır.

Operatör : Endüstriyel mesleklerin bir bölümünde, işlemleri önceden planlanmış bir düzen içerisinde endüstriyel standartlara uygun olarak yapan, işlemlere ilişkin teknik bilgiyi üretim süreci içerisinde etkin olarak kullanan ve üretimde sınırlı sorumluluğu alan kişidir.

İleri Mesleki Eğitim : 1) Temel mesleki eğitimden sonra ileri seviyede mesleki ihtisas veren eğitim; 2) Orta seviyede yönetici (usta, usta-başı, postabaşı, monitor v.b.) meslek adamı yetiştiren eğitim; 3) Belirli bir meslek alanı içindeki çeşitli iş kollarından biri için gerekli bilgi ve becerileri kazandıran eğitim.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TARİHİ GELİŞİMİ

Bu bölümde mesleki ve teknik eğitimin dünyadaki ve ülkemizdeki tarihi gelişimi bu tebliğin sınırları içerisinde kısaca tanıtılacaktır. Mesleki eğitimin birey, meslek ve eğitimden oluşan üç boyutu vardır. Üretim sistemlerinde ve eğitim anlayışında meydana gelen değişiklikler, mesleki ve teknik eğitimin amaç, kapsam, metod ve organizasyonunu da etkilemiştir. Bu sebeple üretim sistemleri ve eğitim anlayışındaki değişmelerin meslek eğitimine olan etkileri kısaca incelenmektedir.

Üretim Sistemleri : Üretim sistemleri ile bu sistemlerin ihtiyaç duyduğu insan gücünün nitelikleri ve yetiştiriliş biçimi arasında sıkı ilişki vardır. Üretim sistemlerindeki gelişmeler, bireyi, bir işe hazırlayan mesleki eğitimi de etkilemiştir. Üretim sistemlerini 1) Aile

üretim sistemi 2) El sanatları üretim sistemi 3) Aile işletmeleri üretim (fabrika öncesi) sistemi, 4) Fabrika üretim sistemi olarak gruplayabiliriz.

1) **Aile Üretim Sistemi**: Medeniyetin ilk gelişim süreci içerisinde dışa dönük olmayan kapalı bir ekonomik ve sosyal yapı içerisinde gelişmiş olan bu sistem, en eski bir üretim sistemidir. Toplumların ihtiyacı olan mal ve hizmetler, ailelerden oluşan küçük üretim birimleri tarafından karşılanmıştır. Belirli aileler, toplumun ihtiyacı olan mal ve hizmetleri üretmede iş bölümü yapmıştır. Bireye iş için gerekli olan davranışlar aile içerisinde kazandırılmıştır. Bilgi ve beceriler aile içerisinde kişiden kişiye devredilmiştir. Aile üretim sisteminde kişinin mesleki eğitimi aile içerisinde başlamakta ve ailede son bulmaktadır.

2) **El Sanatları Üretim Sistemi**: Bu tür üretim sisteminde ürün, yetişkin sanatkârlar (ustalar) ile birkaç yardımcısı veya çıraklar tarafından meydana getirilmiştir. Üretimin temel elemanı ustalardır. Medeniyetin ilerlemesi ile birlikte şehirler arasında ilişkilerin gelişmesi, iç ve dış ticareti olumlu yönde etkilemiştir. İç ve dış pazarların ürün ihtiyacını karşılayabilmek için ürün cinsine bağlı olmak bir iş bölümü geliştirmiştir. Ancak ürün için gerekli bütün işlemler usta tarafından yapılmıştır. Bu sebeple modern üretim teknolojisinde olduğu gibi iş içerisinde bölünme, bu üretim sisteminde yoktur.

Gelişen toplumların mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan insangücü çıraklık eğitimi yoluyla yetiştirilmiştir. Çıraklık, ilk organize olmuş mesleki eğitim sistemidir. Çıraklık eğitimi, bireyde hem iş için, hem yaşadığı topluma uyum için gerekli olan

davranışları kazandırmayı amaçlamıştır. Çıraklıktan ustalığa geçişte kalfalık bir ara mesleki aşamadır.

El sanatlarına dayalı üretim sistemi «Lonca» olarak isimlendirilen esnaf teşekküllerini oluşturmuştur. Loncalar günümüzde işçi ve işveren kuruluşlarının oynamakta oldukları rollerin bir çoğunu yerine getirmiştir. Çalışanların mesleki eğitimine, eğitim sistemi içerisinde yer verilmeyen dönemlerde loncalar becerili insan-gücünün yetiştirilmesinde önemli hizmetler yapmıştır.

Gelişen toplumların ürüne olan ihtiyacı loncalar ile düzenlenmiş olan el sanatlarına dayalı üretim sistemini köklü bir biçimde sarsmıştır. Statik bir toplum düzenini benimseyen loncaların toplumların artan isteklerine cevap verememesi ve gelişmeyi engeller tutumu, karşıt tepkileri oluşturarak, zamanla bu kuruluşların etkinliklerini kaybetmelerine yolaçmıştır.

3) Aile İşletmeleri Üretim Sistemi : Loncalar vasıtası ile düzenlenen el sanatlarına dayalı üretim sistemi yeni buluşlar, iç ve dış pazarların ürüne olan ihtiyacının artması, tüccar ve sermaye sahiplerinin giderek güçlenmesi gibi sebeplerle etkinliğini kaybetmiştir. Değişen şartlara uyum gösteremiyen el sanatlarına dayalı üretim sisteminin yerini aile işletmeleri üretim sistemi almıştır. Bu sistem, fabrika üretim sistemine geçişte bir köprü görevi yapmıştır. Aile işletmeleri üretim sisteminde, üretim araçları tüccar veya üretimi koordine eden işletmeci tarafından temin edilebildiği gibi ustalar da kendi üretim araçlarının sahibi olmuşlardır. Üretimin etkili olarak kontrol edilmesindeki güçlük, standardizasyonu ve üretim tekniklerinin geliştirilmesinde güçlükler yaratmıştır. Daha verimli bir üretim düzeninin geliştirilmesi yönündeki çabalar, fabrika üretim sistemini oluşturmuştur.

Aile işletmeleri üretim sisteminde ustalar, zamanla ücretli bir işçi durumuna gelmiştir. Bu sistemde, üretimde iş bölümünden daha yaygın olarak yararlanılmaya başlanılmıştır. El sanatlarına dayalı üretim sisteminde her bir müşterinin isteklerine uygun bir üretim düzeninin egemen olmasına karşılık, bu sistemde toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek toplu üretim ağırlık kazanmıştır.

Üretim düzeninde meydana gelen değişme, bireyin iş içerisinde yetiştirilmesini esas alan mesleki eğitim düzenini de etkilemiş, usta ile çırak ilişkileri el sanatları üretim sistemine göre değişik bir mahiyet almıştır. Bu dönemde geleneksel çıraklık eğitiminin etkisinin giderek zayıfladığı görülmektedir. Bununla birlikte, bu dönemde de çıraklık eğitimi becerili işçilerin yetiştirilmesinde tek kaynak olmuştur.

4) Fabrika Üretim Sistemi : Bu üretim sistemini el sanatları ve aile işletmeleri üretim sisteminden ayıran en belirgin özelliklerden birisi, üretimde iş bölümünün gelişmiş olmasıdır. Üretim veriminin yükseltilmesine duyulan ihtiyaç, planlama ve organizasyon kavramları ile üretim tekniklerinin geliştirilmesinde etkili olmuştur. Fabrika sisteminde sanatkârın iş yerindeki rolünde de önemli değişiklik olmuştur. Bu sistemde sanatkâr yevmiye ile çalışan bir işçi durumuna gelmiştir.

Üretimde iş bölümünün gelişmesi, iş gücünün kompozisyonunda da değişikliklere sebep olmuştur. Yaptığı iş sınırlı sayıdaki işlemlerden oluşan ve büyük oranda tekrara dayalı olan operatörler, iş gücü içerisinde yeni bir meslek elemanı grubu olarak belirmiştir. Geleneksel çıraklık eğitiminin fabrika üretim sisteminin insan-gücü ihtiyacını etkili bir şekilde karşılamadığı görülmüştür. Çıraklık eğitiminin yetersiz kaldığının görülmesi,

Devleti mesleki eğitim süreci içerisinde daha etkili rol almaya zorlamıştır. Bilim ve teknolojideki gelişmeler eğitim kavramlarında da değişikliklere sebep olmuştur. Hızla değişen ve daha karmaşık bir nitelik alan iş için, bireyin yetiştirilmesine duyulan ihtiyaç organize mesleki ve teknik eğitimin gelişmesinde etkili olmuştur.

Endüstrileşen toplumlarda iş hayatının hızla değişmesi ve karmaşık bir nitelik alması, sürekli bir istihdam için kişinin sahip olması gerekli niteliklerde de önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu durum, bireyin mesleki eğitiminde amaç, kapsam, metod, organizasyon ve süresinde değişiklikleri zorunlu hale getirmiştir.

Endüstrileşmenin eğitim üzerindeki başlıca etkileri şunlar olmuştur :

1) Geleneksel eğitim kurumlarında bireye kazandırılan davranışların endüstrileşmiş toplumlar için yeterli olmadığını anlaşılması.

2) İş hayatının insangücü ihtiyacının çeşitlenmesi.

3) Üretimdeki verimlilik ile insangücünün yetişkinliği arasındaki ilişkinin kavranması.

4) Geleneksel çıraklık eğitiminin iş hayatının ihtiyaçlarına etkinlikle cevap vermede yeterli olamayacağını görülmesi.

5) İş hayatının insangücü ihtiyacının nitel ve nicel yönden karşılanabilmesi için Devletin, eğitim kurumlarının ve işletmelerin mesleki eğitim sürecinde aktif rol almaları gerektiğinin benimsenmesi.

6) İşin, bireyin çok yönlü gelişmesindeki eğitsel değerinin kavranması.

7) İnsangücü kaynağının geliştirilmesinin, toplumsal gelişmede tabii kaynakların geliştirilmesi kadar önemli olduğunun anlaşılması.

8) Eğitim hizmetlerinin, toplum kesimlerine dengeli götürülmesinin benimsenmesi.

İş Eğitimi Kavramındaki Gelişmeler : Bireyin içinde yaşadığı ortamın ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile bilim ve teknolojiadaki gelişmeler onun eğitimi etkilemiştir. Bu etkileşimin sonucu olarak, eğitimin amaç, kapsam, metod ve organizasyonunda çeşitli dönemlerde önemli farklılaşmalar olmuştur. Mesleki ve Teknik eğitime yön veren başlıca eğitim kavramlarını bu tebliğin sınırları içerisinde tarihi gelişim seyri içerisinde incelemeye çalışalım.

Eğitim faaliyetleri ilkel toplumlarda organize olmamış bir biçimde başlamış ve büyük ölçüde deneme ve yanılma esasına bağlı kalmıştır. İlk doğu ve batı medeniyetlerinin gelişmesi ile birlikte, organize eğitim faaliyetleri ortaya çıkmıştır. Eski Mısırda organize olmuş çıraklık eğitiminin varlığını gösteren yeterli bilgi olmamakla birlikte bu medeniyetin ortaya koyduğu eserleri inceleyen tarihçiler, çıraklık eğitiminin varlığına inanmaktadır. Organize olmuş ilk çıraklık eğitiminin Babiller tarafından geliştirildiği kabul edilmektedir.

İlk batı medeniyetlerinde eğitim, bireyin toplum için yararlı bir kişi olarak yetiştirilmesi düşüncesi etrafında gelişmiştir. Bireyin eğitiminde akıl ve bilim yolundan yararlanılmaya başlanılmıştır. Eğitimin önde gelen amacını bireyin fiziki ve estetik yönden geliştirilmesi teşkil etmiştir. Kişinin düşünce gücünün geliştirilmesine önem verilmiştir. Zihni disiplinler kavramına dayalı bir eğitim anlayışı, eğitimin yapı ve kapsamına

egemen olmuştur. Zihnin geliştirilmesinde klasik disiplinlerden yararlanılmıştır. Bireyin düşünme gücünü geliştirme, eğitim programlarında merkeze alınmış buna karşılık geliştirilen davranışın hayattaki pratik değeri üzerinde fazla durulmamıştır. Bu eğitim anlayışının tabii bir sonucu olarak mesleki eğitim, eğitim sisteminin kapsamı dışında tutulmuştur. İş hayatı için gerekli insangücünün yetiştirilmesinde çıraklık eğitimi tek kaynak olmuştur.

Orta çağda hıristiyanlığın Avrupa'da etkisinin giderek yayılması, eski Yunan ve Roma eğitim anlayışına göre düzenlenmiş olan eğitim sisteminin gerilemesine ve yerine kilise denetiminde yeni bir eğitim sisteminin gelişmesine sebep olmuştur. Bu sebeple orta çağda dini kurullara bağlı okullar gelişmiş ve bu kurumlar tek öğrenme kaynağı haline gelmiştir. Bireyin bir işin veya mesleğin gerektirdiği davranışları, kazanacak biçimde yetiştirilmesi, okulların amaçları dışında görülmüştür.

Orta çağdan yeni çağa geçişte, eğitim kavramlarında da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Mesleki eğitim yönünden bu değişiklikleri iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi duyu organlarındaki etkileşimin öğrenmede temel olduğudur. Diğeri ise yaparak öğrenme kavramıdır. Bu iki kavram, mesleki eğitimi köklü bir biçimde etkilemiştir. Duyu organlarının öğrenme sürecindeki öneminin anlaşılması, öğretim yöntemlerinde değişikliklere sebep olurken, yaparak öğrenme kavramı, bireyin bir bütün olarak gelişmesinde işin eğitsel değerinin anlaşılmasına yardım etmiştir. Yeni çağda dini kurumların eğitim üzerindeki etkileri zayıflamış, Yunan ve Roma kültürünün eğitim üzerindeki etkisi tekrar ağırlık kazanmıştır. Hümanist eğitim hareketinde bireyin eğitiminde, klasik eserlere ve Zihni

disiplinlere önem verilmiştir. Eğitim, mesleki ve pratik nitelikte olmayıp, genel ve kültürel niteliktedir. Eğitimin birey ve toplum ihtiyaçlarına yeterince cevap vermemesi yenilik yapma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Eğitimde sistemli gözlem, deney ve incelemenin önemi anlaşılmaya başlanmıştır.

Rousseau, bireyin gelişmesinde işin önemini sistemli bir biçimde belirterek mesleki eğitimin gelişmesine yardım etmiştir. Doğrudan gözlem ve faaliyete bizzat katılmanın eğitimdeki önemi daha iyi anlaşılmuştur. Eğitim sürecinde öğrenci merkeze alınmıştır. Rousseau, tarım ve el sanatlarının zengin ve fakir ayrımı yapılmadan herkese öğretilmesi gerektiğini savunmuştur. Bununla iki temel amaç gerçekleştirilmek istenmiştir. Birinci amaç eğitsel olup, iş eğitimi ile kişide sistemli düşünme ve hareket etme davranışlarını geliştirmektir. İkinci amaç ise, sosyal gruplar arasında yakınlaşma sağlamaktır.

Pestalozzi, eğitim teori ve uygulamalarında, işin bireyin çok yönlü gelişmesindeki önemine dikkat çekmiştir. Pestalozzi, eğitimi bireyin potansiyel güç ve yeteneklerini geliştirme süreci olarak görmüş, bireyin çok yönlü gelişimi için duyu organlarının etkin bir biçimde harekete geçirilmesinin gereğine işaret etmiştir. Pestalozzi geliştirdiği ileri öğretim metodlarını zihni disiplinler kavramına dayamıştır. Ancak duyu organlarının etkinlenmesinde işin etkin bir araç olduğunu hem teori hem de uygulamada ısrarla belirtmesi, mesleki eğitime okul faaliyetleri içerisinde yer vermesi, bireyin çok yönlü gelişmesinde işin etkin bir araç olduğuna dikkat çekmesi yönünden Pestalozzi'nin, mesleki eğitimin gelişmesine değerli katkıları olmuştur.

Herbart, eğitimin bilimsel bir temele oturmasına çaba göstermiş ve işi, eğitim süreci içerisinde bireyin pasif bir durumdan çıkarılarak aktif olarak bir faaliyete katılmasında yardımcı bir araç olarak görmüştür. Pestalozzi'nin eğitimde doğrudan gözlem ve somut eşyadan yararlanma görüşünü benimseyerek, eğitim sürecinde öğrencinin ilgi ve eğilimlerinin dikkate alınmasının önemini belirtmiştir.

Çağdaş mesleki eğitim kavramının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuş eğitimcilerden birisi de Froebel'dir. Froebel, eğitimi bireyin zihinsel ve fiziki yeteneklerini kendi eğilimlerine ve çevresine uygun olarak yaparak ve yaşayarak geliştirme olarak tanımlanmıştır. İş, bireyin zihinsel ve fiziki yeteneklerinin geliştirilmesinde etkin bir eğitim aracı olarak görülmüştür. Bu amaçla iş eğitiminin okul programları içerisinde yer almasını savunmuştur. Pestalozzi'nin iş eğitiminde gözlem ve taklidi esas almasına karşılık, Froebel gözlem ve kişisel yaratmayı esas kabul etmiştir.

Günümüzde projeye dayalı mesleki eğitim yaklaşımı yaygın biçimde benimsenmektedir. Bu yaklaşımın gelişimine Froebel öncülük etmiştir.

Dewey, eğitimin tecrübe üzerine inşaa edilmesi gerektiğini belirtmiş ve tecrübeleri eğitsel değeri olan ve olmayan olarak iki gruba ayırmıştır. Tecrübeleri manalı bir bilgiyi devam ettirdiği ve öğrencinin görüşünü, tavırlarını ve becerilerini değiştirdiği veya şekillendirdiği ölçüde eğitsel olduğunu belirtmiştir. İş, bireyin gelişmesine imkân verecek eğitsel değeri olan tecrübe kazanmada bir araç olarak görülmüştür. Okulu hayatın bir parçası olarak gören böyle bir eğitim anlayışında iş, eğitimin merkezini teşkil etmiştir.

İlerici eğitim akımının Avrupa'da önde gelen temsilcilerinden olan Kerschensteiner, eğitimin başlıca amacının toplum için faydalı üstün karakterli vatandaşlar yetiştirmek olduğunu ileri sürmüştür. Geleneksel okulun bu amaca hizmet etmediğini belirterek amacın gerçekleşmesinde işi etkili bir eğitim aracı olarak kabul etmiştir. Tecrübeyi, bilgi edinmenin en sağlam yolu olarak benimsemiştir. Almanya'da iş eğitiminin okul faaliyetleri içerisinde yer almasında etkili olunmuştur.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Dewey'in geliştirdiği aktif okul ile Almanya'da Kerschensteiner'in geliştirdiği iş okulu kavramlarını çağımız endüstri toplumları için yeterli görmeyen Sovyet eğitimcisi Blonskij, endüstriyel iş okulu kavramını geliştirmiştir. Blonskij, çağımız endüstri toplumlarında bireyin çok yönlü gelişimi için üretim içerisinde eğitim fikrini savunmuştur. Bu amacı gerçekleştirecek en uygun araç ise Blonskij'e göre iş okuludur. Blonskij'in görüşleri politeknik eğitim düzenlemelerinde etkili olmuştur.

Buraya kadar yapılan kısa incelemenin ortaya çıkardığı husus kısaca şudur. İş, bireyin çok yönlü gelişiminde yararlanabilecek etkili bir eğitim aracıdır. Mesleki eğitim, kişiyi iş hayatındaki belirli görevlere hazırlar iken, aynı zamanda onun çok yönlü gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimi, insan gücü kaynağının toplumsal hedeflerle uyumlu olarak geliştirilmesindeki önemi günümüzde yaygın biçimde kabul edilmektedir.

Ülkemizde Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi : Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin tarihi gelişimi iki safhada incelenebilir. Birinci safha imparatorluk dönemi olup, diğeri ise Cumhuriyet dönemidir. Bu iki safha-

daki gelişmeler günümüz, Türk Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Oluşumunu köklü bir biçimde etkilemiştir.

1) **İmparatorluk Dönemindeki Gelişmeler :** Osmanlı İmparatorluğunun girdiği savaşlarda istenilen başarıları gösterememesi, toplumda yenilenme ihtiyaçlarını ortaya çıkarmıştır. Tanzimat döneminde, batılı toplumların ulaştığı bilimsel ve teknolojik gelişmelerin dayandığı düşünce sistemi ayrıntılı bir incelemeden geçirilerek kendi toplumsal ihtiyaçlarımıza uygun bir senteze gitmeden, batıdan bazı eğitim kanunlarının ülkemizde kurulmaya başlandığı görülmektedir. İmparatorluk ordularının modern savaş tekniklerine göre eğitilmelerini sağlamak amacıyla, ilk modern eğitim kurumları ordu bünyesinde kurulmaya başlamıştır. Bir taraftan ordunun subay mühendis ve hekim ihtiyacını karşılamak amacıyla yüksek öğretim kurumları açılır iken diğer taraftan savaş araç ve gereçlerinin bakım ve onarımını yapacak teknik personeli yetiştirmek için askeri sanat okulları kurulmuştur. Bu dönemde fakir ve özel ilgiyi gerektiren çocukların topluma tekrar kazandırılması amacıyla da olsa Mithat Paşa ve diğer ileri görüşlü devlet adamları tarafından kurulan birkaç sanat okulu uygulamasına rağmen «Maarif-i Umumiye Nizannamesi», meslek okullarını ihmal etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunun, el sanatlarına dayalı geleneksel üretim sistemini gelişen endüstriyel şartlara göre yenileyememesi ve batılı endüstri toplumlarına yeni ekonomik imtiyazlar vermesi, el sanatlarına dayalı küçük üretim birimlerinden oluşan üretim sisteminin hızla çöküntüye gitmesinde etkin olmuştur. Bu durum, etkisini eğitim sistemi üzerinde de göstermiş olup mesleki eğitim uzun süre ihmal edilmiştir.

İmparatorluğun son yıllarında geliştirilen çok amaçlı okul ile çalışan gençlerin mesleki gelişmelerinde önemli hizmetler yapabilecek olan çırak okulu denemeleri çeşitli sebeplerle devam ettirilememiştir. Sonuç olarak, çağın bilim ve teknolojisine uyum gösterilememesi ve batıya verilen ekonomik imtiyazlarla çöküntüye giden Osmanlı üretim sisteminin becerili insangücü ihtiyacı gerilemiştir. Eğitime yön verenlerin işin eğitsel değerini ihmal etmeleri, çıraklık eğitimi dahil mesleki ve teknik eğitimin imparatorlukta gelişmesini engellemiştir.

2) Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmeler : İmparatorluktan, geri bir tarım ekonomisine dayalı ekonomik yönden gelişmemiş bir ülke devralmış olan Cumhuriyet yönetiminin ilk girişimlerinden birisi ekonomiyi canlandırmak olmuştur. Eğitimin, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesindeki önemi daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır. Eğitimin alacağı biçimi kararlaştırmak amacıyla dönemin ünlü eğitimcileri yabancı ülkelerden Türkiye'ye davet edilmiştir. Bu yabancı uzmanların mesleki ve teknik eğitimle ilgili olanlarından başlıcaları A.B.D.'den John Dewey, Almanya'dan Kühne ve Belçikadan Omer Buyse'dir.

John Dewey raporunda ekonomik ve ticari hayat için gerekli yeteneklerin eğitimle geliştirilmesinin önemine işaret etmektedir. Dewey, ilkokuldan sonra yükseköğrenim görmeden iş hayatına girecekler için orta dereceli meslek okulları açılmasını tavsiye etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının mesleki eğitime ilişkin görevlerini yapabilmesi için merkez teşkilatında bu amaçla yeni düzenlemeler yapılmasını teklif etmektedir.

Kühne, raporunda mesleki eğitime özel bir önem vermiştir. Türkiye'nin gelişmesi ile vasıflı insangücü arasın-

daki ilişkiye dikkatli çekmiş ve bu insangücünün yetiştirilmesi için eğitim kurumları kurulmasını tavsiye etmiştir. Kühne, meslek okullarının bögenin ihtiyaçlarına uygun olarak geliştirilmesini ve masraflarının bu bölgelerce karşılanmasını tavsiye etmektedir. Kühne, Milli Eğitim Bakanlağı'nın öğretmenlerin yetiştirilmesi, eğitim programlarının geliştirilmesi ve danışmanlık gibi görevleri yerine getirmesinin uygun olacağını savunmuştur.

Omer Buyse, meslek okullarının öğretmen ihtiyacını karşılayacak ve ülkenin endüstriyel gelişmesine rehberlik edecek teknik elemanları yetiştirecek bir iş Üniversitesi kurulmasını tavsiye etmiştir. Bizce raporun en ilginç tarafı budur. Ülkemizin bu tür bir eğitim kurumuna bugün de ihtiyacı vardır.

Uzman tavsiyelerine paralel olarak Bakanlığın iş hayatı için gerekli orta kademe insangücünün yetiştirilmesine ilgisi artmıştır. Ülkemiz ekonomisinin biçimlendirilmesinde önemli iz bırakmış olan İzmir İktisat Kongresi, iş eğitiminin kalkınmadaki önemine dikkati çekmiştir. Kongrenin eğitime ilişkin tavsiyeleri, okula yeni bir yapı ve kapsam kazandıracak niteliktedir. Bilginin yalnızca kitaplardan değil, gerçek tecrübe ve gözleme dayalı olarak kazanılması yolunda atılmış önemli bir adımdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitimin yeniden düzenlenmesinde etkili olan eğitimcilerden birisi olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, «İçtimai Mektep» isimli eserinde, terbiyeyi bireyi müesseseleştirmek olarak tanımlamıştır. Meslek adamı yetiştirmede eğitim ortamının ve işin gerçek şartlara uygun olması gerektiğine dikkati çekmiştir. Eğitim tecrübelerinin gerçek hayat şartlarına uygun olması sağlanmadığı takdirde eğitimin etkili olmayacağını belirtmiştir.

İ. Hakkı Tonguç, gerçek üretim şartlarına uygun ortamda bireyi, iş içerisinde eğitime kavramını, Köy Enstitüleri denemesinde uygulamaya koymuştur. Bireyi değiştirmenin onun üzerinde etkili olan eğitsel ortama bağlı olduğunu belirten Tonguç, eğitsel ortamı teşekkül ettiren maddi medeniyetin kendisinin çağdaş olmadıkça uygulanan eğitimin de modern olamayacağını ileri sürmüştür. Köy enstitülerinde bu ortamı yaratmaya çalışmış ve işi, eğitim amacının gerçekleşmesinde etkili bir araç olarak görmüştür.

Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları, bir taraftan yabancı uzman raporları, diğer taraftan uygulamada edinilen sonuçlara göre yeni bir biçim almıştır.

Bakanlık merkez teşkilatında, mesleki eğitimle önce ilköğretim Dairesi (1926) daha sonra yüksek Öğretmen Genel Müdürlüğü (1927) görevlendirilmiştir. Ülkemizin artan becerili ve teknik insangücü ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulan mesleki ve teknik eğitim kurumlarının gelişmesi sonucunda 2287 sayılı kanunla «Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü» kurulmuştur. Mesleki ve Teknik eğitim kurumlarının masrafları 2765 sayılı kanunla (1935) Devlet Bütçesinden karşılanmaya başlanmıştır. Ülke kalkınması için hazırlanan kalkınma projelerinin uygulanması için gerekli insangücü ihtiyacını ve yetiştirme biçimlerini belirlemek için çeşitli Bakanlıkları temsil eden uzmanlardan oluşan karma bir komisyon şu kurumların açılmasını tavsiye etmiştir.

1. Çıracı Okulları
2. Akşam Sanat Okulları
3. Gezici ve Geçici Kurslar
4. Orta Meslek Okulları
5. Tekniker Okulları
6. Mühendis Okulları

Gelişen mesleki ve teknikeğitim hizmetlerinin Genel Müdürlük seviyesinde yeterince karşılanamaması sonucunda, 1941 yılında Bakanlık Merkez Teşkilatı Kanunu 4113 Sayılı Kanunla değiştirilerek Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. Bu düzenlemeyle Talim ve Terbiye ile Teftiş işleri hariç diğer hizmetler kurulan Müsteşarlığa bırakılmıştır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının gelişip yaygınlaşması için özel finansman kanunları çıkarılmıştır. 4304 Sayılı Kanunla (1941) her yıl 8 milyon lirayı geçmemek üzere toplam 81 milyon lira; 1950 yılında çıkarılan 5642 Sayılı Kanunla da 75 Milyon lira mesleki ve teknik eğitim için ayrılmıştır. Bu gelişmelerle ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin ilk kuruluş aşaması gerçekleştirilmiştir.

MESLEKİ VE TEKNİKEĞİTİM SİSTEMİNİN İNCELENMESİ

Değişik ülkelerin mesleki ve teknik sistemlerini incelediğimiz zaman, bu sistemlerin üç grupta toplandığını görmekteyiz. Ülkelerin ekonomik ve sosyal özellikleri ile eğitim geleneklerine göre farklı becerili insangücü yetiştirme sistemleri oluşmaktadır. Bu sistemlerin başlıcaları şunlardır :

1. **Çıraklığa Dayalı Sistemler** : Gelişmiş endüstri ülkelerinin pek çoğunda becerili ve teknik insangücünün yetiştirilmesinde esas, modern çıraklık eğitimidir. Temel eğitimi başarı ile tamamlamak, çıraklığa girişin asgari şartıdır. Çırak, belirli şartlarla bir mesleği öğrenmeye karar vermiş kişidir. Mesleğin gerektirdiği beceriler bir program içerisinde iş yerinde çırağa kazandırılır. Mesleğe ilişkin bilgiler, çıraklık eğitim merkezlerinde, meslek okullarında veya iş yeri eğitim merkezlerinde

verilmektedir. Çırağa meslek kurslarına devam etmesi için ücretli izin verilmektedir. Çırağa ödenen ücret, mesleki gelişmesine göre kademeli olarak yükseltilmektedir. Çıracılık eğitim süresi, mesleğin özelliğine göre değişmekle birlikte bu süre genellikle 2 yıldan az değildir. Almanya, İngiltere, İsviçre ve birçok Avrupa ülkesinde becerili insan gücü yetiştirme sistemleri, çıracılık ekseninde etrafında gelişmiştir.

2. Meslek Okullarına Dayalı Sistemler : Becerili ve Teknik insan gücü yetiştirme sistemleri büyük ölçüde meslek okullarına dayalı ülkelere örnek olarak Belçika ve İsveç gösterilebilir. Çırağın iş yerinde istismarına engel olmak ve eğitim hizmetlerinden toplum kesimlerinin dengeli olmak yararlanmalarına fırsat vermek amacıyla meslek okulları teşvik edilmektedir. Bu sistem, giderek karma sisteme dönüşmektedir.

3. Karma Sistem : Bu sistem becerili ve teknik insan gücü yetiştirilmesinde çıracılığa ve okula dayalı sistemlerin değişik oranlarda uygulanmasından oluşmaktadır. Karma sistem, birçok ülkede gelişme göstermektedir. Fransa ve Hollanda bu sistemin yaygın uygulama alanı bulunduğu ülkelere örnek gösterilebilir.

TÜRK MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİ

Ülkemiz becerili ve teknik insan gücünün yetiştirilmesinde karma yaklaşımı benimsemiştir. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkemizin şartları meslek okullarına dayalı bir insan gücü yetiştirme sistemlerini teşvik etmeyi gerektirmiştir. Ancak gelişmelerle uyumlu bir modern çıracılık eğitiminin kurulmasına imkân verecek kanun, 1977 yılına kadar çıkarılmamıştır. Bu tarihe kadar organize olmamış çırak eğitimi insan gücü yetiştirme düze-

nimiz içerisinde varlığını geliştirerek korumuştur. Günümüzde de organize çıraklık eğitimi, tüm çıraklık eğitiminin küçük bir kısmını teşkil etmektedir.

Türk Mesleki ve Teknik eğitim Sistemi örgün ve yaygın olmak üzere iki alt sistemden oluşmaktadır. Meslek liseleri ile teknik liseler, örgün mesleki ve teknik eğitim alt sistemini; çıraklık eğitimi, pratik sanat okulları ve yetişkinler eğitim merkezleri ise yaygın mesleki eğitim alt sistemini oluşturmaktadırlar. Günümüz Türk Mesleki ve Teknik eğitim Sistemini oluşturan başlıca unsurları kısaca incelemeye çalışalım :

1. Eğitim Amaçları : Mesleki ve teknik eğitim, kuruluş aşamasında o zamanki ülke şartlarının bir gereği olarak başlıca iki amacı gerçekleştirmeye yönelmiştir. 1. Okullar yoluyla çevreye yeni teknoloji götürmek ve çevrenin kalkınmasına yardım etmek, 2. Ülkenin gelecekte gerçekleştireceği endüstriyel kuruluşların ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmek.

Ülkemizin bugün ulaşılmış olduğu gelişmişlik seviyesinde mesleki ve teknik eğitim kurumlarının temel amaçlarında da bazı farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu aşamada mesleki ve teknik eğitim kurumlarının çevreye yeni teknoloji götürmesi bazı istisnalar dışında geçerliliği yitirmişlerdir. Türkiye'nin mevcut şartlarında bu kurumların temel amaçları şunlardır : 1) İş hayatının ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmek. 2) Bireye sürekli değişim içerisinde bulunan topluma uyum sağlayabilmesi ve çok yönlü gelişimi için gerekli davranışları kazandırmak.

2. Eğitim İhtiyacının Tespiti : Mesleki ve Teknik eğitim sisteminin verimli çalışması için, eğitim ihtiyacının gerçekçi bir biçimde tespit edilmesi gerekir. Mes-

leki ve teknikeğitime olan ihtiyacının belirlenmesi için toplumun insangücü ihtiyacı bilimsel olarak nitel ve nicel yönden analiz edilmelidir. Bu görevin başarı ile gerçekleştirilmesi için Bakanlıklarla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında uyumlu bir işbirliğine ihtiyaç vardır. İnsangücünün nicel analizi ile ülkede var olan mesleklerin tasnifi yapılmalı, muhtemel gelişmeler de dikkate alınarak bu mesleklerde hangi seviyede ne kadar insangücüne ihtiyaç olduğu belirlenmelidir. Nitel analizle de insangücünün belirli görevleri başarı ile yapabilmesi için sahip olması gerekli davranışlar belirlenmelidir.

Meslek eğitimin sağlıklı insangücü analizleri olmadan geliştirilmesi güçtür. Başarılı bir mesleki eğitim ile bu eğitim sürecinden geçmiş kişilerin eğitildikleri alanda çalışma oranı ve meslekteki başarıları arasında yakın ilişki vardır. Bu sebeple insangücünün nitel ve nicel analizi mesleki eğitimin başlangıç noktasını teşkil etmelidir.

3. Öğrenciler : Mesleki ve teknikeğitim sürecine katılacak öğrencilerin belirli mesleklerin gerektirdiği niteliklere sahip olması gerekir. Eğitim programlarına katılacak öğrenciler yalnızca genel eğitimdeki başarılarına göre değil, işin gerektirdiği nitelikler de dikkate alınarak seçilmelidir. Bu amaçla öğrencilere mesleki rehberlik hizmetleri verilmeli, onların kendi yeteneklerini anlamalarına imkân verecek eğitsel tecrübe kazandırılmalıdır.

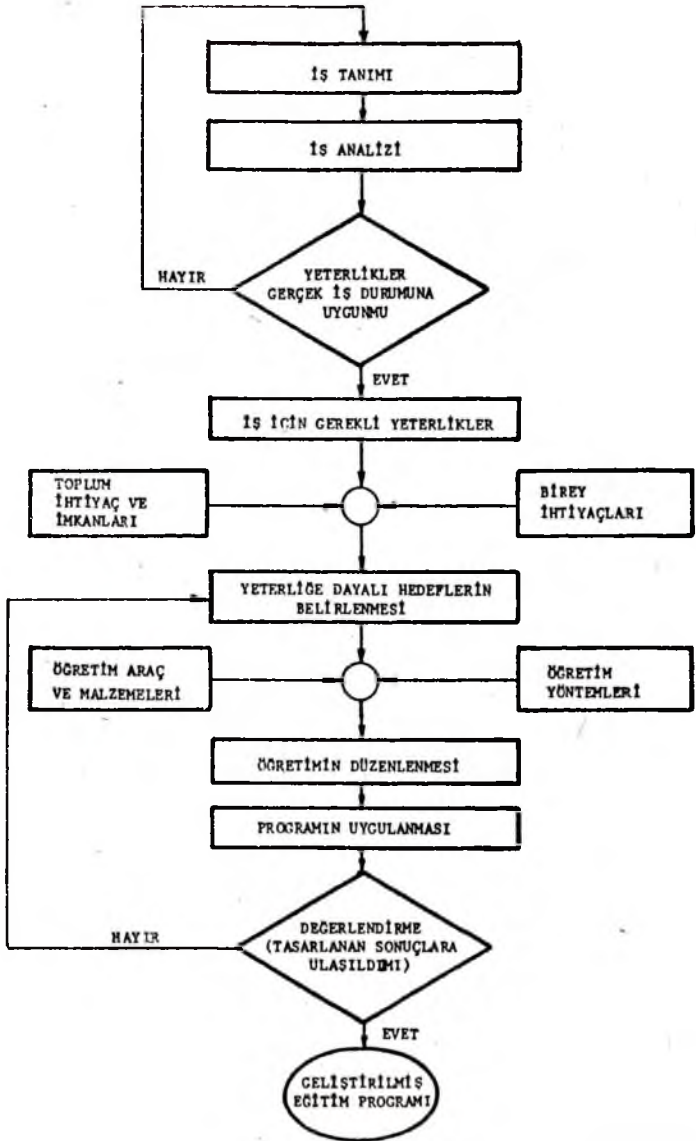
İşin bireyden istediği davranışlarla, bireyin sahip olduğu yeterliklerin uyumlu olması bireyin işteki verimi için gereklidir. Mesleki ve Teknik eğitim, ondan yararlanabilecek herkese açık olmalıdır.

4. Eğitim Programları : Mesleki eğitim programları iş analizlerine dayalı olarak geliştirilmelidir. İş analizle-

ri, bu işi yapacak kişinin sahip olması gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını tespit etmeye yöneliktir. Eğitim programlarını geliştirme süreci Şekil - 1 de gösterilmektedir. Görüldüğü gibi program geliştirme süreci iş tanımını ile başlamakta, iş analizi ile devam etmektedir. Analizle belirlenen yeterliklerin gerçek duruma uygunluğu kontrol edilerek, yeterlik envanteri belirlenmektedir. Eğitim hedefleri, yeterliğe dayalı olarak ifade edilmelidir. Yeterlik hedefleri, davranışın türünü, ulaşılabilecek standartları ve yapılaş ortamını gösterir. Hedeflerin tespitinde iş analizleri ile birlikte toplum ve birey ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır. Değerlendirme sonuçlarına göre, gerekirse yeni düzenlemelere gidilmelidir.

Mesleki ve teknik eğitim sistemimizde sistemli program geliştirme çalışmaları olmakla birlikte, bunun yeterli bir seviye ve kapsamda olduğunu söyleyemiyoruz. Bu alandaki faaliyetlerin yaygınlaştırılmasına ve niteliğinin yükseltilmesine ihtiyaç vardır.

5. Öğretmenler: Mesleki ve teknikeğitim sisteminin, amaçlarının gerçekleştirilebilmesi büyük ölçüde hizmetin gereklerine uygun olarak hazırlanmış öğretmenle mümkündür. Sistemde görev yapacak öğretmenlerin sınıflandırılması, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin sistemin amaçlarına ve ülkenin şartlarına göre planlanıp gerçekleştirilmesi gerekir. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler, 1. Kültür dersleri, 2. Atelye ve meslek dersleri öğretmenlerinden oluşmaktadır. Birinci gruptaki öğretmenler ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerle aynı yetişkinliğe sahiptir. Bu öğretmenlerin mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki hizmetin özelliğe göre bir hizmet içi eğitimden geçirilmemeleri ve sık sık görev değiştirmeleri hizmetteki etkinliklerini azaltmaktadır.

Şekil 1 — Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme Süreci

Atelye ve meslek dersleri öğretmenleri, kurumların kuruluş aşamalarında iş hayatından sağlanmış, daha sonra öğretmen okulları ve mühendis yetiştiren kurumlardan bu ihtiyaç karşılanmaya başlanmıştır. Özellikle atelye öğretmenlerinin endüstri tecrübesine sahip olması pekçok ülkede benimsenmiştir. Türkiye’de bu standart henüz uygulanamamıştır. Öğretmenlerin endüstriyel uygulamaları yeterince tanımamaları ve gelişen teknolojiye zamanında uyum sağlayamamaları, sistemin önemli zaaflarından birisini teşkil etmektedir. Ülkemizin geçmişteki şartlarının bu standardın getirilmemesine imkân vermediği bir gerçektir. Ancak şartlarda önemli farklılaşmalar meydana gelmiştir. Atelye ve meslek dersleri öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet için eğitimlerinin değişen şartlara göre yeniden gözden geçirilerek, sistemin etkinliğini artıracak yeni politikaların oluşturulması zamanı gelmiştir. Bu konuda iş hayatı ile ilişkilerin geliştirilmesi yararlı olacaktır.

Sistemin verimli çalışması için mesleki rehber, yönetici, okul endüstri koordinatörü v.s. eğitim personeline de ihtiyaç vardır. Bu personelin nitel ve nicel yönden yeterince sağlanması gerekmektedir. Eğitimci personel ihtiyacının yeterli sayıda ve nitelikte karşılanabilmesi için Bakanlıkla, yükseköğretim kurumları arasında işbirliği yapılması gerekmektedir.

6. Eğitim Ortamı : Mesleki ve teknikeğitimin verimli olabilmesi için öğrenme, öğretme ortamının dikkatle düzenlenmesi gerekir. Öğrencilerin etkileşimde buldukları çevreyi oluşturan atelye, laboratuvar ve dersanelerde bulunan makine, takım ve aletlerle diğer öğretim araç ve malzemelerinin, bu eğitimin özellikleri göz önünde bulundurularak seçilmesi, uygun bir biçimde düzenlenerek, doğru ve yerinde kullanılması halin-

de eğitim amaçlarının gerçekleşmesi beklenebilir. Bu sebeple, mesleki ve teknikeğitimin yapılacağı fiziki tesislerle kullanılacak makine, takım ve aletlerle, diğer öğretim araç ve malzemeleri, eğitim amaçlarına ve mesleki teknikeğitimin özelliklerine göre tespit edilmelidir. Eğitim ortamı, çalışma hayatının tabii ortamına uygun olduğu oranda eğitim verimi yüksek olacaktır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin iş hayatında kısa sürede uygulamaya konulması, çalışma ortamını hızlı bir değişim süreci içerisine koymuştur. Mesleki ve teknikeğitim kurumlarına bu değişiklikler kaynak yetersizliği ve diğer sebeplerle kısa sürede yansıtılamamaktadır. Okulda, temel becerilerin geliştirilmesi, ihtisas, çok masraflı yatırım ve işletme giderleri yüksek olan mesleki ve teknikeğitimin, iş hayatının sorumluluğuna bırakılması yaygın biçimde benimsenmektedir. İş hayatını, mesleki ve teknikeğitim sürecine katılmaya özendirerek, belirli becerilerin iş yerlerinde kazanılmasına imkân verecek, okul-endüstri ortaklaşa eğitimi, problemin çözümünde etkili bir yaklaşım olarak gözükmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin nerede yapıldığına değil, eğitim ortamının amaçlanan davranışı geliştirmeye uygun olup olmadığına önem verilmelidir.

7. Mesleki ve Teknik Eğitim Teşkilatı: Türkiye hızlı bir değişim süreci içerisinde bulunan bir ülkedir. Böyle bir ülkede her çeşit mesleki eğitim faaliyetinin okul sistemine dayalı olarak gerçekleştirilmesi güçtür. Örgün ve yaygın, mesleki eğitimin sorumluluğuna bırakılacak eğitim uygulamaları, açıklıkla tespit edilmelidir. Mesleki eğitimin masraflı oluşu, sürenin sınırlı olması, iş yerlerinin bireyden farklı davranışlar istemeleri, dikkate alınırca mesleki ve teknik okullarda temel meslek eğitimine yer verilmesinin gerektiği anlaşılır. Örgün

mesleki ve teknik eğitimin sorumluluğu bununla sınırlı olmalıdır. Mesleğe hazırlık eğitimi, temel eğitim kurumlarının görevi olmalıdır. Temel eğitim kurumu bu amacı gerçekleştirecek yönde geliştirilmektedir.

Bireyin işteki verimini yükseltmek, bir iş dalında uzmanlaşmak, değişen iş piyasası sebebiyle meslek değiştirmek v.b. mesleki eğitim faaliyetleri istihdam sektörünün sorumluluğunda olmalıdır. Hızlı nüfus artışı, Türk toplumuna genç bir nüfus yapısı kazandırmıştır. Gençliğin mesleki eğitim ihtiyacı, yalnızca örgün mesleki ve teknik eğitim yoluyla karşılanması mümkün değildir. Bunun başlıca sebebi, 1. Kaynakların yetersizliği, 2. İş hayatındaki mesleklerin çeşitlenmesi, 3. Okulda gerçek şartlara uygun eğitim ortamını yaratma güçlüğü olarak belirtilebilir. Toplumumuzun bu alandaki eğitim ihtiyacını karşılamak için yaygın ve etkili bir çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimine ihtiyaç vardır.

İnsangücü kaynağımızın, kalkınma amaçlarına göre geliştirilebilmesi için etkili, değişikliklere karşı duyarlı, esnek bir mesleki teknik eğitim teşkilatına ihtiyaç vardır. Köklü bir değişim sürecine girmiş toplumumuzda katı bir merkezi sistemle, değişikliklere ve çevresel şartlara karşı duyarlı olmayan bir planlama anlayışı ile meselelere çözüm bulmak güç gözükmektedir. Eğitim sisteminin bütünlüğü bozulmadan, mesleki ve teknik eğitim teşkilatının karar verme ve uygulama yetkileri genişletilmelidir. Bazı yetkiler belirlenen eğitim politikaları ve standartlara uygun olmak kaydıyla, mahalli teşkilata devredilerek meselelere yerinde çözüm imkânı getirilmelidir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitim politikalarının oluşturulmasında iş hayatı temsilcilerine bu süreçte etkili biçimde katılma imkânı verilmelidir.

8. Değerlendirme: Mesleki ve teknik eğitim sisteminin amaçlarını ne oranda gerçekleştirmekte olduğu

nu belirlemek için etkili bir değerlendirme sistemine ihtiyat vardır. Değerlendirme yalnızca programlarda gösterilen amaçlarla sınırlı olmamalıdır. Kurumların, mezun ettikleri öğrencilerin isteki etkinliklerinin sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirme sonuçlarına göre kendilerini geliştirmeleri gerekir. Mevcut sistemin bu görevi yerine getirecek biçimde düzenlendiği söylene-
mez. Bu alanda yapılan çalışmalar çok sınırlı olup, süreklilik sağlanamamıştır. Sistemin etkili bir değerlendirme yapacak yönde geliştirilmesi, alınacak kararların isabeti ve sistemin gelişmelere göre düzeltilmesi için gereklidir.

SONUÇ

Türk Mesleki ve Teknik eğitim sistemi, tebliğin sınırları içerisinde tarihi gelişim seyrine bağlı kalınarak incelenmeye çalışılmıştır. Toplumumuz bu konuda büyük gayret göstermiş, becerili ve teknik insan gücünün yetiştirilmesinde küçümsenemez ilerlemeler sağlanmıştır. Sistemin etkinliğini artırmak için eğitim programlarının bireyin ve iş hayatının ihtiyaçlarına daha iyi cevap verecek yönde geliştirilmesine; okul ile iş hayatı arasında düzenli bir işbirliğinin geliştirilmesine; eğitim teşkilatının hızlı bir değişim süreci içerisinde bulunan bir toplumun ihtiyaçlarına göre düzenlenmesine; eğitici personelin hizmetin özelliklerine göre yetiştirilmesine; kapsamlı ve tutarlı bir değerlendirme mekanizmasının oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Bu düzenleme ve geliştirmelerle, sistemin Türk toplumuna verdiği hizmetlerin kalitesi ve verimi yükselcektir. Milli kalkınma amaçlarımızın gerektirdiği sayı ve kalitede, becerili ve teknik insan gücünün yetiştirilmesi için sistemde yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

K A Y N A K L A R

1. Alkan, Cevat ve Doğan, Hıfzı. **Mesleki ve Teknik Öğretim Ana plan Esasları**, Ankara : Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Matbaası, 1974.
2. Alkan, Cevat Doğan Hıfzı ve Sezgin S. İlhan, **Mesleki ve Teknik Eğitim Prensipleri**, A.Ü. Eğitim Fakültesi yayınları No : 90, Ankara : A.Ü. Basımevi, 1980.
3. Aytaç, Kemal. **Politeknik Eğitim Reformları, Teori ve Uygulamaları**, Ankara : A.Ü. Basımevi, 1971.
4. Baltacıoğlu, İsmail Hakkı. **İçtimai Mektep**. Ankara : Maarif Matbaası, 1942.
5. Bennett, Charles A. **History of Manual And Industrial Education Up to 1970**. Peoria, Illinois : Chas. A. Bennettco, Inc 1926.
6. Burger, Eduar (Çeviren : H. Fikret Kanat). **İş Pedagojisi**. Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 1963.
7. Buyse, Omer. **Teknik Öğretim Hakkında Rapor**, İstanbul : Maarif Matbaası, 1939.
8. Dewey, John. **Democracy and Education**. Newyork : The Macmilian company, 1961
9. ———. **Tecrübe ve Eğitim**. Çevirenler : Fatma Başaran ve Fatma Varış, 1966.
10. Doğan Hıfzı, **Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim**. A.Ü. Eğitim Fakültesi yayınları, No : 64, Ankara : A.Ü. Basımevi, 1977.
11. Kirby, Fay. **Türkiye'de köy Enstitüleri**. Ankara : İmece Yayınları, 1962.
12. Koçer, Hasan Ali. **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi**. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1970.
13. Kühne, **Mesleki Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor**, İstanbul : Devlet Basımevi, 1939.
14. M.E.B. **Endüstriyel Mesleki ve Teknik Öğretim ile Sanayi İlişkileri Sempozyumu**, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, No. : 129, Ankara : Film - Radyo - TV ile Eğitim Merkezi Matbaası, 1926.
15. M.P.M. **Mesleki ve Teknik Öğretimde Verimlilik Semineri**, Milli produktivite yayınları, No : 124, Ankara : İş Matbaacılık ve Ticaret, 1973.

16. Prosser, Charles A. ve Quigley. Thas H. **Vocational Education in A Democracy**. Chicago : America Technical Society, 1963.
17. Richey, Gilterman. Editör (Çev. Cavit Sıdal). **Mesleki Eğitim**. Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları No : 28, Ankara : Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, 1971.
18. Roberts, Roy W. **Vocational and Practical Arts Education**. Newyork : Harber and Brothers, 1965.
19. Roger, Gragoire. **Vocational Education**. Paris : Organization For Economic cooperation and Development, 1967.
20. Sezgin S. İlhan, **Becerili İnsangücünün Yetiştirilmesi**. Doçentlik Tezi A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1980.
21. ———. **Makine İmalât Sanayiinde Çırakhk Eğitimi**. Doktora Tezi. A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1974.
22. Stanley, Eugene : **Planing Occupational Education and Training For Development**. Newyork : praeger publishers, 1977.
23. Staley, Eugene and Morse, Richard, **Modern Small Industry For Devloping coutries**. Newyork : Mc Graw - Hill Book Company, 1965.
24. Tonguç, İ. Hakkı. **İş ve Meslek Terbiyesi** Ankara : Kitap yazarlar Kooperatifi, küçük seri No : 3, 1933.
25. Tuna, Orhan. **Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim**. Türkiye İş veren Sendikaları Konfederasyonu yayınları, Ankara : Ayyıldız Matbaası A.Ş. 1973.
26. U.S. Department of Education, Health Welfara. **Occupational Criteria And Preparatory Cumricutum paterns In Technical Education Programs**, Washingtou, D.C. : Goverment printing office, 1962.
27. Varış, Fatma. **Eğitim Bilimine Giriş**, A.Ü. Eğitim Fakültesi yayınları No : 70. Ankara : Sevinç Matbaası, 1981.
28. Venn, Grant, (Çeviren : Haydar Taymaz). **İnsan Eğitim ve İş**, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları No : 9, Ankara : Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, 1968.
29. Warren, Hugh. **10 Avrupa Ülkesinde Mesleki ve Teknik Öğretim**, (Çeviren : Yusuf Önertoy). Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları, İstanbul : Matbaa Sanat Enstitüsü, 1971.

GENEL TARTIŞMA

**BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞ-
LU)** — Çok teşekkür ederim Sayın Sezgin.

İşin, mesleğin ve eğitimin bir bölümüyle ilişkilerini ele alarak yaptığınız açıklama için ayrıca teşekkür etmek istiyorum. İşe, bireyleri yetiştirmenin eğitim yoluyla sağlanması konusunda tarih boyunca yapılanlar ve ulaşılan gelişme, bu gelişmenin çağdaş topluma uygulanması ve ülkemizde uygulanması konusunda kuşkusuz bildirinizde daha ilginç açıklamalar vardı; ama sınırlamasından dolayı belki onları sunma olanağını bulamadınız. Ancak, bildiri ve konu tartışılırken, ümit ederim ki, sorular çerçevesinde Sayın Sezgin bu konulardaki görüşlerini de açıklama olanağı bulacaktır. Böylelikle bildirinin sunulması kısmını tamamlamış bulunuyoruz.

Şimdi, konu ve bildiri hakkında tartışma kısmına geçmek istiyorum. Söz almak isteyenler, soru sormak isteyenler lütfen buraya buyursunlar ve kendilerini tanıtarak sorularını sorsunlar.

Buyurun Sayın İnan.

M. FAUF İNAN — Sayın Konuşmacıyı değerli bildirisinden dolayı kutlar, yararlandığım oranda da teşekkür ederim.

Bu arada birkaç sorum var. Bunlardan birisi : Ortaçağda Avrupa'daki meslek eğitimi üzerinde durdular. Acaba bizdeki durum nedir? Buna göre, Selçuklularda neydi acaba?.. Osmanlı Devletinde çöküşten önce mesleki eğitim neydi ki, Osmanlıları üç anakarada büyük egemenlik utkularına götürdü?..

Bir de katkım olacak. 16 Temmuz 1916'da yayımlanmaya başlayan Muallim Dergisindeki «Müstahsil Terbiye» yazısı, gerçekten, üretici eğitim açısından övüneceğimiz değerde bir yapıttır. Kerschensteiner ile Gaudig arasında 11 Nisan 1920'de başlayan Berlin'deki, özellikle iş eğitimi konusu üzerindeki tartışmalarından 5 yıl önce, İsmail Hakkı Bey'in «müstahsil terbiye» konusundaki açıklaması, üzerinde çok durulmaya değer bir konudur.

Ayrıca, bir şeyi de neden unuttuklarını anlayamadım. Bizim, mesleki ve teknikeğitimde —düşünlerini yazmış olmamakla birlikte— gerçekte, mesleki ve teknik eğitimimizi asıl kuran ve o büyük atılımı getiren, andıkları yasaları ve ödeneği sağlayan Rüştü Uzel'dir. Ondan neden söz etmediler?.. Onu da açıklamalarını rica ederim.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İnan.

Bu sorularınıza Sayın Sezgin açıklık getirecek. Ben katkınız için ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Buyurun Sayın Turna.

MUSTAFA TURNA — Kalkınan Türkiye'de kalkınmayı destekleyecek insangücünü yetiştirmek önemli bir sorun olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Bu yeni bir konu değil. Bilhassa planlı döneme geçildikten sonra bu sorunun üzerinde ciddiyle durulmuştur.

Bizde teknik öğretime yönelme işi yeni değil, Osmanlı İmparatorluğu zamanında Mithat Paşa döneminde başlamış. Fakat ondan evvelde Osmanlı İmparatorluğunun durumunu incelediğimiz zaman, görüyoruz ki,

Osmanlı İmparatorluğu zamanında da bilhassa sanayinin ileri olduğu Kanuni zamanında ve ondan sonraki dönemlerde, bir çıraklık müessesesi mevcut; yani bir genç herhangi bir şekilde eğer bir sanat dalında ihtisaslaşmak istiyorsa, orada mutlaka bir çıraklık seviyesinden, kalfalık seviyesinden ve nihayet ustalık seviyesine yükselecek bir şekilde ilerleme imkânı buluyor. Sayın konuşmacı zannediyorum bunlara temas etmedi. Niçin temas etmedi bunlara?.. Onu anlayamadım.

İkinci konu olarak da 1949 yılında; yani planlı döneme geçmeden biraz önce, 1950 seçimlerinden önce Türkiye'nin eğitim müesseselerini değil de tamamen Türkiye'nin ekonomik ve sanayi durumunu incelemek üzere bir heyet gelmiştir. Uluslararası İmar Kalkınma Bankası tarafından gönderilen bir heyet, uzun çalışmalar yapmıştır, bu çalışmaların sonunda da adı daha sonra «Barker Raporu» olarak zikredilen bir rapor vermişlerdir. Bu raporun ana hatlarından, Türkiye'nin üretim sisteminin, Türkiye'nin kalkınmasını gerçekleştirecek insangücünü yetiştirmekten uzak olduğu açık olarak belirtilmekte ve bu noktaya doğru yönelme meselesi ortaya konulmaktadır. Bir okul meselesini düşünmeden evvel, onun iş sahasını da düşünmek mecburiyeti var, tekniköğretimde bilhassa buna önem vermek lazım. Burada Sayın Konuşmacı, bilhassa Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarlarından Reşat Tardu'dan da bahsetmeleri lazımdı; çünkü O'nun zamanında Türkiye'de biraz evvel konuşmacının işaret ettiği, iş üniversitesi vaziyetinde olan iş okulları açılmıştı. Meselâ ben de Karabük'te böyle bir iş okulunun açılmasını planlamıştım, Kırıkkale'de bu okul açılmıştı; fakat bugün bunlar yok. Niçin?.. Bir kere bir şey deneniyorsa, bunların sonunun getirilmesi lazım. Konuşmacıya soruyorum. Meslek okullarının, teknik okulların yetiştirmiş olduğu öğrenciler, iş sahasıyla

tam bir uyum içinde midir?.. Ben böyle bir uyum içerisinde oldukları kanısında değilim. Bazı yerlerde var, bazı yerlerde yok; ama bunların açılması önemli; ama tam olarak açılması önemli. Rahmetli İbrahim Öktem, zamanında tekniköğretimde önemli bir sorun ortaya çıkmış, meselâ bu okulların tekniköğretime yönelmesi. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında var bu; hâlâ da tekniköğretime yöneldiğimiz kanısında değilim ben. Bu noktaların da aydınlatılmasını konuşmacıdan rica ediyorum.

Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Turna.

Buyurun Sayın Alkan.

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Sayın konuşmacıya, mesleki tekniğeğitimin tarihi geliş hakkında vermiş oldukları aydınlatıcı bilgiler için teşekkür ederim. Kendilerine yöneltmek istediğim iki sorum var.

Mesleki teknik eğitim uygulamalarını değerlendirebilmek için konunun tarihi ve perspektif içinde incelenmesinde büyük yarar vardır. Bugünü daha iyi değerlendirmek ve geleceğe dönük sağlıklı projeksiyonlarda bulunabilmek için bu husus çok gereklidir. Ancak, incelemede ayrıntıdan çok öz üzerinde durulmasının ve konuyu oluşturan öğeler arası ilişkilerin ortaya konmasının gerekli ve önemli olduğu kanısındaım.

Mesleki eğitim deyince, sayın konuşmacının da tekrar tekrar vurguladıkları gibi «İş» ve «Eğitim» olmak üzere iki temel kavram üzerinde duruyoruz. Bu nedenle, (İş, üretim süreçleri ile ilgili bir kavram; Eğitim, bireyle ve toplumla ilgili bir kavram anlamında) tarihi perspektif içerisinde bu kavramların oluşumu, gelişimi ve değişimi incelenirken bunlar arasındaki ilişkiler üzerin-

de durmak gerekir. Bu kavramların, tarihi gelişim seyri içerisinde, birbirlerine bağımlı olarak nasıl nitelik değiştiğini, nasıl geliştiğini ve sonuçta insan yaşamını ve toplumsal yaşamı nasıl etkilediğini görebilmek gerekir zannediyorum. Konuya bu açıdan baktığımızda iş kavramı ile ilgili olarak üretim süreçlerinde tarih boyunca bazı gelişmelerin ve değişmelerin olduğunu görüyoruz.

Diğer taraftan, eğitim kavramında da aynı şekilde gelişme ve değişmeler olduğu bir gerçek. Ayrıca, toplumların sosyal ve kültürel yapısında, devlet anlayışında ve devletin yapısında, bireyin toplumdaki yeri ve işlevinde, çağlara göre bazı değişmelerin olduğu da bir gerçe. Bu açıdan bakınca, kanımca, yanıtlanması gereken soru : Değişik çağlarda, değişik nitelik, değişik işlev, ve farklı anlam kazanan bu temel öğeler arasındaki ilişkiler nasıl bir nitelik kazanmakta ve bunun meslek eğitime yansımaları nasıl olmaktadır? Kanımca bundan sonraki konuşmacının yapacağı «Bugünkü Meslek Eğitiminin Durumu» konusundaki açıklamaların daha iyi anlaşılması, daha iyi değerlendirilmesinin ancak bu konunun aydınlığa kavuşmasıyla mümkün olacaktır. Bence, konunun özü bu noktada düğümlenmektedir. Konuşmacıdan bu konuda biraz daha fazla bilgi vermesini ve bizleri bu ilişkiler açısından biraz daha aydınlatmasını rica ediyorum.

İkinci konu, sayın konuşmacı, meslek eğitiminin son zamanlarda endüstri, ve eğitim alanındaki değişik hareketlerle, nitelik, anlam değiştirdiğine ve bu nedenle de meslek eğitimi kavramının değiştiğine işaret ettiler. Bu konuda katkısı bulunan, eğitim tarihinde adı geçen eğitimcilerden söz ettiler. Bu eğitimcilerin çağdaş meslek eğitimi kavramının oluşmasında büyük katkıları oldu-

ğunu biliyoruz. Ayrıca, sayın konuşmacı, Türkiye’de meslek eğitimini açıklarken bazı isimlerden söz ettiler. Öğrenmek istediğim husus: Evrensel düzeyde meslek eğitiminin çağdaş anlamda bir nitelik kazanmasına katkı getiren yabancı eğitimcilerle Türk Ulusal Meslek Eğitiminin çağdaş anlamda bir nitelik kazanması hususunda katkısı bulunan Türk eğitimcilerinin durumu karşılaştırıldığında durum nedir? Düşünsel ve uygulama açısından aynı düzeyde miyiz? Daha ileri düzeyde miyiz? Özellikle 1930’lardaki durumun karşılaştırılması nasıl bir görünüş arz etmektedir? Böyle bir kıyaslamamanın yararlı olacağı kanısındayım. Bu konuda da konuşmacımız bizi aydınlatırlarsa minnettar kalırım. Teşekkür ederim.

(Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Alkan.

Buyurun Sayın Sargut.

DR. SELAMİ SARGUT — Ben özellikle Cevat Alkan’ın çıkış noktasından yola çıkarak konuyu biraz daha spesifik hale getirmek istiyorum. Gerçekten iş ve eğitim ilişkileri gözönüne alındığında işin karmaşası artıyor. Sayın konuşmacının açıklamalarından yola çıkarak bu ilişkileri sürdürürken, daha spesifik olarak bakış açısı da getirilebilir gibi geliyor. Söz gelimi endüstri yönetiminde veya yönetim biliminde, yönetim kuramında, organizasyon kuramındaki gelişmeler, acaba iş eğitimi ni nasıl etkiliyor?.. Sayın Cevat Alkan daha makro açıdan konuyu getirdi, ben spesifik olarak şunu da eklemek istiyorum.

Sözgelimi Taylorizmin eğitim açısından getirdiği ölçüler ne olmalı mesleki eğitime, veyahut da yönetim kuramında daha hümanistik eğilimlerin mesleki eğitime

nasıl yansıması gerektiği üzerinde de konuşmacı biraz durursa konu aydınlanıyor sanıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sargut.

Buyurun Sayın İnan.

M. RAUF İNAN — Sayın bildiri sahibinin bilimsel objektifliğin tam kişiliğindeki yansımasını şununla belirtmek istiyorum. Hakkı Tonguç ismi Türkiye’de ağıza alınamaz bir addi, korkulurdu. Onun, bizim meslek ve teknik eğitimdeki yerini belirttiği için bu bilimsel kişiliğini ayrıca kutlarım. Hatta Blonski’den de bahsettikler, bizde böyle şeylere dokunulamazdı. Türkiye Cumhuriyeti 1946’lara kadar Avrupa ve Amerika’yı radarla tarrar gibi izlemişti, Rusya ile Japonya’ya dokunamamıştı. Acaba Japonya’da da bu konuda adı geçecek kimse var mı?..

Ayrıca bir noktayı da eklevelim, üzerinde durmak gerekir. Mesleki ve teknikeğitim söz konusu olunca, Atatürk’ün adı geçmeden de olmaz. Atatürk’ün bu konudaki düşünceleri de üzerinde durulacak bize ışık tutacak değerdedir. Hatta o kadar ilgi göstermiştir ki, Atatürk, daha 1922’de İzmir’i kurtardıktan kısa bir süre sonra İzmir Sanat Mektebini ziyaret ederler ve orada okulun defterinde yazıları vardır. 1 yıl sonra bir daha, 1 yıl sonra bir daha; birkaç kere. O’nun mesleki eğitime verdiği değeri özellikle belirtmek gerekir. Bunu sadece katkı olsun diye söyledim. Bana bu fırsatı verdiğiniz için size teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

Sorular ve katkılar bir hayli geniş bir alanda oldu. Sayın bildiri sahibinin bildirisini sunarken zaten bir yer-

de kısıtlama getirdik, bu bakımdan ben hem sorulara hem değinilen bazı konulara bildiri sahibinin cevap verebilmesi için tartışmaların burada sona ermesi görü-şündeyim. Zira bu soruların birçoğları, önemli, buna bildiri sahibi bazı açıklamalar getirme durumunda.

Buyurun Sayın Sezgin.

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Teşekkür ederim, gerçekten Sayın Başkanın ikazları üzerine ben bildirimini tam olarak okuyamadım; çünkü yaptığım hesaplamaya göre 40-50 dakikalık bir zaman gerektiriyordu. Bu bildirin tamınının okunması için; fakat açılıştaki konuşmalarımız ve diğer hususlar bakımından zaman yönünden kısıtlama getirildiği için ister istemez bildirimim son bölümünü okuyamadım, Türk mesleki eğitim sisteminin bugünkü durumunu çeşitli öğeleri bakımından incelemek istiyordum. Buna maalesef imkân bulamadım.

Konuşmacıların her birine ayrı ayrı teşekkür etmek isterim. Anladığım kadarıyla bu soruları cevaplandırma-ya çalışacağım. Umarım ki kendilerini tatmin etmeye imkân bulurum.

Sayın Fauf İnan Hocamız, ortaçağdaki eğitimden bahsettiğimi ifade ettiler. Acaba Selçuklularda, Osmanlıların ileri gitmiş olduğu dönemlerde ülkemizdeki mesleki eğitim neydi, nasıl yetiştiriyorduk insan gücümü-zü?.. Bu soruyu yönelttiler. Aynı mahiyetteki bir soruyu da ikinci konuşmacımız Sayın Turna dile getirdiler. Tabiatıyla fabrika üretim sistemi gelişinceye kadar, Osmanlılarda ülkenin ihtiyacı olan mal ve hizmetlerin üretilmesi için yeterli bir sanatkâr grubu vardı, bu grubun yetiştirilmesinde temel yaklaşım çıraklık düzeni olmuştur. Anılan yetiştirme düzeni etkili biçimde gerek Osmanlı döneminde, gerek Selçuklu döneminde uy-

gulanmıştır. Bizim aksaklığımız şurada olmuştur kanaatındayım.

— Bilimde, teknolojiye ve üretim sisteminde meydana gelen değişikliklere zamanında uyum gösteremedik. Endüstrileşen ülkelerde daha ucuz ve daha kaliteli olarak üretilen ürünler, ülkemize serbestçe girebilmiştir. Bu durum el sanatlarına dayalı Osmanlı üretim sisteminin gerilemesine sebep olmuştur. Geleneksel çırak yetiştirme sistemi, İmparatorluk döneminde, değişen şartlara göre geliştirilememiştir. Bu sorun ülkemizde günümüzde de devam etmektedir.

Tebliğimde de belirtmeye çalıştığım gibi, mesleki eğitim sistemlerini 3 grupta topluyoruz. Okula dayalı olan sistemler, çıraklığa dayalı olan sistemler ve karma sistemler. Türkiye’de günümüzde meslek okulları ve çıraklığa dayalı karma bir mesleki eğitim sistemi vardır. 1977 yılına kadar, 2089 Sayılı Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu yayımlanıncaya kadar, Türkiye’de organize olmuş bir çıraklık sistemi yoktu. Çıraklık, tamamen kendi düzeni içerisinde büyük ölçüde organize olmamış bir biçimde, insan gücü yetiştirme sistemimiz içerisinde yerini almıştır. Bugün de organize olmuş çıraklık sistemi, çıraklık sistemimizin çok küçük bir dilimini kapsayabilmektedir.

Ülkemizin ihtiyacı olan becerili insan gücünün yetiştirilmesinde okula dayalı bir yetiştirme sistemini esas almak yanlıştır. Bu tür bir yetiştirme sistemini gerçekleştirmek güçtür. Türkiye’nin mevcut maddi imkânlarıyla okula dayalı bir yetiştirme sistemiyle, becerili insan gücü ihtiyacının sağlanması mümkün değildir. Bu nedenle, çıraklık sisteminin günümüzün şartlarına göre geliştirilmesi ve iş hayatında eğitim için yararla-

nılabilecek tüm imkânların harekete geçirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Bu bakımdan tekrar soruya gelecek olursak, gerek Selçuklu gerekse Osmanlı döneminde, becerili insanğücünün yetiştirilmesi çıraklık sistemiyle gerçekleştirilmiştir.

İkinci bir soru, bunu konuşan arkadaşlarım dile getirdiler, Sayın Rüştü Uzel'in mesleki ve teknik eğitime yapmış olduğu katkılar neden dile getirilmedi diye? Gerçekte ben bunu dile getirmeye çalıştım; fakat Uzel'in ismi geçmemiştir, eğer bu bir ihmalse ben bu konuda sizlerden özür dilemek istiyorum. Mesleki ve teknik öğretimin, Milli Eğitim Bakanlığında bir şube müdürü seviyesinden önce Genel Müdürlük seviyesine, daha sonra Müsteşarlık seviyesine getirilmesi, büyük ölçüde Rüştü Uzel'in eseridir. Bunu her zaman takdirle anmışızdır, bunun aksine herhangi bir tavrı, herhangi bir eğitimcinin düşünmesi kanımca mümkün olamaz.

Rüştü Uzel'in mesleki ve teknik öğretim müsteşarı olarak bulunmuş olduğu dönemde mesleki eğitim için özel finansman kanunları çıkarılmıştır. Ben bu hususu tebliğimde belirttim. Rüştü Uzel'in müsteşarlığı döneminde mesleki ve teknik öğretim, kuruluş aşamasını kanaatimce tamamlamıştır. Devletimizin kurucusu, Ulu Önder Atatürk'ten tebliğde söz edilmemiş olması eksiklik olarak kabul edilebilir. Milli Eğitim Bakanlığında Atatürk'ün çeşitli vecizeleri yer almıştır.

Atatürk eğitimi bir lüks, bir baskı aracı olarak anlamamıştır. Eğitimin, kişiye hayat için gerekli davranışları kazandırması gerektiğine işaret etmiştir. Bu hususların tebliğde belirtilmemiş olması bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

Diğer bir hususu, ikinci konuşmacımız dile getirdiler. Acaba bugünkü meslek okullarından mezun olan öğrencilerimiz iş hayatına ne ölçüde uyum sağlayabiliyorlar?.. Sağlayamıyorlarsa bunun sebepleri nelerdir?.. Eğer zamanım olup da tebliğimin son bölümünü okuyabilmiş olsaydım bu sorular tahmin ederim ki, cevap bulacaktı. Elbette ki meslek okulu mezunlarının iş hayatına uyum sağlamada yeterince başarılı olduğunu maalesef söyleyemiyoruz. Bunun birçok sebebi vardır. Bu sebeplerin başlıcalarını birkaç önemli noktaya temas ederek belirtmeye çalışacağım.

Uyum güçlüğü yaratan hususların başında meslek okullarındaki eğitim ortamının gerçek iş ortamına yeterince uygun olmamasıdır. Eğitim ortamı gerçek iş ortamına uygun olabildiği ölçüde uyum güçlüğü azalır. Meslek okullarımızda bu ortamın sağlanabildiğini söylemek güçtür.

İkinci önemli bir sebep de, kanaatimce bu hususun üzerinde ısrarla durulmalıdır, yeterli nitelikte öğretmeni yetiştirmedeki güçlüktür. Bu problemin, toplantılarımızda zaman zaman, ifade edilebileceğini tahmin ediyorum. Türkiye’de atelye ve meslek dersleri öğretmenlerin yetiştirilmesi okulu sistemine dayalı olarak gelişmiştir. Öğretmen adaylarını meslek okulları mezunları arasından seçiyoruz, yüksek öğrenimini tamamladıktan sonra onları tekrar okullara gönderiyoruz. Öğretmen yetiştirmemiz kapalı bir sistem niteliğindedir. Öğretmenlerimizin iş tecrübesi çok sınırlıdır ve iş hayatını yeterince tanımamaktadırlar. Bu durum, meslek okullarındaki öğrencilere iş için gerekli davranışları kazandırmada güçlük yaratmaktadır. Öğretmen yetiştirme sisteminin ıslah edilmesi gerektiğine inanıyorum.

Sayın Doç. Alkan'ın sorularına teşekkür ederim. Gerçekten çok önemli 2 noktaya temas ettiler. Birincisi iş ve eğitim arasındaki ilişkinin gelişimi nasıl olmuştur ve Türk Eğitimcilerinin bu konudaki katkıları neler olmuştur?.. Bütün bu soruları kısa süre içerisinde cevaplandırmanın güçlüğüne takdirlerinize sunuyorum. Bu soruyu Sayın Sargut'un sorduğu soruyla birleştirip cevaplandırmak istiyorum. Kendileri organizasyondaki değişme, acaba mesleki eğitime yansıyor mu dediler. Elbette bilimdeki, teknolojideki, iş hayatındaki değişmeler mutlaka mesleki eğitimi çeşitli yönlerden etkileyebilecektir. Eğitimin muhtevası elbetteki dün ile bugün aynıdır diyemeyiz.

İş daha karmaşık bir nitelik almaktadır. Bireye yalnızca, iş için gerekli el becerilerinin kazandırılması, onun iş hayatına uyumu için yeterli değildir. Bireyin işteki etkinliği için, mesleki eğitim sürecinde teknik becerilerin de bireye kazandırılmasına önem verilmelidir. İşin değişmesi, mesleki eğitimi muhteva, yöntem, süre, organizasyon, öğretmen ve diğer unsurlar yönünden değişmeye zorlamaktadır. Bu konularda Sayın Alkan ile farklı düşündüğümüzü sanmıyorum.

Sayın Alkan, «Türk eğitimcilerinin durumu nedir?» dediler. Ben, Sayın Rauf İnan Hocamızın da belirttikleri gibi Baltacıoğlu ve Tonguç'un iş eğitimine ilişkin görüşlerini tebliğimde belirttim. Elbetteki bu konuda gerek yazılarıyla gerek yapmış oldukları hizmetlerle Türkiye'de mesleki eğitimin gelişmesine katkıda bulunmuş birçok eğitimciden söz edilebilir; ama takdir edersiniz ki, bunu çok kısa süre içerisinde dile getirmek mümkün olamadı. Eğer soruları cevaplandırabildiysem kendimi mutlu hissedeceğim.

Teşekkür ederim efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Sezgin.

Efendim, bize birinci oturum için ayrılmış olan sürenin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Ben Sayın bildiri sahibine ve katkılarda bulunan, soru soran arkadaşlara ayrı ayrı teşekkür etmek istiyorum. İkinci oturumuzdan önce kısa bir aramız var, hepinize çok teşekkür eder, saygılar sunarım efendim. (Alkışlar)

Bildiri : II

Mesleki Eğitimin Bugünkü Durumu

Doç. Dr. Haydar TAYMAZ
A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakóltesi
Öğretim Üyesi

Oturum Başkanı : Doç. Dr. Mahmut TEZCAN

MESLEKİ VE TEKNİKEĞİTİMİN BUGÜNKÜ DURUMU

Mesleki ve Teknikeğitim, genelde Türk Eğitim sisteminden soyutlanamaz. Bu nedenle sistem yapısı içindeki yeri ve işlevini belirlemek gerekir. Eğitim sisteminin yapısını genelde a) Temel b) Orta ve c) Yüksek eğitim olmak üzere üç düzeydeki alt sistemlerden oluşmaktadır. Mesleki ve Teknikeğitim kurumları, örgün ve yaygın olarak her üç düzeydeki alt sistemlerde yer almaktadır.

Mesleki ve Teknikeğitim Kurumları. Bakanlık örgütü içinde, Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm, Çıraklık ve Yaygın eğitim Genel Müdürlüklerine bağlı birimler olarak etkinliklerini sürdürmektedir.

Mesleki ve teknic eğitim yapan kurumların kademe ve alanlarına göre sistem modeli incelendiğinde okul türleri kolaylıkla görülür. (Şekil - 1)

Erkek Teknik Öğretim Kurumları

Temel, orta ve yüksek eğitim düzeylerinde öğrencilerin istek ve yeteneklerine uygun daha çok endüstriyel mesleklerde öğrenim görmelerini sağlayan kurumlardır. Bu kurumlardan başlıcaları, yaygın eğitim yapan gündüz ve akşam Endüstri Pratik Sanat Okulları, örgün eğitim yapan Meslek ve Teknik liselerdir.

Şekil : 1

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ (SİSTEM İÇİNDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM)

Genel Eğitim
Kademeleri

Örgün ve Meslek i Teknik Eğitim

Yaygın Mesleki Teknik Eğitim

Çıraklık
Eğitimi

Erkek Teknik

Kız Teknik

Tic. ve Tur.

Erkek Teknik

Kız Teknik

Genel Eğitim Kademeleri	Örgün ve Meslek i Teknik Eğitim		Yaygın Mesleki Teknik Eğitim		Çıraklık Eğitimi
	Erkek Teknik	Kız Teknik	Tic. ve Tur.	Erkek Teknik	
Yüksek Eğitim					
15		4	4	4	
14		3	3	3	
13	1	2	2	2	
12	2	1	1	1	2 1
	(4)	(5)	(9)	(10)	(12)
Orta Eğitim					
11		4	4	3	(15)
10	3	3	3	2	
9	2	2	2	1	
	1	1	1		
	(2)	(3)	(7)	(8)	(11)
Temel Eğitim					
8			3	1	2
7	Orta		2	1	1
6			1		
5					
4					
3					
2	İlk				
1	(1)				

- 1 — Temel Eğitim İkinci kademesinde iş ve Teknik
- 2 — Endüstri Meslek Liseleri
  - Yapı Meslek Liseleri
  - Motor Mes. Liseleri
  - Konya Mes. Liseleri
  - Tekstil Mes. Liseleri
  - Matbaa Mes. Liseleri
  - Denizcilik Mes. Lisel.
  - Dev. Demir Yolları
  - Ağaç ve Metal İşleri
  - Denizcilik ve Su Ürün.
- 3 — Teknik Liseler
- 4 — Erkek Sanat Öğretmen Okulu Meslek Yük. Okulu Yabancı Diller Y. Ok
- 5 — Tek. Yük. Öğ. Ok. Endüstriyel Sanatlar Yük. Öğ. Ok.
- 6 — Kız Sanat Ortaok.
- 7 — Kız Mes. Liseleri
  - Tekstil Liseleri
  - Seramik Lis.
  - Hazır Giyim Lis.
  - Terzilik Lis.

- 8 — Kız Teknik Liseleri
- 9 — Kız Sanat Yük. Öğ. Ok.
- 10 — Kız Tek. Yük. Öğ. Ok.
- 11 — Tic. Lisesi
— Sek. Mes. Lis.
— Otelcilik ve Turizm
Mes. Lisesi
- 12 — Tic. ve Turizm Yük. Öğ.
Okulu
- 13 — Endüstri Pratik Sanat
Okulları
- 14 — Pratik Kız Sanat
Okulları
- 15 — Olgunlaşma Enst.
- 16 — Yaygın Eğitim
(Halk Eğitim)
Kursları.

Gündüz ve Akşam Endüstri Pratik Sanat Okulları

İlköğretimini tamamlamış yetişkinlerin mesleki bilgi ve beceri kazanmak üzere devam ettikleri, süresi meslek branşlarına göre değişen en az 8 ay olan kurumlardır. 43'ü endüstri meslek liselerinin bünyesinde, 11'i bağımsız ve 3'ü akşam öğretim yapan bu okulların 1981-1982 öğrenim yılındaki sayısal durumu aşağıda belirtilmiştir.

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Kadrolu Öğretmen Sayısı
57	2162	56

Meslek Liseleri

Ortaokul ve temeleğitim ikinci kademesini bitiren öğrencilerin devam ettikleri öğretim kurumlarıdır. Öğretim süresi üç yıldır. Bu okullarda öğrenciler iş hayatına hazırlanır, mezunlar kendi branşları ile ilgili yüksek öğretim kurumlarında öğrenimlerine devam edebilirler. Bu düzeydeki kurumlar

Endüstri Meslek Lisesi	262
Yapı Meslek Lisesi	4
Motor Meslek Lisesi	5
Kimya Meslek Lisesi	1
Ağaç ve Metal Meslek Lisesi	1
Denizcilik ve Su Ürün. Mes. Lis.	1
Denizcilik Meslek Lisesi	1
Devlet Demiryolları	1
Tekstil	1
Matbaa Meslek Lisesi	1

278

Bu meslek liselerinde 46 meslek branşında öğretim yapılmaktadır. Bu kurumların üç yıllık öğretim programında yer alan derslerin haftalık ders saatleri aşağıdaki şekilde uygulanmaktadır.

Genel Bilgi Dersleri	% 39
Meslek Dersleri	% 18
Atelye ve Laboratuvar Uygulaması	% 43

1981-1982 öğretim yılında sayısal durum

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
278	108.175	9.098

Bu okulların kapasiteleri sınırlı ve başvuran öğrenci sayısı fazla olduğundan Bakanlıkça yapılan sınav sonuçlarına göre öğrenciler alınmaktadır.

Teknik Liseler

Birinci sınıfları endüstri meslek liseleri ile ortak, öğretim yılı, adı geçen sınıfla birlikte dört yıl olan 1969-1970 öğretim yılında açılan bu okullara, endüstri meslek lisesi birinci sınıfından bütünlemesiz geçen öğrencilerden seçilenler devam edebilirler. Bu liselerden biri bağımsız diğerleri endüstri meslek liselerine bağlıdır.

Öğrencileri hayata ve yükseköğretime hazırlayan teknik liselerde makina, elektrik, elektronik, motor, kimya, üst yapı, mikrobiyoloji, endüstriyel elektronik, bilgisayar işletimi ve eğitim araçları laboratuvarı branşlarında öğretim yapılmaktadır.

Teknik liselerin öğretim programlarında yer alan derslerin haftalık saatleri :

Genel bilgi dersleri	% 19
Meslek dersleri	% 51
Atelye ve uygulama	% 30'dur.

1981-1982 öğretim yılında sayısal durum

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
63	7.062	98

Kız Tekniköğretim Kurumları

Kız tekniköğretim kurumlarının genel amacı kadın işgücünü çağımızın ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerine uygun olarak ülke endüstrisine ve aile ekonomisine katkıda bulunacak şekilde yetiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere yaygın eğitim yapan pratik kız sanat okulu ve olgunlaşma enstitüleri ve ör- gün öğretim yapan kız meslek ve teknik liseleri vardır.

Pratik Kız Sanat Okulları

İlköğretimi tamamlamış veya herhangi bir kademe- sinden ayrılmış ya da hiç öğrenim görmemiş genç kız ve kadınlarımıza yaşamları ile ilgili bilgi ve birçok mes- leklere beceri kazandırmayı amaçlayan kurumlardır.

1981-1982 öğretim yılında pratik kız sanat okulunda sayısal durum :

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
435	89.664	1.271

Olgunlaşma Enstitüleri

Kız meslek liseleri ile pratik kız sanat okullarını bitiren öğrencilerin ilgi duydukları bir sanat dalında mesleki bilgi ve becerilerini artırmak üzere kurulmuş

enstitülerdir. Döner sermaye ile çalışan bu kurumlarda öğretim süresi iki yıldır. Bu kurumların hizmet alanını genişletmek ve örnek üretim atelyelerine ağırlık verecek şekilde geliştirilmesine, araştırma-geliştirme ve üretim merkezleri olarak biçimlendirilmesine çalışılmaktadır.

1981-1982 öğretim yılında :

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
6	965	143

Kız Teknik Liseleri

Birinci sınıfları kız meslek liseleri ile ortak olan, öğrencileri mesleğe ve yükseköğretime hazırlayan bu liselerin üç yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. Dört branşta öğretim yapan kız teknik liselerin 1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durumu :

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
2	149	—

Bu iki lise, Ankara Atatürk Kız Lisesi ve İstanbul Mithatpaşa Kız Lisesi bünyesinde açıldığından ayrıca kadrolu öğretmeni yoktur.

Kız Meslek Liseleri

Ortaokul ve temel eğitim ikinci kademesine dayalı, üç yıl süreli öğrencileri iş alanlarına ve kendi branşlarında yüksek öğretime hazırlayan meslek okullarıdır. Kız meslek liselerinde 22 branşta öğretim yapılmaktadır. Ayrıca özel nitelik taşıyan tekstil, seramik, hazır giyim ve terzi meslek liseleri açılmıştır. Sayısı sınırlı olmak-

la birlikte bazı kız meslek liselerinde elektronik, yapı ressamlığı, kimya, otelcilik ve turizm branşlarında öğretim yapılmakta ve erkek öğrenciler de alınmaktadır.

1981-1982 öğretim yılında sayısal durum :

Kız Meslek Lisesi Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
243	34.853	7.517

Kız Sanat Ortaokulları

İlkokula dayalı ve üç yıl süreli, temeleğitimin ikinci kademesini oluşturan genel ortaokul programları yanısıra ev ve aile yönetimine ilişkin bilgi ve beceriler kazandıran okullardır. 192'si kız meslek liselerine bağlı ve 10'u bağımsız olan bu okulların 1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durumu :

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı (Bağımsız olanlarda)
202	25.315	87

Ticaret ve Turizm Öğretim Kurumları

Hizmet sektörünün orta kademedeki gereksinime duyduğu elemanları yetiştirmeyi amaçlayan bu kurumların başlıca alanları, maliye ve muhasebe, ticaret ve büro hizmetleri, kooperatifçilik, bankacılık, sekreterlik, otel ve turizm işletmeciliğidir.

Bu alanda yaygın eğitim yapan kurum yoktur. Örgün eğitim olanağı sağlayan kurumlar, gündüz ve akşam ticaret, sekreterlik, otelcilik ve turizm meslek liseleridir.

Ticaret Liseleri

Öğrencileri iş hayatına ve kendi alanlarında yükseköğretime hazırlayan ve öğretim süresi üç yıl olan, bu kurumlarda, muhasebe, kooperatifçilik, sekreterlik ve bankacılık dalları bulunmaktadır. Öğretim programlarının % 57'si genel bilgi derslerine, % 34'ü meslek derslerine ve % 9'u uygulamaya ayrılmıştır.

1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durum :

Akşam ve Gündüz

Ticaret Lisesi	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
46 + 178 = 224	92.673	5.164

Sekreterlik Meslek Lisesi

Özellikle yabancı dil bilen, mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları kazanmış sekreterler yetiştirmek üzere kurulmuş meslek liseleridir. Bu kurumlarda Ticaret ve Yönetim, Tıp ve Hukuk sekreterliği ihtisas dalları bulunmaktadır. 1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durum :

Sek. Lisesi Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
4	352	10

Ankara, İstanbul, Bursa ve İzmir'de bulunan bu okulların öğretmen gereksinimi, ticaret liselerinden karşılanmaktadır.

Orta Dereceli Mesleki ve Teknik Öğretim Kurumlarının Planlı Kalkınma Döneminde Durumları :

Planlı kalkınma döneminde Mesleki ve Tekniköğretimde beklenen sayısal gelişme sağlanamamıştır. Bu dönemde onar yıllık aralıklarla orta dereceli örgün eğitimde gelişmeler özet olarak :

Örgün Öğretim Kurumu	1961 - 1962			1971 - 1972			1981 - 1982		
	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Erkek Teknik	229	40000	2370	274	50000	3300	341	115000	9200
Kız Teknik	395	76000	1800	323	37000	3160	447	60000	7600
Ticaret ve Turizm	72	15000	390	101	34000	1210	236	94000	5500

Erkek ve kız teknik eğitimde kız pratik sanat okulları hızlı bir gelişim göstermiş ve öğrenci sayıları artmıştır. Erkek Pratik sanat okullarında azalma görülmüştür. Beş yıl aralıklarla yaygın mesleki eğitimdeki sayısal durum :

Yaygın Öğretim Kurumu	1971 - 1972			1975 - 1976			1981 - 1982		
	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Okul	Öğrenci	Öğretmen
Erkek Teknik	43	7000	181	52	6600	359	57	2000	56
Kız Teknik	390	81000	811	429	71900	1160	441	90000	1410

Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri

İlk kuruluşu otelcilik okulu olan ve yaygın eğitim yapan bu kurumlar, son üç yıldır meslek lisesine dönüştürülmüş ve sayıları artırılmıştır. Öğrencilerin yatılı olarak devam ettiği 8 kurumda 1981-1982 öğretim yılında öğrenci sayısı 1.617 ve öğretmen sayısı 157'ye ulaşmıştır.

Orta Dereceli Mesleki ve Teknik Öğretim Okulları Mezunlarının Durumları :

Erkek teknik, kız teknik ve ticaret ve turizm öğretim genel müdürlüklerine bağlı meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin durumları, okul müdürlüklerinden alınan verilere göre saptanmaya çalışılmıştır. Sağlanan verilere göre 1980-1981 öğretim yılında mezunların durumları % olarak belirlenmiştir.

	Endüstri Meslek Liseleri	Kız Meslek Liseleri	Ticaret Liseleri
Öğrenimine uygun işlerde çalışanlar	11.9	13.9	11.6
Mesleğine uygun işlerde çalışanlar	29.0	10.3	23.0
Mesleğine uygun olmayan işlerde çalışanlar	6.1	4.6	9.8
Dış Ülkelere gidenler	1.0	0.5	0.9
Askere Gidenler	2.8	—	3.3
Herüz iş bulamayanlar	11.8	27.1	13.0
Durumu bilinmeyenler	36.0	43.4	38.4

YAYGIN MESLEKİ EĞİTİM

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından planlanan ve ülke düzeyinde yaygın bir biçimde yapılan eğitim türüdür. Özel-

likle yetiştirilenlerin istedikleri alanlarda gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak amacı ile Halk Eğitim Merkezlerinde kurslar düzenlenmektedir.

1981-1982 öğretim yılında 639 Halk Eğitim Merkezinde 67 Başkan, 453 merkez müdürü, 370 merkez müdür yardımcısı, 115 rehber öğretmen, 1918 kadın kurs öğretmeni ve 109 erkek kurs öğretmeni görev yapmıştır. Kurs öğretmenlerinin sayısından da anlaşılacağı gibi bu tür eğitim toplumumuzda daha çok genç kız kadınlarımızın yetiştirilmesine yöneltilmiştir. Anılan yılda açılan kurslar ve yetiştirilen yetişkin sayısı :

Açılan Kursların Türü	Kurs Sayısı	Yetişkin Sayısı
a) Meslek ve genel bilgi kursları	6540	159.267
b) Sosyal Kültür kursları	926	30.887
c) Sanayi kursları	350	8.950
d) Uygulamalar (Seminer, Konferans vb.)	3912	5.213.580

ÇIRAKLIK EĞİTİMİ

Çırak, kalfa ve ustalık eğitiminin temel işlevi, sanayinin üretici gücünü ve verimini artırmak üzere, bireylere istek ve yeteneklerine göre seçilen bir meslek branşında yetişme olanakları sağlamaktır. Bu tür eğitim, her meslek alanında uygulanabilir. Çırak, kalfa ve usta terimleri meslekleri değil, meslek alanlarında statüleri tanımlamak üzere kullanılır. Çırak, bir insanın mesleki bilgi, beceri ve tutumları kazanma durumunda olduğunu ve bir kural olarak işvereni ile resmi bir anlaşmaya girmiş olduğunu belirler. Çıraklık eğitimi, bir iş yerinde çalışmaya başlamış sanatkâr adayına, gerekli bilgi ve tutumu çoğunlukla sistemli olarak iş dışında,

beceriye işyerinde kazandırmayı ilke olarak kabul eder. Kalfa, mesleki yetişkinlik bakımından çırağın bir üst kademesidir. Üretim mesleklerinde sanatın gerektirdiği teknik bilgiyi kazanmış, usta ve ustabaşının gözetiminde malzeme, takım ve makineleri, kurallarına uygun olarak kullanılabilen ve bir iş ortaya koyabilen teknik elemandır. Bu tanım, inşaat sektörü dışında, üretim ve hizmet alanlarında genel olarak kalfa statüsünü belirler. Usta, mesleğinin gerektirdiği teknik bilgi, tutum ve beceriyi kazanmış, malzeme, takım, cihaz ve makineleri kullanan, mal veya hizmet şeklinde kıymet üretebilen elemandır. Çırak, kalfa ve ustalar için yapılacak eğitimin iki temel boyutu vardır. Birincisi, her branç ve düzey için hazırlanacak eğitim programının teknik bilgilerin uygun bir eğitim yer ve ortamında; ikincisi, beceri ve tutumlarını gerçek iş ortamında kazandırmadır. Böyle bir programın uygulanmasında bütünlüğün sağlanması zorunludur.

Bugün memleketimizde insangücü kaynaklarının mesleki eğitimi çoğunlukla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda yapılmaktadır. Bu okullarda yetiştirilen teknik elemanlar daha çok mühendislik alanlarındaki ara insangüçüdür. Sanayi alanlarına göre az da olsa değişiklik göstermekle birlikte, özellikle üretim mesleklerinde çalışan elemanların teknik hiyerarşideki kademelerini incelediğimizde, vasıfsız-düz-işçi, yarı vasıflı işçi, vasıflı işçi, teknisyen ve mühendis düzeylerinin oluştuğunu görürüz. Ülkemizde bugüne kadar, sınırlı olan yaygın mesleki etkinlikleri dışında, vasıfsız, yarı vasıflı ve vasıflı işçilerin eğitimi sistemli bir şekilde yapılmamıştır. Çeşitli nedenler arasında sayılabilecek ve en önemli olan neden, bu düzeylerde çalışan elemanlar için meslek statülerini belirleyen bir yasanın olmayışı gösterilebilirdi. Bugün, 2089 Sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık

Kanunu ÷lkemizde 1977 yılında y÷r÷rl÷ge girmiş, her meslek branşının bu d÷zeylerinde çalışan teknik elemanların yasal durumlarının belirlenmesi yanı sıra eğitilmelerini de öngörmüştür. Sanayinin b÷t÷n üretim ve hizmet alanlarında çalışan çırak, kalfa ve ustaların yetiştirilmesi, imtihanların yapılması, belgelendirilmeleri ve üst kademelere yükselmelerinin sağlanması ,eğitim sistemi için önemli bir görev ve yasa gereğidir.

Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanununun öngördüğü eğitim planlanması ve uygulanmasında görev ağırlığı Milli Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Bakanlık adına bu eğitim Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından yürüt÷lür.

Bu eğitim sisteminde karar organı. Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında kurulan ve aşağıdaki kuruluş temsilcilerinin katıldığı Çıraklık Kuruludur.

1. Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı ve Yardımcısı
2. Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık Eğitimi Genel Müdürü
3. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Küçük Sanatlar Genel Müdürü veya Başyardımcısı
4. Çalışma Bakanlığı Temsilcisi
5. Ticaret Bakanlığı Temsilcisi
6. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Başkanı veya Temsilcisi
7. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Temsilcisi
8. Ençok işçiyi temsil eden işçi Sendikaları Konfederasyonu Temsilcisi

Çıraklık eğitimine tüm ülke ve branşlar düzeyinde bir anda başlanması çok güç olduğundan pilot olarak iller seçilmekte ve bu illerde Mahalli Çıraklık Eğitimi Komiteleri kurularak, çeşitli branşlarda eğitime başlanmaktadır.

Çıraklık eğitimi, illerdeki Endüstri Meslek Lisele-
rine bağlı çıraklık eğitim merkezlerinde veya Ankara,
Denizli, Eskişehir, Kayseri ve Sakarya illerinde bulunan
bağımsız çıraklık eğitim merkezlerinde yürütülmekte-
dir.

1979 yılından bugüne kadar, ilk defa çırakları yetiştir-
ecek ustaların eğitimi çalışmaları hızlandırılmış, da-
ha sonra bağlı ve bağımsız merkezlerde 11 ayrı branşta
çırak yetiştirme eğitimi programı uygulanmıştır.

Çıraklık eğitimi çalışmaları aşağıdaki şekilde özet-
lenebilir :

Bağımlı çıraklık eğitimi merkezi sayısı	18
Bağımsız çıraklık eğitimi merkezi sayısı	6
Yetiştirilen Eğitici usta sayısı	15.483
Yetiştirilmekte olan çırak sayısı	1.254
Yetiştirilmekte olan kalfa sayısı	289

Mesleki ve Teknik Yükseköğretim Kurumları

1981-1982 öğretim yılı sonuna kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak öğretim yapan yüksek öğretim kurumları 2547 sayılı kanunun geçici 28. maddesi uyarınca ve 20 Temmuz 1982 tarih ve 17760 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkındaki Kanun Hükmünde kararname hükümlerine göre 1982-1983 öğretim yılında üniversitelere bağlı olarak öğretime başlayacaklardır.

Meslek Yüksek Okulları

Lise ve dengi okullardan mezun olduktan sonra bir üniversite veya yüksek okula girme imkânı bulamayan öğrencilere iki yıllık meslek eğitimi vermek üzere kurulmuş okullardır. Bu okullar ülke ekonomisinin ihtiyaç duyduğu insangücünü yetiştirmeyi amaçlamıştır.

1975-1976 öğretim yılında açılan 51 Meslek Yüksek Okulunda :

- a) Teknik Bilimler
- b) Hayati Bilimler
- c) Sosyal Bilimler

olmak üzere üç bölümde çeşitli 14 programın uygulanmasına başlanmıştır.

1981-1982 Öğretim Yılındaki Sayısal Durum :

		Kadro lu Öğretmen
Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Sayısı
49	13.347	207

Yabancı Diller Yüksek Okulları

Hizmet sektörüne yabancı dil bilen nitelikli eleman yetiştirmek amacı ile kurulmuş ve 1975-1976 öğretim yılında öğretime başlamış okullardır. Öğretim süresi üç yıl olan, İngilizce Almanca ve Fransızca dallarında öğretim yapan bu okullarda ilk iki yılı ortak programlarla öğretim yapılmakta, üçüncü sınıfa geçişte, öğrenciler :

- a) Turizm İşletmeciliği
- b) Büro Hizmetleri
- c) Yabancı Dil Öğretmenliği

alanlarından birinde öğrenimini tamamlamaktadırlar.

1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durum :

Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Kadrolu Öğretmen Sayısı
17	3.212	98

Meslek Yüksek ve Yabancı Diller Yüksek Okulları çevre bakımından yakın olan üniversitelere aynı adlarla bağlanmışlardır.

Sanat Öğretmen Okulları

Erkek Teknik ve Kız Teknik öğretimdeki yaygın eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirmek amacı ile kurulmuş okullardır. Gezici köy kurslarında görevli öğretmenler ile, kız ve endüstri meslek lisesi mezunlarının devam ettiği bu okulların süresi iki yıldır. Bu kurumlar da yükseköğretim kanunu kapsamına alınmış, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesine bağlı Kız Sanat ve Erkek Sanat Eğitimi Yüksek Okulun adı verilmiştir.

1981-1982 öğretim yılındaki sayısal durumları :

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Kız Sanat Y.Ö.O.	2	541	65
Erkek Sanat Y.Ö.O.2		413	32

Teknik Yüksek Öğretmen Okulları

Orta dereceli mesleki ve teknik öğretim okullarına atelye ve meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek amacı ile kurulan bu okulların öğretim süreleri dört yıldır. Endüstri ve Kız Meslek Lisesi mezunlarının merkezi sistemle alındıkları bu okullar da Gazi Üniversitesinin birer fakültesi haline getirilmiş Teknik Yüksek Öğretmen

Okulu, Teknik Eğitim, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Mesleki Eğitim Fakültesi adı verilmiştir.

1981-1982 Öğretim Yılında Sayısal Durum :

	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Kız Teknik Y.Ö.O.	1	1.168	137
Teknik Y.Ö.O.	2	3.367	232

Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu

Ticaret ve Sekreterlik meslek liselerine meslek dersleri öğretmenlerini yetiştiren ve öğretim süresi dört yıl olan bu okul, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesine bir bölüm olarak bağlanmıştır. 1981-1982 öğretim yılında, 1515 öğrenci ve 43 öğretmen ile öğretim yapmıştır.

Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu

Temeleğitim ve ortaöğretim okullarında teknik ve iş eğitimi yapacak öğretmenleri yetiştirmek amacı ile kurulmuştur. Öğretim süresi 4 yıl olan okula merkezi sistemle lise ve dengi okul mezunları alınmakta ve çeşitli branşlarda yetiştirilmektedir. Bu Kurum, Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesine bir bölüm olarak bağlanmıştır. 1981-1982 öğretim yılında öğrenci sayısı 1199 ve öğretmen sayısı 47 ye çıkmıştır.

BAŞKAN (DOÇ. DR. MAHMUT TEZCAN) — Teşekkür ederim Sayın Taymaz.

Efendim, bir önceki tebliğde Sayın Sezgin, konunun tarihsel gelişimini açıkladılar. Sayın Taymaz da tebliğinde günümüzdeki durumu bize adeta resim halinde sundular. Genel olarak örgüt yapısı içerisindeki konu-

mun görünümünü belirttiler. Daha sonra sayısal verilerle bugünkü durumun tablosunu daha da güzel biçimde belirtmiş oldular.

Şimdi sayın tebliğ sahibi arkadaşımızın bu konuşmasına gerek yorumlarıyla, gerekse sorularıyla katkısı olacak arkadaşların isimlerini rica ediyorum. Durumu gördük, örgütsel yapı içerisinde ve sayısal gelişmelerle. O halde bunun bir değerlendirmesinin yapılması gereği ortadadır. Sayın konuşmacıya katkısı olacak arkadaşlarımız herhalde bu genel değerlendirmeyi yapacaklardır. Esasen birinci tebliğde de genel değerlendirmeye fazla yer verilemedi sanıyorum. Görünüm budur, o halde genel özellikleri açısından teknikeğitimin genel eğitimle olan bağlantısı ve durumu konusundaki genel değerlendirmenin yapılması gerekiyor sanıyorum.

Söz almak isteyen arkadaşlarımız?..

Buyurun Sayın Turna.

MUSTAFA TURNA — Evvela konuşmacıya gayet güzel bir özet yaptıkları için teşekkür ediyorum. Ben, tekniköğretim okullarının genel olarak başlıkları üzerinde durmayacağım. Yalnız birkaç noktayı belirtmekle yetineceğim.

Şimdi burada Milli Eğitim Bakanlığı Tekniköğretim Müsteşarlığına bağlı olan bu okulları ben şahsen şu şekilde incelenmesini arzu ederdim. Milli Eğitim Bakanlığına doğrudan doğruya bağlı olan okullar var, bir de Milli Eğitim Bakanlığının dışında olan mesleki ve teknik öğretim okulları var. Bunlardan bahsetmediler kendileri. Mesela şimdi Sağlık Bakanlığına bağlı meslek okulları var, bunlar çeşitli ve bir hayli de öğrencisi var. Yine Tarım Bakanlığına bağlı meslek okulları var.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne bağlı meslek okulları var, PTT Genel Müdürlüğüne bağlı meslek okulları var ve ayrıca da çeşitli kurumların açmış oldukları birer yıllık kurs mahiyetinde olan birtakım eğitim merkezleri var; bunlardan da bahsetmediler. Bunlar da kurs mahiyetinde bir yıllık eğitim veriyor ve mesleğe yöneltiyor. Bunlar da meslek okulu bünyesi içerisinde mütalaa edilmesi lazımdır. Niçin buna yer vermediler anlayamadım?.. Bunun izahını rica ediyorum; bir.

İkincisi, okulların durumlarını açıklarken ben bir noktaya da değinmelerinde yarar görürdüm. Bu okullarda acaba mevcut öğretmen kadrosu, ihtiyacı karşılıyor mu karşılamıyor mu?.. Eğer karşılamıyorsa, imkânları müsait değilse, bunların adedini çoğaltmakta bence fayda yok. Eğer bunları hakikaten tam teşkilatlı olarak kurabiliyorsak faydası var. Bu okullar bilhassa öğretmen kadrosu bakımından yeterli midir değil midir?.. Bu noktanın da açıklanmasını istiyorum, iki.

Üçüncüsü, bu okulların önemli bir özelliği de şu : 1961-62'de Devlet Planlama Teşkilatında bu okulların açılması ve bu okullara öğrenci alınması meselesini, bütün bakanlıklararası bir koordinasyon teşkilatı içerisinde mütalaa edilmesi ve ona göre bu okulların açılması ve öğrenci sayısının da ona göre tespiti gerekiyordu. Bu noktaya temas etmediler. Bu noktanın da açıklanmasını istiyorum.

Diğer bir konu olarak da Milli Eğitim Bakanlığının bütün öğretim ve eğitim müesseselerini Tevhidi Tedrisat Kanununun da ışığı altında birleştirmek, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde birleştirmek için Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde, bilhassa Plan Kanununun Mecliste kabulü sırasında bu okulların Milli Eği-

tim Bakanlığına bağlanması meselesi üzerinde önemli bir çalışma vardı. Bu önemli çalışmaların içerisine katılmış bir arkadaşınız sıfatıyla biz bunlar için bir kanun tasarısı hazırlamış, Milli Eğitim Bakanlığına vermiştik. Şimdiye kadar bu okulların hiçbirisi henüz Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış değildir. Hâlâ Bakanlığın dışındadır. Niçin bunlardan yana bir karar alınmamıştır?.. Bu konuda da kendileri bilgi sahibi iseler bunun da aydınlatılmasını rica ediyorum.

Sizi fazla meşgul etmemek için, sözümü burada keser, hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN — Teşekkürler Sayın Turna.

Buyurun Sayın Kaplan.

KADRİ KAPLAN — Parlamentoda bu konuyla bir müddet meşgul olmuş bir arkadaşınızım.

Değerli arkadaşımızın vermiş olduğu sayısal tablo, gerçekten bugün mesleki ve tekniköğretimin Türkiye’de hangi yöne yöneldiğini, yapısal durumunu; hatta noksanlıklarını, çarpıklıklarını insana çok güzel bir şekilde, açık bir şekilde takdim ediyor. Gönül arzu ederdi ki bunu bir tablo üzerinde grafiklerle görelim; hatta renkli görelim ve bugünkü durumu iyice kavrayalım. Onun için değerli arkadaşımıza bu özet olarak verdiği, benim için çok değerli olan bilgilerden dolayı teşekkür etmeyi bir görev bilirim.

Değerli arkadaşlarım, şu noktalar dikkatimi çekti ve sayın konuşmacıya şu soruları tevdi edeceğim müsaafeleriyle.

Mesleki ve teknekeğitim yaptıran okullarla (okul adeliyle) öğrenci adeti arasındaki birtakım tatminkâr olmayan rakamlar göze çarpıyor. Mesela yanlış aklım-

da kalmadıysa, pratik sanat okullarının 57 olan miktarıyla 2100 olan öğrenci mevcudu arasındaki rakam, insana bu sahada sarf edilen alınan arasında adeta uçurumsal bir bozukluk olduğunu gösteriyor. Böyle midir acaba?..

Buna mukabil, okul adediyle öğrenci adeti arasında daha fazla yük binmiş okullar var. Çarpıklığın bir tanesi bu noktada. Verilenle alınmak istenen arasında henüz bir ahenk kurulamamış. Bunun hakkında ne düşünüyorlar?

İkinci olarak dikkatimi şu çekti. Malum, mesleki ve tekneköğretimin temel meselelerinden, özünden bir tanesi de yetiştirdiğimizi takip edebilmek ki hayatla olan ilgiyi kesmeyelim; gelişmeyi ekonominin, siyasetin, toplumun gelişmesine uygun bir tarzda mütemadiyen ayarlayalım; rota elimizde bulunsun. Verilen rakamlara göre, okullardan alındığı ifade edilen bilgiler bize % 40'ının takip edilemediğini gösteriyor, diğerleri de askerde deniyor. Tabii o rakamlar da tam bir şey ifade etmez. Onun üzerinde durmayalım da % 40'ını geçen bir miktarın takip edilemediğini düşünelim. Hem de okullardan alınıyor bu miktar. Demek ki sistemde aksayan bir taraf var. Merkezi sistem bu bilgilere sahip olursa, hayatla olan ilişkisinin derecesini, etkinliğini meydana çıkaracak, yeni düzeltmelere imkân bulacak. Böyle mi?.. Yanlış anlaşılmasın, arada çarpıklık ifadesini kullandığım için özür dilerim; ama çarpıcı olsun diye söylüyorum. Böyle bir şey var ortada. Bunu istirham edeceğim kendilerinden.

Bir de, bir özellik ifade etmekle beraber şu noktanın aydınlatılması mümkün mü?.. 10 sene Senato'nun Eğitim Komisyonunda bulundum, o bakımdan yakınlığım olduğunu ifade ediyorum kendi adıma. Bu yüksek

öğrenimdeki kademelenme tarzına mütemadiyen takılmışımdır. Yüksekokul, akademi, üniversite kavramı, üniversiteler eğitim içerisinde toplanmalar, şunlar, bunlar meselelerine... «Bu çarpıklığın düzeltilmesi zorlaşacak, ticaret okullarından başlayıp akademilere kadar yükselen, fakat bugün gerçekten de verdiği eğitimle hepimizin iftihar ettiğimiz müesseseleri bu sistem içerisinde nasıl düzenleyeceksiniz, nasıl yüksekokula bağlayacaksınız, nasıl üniversiteye bağlayacaksınız?» demişimdir. Şimdi bir sisteme bağlandı, iyi kötü tartışması ayrı, bağlandı ve kalktı.

Bir de meslek liseleriyle genel liseler arasındaki lise terimi, kavramı, tanımı, üzerinde dururdum devamlı olarak. Bu da tabii ki bir sosyal statü aramaktan doğuyor. Sosyal-ekonomik statünün, etiketin cazibesinden doğuyor. Teknikerler meselesi, hepsi böyle; yani meslek okullarını meslek liselerine çevirmede bir şey kazandığımızı, kaybettiğimizi ifade etmek istemiyorum burada; ama gerçeğe uygun mu idi bu? Genel Liseden «meslek lisesi» deyimine varış. Teknik lise için belki bir şey denemez ama, bu lise tabirini her yerde kullanmak doğru muydu?.. Bu değişebilir mi?.. bir mahzuru var mı yok mu?.. Bir genel soru belki, onu istirham ediyorum. Bundan sonra konu daha çok açılacak zaten, gelecek oturumlarda diğer değerli konuşmacılarla yapacağımız karşılıklı tartışmalar konuyu biraz daha aydınlatacak. Bu üç nokta üzerinde cevaplarını rica ediyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kaplan.

Buyurun Sayın Tökü.

SERAP TÖKÜ — Sayın hocamız konuşmasında belirttiler, Milli Eğitim Temel Yasa'sında milli eğitimimiz örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden

oluşmaktadır. Yaygın eğitim yapan kurumlar sayılırken, ana görevi yaygın eğitim yapmak olan Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün hizmetleri gözardı edildi.

Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, mesleki teknikle eğitim ve genel eğitim programlarını yurt çapında uygulamaktadır. Burada Pratik Kız Sanat Okullarında yapılan mesleki teknikle eğitime değinildi, öğrenci sayıları verildi. Pratik Kız Sanat Okullarında yapılan mesleki ve teknik eğitimden çok daha kapsamlı, daha geniş bir kitleye hitap eden Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün mesleki ve teknikle eğitim faaliyetlerine değinilmedi. Sanıyorum bu konuya da yer verilmesi gerekli. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Buyurun Sayın Alkan.

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Mesleki teknik eğitiminin bugünkü durumu hakkında verdiği bilgiler için sayın Taymaz'a teşekkür ederim. İzinleriyle, konu hakkındaki görüşlerimi açıklamak ve kendilerine soru yönelmek istiyorum.

Önce, meslek eğitimi denildiğinde, ister mesleki eğitim sistemi olarak düşünölsün, ister doğrudan doğruya hizmet olarak düşünölsün konu, kapsam itibariyle sadece Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarla sınırlı değildir. Mesleki teknikle eğitimin bugünkü durumuna bakalım derken, hizmetin kapsamını bu ölçü içerisinde alırsak zannediyorum ki Türkiye'deki uygulama şekliyle bu hizmetin ya da sistemin çok sınırlı bir yönünü dikkate alıyoruz; büyük bir kısmını gözden uzak tutuyoruz. Bunun sakıncalı bir yaklaşım olacağı ve mevcut hizmeti tümüyle değerlendirme olanağından mahrum kalınacağı hususuna dikkati çekmek istiyorum. Kanımca, bu hiz-

met alanını, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan kurumların dışında diğer kamu sektörleri, bakanlıklar ve özel teşebbüsün mesleğe dönük, her türlü mesleki bilgi beceri kazandırmaya dönük eğitim etkinliklerini bu sistem bütünlüğü içerisinde düşünmek, değerlendirmek zorundayız. Kaldı ki, çağdaş anlamda meslek eğitimini incelerken, meslek eğitimiyle doğrudan ilgisi olmayan, dolaylı olarak temel mesleki eğitimden önceki eğitim etkinliklerinin de bu sisteme ilişkin olarak gözönünde bulundurulması gerekir. Ayrıca istihdama dönük ve istihdam içinde daha ileri düzeydeki eğitim etkinliklerini de bu kapsam içerisinde düşünmek gerekir.

Zannediyorum, sayın Taymaz'ın konuyu bu çerçevede almaması, meslek eğitimine geleneksel olarak hangi sınırlar içerisinde, hangi çerçeve içinde baktığımızın tipik bir örneğidir. Bu anlamda, mesleki eğitim yanlış olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ve okul sistemi içerisinde yapılan eğitimle sınırlandırılmaktadır. Bu yaklaşım, çok yanlış, dar kapsamlı bir bakış açısı ve tehlikeli bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, hizmetin büyük kesimini, büyük boyutlarını gözardı etme sakıncası vardır. Bunun kapsam itibarıyla çok sınırlı olduğunu, konuyu diğer boyutlar açısından da ele alıp değerlendirmek gerektiği kanısındayım. Bu hususu belirtmek istedim. Bilmiyorum bu konuda sayın Taymaz ne diyecekler?

İkincisi, hizmetin kapsam açısından bu boyutlarıyla incelenmesi gereğine işaret ettikten sonra, özellikle şunu da belirtmek istiyorum; sayın Taymaz'a bunu soru olarak yöneltmek istiyorum. Acaba bugün bu sayısal verilerin ışığında, çağ nüfusu her çağda bir, birbuçuk milyon aşkın olduğuna göre temeleğitim kademesinde, orta eğitim kademelerinde, eğitimden yararlanması gere-

ken çağ nüfusu ile hizmetten yararlanan öğrenci sayılarını kıyasladığımızda hizmetin kapsamı ve götürülme biçimi ne ölçüde sınırlıdır? Hizmet bu anlamda ne ölçüde yeterlidir?

Ayrıca, bugünkü mesleki teknikeğitim hizmetlerinin temelinde yatan anlayış ve yaklaşım gerçekten toplumumuzun, devletin temel felsefesine uygun mudur? Kavramsal olarak, kuramsal olarak uygun mudur? Atatürk felsefesine ve çağdaş meslek eğitimi kavramına uygun mudur?

Diğer taraftan, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki yapı açıklanırken sayın Taymaz, sistemi Erkek Teknik, Kız Teknik ve Ticaret-Turizm öğretimi ile sınırladı. Aca-ba bakanlık bünyesinde bu hizmeti götüren başka kurumlar yok mudur? Kanımca bu husus da önemlidir. Ayrıca, götürülen hizmetin nicel ve nitel yönlerinin durumunun da incelenmesi gerekmez mi? Hizmet hakkında nesnel bir görüş kazanabilmek için, zannediyorum konunun bu yönlerden de incelenmesi gerekir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz teşekkür ederiz sayın Alkan, katkılarınız için.

Sayın Taymaz size söz veriyorum, soruları cevaplandırmak ve katkılar için.

DOÇ. DR. HAYDAR TAYMAZ — Katkıda bulunan ve soru yönelten arkadaşlara teşekkür ederim.

Birincisi; Sayın Turna, Yayıneğitim Dairesinin sayın Şube Müdür Yardımcısı ve Sayın Alkan'ın birinci soruları : Aslında sınırlı ve süreli bir çalışma ile böyle bir raporu hazırlarken mutlaka bir çerçeve çizmek gere-

kirdi. Bu çerçeveyi çizerken daha çok Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan meslek ve teknik öğretimi aldım. Özellikle sayın Turna'nın vurguladığı, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olmayan diğer kamu kuruluşlarının ve hatta KİT'lerin yapmış olduğu mesleki eğitim çalışmaları var; ancak biz bunu bir araştırma konusu olarak ele aldık, umarım bu araştırmayı 4-5 ay gibi bir sürede tamamlayacağı.

İkinci soru, öğretmen kadrosu ihtiyacı karşılıyor mu, kadro yeterli mi soruları oldukça önemli; ancak bu, öğleden sonra yapılacak panelin konusu, ben üzerinde fazla durmadım.

Sayın Kaplan'a çok hak veriyorum; bir eğitimci olarak eğer eğitim teknolojilerinden yararlanmış olsaydık, önümüzdeki tabloyu göstermiş olsaydım, yapılan sunu daha kolay anlaşılır, daha çarpıcı olabilirdi. Tablo basılarak metinde yer alacaktır.

Meslek ve teknik öğretmen okullarında okul-öğrenci ve öğrenci-öğretmen oranı arasında büyük bir dengesizlik olduğunu söyleyebiliriz; hatta şöyle bir örnek vereyim; bazı endüstri meslek liselerimizde 57 öğrenciye bir öğretmen düştüğü halde bazı yerlerde 6 öğrenciye bir öğretmen düştüğünü de gördük. Dengesiz dağılım bir yere Milli Eğitim Bakanlığının personel politikasıyla ilgilidir.

Mezunların izlenmesi önemli bir sorundur, özellikle meslek ve tekniköğretim için. Ancak şunu da kabul edelim, meslek ve tekniköğretim okullarındaki yöneticilerimiz, okulun gereksinimlerini karşılamak amaçlarına uygun olarak yaşatmak, öğrencilerine genellikle sadece dershanede ve atölyede öğretim yaptırabilmek için tüm zamanını harcarlar. Bunun ötesinde öğrencisini izleye-

bilen mesleki ve teknik öğretim okullarımızın yönetici sayısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle hiçbir şekilde yönetici arkadaşlarımızı suçlayamayız; çünkü kendilerine verilen görevlerin ağırlığı yanısıra, böyle bir hizmeti götürmesi oldukça güç. Bildiğiniz gibi, sadece görev olarak değil, yapı olarak da düzenlemelere gereksinim var. Bir öğretmen, okulda sadece öğrenciyle karşı karşıya bulunduğu zamanda ücret alır, derse girdiği zaman ancak maaş verilir. Bunun ötesinde öğrencinin izlenmesi, program çalışmalarının yapılabilmesi için bugüne kadar gerekli uzman personel yetiştirilmemiş ve görevlendirilmemiştir.

Yaygın eğitim Şube Müdür Yardımcısı arkadaşına teşekkür ederim. Gerçekten doğru, raporun başında da aldım, mesleki teknikeğitim, örgüneğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki alt sistemden oluşur. Her ikisinin amaçlarında birleşen yönleri vardır; sadece uygulamasında da farklılık oluyor. Bir yerde yaygın mesleki eğitimde yine aynı sayısal verileri vermek gerekir; ancak sayısal verilerin bir kısmını ben derleyip toparlayamadığım için bu bir eksiklik oldu.

Sayın Alkan, yine biraz evvel söylediğim gibi mesleki ve teknikeğitim sadece okullarda yapılan etkinliklerle sınırlı değildir, kamu kuruluşları ve hatta özel kuruluşlarda bunu yapmakta; hizmet içi eğitim yolu ile personel yetiştirmektedir. Bunlara ilişkin sayısal verileri de sağlamak oldukça güçtür ve bu bildiri içerisinde bu kadar detaya inen bir araştırma yapmadım.

Çağ nüfusuyla karşılaştırılması ve okula kayıtlı olan öğrencilerle kayıtlı olmayanlar veya geneleğitim mesleki ve teknikeğitim karşılaştırılması yapılabilirdi; bütün meslek liselerinin kapasiteleri sınırlı olduğu için bu konu üzerinde durmadım. Bir meslek alanında öğre-

nim görmek isteyen öğrenciye dahi biz bu olanağı henüz sağlayamıyoruz. Bu bakımdan 1964 yılından bugüne dek endüstri meslek lisesine başvuran öğrencileri sınava tabi tutuyor ve bu sınav sonucunda alıyoruz ve yanılmıyorsa 1981-82 öğretim yılında başvuran öğrencilerin sadece 1/3'üne yakın bir kısmı alınabildi.

«Teknik eğitim anlayış ve felsefesine uygun mu» sorusu bir yerde ayrıntılı bir çalışma konusudur. Burada okullarımızda uygulanan programlar içerisinde genel bilgi, fen dersleri, meslek dersleri ve uygulamalarına ağırlık verilmiştir. Eğitim felsefesinin ortaya konulması, uygun olarak programların hazırlanması ve uygulanması oldukça bilimsel bir çalışmayı gerektirir.

«Hizmetlerin götürülüşünde bir yerde çağdaş ilkelere uyuluyor mu» sorusu, yine bir eleştiri konusudur. Bu şekilde bir yorum yapma yoluna gidilmemiştir. Sadece betimsel bir çalışmanın ürünü sunulmuştur.

BAŞKAN — Efendim, vaktimiz de epeyce gecikti, herhalde başka soru da yok. Değerli konuşmacı arkadaşımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Soru yöneltene ve katkıda bulunan konuşmacı arkadaşlarımıza da ayrıca teşekkür ediyor ve oturumumuzu kapıyorum.

Panel : I

Meslek Eğitiminin Bugünkü Sorunları Nelerdir ?

**Panel Üyeleri : Doç. Dr. Mahmut Adem (Başkan),
Doç. Dr. Cevat Alkan, Doç. Dr. İlhan Sezgin,
Dr. İlhan Özdil, Hüseyin Aktuğ.**

A. PANEL ÜYELERİNİN KONUŞMALARI

BAŞKAN (DOÇ. DR. MAHMUT ADEM) — Sayın Konuklar, bu sabah Birinci Oturumda Sayın Sezgin bize mesleki eğitimin tarihsel gelişimini anlattılar. Sayın Taymaz, mesleki eğitimin bugünkü durumundan söz ettiler; ama bütün bunların içerisinde mesleki eğitimin bugünkü sorunları nelerdir sorusu sürekli olarak hem dinleyenler, tartışmaya katılanlar hem de konuşmacılar tarafından tekrarlandı. Bu panelin konusu da «Mesleki Eğitimin Bugünkü Sorunları». O halde biz sabah eksik kalan kısmı, şimdi daha geniş kadro ile daha çok tartışma olanağı bulacağız.

Panel üyelerine söz vermeden önce kendilerini size tanıtmak istiyorum, zaten tanıyorsunuz tahmin ederim. Sayın Doç. Dr. Cevat Alkan, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, Sayın Doç. Dr. İlhan Sezgin Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, Sayın Dr. İlhan Özdil aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı eski Müsteşarı ve özellikle Mesleki Teknik eski Müsteşarıdır. Sayın Müseyin Aktuğ, Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı. Ben dört panel üyemizi, mesleki eğitimci olarak size sunmak istiyorum.

Soruyu yöneltip sırayla panel üyelerinin görüşlerini almak istiyorum. Önce 10 dakikada her üye görüşlerini söyleyecek, Mesleki Eğitimin Bugünkü Sorunları Neler-

dir? Ondan sonra 5'er dakika daha panel üyelerinin süresi var, bu süre içerisinde birinci kısımda eksik bırakılanlar veya bir panel üyesinin diğer üyenin söylediklerine cevabı, katkıları şeklinde devam edecek. Sonra 15 dakika aramızda var, daha sonraki kısımda da dinleyenlerle panel üyeleri konuyu tartışacaklar soru ve cevaplar şeklinde.

Şimdi ilk sözü Sayın Doç. Dr. Alkan'a veriyorum. Özellikle Türkiye'de meslek eğitiminin bugünkü sorunları nelerdir?.. Buyurun Sayın Alkan.

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli konuklar, hepinizi saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum. İlk önce de bir görevi yerine getirmekten kendimi alamayacağım. İzin verirseniz Türk Eğitim Derneği, özellikle Bilim Kurulunun yapmış olduğu bu çalışmalarını takdirde izleyen bir kişi olduğumu belirtmek isterim ve kendilerine bu tür etkinliklerde bana da bu vesileyle yer vermiş oldukları için teşekkür ederim.

Mesleki teknikeğitimin sorunları özellikle Türkiye'de diye buyurdular Sayın Başkan, verilen konu da bu zaten. Sorun, belirli bir hizmetle, belirli bir konuyla ilgili olarak neredeyiz, hangi tutum içindeyiz, meselelere, konuya yahut herhangi bir olaya nasıl bakıyoruz? Buna göre sorun vardır veya yoktur kanısındayım. Bu nedenle mesleki teknikeğitim sorunları konusuna hangi temel soruları dikkate alarak, hangi temel varsayımlardan hareket ederek, nasıl bir yaklaşım izleyerek bakmamız gerekir?..

Bu düşünceyle yola çıktığımı belirtmek isterim. Çünkü dayandığımız varsayımlar farklı olursa, konuya

bakış açınız da farklı olabilir. Onun için burada şu 3-4 temel soruyla, bu düşünceyle konuya bakıyorum, bununla gireceğim.

Birinci temel soru, birkaç tane yanıt bekleyen (bu iki gün sürecek toplantıda) sorular var; bir tanesi kanımca, çağdaş olgular mesleki eğitimi kuramsal, işlevsel ve örgütsel açılardan ne yönde etkilemektedir?.. Bu sorunun yanıtını vermek zorundayız. İkinci soru, toplumun bugünkü mesleki eğitim gereksinmesi nedir?.. Bunu açık seçik çok iyi bilmek ve yanıtlamak zorundayız. Üçüncü soru, bugünkü mesleki eğitimin durumu nedir? Her ne kadar sabah bir meslektaşım bunu ortaya koymaya çalıştıysa da şahsen ben öyle bir durum sözünden, burada verilen bilgiyle sınırlı bir durum anlamıyorum, bu sorunun cevabını çok daha geniş ve kapsamlı olarak düşünüyorum.

Dördüncü soru, çağdaş olgular mesleki eğitim ilke-leri, mevcut hizmet götürme biçimi, gereksinimler ve belirli ölçütler açısından bakıldığında, bugünkü mesleki teknikeğitim alanında temel sorunlar nelerdir?..

Bu sorular karşımızda, gündemde dururken hangi noktadan bu konuya bakmak gerekir? Üç varsayımdan hareket edilmesinin doğru olacağı kanısındayım. Birincisi, kanımca şu varsayım gözönünde bulundurulmalıdır: İçinde yaşadığımız çağda, teknoloji ve endüstri, çağdaş toplum kültürünün ayrılmaz bir ögesidir. Bu varsayımı kabul ettiğinize göre konuya bakış açınız farklı olacaktır. Eğer siz içinde yaşadığınız çağda teknoloji ve sanayiye, endüstriye, çağdaş toplumun kültürünün temel bir ögesi olmadığını kabul ederseniz, varsayar-sanız, konu değişik şekilde karşınıza gelecektir. Birisine göre bir sorun öbüründe sorun olmayabilir.

İkinci varsayımım, mesleki eğitim, eğitimin bütününde olduğu gibi belirli öğelerden oluşan bütündür. Belirli bir toplumda yapı, gereksinim, yasal olanaklar, mali olanaklar ve gelenekler, bu temel eğitim öğelerinin değişik biçimde düzenlenmesini gerektirir. O halde eğitimi oluşturan temel öğeler, toplumda belirli temel olgular vardır. Bunlar arasındaki ilişkiyi gözönünde bulundurmak gerekir konuya bakarken.

Üçüncü varsayım, ülkemizin çağdaşlaşma ölçüsü, ki bunu her vesileyle dile getirip söylüyoruz, sanayileşmeyi, ileri teknolojiyi gerekli kılmakta olup bu durum teknik insan gücü gereksinimini yaratmakta, dolayısıyla teknik eğitimin önemini artırmaktadır; ama bu varsayımdan hareket ettiğiniz zaman, bunu her vesileyle kürsüye çıkararak nutuklarda mesleki teknikeğitime ağırlık veriyoruz şeklinde ifade etmek değil, eğitim etkinliklerinin bütününde bilfiil göstermek şeklinde bu varsayımı uygulamaya dönüştürmek gerekir kanısındayım. Bence bu soruları karşımıza koyup bu temel varsayımlardan harekete geçerek mesleki teknikeğitimde ne tür sorunlar vardır gündemimizde, buna bu varsayımlar ışığında bakmak gerekir diye düşünüyorum.

Üçüncü temel nokta, yine bu düşüncede yöntem meselesidir. Hangi düzeyde, nasıl bir yaklaşımla bakacaksınız ki, sorunları objektif ve bütüncül bir yaklaşımla görebilesiniz. Bence değişik düzeyli bir yaklaşım söz konusu olabilir, tarihsel bir gelişim çerçevesi içerisinde konu ele alınabilir diye düşünüyorum. Değişik düzeyli yaklaşım dediğim zaman, kastettiğim üç düzey; birincisi toplumsal bütünlülük düzeyi. Toplumun bütününe içeren bir düzeyde konuya bakmak gerekir. Bu açıdan baktığınız zaman değer yargıları, kuramsal esaslar kalkınma hedefleri gibi temel birtakım hususları gözönünde

bulundurmak zorundasınız, onların açısından konuya bakacaksınız. Bu düzeyde çözüm ararken, çözümün düğümü bunlara baktığınız vakit eğitim sistemiyle diğer sistemlerin etkileşim biçimine bağlıdır. Sorunlar, o etkileşim biçimindeki bozukluklardan, aksaklıklardan kaynaklanıyor olabilir, dolayısıyla çözümü de o etkileşim düzenini değiştirmekle ancak gerçekleştirilebilir.

İkinci düzeyde konuya baktığımız zaman, eğitim sisteminin kendi bütünlüğü içerisinde konuya, sorunlara bakmak gerekir diyorum. Bu takdirde eğitim sistemini oluşturan temel öğelerin kendi yapısı ve aralarındaki ilişkilerin sağlıklı olmamasından kaynaklanabilir o düzeyde baktığınız zaman; yönetim, teftiş, okul programları vesaire. Çözüm o zaman eğitim alt sistemleri arası etkileşimi düzenli hale getirmek, sorunları ortadan kaldırmak için gereklidir diye düşünüyorum.

Üçüncü düzey, mesleki eğitimin kendi düzeyi, bir alt sistem olarak. Burada tabii mesleki eğitimin hizmet alanları, hizmet alanlarını oluşturan her bir alanın kendi yapısı ve işleyişiyle hizmet alanları arasındaki ilişkilerde çözümü aramak gerekir.

İkinci yaklaşımda, esasında sorunlara bakarken Türk mesleki teknikeğitiminin gelişim çerçevesi içerisinde ele alınmasını esas kabul ederek yaklaşabilirsiniz diyorum. Burada da Türk mesleki teknikeğitiminin gelişimine baktığımız zaman, bir bütünlük içerisinde başlangıç, kuruluş, yayılma ve milli bir nitelik kazanma evreleri diye dört aşama idrak ettiğini görüyoruz. Kanımca bu çerçeve içerisinde sorunlara bakılırken her aşamanın objektif olarak analiz edilmesi, değerlendirilmesi kendi koşulları içerisinde ve buradan sorunlara bir ışık tutmak gerekir kanısındayım. Benim burada, bu vesileyle bu düşünceler içerisinde konuya bakarken muhtemel

mevcut sorunlar alanda nelerdir?.. Bunlara belirli bir bütünlük içerisinde, belirli bir sistematik içerisinde, ilgili çevreler, ilgili otoriteler, bugüne kadar bu konuda yapılan araştırmalar, yayınlar neler söylüyor? Kısaca bu verilerin ışığında konuya ben şahsen bakmaya çalıştım. Evvela sorulara geçmeden önce, meslek eğitiminin kavramını, adını koymak zorundayız ve kavram konusunda da 3-4 tipik çarpıcı ifadeyi ortaya koymamız gerekir sanırım.

Bir defa, meslek eğitimi bugün içinde yaşadığımız çağda bir çoğumuzun günlük yaşamında elde ettiği bilgiler, ön yargılar, görüşlerin ışığında oluşturduğu geleneksel bir mesleğe, işe hazırlamak için, insanın hazırlanması için gerekli bilgi, beceri ve davranışla sınırlı bir anlayış iflas etmiştir, yok böyle bir anlayış, içinde yaşadığımız çağda. Türkiye'nin kuramsal, fikirsel alanında da yoktur esasında; uygulamada bu var; fakat fikirsel olarak düşündüğünüz zaman öyle bir şey yoktur; çağdaş meslek eğitimi anlayışı vardır. O anlayış nedir?.. Bu anlayış, bütün dünyada ve kendi ülkemizde teorik olarak meslek eğitimi anlayışı. Eğitim sürecinin temel bir ögesidir meslek eğitimi, eğitim sürecinin ayrılmaz, organik bir ögesidir. Bu anlamda meslek eğitimi kavramı yaşıyor.

İkincisi, meslek eğitimi bir gelişim sürecidir. İnsan psikolojikman nasıl değişik evreleri idrak ederek bir gelişme gösteriyorsa, meslek eğitimi de eğitim sürecinde bir gelişim süreci olarak algılanmaktadır bugünkü eğitim anlayışında, dünyasında.

Üçüncüsü, eğitimin ekonomik boyutudur. Bizim kendi toplumumuza devletimize temel teşkil eden felsefeyi incelediğimiz zaman, orada yatan eğitim anlayışının özü, eğitim programını üç boyut üzerine oturtur. Bireysel

boyut, sosyal boyut, ekonomik boyuttur. İşte bizim bu anlayışta meslek eğitiminiz bu ekonomik boyut üzerine oturtulur. O halde dördüncü anlayış, meslek eğitimi kavramına ilişkin, meslek eğitimi 3 boyutlu bir süreçtir. Birey, meslek ve eğitim boyutlarından oluşmuş onların dengeli, sağlıklı olarak bir araya getirilmesinden oluşmuş bir eğitim sürecidir.

Beşincisi, eğitim-ış-eğitim, kuram-uygulama bütünlüğü esastır.

Çok önemli, gözönünde bulundurmak zorunda olduğumuz, her zaman için dikkat etmek mecburiyetinde olduğumuz bir kavram, meslek eğitimi. Bütün bu söylediklerim şunu bize getiriyor: geleneksel olarak, tarihsel bir olgu olarak fakirler için eğitim anlayışı eğitim sürecine girmiştir. Bugün çağımızda bu anlayıştan tamamen farklı olarak, herkes için eğitim anlamını kazanmıştır. Eğer siz, bu geleneksel anlayış, fakirler için eğitim anlayışını, bugün herkes için eğitim anlayışı yerini almış olan bu eğitimi, eski anlayışla devam ettirecek olursanız, o zaman ne kadar tartışırsanız tartışınız hiç bir yere gidemezsiniz.

Ben, meslek eğitimi sorunlarına bu temel kavram, bu temel anlayış açısından bakılması ve bu baz üzerinde tartışılması görüşündeyim, teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz Sayın Alkan.

Bizim buradaki zor görevlerimizden birisi de bu zaman işi. Ancak sabahleyin başlamış olan bir tartışma net bir duruma gelmiş oldu. Böylece mesleki eğitim kavramı biraz daha herkesin zihninde daha net bir anlam kazandı sanırım. Çok teşekkürler.

Buyurun Sayın Sezgin. Siz aynı soruya nasıl cevap veriyorsunuz?

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Sayın Başkan teşekkür ederim.

Değerli konuklar, ben bu panelde mesleki ve teknik eğitimin somut sorunlarından birisi olan çıraklık eğitimini, tartışma gündemine getirmek istiyorum.

Sabahki oturumda sunduğum tebliğimde de belirtmeye çalıştığım gibi dünyada uygulanan mesleki ve teknik eğitim sistemlerini, 1) Meslek Okulları, 2) Çıraklık, 3) Karma sistemler, olmak üzere üç grupta toplayabiliriz. İnsangücünün meslek okulları yoluyla yetiştirilmesini benimseyen birinci sistemin uygulama alanı daralmaktadır. Endüstrileşmiş Avrupa ülkelerinin pek çoğu, becerili insangücünün yetiştirilmesinde modern çırak eğitimini benimsemiştir. Okul ve çıraklığa dayalı karma sistem de yaygın biçimde uygulanmaktadır.

Ülkemizin uzun dönemli kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesi için benimsenen amaçların başında sanayileşme ve tarımda modernleşme gelmektedir. Mesleki ve teknikeğitim sistemimiz sanayileşmenin ve tarımda modernleşmenin gerektirdiği insangücünü etkinlikle yetiştirebiliyor mu? Bu ihtiyaç karşılanamıyorsa ne gibi tedbirler alınabilir? Bu soruları cevaplandırmaya çalışacağım.

Türkiye’de günümüzde karma mesleki eğitim sistemi benimsenmektedir. Cumhuriyet yönetiminin ilk yıllarında okula dayalı bir mesleki eğitim sistemi geliştirilmiştir. O yıllardaki ülkemizin şartları böyle bir sistemin kabul edilmesini gerektirmiştir. Çünkü sınırlı sayıda ve alanda endüstri kuruluşu vardı. Türkiye, günü-

müzde endüstrileşme yönünden Cumhuriyetin ilk yıllarına göre çok ileri bir seviyede bulunmaktadır. Bu nedenle, karma mesleki eğitim sisteminin uygulanması günümüz şartlarında mümkün gözükmemektedir.

Çıraklık eğitimi, 2089 Sayılı Kanunun kabul edildiği 1977 yılına kadar kanuni bir dayanaktan yoksundu. Anılan kanunun yayımlanmasıyla çıraklık eğitiminde ileri bir atılım yapılmıştır. Ancak, 2089 Sayılı Kanunun uygulanması arzulanan seviyede başarılı olamamıştır. Bunda bir çok faktör etkili olmuştur. Çıraklık eğitimiyle, planlı, organize olmuş çıraklık eğitimini ifade ediyorum. Türkiye'de geleneksel yöntemlerin uygulandığı düzensiz bir çırak yetiştirme sistemi uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Bu çırak yetiştirme düzeninin pek çok aksaklıkları vardır.

Türkiye'de kendi gerçeklerimize uygun modern bir çıraklık eğitim sisteminin geliştirilip yaygınlaştırılmasına neden ihtiyaç vardır? Bu soruya zamanın kısıtlılığını dikkate alarak kısa cevaplar vermeye çalışacağım :

1) Tarım, endüstri ve hizmet sektörünün ihtiyacı olan becerili insangücünün meslek okullarında yetiştirilmesi pahalı ve güçtür. Uzun dönemli kalkınma hedefinin gerçekleşmesi için öngörülen tarımda modernleşmenin ve endüstrileşmenin gerektirdiği işgücünü yalnızca meslek okullarında yetiştiremeyiz. Örneğin, 1980 yılında endüstri meslek liselerine kayıt için müracaat eden adayların yaklaşık % 45'i kabul edilmiştir. Okulların kapasiteleri yeterli olmadığından müracaat edenlerin büyük çoğunluğu genel ortaöğretim kurumlarına (Liselere) gönderilmiştir. Meslek okulları ihtiyaca cevap verememektedir.

2) Geleneksel ırak yetiştirme düzeni, organize olmamış ıraklık, gelişen teknolojinin gerektirdiği insan-gücü ihtiyaına cevap vermede yetersizdir. Çıraklık eğitimi günün ihtiyaçlarına göre geliştirmek gerekir.

3) Bireyin toplumdaki ekonomik ve sosyal statüsü ile eğitim arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Yeterli mesleki bir hazırlıktan geçmeden iş hayatına giren bireyler, teknolojik gelişmelere kolaylıkla uyum gösterememekte, ekonomik darboğazlarla karşılaşılan dönemlerde işini ilk kaybeden grup olmaktadır. Ülkemizde mecburi oğretimden sonra gençlerimizin büyük çoğunluğu hiçbir eğitimden geçmeden iş hayatına girmektedirler. Bu gençlik grubunun yeteneklerini yapacakları işe göre yetiştirmek; eğitim hizmetleri götürebilmek için de düzenli bir ıraklık eğitimine ihtiyaç vardır. Düzenli bir ıraklık eğitimi mecburi eğitimden sonra bir st eğitim kurumuna devam edemeyen kişilere yeteneklerini geliştirme imkanı verecek; bu gibilerin gelir seviyeleri yk-selecek ve sosyal statüleri olumlu yönde değişecektir.

4) Bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak iş daha karmaşık bir nitelik almaktadır. Gözetleme-taklit, deneme-yanılma yöntemleri ile bir meslek oğrenme gelişen iş dünyası için yeterli değildir. Bu biçimde meslek oğrenenlerin iş verimi düşüktür. Yetersiz bir meslek eğitiminden geçenlerde işsizlik oranı yüksektir. Toplumumuzun bu bakımdan da organize bir ıraklık eğitimine ihtiyaı vardır.

5) Ekonomimiz, iş kazaları yönünden büyük kayıplara uğramakta, insanlar sakat kalmakta, hayatlarını yitirmektedir. Iş kazaları ile de mesleki eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Düzenli ve etkili bir meslek eğitiminden geçmeyen kişiler daha çok iş kazasına karışmak-

cadır. Çıraklık eğitimi ile bireylere doğru davranışlar kazandırılarak bu alanda olumlu gelişme sağlanabilir.

6) Ekonomimiz dışa açılma süreci içerisinde. Ürünlerimizin dış pazarlarda alıcı bulması kalite ve fiyatlarının uygun olmasına bağlıdır. Kaliteli ve ucuz ürün için diğer unsurlarla birlikte vasıflı işgücü de gerekir. Bu işgücünü yalnızca meslek okullarında yetiştiremeyiz.

7) Etkin bir mesleki eğitim için, eğitim ortamının gerçek üretim şartlarına uygun olması gerekir. Bu eğitim ortamının meslek okullarında yeterli seviyede gerçekleştirilememesi, yetiştirilen insangücünün niteliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çıraklık eğitiminde, elbecerileri iş yerinde kazanılacağı için bu sorun büyük ölçüde çözümlenmiş olacaktır.

8) Türkiye, nüfusu hızla artan bir ülkedir. Nüfus artışı ve okullaşma oranındaki artışları dikkate alırsak, mesleki eğitim görmek isteyen gençlerimize bu imkânı vermek için bu alanda büyük yatırımlar yapmak gerekmektedir. Bu yatırımlar için ise gerekli finansman sağlanamamaktadır. Çıraklık eğitiminin maliyeti ise okulda yapılan meslek eğitimine oranla düşüktür. Düşük maliyette, daha etkili bir meslek eğitimi için çıraklık eğitiminin geliştirilmesi gerekir.

9) Meslek eğitiminde okul ile iş hayatı arasında düzenli ve etkili bir iş birliği gereklidir. İşbirliğinin gelişmesi için eğitimcilerle iş hayatının temsilcilerinin karşılıklı oturup konuşmaları sorunu çözümler. Eğitimin, eğitimcinin iş hayatına girmesi gerekir. Çıraklık eğitimi bize bu imkânı verebilir.

10) Son olarak belirtmek istediğim husus ise, mesleki yeterliliğin gerçekçi biçimde tespit edilmesine duyulan ihtiyaçtır. Yeterli yetişkinliği olmadığı halde bir

çok kimsenin işhayatında usta olarak çalışmasından toplum ve birey olarak zarar görmekteyiz. 2089 sayılı Çı-
rak Kalfa ve Ustalık Kanununun tam olarak uygulanma-
sı durumunda bu sorun çözümlenebilir.

Özetle diyebiliriz ki Türk toplumunun kalkınması için gerekli insangücünü sağlayabilmesi, iş verimini yükseltebilmesi, eğitim imkânlarının halka götürülmesi, eğitim maaliyetinin düşürülebilmesi, bireyin değişikliklere kolaylıkla uyum sağlayabilmesi, iş kazalarının azaltılabilmesi, mesleki yeterliklerin gerçekçi biçimde belirlenebilmesi için etkili ve yaygın bir çıraklık eğitimine ihtiyacı vardır.

Çıraklık eğitimi uygulamalarında karşılaşılan başlıca sorunlar ise şunlardır :

1) İşletmeleri çırak yetiştirmeye teşvik edecek mekanizmaların geliştirilememesi.

2) Çıraklık eğitimi için yeterli finansman sağlanamaması.

3) Denetim yetersizliği.

4) Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar arasında yeterli işbirliği ve koordinasyonun sağlanamaması.

5) Toplumsal olaylar nedeniyle, işletmelerin çırak almada isteksiz davranmaları.

Çıraklık eğitimini geliştirmek için alınabilecek tedbirleri daha sonraki konuşmamda açıklayacağım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Sezgin'e biz de açıklamaları için çok teşekkür ediyoruz ve uygulamadan gelen bir eğitimci olarak aynı soruyu Sayın Özdil'e yöneltiyorum.

Buyurun Sayın Özdil.

İLHAN ÖZDİL — Sayın Başkan, değerli konuklar, daha kapıdan girer girmez zaman disiplini üzerinde uyarıldığım için, biraz da rahatsız olarak dilerseniz notlarıma başvurmak zorunda kalacağım, belki o zaman daha çok riayet ederim. Fakat her şeyden önce henüz özgürlüğün tadını tadamadan yeniden böyle ciddi bir sorun üzerinde düşünmeye sevk ettikleri için de arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Kanımca meslek eğitiminin sorunları (buna bir global durum değerlendirmesi de diyebilirsiniz) toplumun, sosyal, ekonomik, kültürel sorunlarından, ulusal ve evrensel konjonktürden soyutlanarak düşünülemez ve de elbette çözülemez. Genelde Türk toplumu sosyal, ekonomik, kültürel yönlerden bir geçiş süreci içinde bulunan ve amaçladığı çağdaşlaşmanın tüm sancılarını yaşayan bir toplumdur.

Daha açık bir deyişle, toplumumuz ümmetlikten uluslaşmaya, ümmilikten okumuşluğa, kapalı ekonomiden açık ekonomiye, tarımsal toplumdaki endüstriyel topluma; kırsal toplumdaki kentsel topluma; mistik toplumdaki akılcı topluma; mütevekkil toplumdaki dinamik topluma geçiş sürecinin gerilimini giderek daha yoğun ve daha hızlı bir biçimde yaşamaktadır.

Tarihsel gelişimi içinde Cumhuriyetten bu yana, özellikle mesleki ve teknikeğitimin başlangıçta toplumun değişme sürecine önderlik ettiği ve önemli katkılarda bulunduğu yadsınamaz. Ancak, gerçekçi bir gözle bakıldığında insan yetiştirme düzenimizin; yani eğitimin kendi yetiştirdiği kuşakların hızlandırdığı toplumsal değişme sürecinin gerisinde kaldığı ve bu değişiminin isterlerine cevap veremez duruma düştüğü de yadsınamaz.

Geçirdiğimiz beşer yıllık plan döneminin değerlendirmeleri bu durumun somut verilerini sonuç ilişkileri içinde dile getirmektedir. Bu nedenle Dördüncü Beş Yıllık Plan; gelişme, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal yönleriyle ve boyutlarıyla bir bütün olarak görülmüş, gelişmenin niceliğini olduğu kadar niteliğine de özen gösterilmesi amaçlanmış ve her zaman tekrarladığımız çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne yükselebilmek için hızlı sanayileşmenin yanı sıra, ülke olanaklarının, insanın, her bakımdan özgürleşmesi, insan kişiliğinin gelişmesindeki engellerin toplum bireyleri için kaldırılması, insanın kendi yaptığı işe yabancılaşmaktan kurtulması ve yönetime daha etkin biçimde katılması, bireylerin toplumsal mutluluk için çalıştığı, toplumun da tüm bireyleri eşdeğerde tutarak gözettiği bir dayanışma ortamının gerçekleştirilmesi, «Yurtta barış ve dünyada barış» ın ekonomik ve toplumsal koşullarının sağlanması yönünde değerlendirilmesi istenmiştir. Böylesine gelişen bir toplumda özellikle mesleki ve teknikeğitim yönünden başlıca sorun, elbetteki işlevsellik sorunudur. Onun için eğitim-üretim-insan üçgeni içinde, insan yetiştirme düzeninin; ama özellikle mesleki ve teknikeğitimin çağın teknolojik olanaklarını değerlendirecek, hizmeti tüm yurda yayacak, fırsat eşitliğini sağlayacak, eğitimi demokratik gelişme gelenekleri ile uyumlu kılacak, insangücünün en verimli biçimde değerlendirilmesine özen gösterecek, değişme sonucu olarak bireylerin meslekleri geçersiz duruma geldiğinde yeni meslekler için eğitim görebilmelerine olanak verecek ve de yaparak, yaşayarak eğitimi mesleğe daha iyi hazırlanma, kalkınmaya daha etkin katkıda bulunma ve toplumda bütünleşme bakımından egemen kılacak biçimde donatılması, özellikle yaygın eğitim biçimleri ile genişletilip güçlenmesi gerekecektir. Mesleki ve teknik eğitimin

tüm bu hizmetlerini sağlıklı olarak verebilmesi, milli eğitim reform stratejisinde hâlâ geçerliyse, Milli Eğitim Temel Kanununda öngörülen eğitimde yöneltme, eğitimde fırsat eşitliği, eğitimde süreklilik, eğitimde verimlilik, eğitimde planlılık, eğitimde bilimsel ve teknolojik uyum ilkelerine bağlı kalınmasıyla mümkün olur. Bu da bilimsel nitelikli seçkin kadrolardan oluşmuş ve ulusal düzeydeki makro planları sektör düzeyinde mikro uygulama planlarına dönüştürebilecek, makro planı etkileme gücüne sahip bir eğitimsel planlama örgütünün varlığını zorunlu kılmaktadır. Böyle bir yapıya sahip insan yetiştirme düzeninde sektörel politika, strateji ve uygulamadan sorumlu olanlar, Cevat Alkan arkadaşımın da değindiği gibi, sistemler yaklaşımı gereğince örgütsel yapı sistemleri, öğretim basamakları sistemleri, işlevsel sistemler, öğretim olanakları sistemleriyle eğitim sürecinde öğeleri arasındaki etkileşimi açık seçik görebilecekler ve mesleki eğitim sektöründeki uygulamaları bu yaklaşıma dayandıracaklardır.

Yakın geçmişte Milli Eğitim Temel Kanunu gereği olarak bu doğrultuda çalışmalar yapılmış idi, bu çalışmaların hangi aşamaya getirildiğini ben biraz uzak kaldığım için bilemiyorum.

Daha somut bir yaklaşımla, uzun dönemli kalkınmanın temel hedefleri, stratejisi ve tabii hâlâ geçerliyse, Türk toplumunun temel sorunları arasında yer alan nüfus artışı, sağlık, işsizlik, üretim yapısı ve teknoloji gibi sorunların çözümünde mesleki ve teknikeğitimin taşıdığı önemli rolü vurgulamaktadır.

Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılması amacına göre düzenlenmiş olan ve 1995'e kadar belirli bir tip gelişmişlik düzeyine ulaşılmasını ve bunun için de bir sanayi toplumu yaratılmasını öngören bu

strateji, meslek öğretimine yeni yükümlülükler getirmekte, bu sisteme yepyeni bir yön ve içerik kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu stratejiye göre örgün ve yaygın eğitim düzeni, ülke kalkınmasını ve özellikle sanayileşmenin gerektirdiği nicelik ve nitelikteki insangücünü, teknoloji üretimini sağlayacak düzeyde ve esneklikte değildir.

Üretimin yapısı ve teknoloji konusunda ise, sanayi genellikle optimal olmayan birimlerden oluşmaktadır, doğal kaynaklar gereğince değerlendirilememektedir, maliyetler yüksek, mamul kalitesi düşük, üretim teknolojisi geridir. Bunlar, Dördüncü Beş Yıllık Planları saptamaları tabiatıyla.

Kamu yönetimi, işleri gerekli nitelik, hız ve verimlilikte yürütemediğinden ötürü, kalkınmanın etkin bir aracı olamamakta, kendini yenileyememekte pahalılaşmakta ve çözümünü giderek güçleşen bir soruna dönüşmektedir. Bu koşullar altında uzun dönemli kalkınma hedeflerini gerçekleştirecek ve yeni kalkınma hızı kavramını yerleştirecek araçlar arasında mesleki ve teknik eğitimin yeri elbette ki en önemli bir yerdir. Bu hedefleri gerçekleştirmek üzere bir yandan örgün eğitimi yeniden düzenlerken diğer yandan tüm hizmet kesimlerindeki insangücüne kısa dönemde kalkınmanın ve yeni teknolojilerin gerektirdiği nitelikleri kazandırmak için etkin bir yaygın eğitim sistemi kurmak gerekecektir ki en çok ihmale uğrayan kesim de budur. Bunun için de tüm sektörlerin eğitim gereksinmelerine (Burayı vurgulayarak söylüyorum) zamanında cevap verebilmek üzere, mesleki ve teknikeğitimin böyle bir stratejinin gerektirdiği hareket özgürlüğüne, karar özerkliğine ve esnekliğe kavuşması, kendi geleneksel yapısını çağdaş Türkiye'nin istemlerine göre yenilemesi, iç gereksinmelere ve dış gelişmelere duyarlı olması zorunludur.

«Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malumatı insan için fazla bir süs, bir vasıtayı tahakküm yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta muvaffak olmayı temin eden ameli ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektir.» diyen Kemalist eğitim felsefesi (Mustafa Kemal'in o zamanki sözleriyle) ancak Şimdiye kadar irdelediğimiz bu yoldan uygulamaya dönüşebilecek tir.

Bana yöneltilen soru üzerinde, biraz da global bir durum değerlendirilmesi dediğim durum budur. Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ederiz Sayın zdil'e verdiği bu değerli bilgiler için.

Şimdi uygulamanın içinde bulunan Sayın Hüseyin Aktuğ'a aynı soruyu yöneltiyoruz. Buyurun Sayın Aktuğ.

HÜSEYİN AKTUĞ — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli konuşmacıların her üçü de daha önce Bakanlıkta, Müsteşarlık ve Genel Müdürlük düzeyinde görev almış eğitimcilerimizdir. Kendileri mesleki, teknik-eğitimin sorununu ilkeler olarak sistem bütünlüğü içinde belirtmeye çalıştılar. Müsaade ederseniz ben uygulamadan gelen bir arkadaşınız olarak, problemlere somut açıdan bakmak istiyorum. Uygulamada karşımıza çıkan problemleri kısa kısa belirtmek istiyorum.

Pek tabii benden önceki konuşmacıların belirttiği gibi, mesleki ve teknikeğitimdeki sorunlar, toplumun sorunlarından, çağımızın sorunlarından ayrılması mümkün değil. Mesleki teknikeğitimdeki sorunlar da toplumun sorunlarının eğitim sistemimize yansımalarından

doğmaktadır. Mesleki teknikeğitim, genel eğitimden daha çok toplumun sorunlarından etkilenen bir eğitim sistemidir. Bu bakımdan bizim yapımız biraz daha hassas, toplumdaki rahatsızlıklar bize çok çabuk intikal etmektedir. Benim burada sıralayacağım sorunlar öncelik sırasına göre dizilmemiştir. Bu bakımdan arkadaşlar o şekilde değerlendirsınler. Yine benim burada söyleyeceklerim benim şahsi görüşlerimdir, Bakanlığımı bağlamaz

Sorunlardan bir tanesi yükseköğrenime geçiştir. Mesleki teknikeğitim kurumlarında uzun süre, yükseköğrenime geçiş bir problem olmuştur; ancak günümüzde bu bir çözüm yoluna doğru gitmektedir. Ancak mesleki teknikeğitim okullarından mezun olanların, klasik liselerden mezun olanlar gibi yükseköğrenime geçmesi, onlarda aranan niteliklerin mesleki eğitim okullarından mezun olanlarda aranması, meslek eğitim kurumlarında bazı sorunları; genel eğitime benzeme şeklinde sorunlardan ortaya çıkarmıştır. Ancak mesleki teknikeğitim kurumlarını bitirenlerin yükseköğrenime geçişleri mutlaka daha rahat bir şekilde açılmalı, bu okullarda gördükleri bilgi ve beceriler bu alanda değerlendirilmelidir.

Önemli sorunlardan bir tanesi, arkadaşlarımız da buna değindiler, değer yargıları. İş eğitimi belli bir değer yargısının gelişmesine bağlıdır. Eğer gençlerimiz, ailesinde, ilk ve ortaokulda bir iş eğitiminin içinde yetişmezlerse iş onlar için gurur verici bir faaliyet olmaktan çıkar, dolayısıyla mesleki eğitim ikinci sınıf bir eğitim şeklini alır. İlk ve ortaokullarda işbilgisi derslerini gerektirdiği gibi okutamazsak, çalışmayı gençlerimize sevdiremezsek, mesleki eğitimde değer yargılarının farklılığından çeşitli sorunlar çıkar. Bu çok önemli bir sorun. Biz çıraklık eğitimine öğretmen veriyoruz, öğretmen şikâyet etmeye başladı, çıraklık sisteminde öğret-

men diye, öğretmen arkadaşlarımıza kızlar varmıyormuş, aileleri kız vermiyormuş. Böyle bir toplumda mesleki teknikeğitimin sorunları pekçok olur.

Mesleki, teknik eğitimde sorunlardan bir tanesi, unvan, yetki belirlenmemiş olması. Tabii unvan, yetki ve sorumluluklar belirlenmeyince, Milli Eğitim Programlarının da buna göre düzenlenmesinde müşkülât çekiliyor. Çalışanların çeşitli işyerlerinde çeşitli isim ve unvanlarla çeşitli ücretlerle çalışması da mesleki, teknik eğitimi etkilemektedir.

Genel eğitimle mesleki eğitim arasında da büyük bir farklılık var. Mesleki ve teknikeğitim sisteminin kendine özgü bir karakteri ve yapısı var. Bu farklılık, programların özelliğinden, öğretim metodlarından ve gerekse yönetimden kaynaklanıyor. Örneğin lisede akademik eğitim ağırlık kazanmışken, mesleki ve teknikeğitimde akademik eğitimin yanında, uygulamanın da önemli bir ağırlığı vardır; hatta bazı alanlarda fazla akademik eğitime ihtiyaç duyulmadan beceri eğitimi ağırlık kazanmaktadır. Bu farklılıklar nedeniyle, mesleki ve teknikeğitimin genel eğitimle bütünlük içinde ele alınması uygulamada bazı sorunlar yaratmaktadır. Genel eğitim için geliştirilen yargı ve değerlerin, mesleki ve teknikeğitimde de uygulanması, bu sistemin endüstri ve iş hayatının ihtiyacını karşılamaya yönelik eleman yetiştireceğine, genel eğitime yaklaşma çabası içine girmesine neden olabilir. Mesleki ve teknikeğitim sisteminin genel eğitime göre farklılık gösteren bu özellikleri gereği, bir kısım yabancı ülkelerde genel eğitimden ayrı şekilde örgütlenmesi gerekmiştir. Mesleki ve teknikeğitimin niteliği ve fonksiyonları, genel eğitimle yakın ilişkisine rağmen, örgütlenme ve yapı bakımından farklılık göstermesi gereğini ortaya koymaktadır.

Yönetimin, her iki sistemin de ihtiyacına cevap verebilecek etkin bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

Sorunlardan bir tanesi, mesleki ve teknikeğitimde, eğitim standartlarının saptanamaması, mesleki eğitimde bireylerin yapacağı iş ve işlemlerin çok iyi bir şekilde belirlenmesi lazım. Eğitim standartlarının saptanması lazım ve buna göre mutlaka eksiksiz uygulamanın yapılması lazım. Bunları yapamadığımız takdirde bir kısım bilgi ve becerileri gençlere kazandıramazsak, bunların çalışma hayatında başarılı olmaları mümkün değil. Kendilerinden beklenen verimi sağlamaları mümkün değil. Tabii bunlar da bir sorun olarak ortada durmakta.

Finansman ve yatırım da mesleki ve teknikeğitimde büyük sorun. Bunun üzerinde fazlaca durmak istemiyorum. Plan hedeflerine göre mesleki teknikeğitimin bugünkü seviyeye gelebilmesi için gerek bina yatırımları gerek araç-gereç yatırımları bakımından 500 milyarlarla ifade edilebilen bir paraya ihtiyacı var. Biz bunun çok az bir kısmını alabilmekteyiz. Finansman eksikliği, bizi bazı yeni çözüm önerileri bulmaya götürüyor. Bunun bir tanesi, üretim içinde eğitim yapmak; yani çıraklık eğitimi. Bir diğeri de bütçenin dışında mesleki teknikeğitime yeni kaynaklar bulmak.

Ders kitapları da mesleki teknikeğitimde sorun olarak durmakta. Mesleki teknikeğitim çok çeşitli alanda mesleki eğitim yapmakta, dolayısıyla ders kitaplarının sayısı büyük oranda artmaktadır. Genel eğitimde ders kitapları belli sayıda kalmasına rağmen, mesleki teknik öğretimde bu sayı çok fazla artmakta ve bu ders kitapları sık sık yenilenmek zorunda kalmaktadır. Bu şekilde ders kitaplarını yazdırmak, bugünkü ders kitabı yazdırma mevzuatı ile mümkün olamamakta. Bilhassa yeni

alanlarda mesleki eğitim programları hazırlandığında, bunların ders kitaplarının hazırlanamaması gibi bir sorunla karşılaşmaktayız. Bunlardan bir tanesi de gelişmiş teknolojilerin okullarımıza aktarılması için diğer yabancı dille yazılmış teknik kitapların dilimize tercümesidir. Bu konuda da büyük bir sıkıntı içerisindeyiz. Uzun süredir teknik kitap tercüme ettiremediğimizi söylersem yanlış bir şey söylemiş olmam. Bugün bizim Telif Hakları Yönetmeliğine göre, yabancı dilden tercüme edilen bir eserin sayfasına verilen ücret 75 liradır. 75 liraya teknik kitap tercüme ettirmek mümkün değildir.

Okul binaları da büyük bir sorun olmakta, gerek maliyet bakımından gerek zamanında bitirilme bakımından. Mesleki teknikeğitimin yapılabilmesi için geniş hacimlere ihtiyaç var. Mesleklerin özelliklerine göre atölye ve laboratuvarlara ihtiyaç var. Bir genel eğitim okuluyla meslek eğitim okulunun maliyetine baktığımız takdirde, aynı öğrenciyi kapsayacak genel eğitim okuluna nazaran daha fazla ödeneye ihtiyaç oluyor. Ödenek bulunsa bile, ihaleye çıkarılan binalarımız zamanında bitirilemiyor. 10-15 senedir inşaatı bitmeyen okullarımız var. Bu aynı zamanda finansman ihtiyacını da artırıyor. 29 milyona bitmek üzere planlanan bir okul 500 milyona bitirilemediği bir vakıa Ankara'nın içerisinde.

Sorunlarımızdan bir tanesi de eğitim içinde üretim, üretim içerisinde eğitim yapmak. Bunu sağlamak için mesleki teknikeğitimi kuranlar, Cumhuriyetin ilk yıllarında, okullara döner sermaye sistemi getirmişler, bu döner sermaye sistemi içerisinde gençlerimiz üretim yapıyorlar ve üretim içerisinde de eğitim yapmış oluyorlar. Döner sermaye sisteminin üretime daha çok ağırlık verecek, öğretmen ve öğrencilerimizi teşvik edecek bir yapıya kavuşturulması gerekmekte, bu konuda çalışmalar sürdürülüyor.

Çıraklık eğitiminde de sorunlar var. Çıraklık eğitiminde okulda yapılacak eğitimin içine yeterli kapasite yaratılmaması, bir kısım bilgilerin gençlere okulda verilmesi lazım. O kadar çok çırak var ki haftanın bir günü okula getirmeye kalksak, bunları okullarımızın alması mümkün değil.

Başka bir sorun, 2089 sayılı Yasada, çırakların pratik öğrenimlerinin tümünün işyerlerinde yapmasının zorunluluğu getirildiğinden, işverenlerin bu külfete katlanmak istememeleri. Adam, soba borusu yapıyor, biz buna metal işleri mesleği demişiz, metal işleri mesleğini öğrenmesi için çocuğun, çeşitli işlemler yapması lazım; fakat işyeri ben şu işi yaparım diyor. O mesleğin diğer işlemlerini çocuk nerede öğrenecek?.. Yasa, bunu işyerinde öğrenme mecburiyetini getirmiş. İşveren külfete katlanmak istemiyor çünkü üretiminin dışında, mesleğin diğer iş ve işlemlerini öğrenmesi için çocuğa ayrı bir temrin sistemi içinde öğretim yaptırılması gerekiyor. Buna da işveren yanaşmadığından fazla çırak almak istemiyorlar.

Bizim sıkıntılarımızdan bir tanesi de mesleki teknikeğitimde öğretmen bakımından. İki sıkıntımız var. Birincisi ücret, ikincisi de çok çeşitli alanlarda eğitim yapmak zorunda olduğumuzdan, öğretmen kaynağı noksan, öğretmenlerimizi esnek bir yapıya göre çalıştırmak zorundayız. Bunu çalıştıramıyoruz.

Mezunların istihdamı çok önemli. Bir meslekte bir kişiyi yetiştiriyorsunuz iş bulamıyor, bulamayınca mesleki eğitim, etkinliğini kaybediyor. Bunun nedenleri üzerinde fazla durmak istemiyorum.

Bölgesel dengesizlikler de mesleki teknikeğitimi etkilemekte. Birçok yerde, endüstrinin geliştiği yerlerde

okullarımıza müracaat eden öğrenci sayısı çok fazla olmasına rağmen, kırsal bölgelerde müracaat edenler okullarımızın kapasitesini doldurmuyor. Orada meslek eğitimi yapmamak da mümkün değil. Yapmadığımız takdirde oranın gelişmesi söz konusu değil. Böyle sorunlarla da karşılaşyoruz.

Çok teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Efendim biz de Sayın Aktuğ'a çok teşekkür ediyoruz, uygulamada karşılaşılan önemli sorunları bize madde madde sıraladıkları için. Şimdi sözü tekrar Sayın Alkan'a bırakıyorum, buyurun.

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Birinci turdaki konuşmamın belirttiğim özü, bildiğiniz gibi, bu alandaki sorunları tartışmak için temel bir referans çerçevesi oluşturmaktı. Bunu ifade edebildiğim kadar ortaya koyduğumu zannediyorum ve beni izleyen paneldeki konuşmacı arkadaşların konuşmalarından anlaşıldığı gibi gerçekten belirli tartışmaya ve sorunlara bakmakt esas alınacak bir referans çerçevesinin olması çok gereklidir. Şöyle ki, benden sonra konuşan Sayın Sezgin arkadaşımız, mesleki teknikeğitim sorunlarını çıraklık eğitimine indirgedi ve özel bir noktadan baktı. Öyle bir izlenim veriyor. Arkadaşımın öyle düşündüğünü zannetmiyorum ama, dinleyici olarak baktığınız zaman. O zaman Türkiye'de çıraklık eğitimini yaygın hale getirirseniz, verimli hale getirirseniz mesleki eğitim sorunları çözümlenmiş olacakmış izlenimini veriyor. Öyle bir şey olacağını zannetmiyorum. Bu konuya mikro düzeyde bakmaktır.

Sayın Özdil arkadaşımızın ortaya koyduğu şekliyle baktığımız vakit de, makro düzeyde belirli bir genel perspektif içerisinde konuya bakıyoruz, tamam ama,

özelle onu bütünleştirmek gerekir. Sayın Aktuğ, benim tespit ettiğim kadarıyla 14 tane soruna değindiler, kendi görüşüm dediler, Bakanlığımı bağlamaz dediler; doğru. Ben bu esas referans çerçevesinden sonra, ikinci turda şunu söylemek istiyorum. Sorunlar nelerdir?

Bu yaklaşımla konuya baktığımız zaman iki örnek aldım. Birisi genel literatür taramasından çıkardığım sorunlar listesi, birisi de Milli Eğitim Bakanlığının en son yıllarda bir yıllık taze, geçen yıl 1981 yılının Kasımında yayınlanan resmî bir yayınından aldığım 11 kategoride toplanmış, aşağı yukarı 40 adet sorun sıralanmış. Size kısaca okuyayım. Ben yeni olduğu için bunu aldım.

Sistemin özelliğinden kaynaklanan sorunlar, birinci kategoride. «Genel eğitimin bir parçası olması mesleki eğitimin, kuramsal temellerin yetersiz olması; genel eğitimin etkisi altında bulunması; programların işe değil, genel eğitime dönük olması; kademeler arası kopukluk olması; insan gücü gereksinmeleriyle uyumsuzluk içinde bulunması; programlarla öğrenci akışının mesleki eğitim ilkeleriyle tutarlı olmaması; çalışma hayatı ve meslek sektörleriyle ilişkili kurulmamış olması.»

İkinci kategori finansman sorunu. «Devlet bütçesine dayalı olma, yetersizlik içinde bulunmak.

Üçüncü kategorideki sorunlar; ortamla ilgili. Tesis, donatım, araç-gereç, bunlar için ödeneklerin yetersiz olması; Bakanlıkla Bayındırlık Bakanlığı arasında ilişkilerin olmaması; yapı işinin çok uzun sürmesi; araç-gereç üretimi ve satın alma; iş hizmetlerinin yetersiz olması ve rehberlik hizmetlerinin yetersizliği; mesleklerin tanıtılması bakımından, eğitim olanaklarının tanıtılması bakımından, giriş sınavlarında meslekleri

esas alacak yeteneklerin ölçülmemesi; genel testlerin kullanılması, öğrenim alanıyla yükseköğrenim arası tutarsızlıklar gibi rehberliğe ilişkin yetersizlik.

Beşinci kategoride okul-sanayi işbirliğine ilişkin sorunlar var. Uygulama yapacak işyerleri, işyerine öğrenci yerleştirmeye ilişkin esasların olmayışı; öğrenciyi sigorta ettirememe; yeterli staj ve staj ücretlerinin tatmin edici olmaması,

Altıncı kategoride mezunların istihdamına ilişkin üç sorun var.

Yedinci kategoride öğretmen eğitime ilişkin; kapalı sistem olması, endüstrideki benzer alanlara kıyasla istihdam koşullarının çok mağdur edici kalması, döner sermaye.

Dokuzuncu kateogri, çırak eğitime ilişkin.

Onuncu kategori, yasal sorunlarla ilgili.

Onbirinci kategori, yönetim, merkez, taşra, kurum düzeyinde yönetim kadrosunda yeterli personel, nitelikli personelin olmayışı.

Sorun olarak Milli Eğitim Bakanlığının en taze getirdiği sorunlar demeti bunlar efendim. İkinci listem de literatürden çıkardığım 14 kategoride toplanıyor. Terminoloji, kavram ve kuram yetersizliği, program yetersizlikleri, örgütsel yapı, işleyiş, verim yetersizliği, ikilem mevcudiyetinin sistemde olması, elit ve kitle ikileminin olması, elit eğitimi, seçkin eğitimi, kitleye hizmet götürme, elit yetiştirme ölçüleriyle kitleye hizmet götürme çabasının bir çelişki yaratması, sistemin yapsında mevcut. Rehberlik hizmetleri, istihdama ilişkin sorunlar finansmana ilişkin sorunlar, hizmetin nicel ve nitel

yönden yetersiz oluşuna ilişkin sorunlar, araştırma hizmetlerinin yetersizliği, bütünlülük ve sürekliliğin olmayışından kaynaklanan sorunlar, liderlik sorunu. Türkiye’de bu alana ilişkin bir liderlik sorunu vardır. Her kamu sektörü, Bakanlık, bu işin liderliğini ben yapacağım der. O ortadadır, bir tartışma konusudur. Şu kadar yıl Çıracılık Eğitimi Yasasının çıkmamasının bir nedeni de budur; hâlâ bu tartışma vardır, bu bir sorundur. Bir de öğretmen yetiştirme ve istihdamına ilişkin sorunlar.

Bunlar sorunlar listesi. Sorunlara bakıp konuyu analiz ettiğiniz zaman; yani bir çözümlmeye gittiğiniz zaman ortaya çıkan belirli bir görünüm. Şunu söyleyebilirim ki sorunları tetkik edip analiz ettiğimiz zaman karşımıza çıkan görünüm şu. Kısaca birkaç noktada toparlayayım.

Meslek eğitimine esasında kuramsal temel oluşturulan temel görüşler, bilimsel açıdan baktığınız zaman deneysel görüş, çağımızda eğitim alanında hakimiyetini sürdüren bilimsel yöntem, demokratik ilkeler, temel oluşturmaktadır. Bu, kendi toplumumuza dik, Atatürk felsefesi açısından incelediğiniz zaman yine bu kuramsal temele esas teşkil edecek temel verileri getirmektedir. Bunu görüyoruz, yalnız buradaki sorun, kuramsal temeldeki sorun, biz bu işi tam inceleyip, kristalize edip uygulamaya dönüştürmede yetersiz kaldığımız ortaya çıkıyor.

İki, geleneksel kültür kavramının etkisi altında bozuluyor duruyoruz, sorunlar oradan kaynaklanıyor.

Üç, sistemde esasında denklik ilkesi kullanılması gerekirken, aynılık ilkesine sıkı sıkıya yapışmışız, uygulamalar, sorunlar oradan kaynaklanıyor. Genel —meslek eğitimi arası denge gerekli, o aşırı bir sürtüşme ve gerilim yaratıyor. Sorunlar oradan kaynaklanıyor .

Dört, kaliteyi koruma, hizmeti yayma gereksinimi var. Kaliteyi koruyup hizmeti yaygınlaştırmada yeni birtakım stratejilere gereksinim var, yeni modellere gereksinim var. Geleneksel kalıplar ile bu soruna çözüm getirmeye çalışıyoruz. Sorunlar oradan kaynaklanıyor. Çok kaynaklı finansman gereksinimi var; fakat sadece uzun yıllar tek kaynağa dayanmış sistem, son zamanlarda biliyorsunuz bir vakıf uygulaması var. Bunun da ötesinde daha değişik kaynakların işe koşulma gereksinimi var.

İnsan gücü ihtiyaçlarını saptama, bununla ilgili araştırmalar, bununla ilgili örgütlenme çalışmaları yapma gereksinimi var, sorunlar bundan kaynaklanıyor. Meslek eğitiminin uyum düzeyinde temel meslek eğitimi düzeyinde, ileri meslek eğitimi düzeyinde ve sürekli meslek eğitimi düzeyinde, değişik düzeylerdeki eğitim kademelerini ve aynı zamanda istihdamla eğitimi, belirli bir bütünlük içerisinde ele alıp gerçekleştiremememizin yarattığı sorunlar var; bu bütünlüğü sağlamak gerekiyor sistemde. Bir de araştırmaları teşvik.

Buradan bir sonuca gitmeyi istiyorum. Sayın Başkan sürenin dolduğunu ikaz ediyor, şunu söylemek istiyorum ki bu analiz bizi bir sonuca götürüyor baktığımız zaman sorunlara. Gerçekten Cumhuriyet döneminde bu sorunlar demeti içerisinde yapılmış birtakım girişimler, önemli girişimler var; fakat bu girişimler içerisinde doruk noktası, sabahleyin Sayın Sezgin'in değindiği 1940 ve 1950 10 yıllık planlı dönemler. Çok büyük ders almamız gereken dönemler bunlar.

Sonuç olarak sistem terminal nitelikte ve işlevsel değil, kapalı sistem niteliğindedir. Burada teşhisimizi koyabiliriz, temel sorunlar oradan kaynaklanmaktadır. Geleneksel ölçülerle sınırlıdır, kuramsal temellerini ge-

liştirme, örgütsel yapıyı değiştirme gereksinimi içeri-
sinde bulunmaktadır. Eğitimde özellikle entellektüel
düzey, mükemmeliyet yerine ekonomik verimliliği esas
alan bir temel stratejiye doğru dönüşüm gereksinimini
görüyorsunuz.

Son söz olarak, teminolojiden, meslek eğitiminin li-
derliğine kadar bir açıdan, bir açıdan kuramdan uygu-
lamasına kadar uzanan geniş bir yelpaze oluşturan so-
runlar demetiyle, geniş bir dağılımı ile karşı karşıyayız
ve bu sorunlar eğitimin, eğitim sürecinin bütün ögele-
riyle ilişkili.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Alkan.

Söz Sayın Sezgin'in, buyurun efendim.

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Teşekkür ederim Sa-
yın Başkan.

Herhalde Sayın Alkan arkadaşımızın bir yanlış al-
gılaması oldu tahmin ediyorum. Ben tabiatıyla çıraklık
eğitimini mesleki ve teknikeğitim problemlerinin çözü-
mü için tek alternatif olarak asla düşünmem; ama bir-
çok problemi var sistemin, bunu kendileri gayet güzel
bir çerçeve içerisinde anlattılar, şahsen çok yararlan-
dım. Ben konuşmamın başlangıcında da belirtmeye çalış-
tığım gibi mesleki ve teknikeğitimin somut bir prob-
lemini, ortaya getirmek ve bunu sizlere tanıtmak mak-
sadyla çıraklık eğitimini ele aldım. Elbetteki mesleki
eğitim, eğer sistem yaklaşımı yönünden analiz edecek
olursak birçok problemi var. bu konuda pekçok söz söy-
lenebilir; o bakımdan ben çıraklık eğitimini Türkiye'de-
ki meslek ve tekniköğrenim sorunlarının çözümü için
hiçbir zaman tek çözüm kaynağı olarak görmüyorum.

Şunu özellikle belirtmek istiyorum. Konuşmamın başlangıcında da bu noktaya temas etmeye çalışmıştım. Okullar yoluyla, gerek örgün eğitim kurumları gerek yaygın eğitim kurumları yoluyla ancak küçük bir kitleye hizmet götürebiliyoruz. Sayı hatırımda yanlış kalmadıysa, Türkiye'deki okullar yoluyla hizmet götürebilmiş olduğumuz insanların sayısı 300 bin civarındadır; yani meslek liseleri, teknik liseler, sanat okulları vesaire yoluyla. Halbuki yapılan bir tespite göre, çıraklık eğitiminden geçmesi gereken; yani okul sisteminin dışına çıkmış, iş hayatına giriş için gerekli bir hazırlıktan geçmemiş olan çok geniş bir gençlik kitlesi var. Bu kitle birçok sebeplerle, bunların başında ekonomik ve sosyal sebepler var, eğitim sistemimizin bireyin ihtiyaçlarına yeterince cevap verememesi ve başka sebepler var, okul sisteminin dışında kalmıştır. Bu gençlik grubuna eğitim imkânlarını götürebilmemiz; yani bir anlamda eğitimde fırsat eşitliğini yaratabilmemiz için kanımca, çıraklık eğitimi, Türkiye'nin mesleki eğitiminde güncelliğini uzun yıllardan beri koruyan önemli bir problem olarak durmaktadır. Çünkü yapılan incelemelere göre çıraklık eğitimiyle milyonlarca gence hizmet götürebilme imkânı vardır. Endüstride olsun, hizmet sektöründe olsun çalışan insangücünün kompozisyonuna bakacak olursak, bu kompozisyonu şunu göstermektedir.

Çalışan insangücünün çok büyük bir kısmı, okul sisteminin dışında geleneksel çıraklık yoluyla iş hayatına girmektedir. Bunları gözardı edemeyiz, ben inanıyorum ki eğer mesleki ve teknikeğitim olarak bu geniş kitleye hizmet götürebilirse, onların iş etkinliklerini arttırabilirsek, bundan hem birey seviyesinde, hem ülke seviyesinde birçok şey kazanacağız. Çünkü kişinin işteki etkinliğiyle, görmüş olduğu eğitim arasında yakın bir ilişki vardır. İlkokulu bitirmiş, zorunlu eğitim çağını

geçmiş, bir üst öğrenim kurumuna gitmeyen binlerce insan, bugün Türkiye'de mevcuttur.

Biz bunları tamamen kendi kaderleriyle başbaşa bırakıyoruz, devletin eğitim için ayırabileceği kaynaklar da kısıtlı olduğu için iş içerisinde eğitimden, Türkiye büyük ölçüde yararlanmak zorundadır, ben buna inanıyorum. Çıraklık eğitimi bu sebeple gündeme getirmek istedim. Ama mesleki eğitimin birçok problemi elbetteki vardır, bu konuda Sayın Alkan ile aynı fikirdeyim.

Bu konuda ne yapılabilir?.. Nihayet Türkiye, Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanununa 1977 yılından beri kavuşmuştur; bunun uygulanmasında dün görev almış, bugün görev almakta bulunan birçok arkadaşımız da aramızda bulunmaktadır. Ben meseleye şöyle bakıyorum. Bu alanın gelişebilmesi için temelde eğitimi, insangücü kaynağının gelişmesinde önemli bir unsur olarak kabul edecek olursak, nasıl ki, ekonomik gelişme için birtakım teşvik tedbirleri getiriyorsak, insangücü kaynağını geliştirmek için de birtakım tedbirleri getirmek mecburiyetindeyiz; çünkü bugün çırak çalıştırılan bir işletmeyle, bunu yapmayan bir işletme arasında kanunlarımız nezdinde zorlayıcı bir müeyyide yok. Bu tamamen kişilerin kendi anlayışına göre yürütülebilmekte, bir bakıma çırak çalıştıran kişiyi biz bir anlamda cezalandırmış oluyoruz. Çırak 12-13 yaşında bir işletmeye girdiği zaman belirli bir bilgi ve beceri seviyesinde değildir, işletmeye esasında yapabileceği sınırlı katkıların dışında işletme için bir harcama kaynağı niteliğini korumaktadır. Bu sebeple birçok kimse, mesleğe henüz yeni girecek olan insanları çırak olarak almakta tereddüt etmektedir. Halbuki başka ülkelere baktığımız zaman, vergilendirme yoluyla veyahut çırak istihdam edenle etmeyen arasında birtakım tedbirler yoluyla bu mekanizma teş-

vik edilmeye çalışılmaktadır. Kanımca Türkiye'de de böyle bir mekanizmanın geliştirilmesi, mesleki eğitim imkânlarının okul sistemi yoluyla götürebildiğimiz sınırlı sayıdaki öğrenci grubunun dışında geniş kitlelere yayılabilmesi bakımından çok önemlidir.

Diğer bir husus, çıraklık eğitiminin benimsetilmesi için anlayışlarımızda, tutumlarımızda birtakım değişmelerin meydana gelmesi lazım. Bugün Çıraklık Kanununa göre bu işten sorumlu bulunan birtakım kurum ve kuruluşlar var, Bakanlıklar var. Bunlar arasında uyumlu bir işbirliği sağlanmazsa bu alanın gelişmesi son derece güç olacaktır. Örneğin işçi sendikaları, eğitim konusunda meseleye sadece sendikal eğitim yönünden bakmaktadır. Halbuki bu kanaatimce doğru değildir, sendikal eğitim olabilir; ama kendi mensuplarının gelişebilmesi için ellerinde mevcut bulunan fonun bu alanda harekete geçirilmiş olması gerekmektedir. Bu bir zihniyet meselesi. Aynı şeyi diğer meslek teşekkülleri için, esnaf teşekkülleri için, işveren sendikaları için de düşünmek mümkün. O halde bunu sağlamak zorundayız. Bunun nasıl sağlanacağı ayrı bir sorundur.

Sayın Alkan arkadaşımız da belirttiler biraz önce çerçeveyi çizdikleri zaman. Eğitim anlayışında farklı bir tutum izlemek mecburiyetindeyiz. Okul çatısı altında yapılan eğitimle, işyeri sanayi olan veya işletmeler olan bir kurumu düşündüğümüz zaman, buradaki hizmet yapacak olan insanlara eğer genel eğitim normlarına göre çalıştırmak istersek bu sorunun çözümünü gerçekleştirmemiz zordur. İşin özelliğine uygun esnek, değişik şartlara uyum gösterebilecek yeni bir eğitim anlayışının, eğitim teşkilatı içinde hâkim olmasında zorunluluk vardır. Nihayet mevzuatta, 1977 yılında yürürlüğe giren 2089 sayılı Kanunun uygulanmasında, ortaya

çıkan birtakım aksaklıkları olmuştur. Eğer bu aksaklıklar çözümlenebilirse kanaatimce mesleki eğitimin küçük bir gruptan geniş kitlelere hizmet götürmesi mümkün olur. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğinin sağlanması yönünden de bu düzenlemeleri gerekli görüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz teşekkür ediyoruz Sayın Sezgin.

Sayın Özdil'in birinci konuşmalarında beni en çok ilgilendiren konu, eğitim planlamasının örgütlenmesi idi. Bu konularda son gelişmeleri pek izleyemedim. Acaba biraz daha ayrıntıya inebilirler mi bu ikinci dilim konuşmalarında. Buyurun, Sayın Özdil.

DR. İLHAN ÖZDİL — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben kendi konuşmamı sunarken buna dilerseniz bir global durum değerlendirmesi diye bakabilirsiniz demiştim. Bu değerlendirmeyi ben, bazı yerde, kendi bakış açımı biraz daha genişletmek bakımından yaptım. Çünkü burada bir panel içinde olacağımızın bilinciyle, tartışmaların konuya daha açıklık getireceğine inanıyorum ve bu inancım devam ediyor. Niteki tartışma onu gösteriyor. Yalnız bu global durum analizi açısından değerlendirildiğinde ki bunu yapmaktaki kasıt, sorunu makro bir perspektif içerisinde görebilmek içindi.

Genel değerlendirmede yapılan tartışmaların ışığında şunu söylemek mümkün. Bu durum değerlendirmesi açısından baktığımızda planlı kalkınma süreci içinde bulunan bir toplumda, planın bekledikleriyle alandaki uygulamalarda üretilen hizmetin yetersizliğine, arkadaşımız uygulamadan gelen bir kişi olarak somut örnekleriyle değindiler. İstenen ve beklenen arasında büyük bir boşluk var.

Böyle bir insan yetiştirme düzeni, özellikle büyük kitlelere yayılacak biçimde. Bu açıdan bakıldığında Sezgin arkadaşşıma katılıyorum; çünkü aslında konu, çıraklık düzenine indirgeme değil, çıraklık sorunu konunun bir boyutu sadece; ama dört adet beş yıllık plan döneminde vurgulanması husus, tüm hizmet kesimlerine giderek değişik türlerde yaygın eğitim biçimleriyle ulaşmak suretiyle nicelik ve nitelik bakımından halen sistem içinde olan veya olmayan insangücünü ya hizmete kazandırma veyahut hizmette olanı daha etkin çalışır hale getirmek; çünkü tüm hizmet kesimlerinde hem hizmetlerin türü değişmektedir, hem de o hizmetten olan beklentiler değişmektedir. Bu uyumu sağlamada mesleki tekniköğretimin kaçınılmaz rolü var. Onun içindir ki bu değerlendirmenin bir yerinde eğer sağlıklı bir mesleki teknik eğitim düzeni geliştirecek isek, bu düzene mutlaka hareket özgürlüğü, ondan sonra karar özerkliği ve hizmet esnekliğinin getirilmesi şart; çünkü bunlar olmadıkça ve bu özgürlük, özerklik ve esneklik aynı zamanda kaynakların kullanılmasında da kendisini göstermeyince, o zaman beklenenle varolan arasındaki boşluk giderek büyüyecek. Yoksa elbette bunun bir sorunlar çerçevesi var, yahut da makro değerlendirme içinde sorunlar belirli bir çerçeve içine giriyor; fakat kalkınmaya ve insan düzeninde insanı yetiştirmeye katkıları bakımından bakıldığında, büyük bir kitlenin ihtiyacının elbet de karşılanması gerekir. Benim elimde biraz eski istatistikler var ama bunların büyük çapta değişiklikler gösterdiğini zannetmiyorum. Örneğin sadece okullaşma oranı açısından bakacak olursanız, tüm planlı dönemler içinde ilköğretim, çağı nüfusunun yine % 100'ü okullaşma kapsamı içine alınamamıştır; ortaokul düzeyinde yine temel eğitimin bir bölümü oluyor, 8 yıllık eğitim açısından okullaşmayı düşündüğü-

nüzde eğer buna da pratik çözümler getirilmezse ki mesleki teknikeğitim bu baza dayandırılacaktır, buradaki okullaşma hızı da artmayacaktır. O zaman buradaki okullaşma oranı da çağ nüfusuna göre % 37.1'dir. Bu oran 1977-78 yılına ait, belki biraz daha ilave yapılabilir.

Lise düzeyine gelince, % 17.4. Bunu vurgulamaktaki kastım, çağ nüfusu açısından aldığımızda, bunlar sadece eğitim denilen düzenin hizmet üretebildiği gruplar olarak alırsanız, sistem belki mutlu bir azınlığa bile hizmet etmiyor.

Demek ki nüfus, çağ grupları itibariyle düşünülürken, büyük kitle, eğitim öğretim sürecinin tümüyle dışındadır, ister örgün ister yaygın. Asıl mesleki teknik öğretimin ağırlık vermesi gereken husus da bu. Bunlara ulaşmadığınız takdirde, hele toplumdaki sağlıksız eğilimleri de dikkate alırsanız; sağlıksız eğilim dediğim mesleki teknik öğrenim düzeni elbette sosyal adalet, fırsat eşitliği açısından önemli olmakla beraber, mesleki teknik öğretim düzeni giderek yüksek öğretimin taleplerinin baskısı altına girmektedir. O zaman da bu, dolayısıyla müfredat programlarının, insan yetiştirmenin o isterlere uygun olarak ele alınmasını gerektirmekte ve böylece yavaş yavaş mesleki teknik öğretim düzeni, büyük insan kitlelerine, işgücü kitlelerine hitap etme olanağını yitirmektedir. Zaten kısıtlı kaynaklarla çalışan ve hâlâ rantabl hale getirilemeyen bir düzeni düşünün, o takdirde bu çelişki giderek büyüyecektir.

Bu sadece nüfusları açısından irdelendiğinde böyle. Bir de tüm hizmet kesimleri açısından bakmak gerekiyor mevcut insan gücünü kaldırabilmek için bulunduğu yerden. Bir de çağ nüfusu dışında kalıp da hiçbir hizmet süreci içinde bulunmayan daha büyük kitleler var. O halde diğer unsurları unutmamakla beraber, mesleki

tekniköğretimin işlevsellik bakımından, hizmet götürme bakımından ana sorununun, asıl büyük sistem dışı kalmış kitlelere ulaşabilmek olduğunu vurgulamakta da mutlaka yarar var sanıyorum.

Planlamanın üzerinde özellikle durmamın nedeni, bu ilkelere bağlı olarak eğer bunlar makro planın getirdiği ilke ve hedefler ise, bunların mikro düzeyde hizmet sektörüne dönüştürülebilmesi, sektörü içinde bu nitelikteki bir planlama ile mümkün; ama ben görevden ne zaman ayrılısam, dönsem, gördüğüm tablo, Milli Eğitim düzeni içindeki plan ünitesinin darmadağın edildiğidir. Şimdiki durumu bilemiyorum; ama Milli Eğitim düzenindeki plan örgütü, Devlet Planlama Teşkilatına paralel olarak; hatta zamanında üyesi bulunduğumuz uluslararası topluluklarda diğer ülkelere örnek gösterilen bir mekanizma idi. Yetiştirilen insangücü o düzeydeydi.

Şimdi böyle bir mekanizma yoksa, bu makro veya mikro hedefler arasında nereden nereye gelmişiz, nereye gelememişiz, gelmek için ne yapmak gerekir; çünkü planlama aynı zamanda bir değerlendirme mekanizmasıdır. Rotadan sapmalar varsa, bu noktayı düzeltme mekanizmasıdır. Neye göre yapacaksınız?.. Burada hem böyle bir mekanizma oluşacak hem de bu mekanizma karar sürecinde özgürlük, özerklik ve esneklik içinde hareket edebilecek. Bu yoksa, biz istediğimiz kadar sorunlar üzerinde teşhisler yapalım, çözümler arayalım, sınırsam herhangi bir çözüme en azından bu aşamada kavuşamayız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN (DOÇ. DR. MAHMUT ADEM) — Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Özdi'l'e Sanıyorum Sayın Öz-

dil, Planlama Araştırma Koordinasyon Dairesinin özlemini dile getirdiler, o 5-6 yıl kadar önce değişik bir biçimde örgütlendi ya da lavedildi.

Birinci konuşmasında Sayın Aktuğ, mesleki teknik öğretimin karşılaşılan sorunlarını madde madde ortaya koydular. Bir de zaman sınırlılığı içinde söyleyemediği bazı şeyler vardı. Şimdi ben kendilerinden iki şey rica ediyorum. Söyleyemedikleri bazı diğer noktaları dile getirmeleri ve ayrıca bu ortaya koydukları sorunlardan bazılarına, örneğin mesleki teknikeğitim çıkışlıların yükseköğretime geçiş ya da teknik kitap çevirme sorunlarının çözümleri hakkında ne düşünüyorlar?.

Buyurun Sayın Aktuğ.

HÜSEYİN AKTUĞ — Teşekkür ederim.

Mesleki teknikeğitimin sorunları hakkında değerli arkadaşlarımla görüşlerine katılıyorum.

Mesleki teknikeğitimde en önemli sorunlardan bir tanesi değer yargıları. Ülkemizde hâlâ gençler ve aileler klasik eğitimle, akademik eğitimle bir meslek sahibi olmanın özlemi içindeler. Sanıyorum bunu doğal karşılamak gerekiyor. Toplumun bir yapısı var, zamanla bu şekilde yapılan bir eğitimle istenilen hedefe ulaşılamadığı ortaya çıktıkça, sanıyorum toplumdaki bu değer yargıları değişecek. Bunu başka türlü zorlayıcı önlemlerle değiştirmek mümkün değil. Bunun için sanıyorum yapılacak bir şey yok.

İkincisi, arkadaşlar da gayet güzel değindiler. Mesleki teknikeğitim çok esnek bir yapıya sahip olmak lazım her yönüyle Genel eğitim için geliştirilen değer yargılarına, genei eğitim için geliştirilen mevzuatla, mesleki teknikeğitimin başarılı şekilde ve istenilen şekilde yürütülmesi mümkün değil.

Üçüncü önemli sorumuz, arkadaşlar da çok güzel belirttiler; mesleki teknikeğitimle genel eğitime benzer biçimde diplomaya götüren bir eğitim üzerinde ağırlığını sürdürmekte; halbuki mesleki teknikeğitim, kitle eğitimi gerektiren bir eğitim düzeyi sistemi. Diplomaya ulaşmak isteyen gençlerin yanında, diplomaya ulaşmayan vatandaşların da kısa süreli mesleki eğitimden geçmeye hem hakları, hem de mesleki eğitimin bu en başta gelen görevleri. Ancak, geçmişteki çabalara baktığımızda Milli Eğitimden sorumlu olanlar, mesleki teknikeğitimi geniş kitlelere götürmek için çeşitli çabalar harcamışlar, çeşitli sistemler ortaya koymuşlar; fakat bu bir türlü gerçekleşmedi. Gerçekleşmemesinin bir sebebi, toplumdaki değer yargıları, ikincisi de mesleki eğitimin bu kitlelere tek başına gitmek zorunda kalması.

Şöyle ki endüstrinin geliştiği bir yerde bir kişiye bir mesleki eğitim verdiğinizde, o bir istihdam imkânı bulabiliyor. Böyle bir mesleki eğitime itibar gösteriyor; ama endüstrinin gelişmediği, istihdam alanlarının bulunmadığı yörelere götürdüğümüz yaygın mesleki eğitim itibar görmüyor. Bu amaçla, şimdiye kadar yapılan birçok çalışma başarısız oldu. Tabii bunun dayandığı husus, bu mesleki eğitimden geçenlerin gördükleri eğitim doğrultusunda çalışma imkânını bulamamaları. Adama Anadolu'nun bir köyünde elektrikçilik öğretiyorsunuz veya halıcılık öğretiyorsunuz; ama çıktıktan sonra çalışmıyor; ama şu şekildeki uygulamalarda bu çeşit eğitimlerin halk tarafından benimsendiğini görüyoruz. Eğer halıcılık yapacaksa, eğitimini yaptıktan sonra bu eğitimden geçenlerin halı örebilmesi için gerekli malzemeyi kendisine sağlarsanız, yaptıkları halıları pazarlayıp satarsanız, paraları kendisine verirsiniz, yani sermayeyi, pazarlamayı, eğitimle birlikte götürürseniz, diğer unsurlarla birlikte mesleki eğitimi götürürseniz,

bu şekildeki mesleki eğitim başarılı oluyor kitle düzeyinde; ama yalnız mesleki eğitimi götürürseniz o zaman başarılı olmuyor, itibar görmüyor. Bu da şunu gösteriyor ki mesleki eğitim tek başına yeterli değil, bunun yanında üretim koşulları için gerekli ortamı da bu kırsal kesimdeki vatandaşlara sağlamak gerekiyor.

Bir konuşmada bir profesör bir köylüye sordu; «Biz şu kadar kurs açtık, köylüler katılmıyor, niçin?.. Köylünün cevabı şu: «Sizin kurstan sonra bizim günlük kazancımız 5 lira artarsa, biz sizin açtığınız bütün kurslara katılırız; ama sizin kurstan sonra bizim kazancımız artmazsa, biz sizin hiçbir kursunuza katılmayız.» Bu herhalde kırsal kesimdeki mesleki eğitim sorununu güzelce belirtiyor.

Arkadaşlar da belirttiler, çok sayıdaki kitleye diplomayı götürün eğitime ağırlık veriyoruz, genç kitleye eğitim götürmede sıkıntılardan bir tanesi de finansman yetersizliği. Mesleki eğitimin bedelini azaltmak, yeni imkânlar sağlamada üzerinde en çok durulması gereken çıraklık eğitimidir. Çünkü çıraklık eğitiminde mesleki eğitim, daha ucuza eğitim imkânı yapmak olacak. Çünkü bu eğitime vatandaş da katılmış oluyor. Eğitimin bedeline vatandaş da katılıyor. Siz bir cihazınızı ustaya götürüyorsunuz, cihaz tamir edilirken bir parçası kırılıyor, çırağın yanlış yapması yüzünden, onun bedelini siz ödüyorsunuz. Veya siz modern bir Mercedes arabayı götürüyorsunuz, çırak onun üzerinde çalışıyor, öğreniyor; ama sizin araba biraz bozulabilir veya onu o anda ders aracı olarak mesleki eğitimin emrine sunmuş oluyorsunuz. Bu bakımdan çıraklık eğitiminde vatandaşın da katkısı bir ölçüde sağlanıyor.

İkincisi, çıraklık eğitiminde bireyler öğrenirken bir miktar da para kazanıyorlar; hem mesleki eğitim yapmak, hem ücret almak imkânına sahipler.

Üçüncüsü en önemli unsur, bu eğitimden geçenler kısa sürede müstahsil hale gelebiliyorlar. Okuldan mezun olan bir öğrencinin dükkân açmasıyla, çıraklıktan yetişen bir gencin bir iş sahibi olması arasında büyük farklar var.

Mesleki teknikeğitimin finansmanına bu yoldan halkın katkısı sağlandığı gibi başka yollarla da halkın katkısını sağlamak gerekiyor. Bunlardan bir tanesi, yeni bir mesleki teknikeğitim yasası çıkarmak suretiyle işyerlerinin mesleki eğitime katkısını sağlamak, Bakanlığımızda bu konuda bir yasa tasarısı üzerinde çalışılıyor; inşallah bu yasa tasarısı gerçekleşirse çeşitli kamu ve özel kuruluşların mesleki teknikeğitime katkısı sağlanmış olacak.

Sayın Hocam İlhan Özdil bir hususa değinmişlerdi, planlama teşkilatı konusunda. Yeniden oluşturulan Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütünde bu şekilde yine bir çalışma yapacak bir birim, daha etkin biçimde kurulmuş bulunmaktadır.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Aktuğ'a.

Anlaşıyor ki mesleki teknikeğitim sorunları çok boyutlu ve bir saat 35 dakika değerli meslek eğitimcileri tartıştılar. Bütün panele katılan değerli eğitimcilere, siz değerli konuklara çok teşekkür ediyoruz, saygılar sunuyoruz.

15 dakikalık bir aradan sonra panelin tartışma bölümüne geçeceğiz. (Alkışlar)

B. GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN (DOÇ. DR. MAHMUT ADEM) — Panelimizin tartışma bölümüne başlıyoruz. Soru sormak üzere söz almak isteyenler... Sayın Güleken, Sayın Kaplan, Sayın İnan, Sayın Oğuzkan, Sayın Perçin.

Sorularımız, «Meslek Eğitiminin Bugünkü Sorunları Nelerdir?»in cevapları, Panel üyelerimizin bu soruya verdikleri cevaplar ve ara'arındaki ikinci tur konuşmalarında dile getirdikleri konular üzerine olacak.

Buyurun Sayın Güleken.

EM. TÜMGENERAL M. REŞAT GÜLEKEN — Değerli hocalarımız, Müsteşarımız ve Müsteşar Yardımcımız mesleki eğitimin bugünkü sorunlarını bilimsel şekilde dile getirdiler, gerçekten yararlandım, kendilerine teşekkür ederim.

Sayın Hocamız Alkan, «Mesleki teknikeğitim fakirlere özgü bir eğitim değil, bütün toplum için gerekli bir eğitimidir» dediler. Bu fikre aynen katılıyorum. Gerçekten mesleki teknikeğitim, bütün topluma mal edilmesi gereken bir eğitimidir. Mesleki eğitim, bütün toplum için ve ülke çapında ele alındığı takdirde, sorunlarının da çok boyutlu olacağını kabul etmemiz gerekir. Evvelâ ilke saptayarak en üst düzeyde bir beyin takımı, ondan sonra bunu gerçekleştirecek öğretim elemanı, ondan sonra tesis, bina, okul ve nihayet alet, cihaz, malzeme ve ondan sonra planlama, programlama gerekir.

Bir ilke var, «eğitim için tasarruf olamaz.» Değerli konuşmacılar özellikle finansman konusu üzerinde durdular, bunda da haklıdırlar; finansman olmadıkça hiçbir şey olamaz. Mesleki teknikeğitim teorik olamaz ka-

naatime göre; ancak uygulamalı olduğu takdirde sonuç alınabilir. Özellikle geçmişte biraz da politik yatırım sonucunda mesleki teknikeğitim konusu üzerinde eğilinmediği için bugünkü mesleki teknikeğitimin sorunları büyük boyutlara varmaktadır. Zannedirim bunların çareleri vardır. Örneğin, aklımda yanlış kalmadıysa, 388 imam-Hatip okulumuz var, ben Müsteşar olsam, Sayın Özdil'in yerine, Bakanıma, bunun 300'ünün mesleki teknikeğitim lisesi haline getirilmesini öneririm. Basından izlediğimize göre, imam-hatip okullarında bazı meslek dersleri konulmuş bulunmakta; ama ben bunun gerçekte yakından uzaktan bir ilgisinin olamayacağı kanısındayım; çünkü evvela tesis, alet, malzeme, öğretim elemanı lâzım. Teorik olarak programa bazı konuları koymak pek anlam taşımaz.

O halde, çareler var, çareler bulunabilir. Mesleki teknikeğitimde alet olması lâzım. Eski bir deyim vardır, «Kötü aletle mükemmellik sağlanamaz». Kabul edelim ki bir dikiş kursu açtık, kursun mevcudu 100 kişi, elimizde 1 dikiş makinesi var. Eğer 100 dikiş makinesi olsa, bu kursta 100 saatte öğretilecek konu 1 saatte öğretilir. O bakımdan eğitim için tasarruf yapılamaz noktasından hareket edersek, yaptığımız harcamaları kısa zamanda üretim suretiyle yerine koyar ve dolayısıyla ülke kalkınmasına da yardımcı oluruz.

Demin, evvela ilke konulması gerekir dedim; çünkü kalkınmanın yolu kafa içerisindeki beyinden geçer aslında. Beyin denen nesneyi geliştirdiğimiz takdirde Türkiye'nin bugünkü bütün sorunlarına çözüm bulabiliriz; ama konuyla yakından uzaktan ilgisi olmayan kişiyi getirip ehil olmadığı bir yerde istihdam edersek, o zaman sonuç alamayız. O bakımdan evvela Türkiye'nin hangi bölgesinde, hangi mesleki teknikeğitim konusu ele alın-

malıdır. Buna evvela karar verilmesi lâzım. Örneğin doğu bölgesinde iklim şartlarının gereği olarak, senenin 8 ayında kalın bir kar örtüsü var, herkes içeride; eğer oralarda mesleki teknikeğitim konusu vaktiyle işlenmiş olsaydı, her evde bir halı tezgahı bulunmuş olsaydı, özellikle Aktuğ'un buyurdukları şekilde, pazarlama mevzuları yeteri şekilde ele alınmış olsaydı öyle zannediyorum ki ülke ekonomisine büyük katkı sağlanır ve herkes çalışmak suretiyle bu konuya da çare bulunabilirdi.

Eğitimin amacı, kişiyi yaşama hazırlamaktır. Bugün egemen kılınacak ilke, «kendi işini kendin yap;» birçoğumuz yüksekokul diplomasına sahibiz, bir veya birkaç fakülte okumuşuz, bitirmişiz; ama belki bir elektrik sigortasının arızasını giderecek durumda değiliz. O halde, bu teknik konular, ilkokuldan itibaren, ortaokulda, lisede, hatta yüksekokulda programlara dahil edilmek suretiyle ve öğretim elemanıya, tesisle, alet, cihaz, malzeme masraflarından kaçınılmazsa, öyle zannediyorum ki değerli hocamızın buyurduğu fakirler için değil, «mesleki eğitim, tüm millet için gereklidir» ilkesini egemen kılar, herkesi bir iş sahibi yapmış ve ekonomik-sosyal sarsıntıları da önlemiş oluruz.

Aslında, terör ve anarşinin temelinde, ekonomik nedenler yatıyor. Bunun çözümü, herkesi iş sahibi kılmaktan geçer. Okullarımız 4 ay tatil. Anadolu'da yerleşmiş bir gelenek var, tatillerde çocuklar bir sanatkârın yanına verilir, böylece okul bittiği zaman bir sanat edinmiş olurlar. O halde bu çocukları tatil dönemlerinde kurslara tabi tutarsak ve bunun için de gerekli finansmandan çekinmezsek, bu konu bütün topluma mal edilirse hem herkese bir iş, meslek kazandırılmış olur, hem de ülke ekonomisine herkesin çalışması suretiyle katkıda bulunur. Kanıma göre bu hususlar ele alındığı takdirde,

yalnız mesleki eğitim sorunlarına değil, ülke sorunlarına da çözüm bulabiliriz. Milli Eğitim Bakanlığının bu konuya eğilmiş olması bu bakımdan ferahlık vericidir. İmam-Hatip okullarına da meslek dersleri konulduğuna, meslek liselerinin miktarı arttırıldığına, diğer okullara da bu konunun konulması hususunda çalışmalar yapıldığına göre, herhalde bütün millete bunun teşmili mümkün olacak, ekonomiye de bu yolla büyük katkıda bulunulacaktır. Sayın Hocamız bu konuda ne düşünürler?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de Emekli Tümgeneral Reşat Gülken'e çok teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Kaplan.

KADRI KAPLAN — Sayın Başkan, değerli arkadaşlar;

Mesleki ve teknikeğitimin bence çözüme uğraması şart olan ve halen çözülememiş bulunan belli başlı noktaları şunlar. Kesin bir kanaat haline geldiğini sanıyorum, lütfen bunu şahsi kabul edin.

Böylesine olgunlaşmış, yetişmiş ve yıllardır kendilerini görüp takdir ettiğimiz değerli arkadaşlarımızın konuyu ortaya koyuş tarzları gerçekten çok mükemmel. Şüphesiz zaman ölçüleri ve konunun genişliği dikkate alınırca, bu durum elbette bizi daha çok heyecanlandırıyor; ve çözüm bekliyoruz.

Eğitimin ekonomiden ve ekonominin oluşturduğu toplumsal yapıdan bir dış etken olarak etkilendiği ve biçimlendiği açık bir gerçek. Her eğitim, ekonomiden ve ekonominin oluşturduğu toplumsal yapıdan etkileniyor. Türkiye'de de böyle olmuştur. Türk ekonomisinin geliş-

me tarzı, bu ekonominin yarattığı çarpık toplumsal yapı, aynen eğitime yansıyor. Diğer taraftan eğitimin ekonomi ve ekonominin doğuracağı toplumsal yapıyı çağın yönünde biçimlendirmesi, düzeltmesi lazım. Bunun hangisi ağır basıyor Türkiye’de?.. Bakıldığı zaman birincisi... Düzensiz olan ekonomi ve düzensiz ekonominin yarattığı çarpık sosyal yapı, maalesef eğitimimizi de çarptı gelmiş ve eğitimcilerimizin yıllar yılı mücadelede tükettikleri enerji ve sarf ettikleri gayret sonuçsuz kalmıştır. Yılgınlaşmamışlardır; ama çok yorulmuşlardır bu yüzden. Dertlerinden biri bu zannediyorum.

Mesleki ve teknikeğitim, sanıyorum diğer eğitimin bünyesi içerisinde ve onunla birlikte, politikanın devamlı müdahalesine maruz kalmıştır. Evvela bu nokta çözülmelidir; bu önlenmelidir. Mesleksel yapıya baktığımız zaman mesleki ve teknikeğitimde, değerli general arkadaşımızın da ifade buyurduğu gibi, sadece toplumsal istem metodu bakımından yaklaşım sağlayan nakilci (Dinsel kaynaklı) bir eğitime öncelik verilmiştir. Politikacı da bunu pompalamıştır mütemadiyen. O günün yöneticileri de maalesef bunun karşısına çıkamamış ve bu noktaya kadar gelinmiştir. Mesleksel yapı bozulmuştur. Bunun bir çözüme uğraması şarttır. Bu husus çözüme uğramadan, mesleki ve teknikeğitim gerektirdiği o büyük yatırımla birlikte düşünülürse, hiç bir zaman istenilen düzeye erişemeyecek, o erişilemeyince de Türkiye’nin hızla kalkınması hayal olacaktır.

Yine politika, şüphesiz kontrol etmek için eğitime bazı noktalarda müdahale etmektedir. Meselâ, Yükseköğrenime bir zamanlar, okul ve üniversiteleri bir sistem içerisinde toplama bakımından müdahale etmiştir. Yükseköğrenimde okulların daha çok o günün iktidarını elinde tutanların tesiri altında kaldığı açısından hare-

ket etmekle, bunları üniversiter şemsiye altında toplamaya çalışmıştır. Oysaki benim kanaatime göre, bu gerçeklere aykırıdır. Üniversiter şemsiye içerisinde toplanırken okullar, bu seferde «üniversite elden çıkar kaygusu», üniversite özerkliğine özenen «bir başka kurumu» (YÖK'ün doğuşu) yaratmıştır. Üniversiteler böylece kontrol altına alınmak istenmiştir. Bu böyle zincirleme gider işte... Bunların mutlaka bir gerçek çözüme bağlanması lâzım.

İkincisi, mesleki ve tekniköğretimin yapısal ve örgütsel durumunda bir bozukluk müşahade edilmekte. Türkiye'de ilkokul veya şimdi temeleğitimin birinci dönemi olan 5 yıllık birinci kademe diyelim. ki ben buna daima karşı çıkmış, 4 + 4 lük iki kademeyi tasavvur etmişimdir, hedefine ulaşamamıştır. Beş yıllık yatırımların milyarlarını hesap ederseniz, bu dönem için % 100 oranlaşmaya erişemeyen milyonlarca çocuğu da gözününe getirirseniz, bu milyonların kırsal bölgede 3-4 sene sonra çıktığı yere döndüğünü, öğrendiği okuma yazmanın da ancak (a-b) den ibaret kaldığını görürseniz, yapılan masrafın yerinde olmadığı kuşkusuz idrak edilecektir, anlaşılacaktır.

Bu kademededen çıkan milyonların, genç nüfusun hemen eğitilmesi ve hayata gönderilmesi lazımdır. Çıracılık eğitimi de söz konusu oldu bunun yanında. Ben tamamen katılıyorum Sayın Sezgin'e ve diğer konuşmacılara. Türkiye'de istesanız de istemeseniz de bir çıracılık eğitimi var ve milyonları onlar eğitiyor; ama nasıl eğitiyor?.. Malzemenizi bozarak, teknik zihniyetten yoksun bırakarak, en kötüsü şahsiyet geliştirme, entellektüel düşünebilme ve davranış bozukluğundan sıyrılmaya bakımından tamamen aksi istikamette. Affınıza sığınarak söylüyorum, en küçük iafları birbirlerine çirak ve usta-

nın, «Manyak, şu, bu»... Demek ki, devlet buraya süratle el atmalıdır Kaynak yaratmalı ve zaten var olan bu çıracılık eğitimini ilk anda yararlı bir hale sokmalıdır.

Niteliksel bakımından çözüme uğraması gereken şey, «şu mu?» acaba diye düşünüyorum. Bir insanı nerede bulundurursanız bulundurunuz, mutlaka bu memleketin gerçeklerine eğilecek, geleceği yönünde, çağdaş yönde gelişmesine yardımcı olacak biçimde eğitim verecek olan eğitim felsefesi konusu açıktır. Bunun gereğini herkes benimsiyor. Binaenaleyh, mesleki ve teknik eğitimi, genei eğitimden tamamen soyutlayıp hem genel hem de mesleki bakımdan «kupkuru insan tipi» yetiştirmek olmuyor. Kupkuru üniversite mezunu çok tehlikeli bir şeydir. Kupkuru ortaöğretim mezunu en tehlikesidir. Kupkuru ilkokul mezunu da mutlaka yararlı değildir. Nerede bulursak bunu da meslek ve kültür yönünden olgunlaştıracamız.

Mesleki formasyonu ne kadar verelim, mesleki beceriyi ne kadar verelim, entellektüel yapı ne olsun, kendi ölçüsü içinde düşünebilme ve şahsiyet geliştirmede ne verelim. Bu doz, daha Türkiye'de kemalini bulamadı mesleki ve teknikeğitimde. Bunu düzenleyelim. Çünkü Almanya'daki işçilerin sorunlarına sadece «ne Alman oldu, ne Türk kaldı, ne milliyeti kaldı, ne dini, imanı kaldı» açısından yaklaştıkça, toslayıp duracağız. Orada bir uygarlık savaşı vermemiz gerektiğini anlayana kadar biz bu badirenin içinden de çıkamayacağız. Sadece ekonomik değildir olay. Aynen buradaki çıracılık müessesesinin oluşturduğu sosyal yapıdaki sakıncaların bir başka benzerleri vardır işçimizin sorunlarında. Bu örnekleri vererek bir çıkış yolunun aranmasını belirtmek ve sayın konuşmacılardan düşüncelerini öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Kaplan'a biz de teşekkür ediyoruz.

Söz Sayın İnan'ın, buyurun.

M. RAUF İNAN — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben bir açıklama ricasıyla birkaç katkıda bulunacağım. Özellikle Türk Eğitim Derneği'ne bütün gönlümle teşekkür sunarım. Çünkü öyle konuları seçiyor ki her yıl, onlar bu memleketin en yakıcı eğitim sorunları. İlk kez burada bir Müsteşar Yardımcısı bu çalışmaya katılmıştır, daha evvel olduğunu ben pek anımsamıyorum.

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan burada kaç kişi varsa lütfen el kaldırsınlar... Oo, epey geniş, tebrik ederim, bu çok güzel. Peki Planlama Teşkilatından kaç kişi var? 2 kişi var, az. Bu bir umut; çünkü geçmiş yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı bana dokunmayın der gibi ilgisizlik gösteriyordu.

Bugün bu konu işlendikçe 1942'deki Milli Eğitim Şûrası Ahlak Komisyonunda tekniköğretimden Sultanahmet Sanat Enstitüsü Müdürü iken müfettiş olan bir meslektaş vardı. Ahlak Komisyonunda hep profesörler bulunuyordu; biz ancak bir iki öğretmendik. Profesörler, ahlâkı hep bildiğimiz geleneksel ahlak olarak almışlardı, üzerinde 3 gün konuştular, ilk kez tekniköğretim müfettişi çıktı ve dedi ki «Bunlar zaten bilinen şeyler, asıl iş ahlakı gerektir..» ve açıklamak istedi. Rahmetli Dr. Akil Muhtar Özden de Başkanımızdı, ona «Ne istiyorsunuz Beyefendi? Biz tanzifatı belediye amelesi mi yetiştirelim?» İşte iş eğitimi o zaman öyle görülüyordu. Bu 1942'deydi. Bugün iş eğitiminin burada felsefesi yapılıyor;

Milli eğitimde ayağını okula atan bir çocuk bir mesleğe sahip kılınarak nitelendirilmiş olur. Tüm öğrencileri bir mesleğe sahip kılmadıkça, milli eğitim kendi ödevini yapmış olamaz. Bunu Şûra'da da söylemiştim. Milli Eğitim Bakanlığımızın bu görüşe, bu bilince varması gerek. Bir çocuk okula ayağını attı mı, artık onu mesleğe yetiştirmesi gerektir. Meslek eğitiminin önemi burada. Bir sorun. 1974 Milli Eğitim Şûrası'nda çok tartışıldı; bu niteliksiz yüzbinler ne olacak?.. Liselerden çıkıyor, üniversiteye giremiyor, peki ne olacak bu?.. Babası terziyse, çocuk terzi olmuyor artık. O halde eğitimimiz öyle bir meslek eğitimine yöneltilmelidir ki her Türk yurttaşı bir mesleğe sahip olsun. Almanya 25 yılda 2 defa yıkıldı, nasıl belini doğrulttu?.. Çünkü orada her yurttaş nitelendirilmiştir ve nitelikli bir meslek sahibidir.

Üretici yetiştirilmelidir. Bizim bu toplantımız bu noktaya vardırılmazdır bu görüşlerimizi. Gelişmiş ülkelerde eğitim isteyen iş sayısı saptanmış, 19 bin iş türü eğitim istiyor. 19 bin türde eğitim olmaz, bunu kapsayan eğitim türünü 2 bine indirmişler ve 200'e indirmeye çalışıyorlardı. Bu nedenle gerçekten mesleki ve teknik eğitim sorunları çok karmaşıktır ve çok da zordur; ama bunun çıkar bir yolunu bulmamız gerekir. Bu memleket bazı çıkar yollar bulmuştur. En yoksul zamanda küçük köylere öğretici yetiştirmek için öğretmen örgütünü kurdu. Böyle bazı olağanüstü girişimlere bizim gereksinmemiz vardır.

Sayın Aktuğ bir çıkış yoluna değindi; ama açıklamadılar, açıklamalarını rica edeceğim. İşyerlerinin mesleki teknikeğitime katkı sağlamaları için olan girişimlerden söz ettiler; yasalardan söz ettiler. Bu, üzerinde özellikle geniş ölçüde durulması gereken bir konudur.

Ayrıca, şunu da rica edeceğim. Tekniköğretimdeki, bina, araç-gereç olanaklarımız günde kaç saat ve yılda kaç gün kullanılıyor?. Üzerinde durmamız gereken noktalar bunlar. Rahmetle burada anacağım, Rüştü Uzel'e bir gün : «bütün okullarımızın, fakültelerimizin pencereleri ölü gözü gibi karardığı akşam saatlerinde, sizin okullarınızın pencerelerinden ışık akıyor ve ben bunu sizin ruhunuz olarak görüyorum» demiştim. Yine o var mı acaba?..

Liselerden insanlar yetiştikten sonra, mesleğe ulaştırılmadıkça milli eğitim kendi ödevini yapmıyor demektir. Bir meslek eğitimi verilmedikçe lise mezununa, ona karşı Milli Eğitim yükümlüdür. Kendimize göre bir yeni eğitim düzeni kurmak zorundayız.

Bu memleketin büyük ölçüde orta meslek adamına gereksinmesi var. Bir örnek vereyim; Fuat Gündüzalp, mesleğimi çok hizmeti geçmiş bir zattır. Evine kalorifer yaptırmış, kaloriferi yapan zat da kalorifer yapımı üzerinde kitap yazmış bir zattı; fakat kalorifer çalışmamıştı. Bu alanda iş içinde yetişmiş birisi gelmiş 2-3 gün içinde kaloriferi çalıştırmıştı. Böyle insanlara gereksinmemiz var; ister orda meslek adamı, ister ara meslek adamı diyelim, buna çok gereksinmemiz var. Hizmet alanı da bunlar için alabildiğine çok. Bir su tesisatı için Ankara'da herhangi bir ustaya başvurduğumuzda iş çok olduğundan 3 gün sonraya randevu veriyor; iş çok, adam yok. Bunları yetiştirmemiz lazım.

Yüksek dahiler yetiştirme hülyasından vazgeçmemiz gerek. İşin gerektirdiği insanları yetiştirmemiz lazım. Bunlardan birisi de Otelcilik Okulu. Türkiye'nin otelcilik alanında yetiştirilmek üzere 10 binlerce insana gereksinmesi var, oralarda yetişmiş olanlardan birçoğuyla karşılaştım. Ne büyük gereksinmeyi karşılıyorlar onlar,

ne kadar başarılı çalışıyorlar. Biz, orta meslek adamı yetiştirmeye yönelmeliyiz, liselerden yükseköğretime adam yetiştirmek, memur yetiştirmek görüşünden kendimizi kurtarmamız lazım. Elbette yüksek meslek adamı da yetiştireceğiz. Bunun denemelerini bu memleket yapmıştır.

Kuramsal yeteneği olmayanlar da ister istemez, bir meslek edinmek için merkezi sistemin sınavlarına giriyorlar ve yığınlar geri dönüyor. Bunlardaki ruh bozukluğu nedir?.. Tüm bunların çözümlenmesi gerekir.

Ben de konuşmacılara çok teşekkür ederim, hepsinden çok yararlandım, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Biz de katkıları için Sayın İnan'a çok teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sayın Oğuzkan.

DR. A. FERHAN OĞUZKAN — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım. Önce panel üyelerini candan kutlarım; meslek eğitimiyle ilgili açıklamalarını zevkle dinledim. Ben bir iki hususa değinmek ve mümkün ise bu değineceğim hususlar üzerinde sayın panel üyelerinin düşüncelerini öğrenmek istiyorum.

Meslek eğitimi alanında her şeyden önce bir terminoloji sorunu var gibi geldi bana. Tartışmalar sırasında, konu «meslek eğitimi» olduğu halde arkadaşlarımız «meslekî ve teknikeğitim» terimini tercih ettiler. Bununla da yetinmediler, «iş eğitimi» dediler; «mesleğe yetiştirmek» ve «işe yetiştirmek» gibi deyimler de kullandılar. Bu terim veya deyimler anlamca birbirinden oldukça farklıdır. Bu terimlerin arkasında yatan kavramlar ve anlayışlar arasında da farklar vardır. Çünkü «meslek eğitimi» çok kapsamlı bir terimdir. Çıraklık eğitimini

kapsadığı gibi, mimarlık, mühendislik vb. öğrenim alanlarını da içeren bir terimdir. Meslek eğitimi, çok yönlü, aşamalı ve uzun süreli bir eğitim süreci olarak düşünüldüğü zaman bu konuda iletişimi kolaylaştırmak için kullanılagelen terimlerin bir açıklığa kavuşturulması zorunludur.

Bir başka sorun da şu : Acaba «iş» ile «meslek» aynı şey midir? Birçok ülkede bu iki kavram —ortaya konan birtakım ölçütlere göre— oldukça açık bir biçimde belirlenmiştir. Bizde bu iki kavramın tam bir açıklığa kavuştuğu söylenemez. Öte yandan, «genel öğretim» ile «meslekî ve tekniköğretim» diye adlandırılan eğitim alanlarının birbirinin karşıtı olarak algılanması da ne derece doğrudur, bilemiyorum. Gerçi hepimiz bu terimleri sık sık pratik amaçlarla kullanıyoruz. Fakat eğitim sürecinin bütünlüğü içinde kesin bir ayrıma gitmenin yanlışlığını da kabul etmemiz gerekir. Kaldı ki «genel eğitim» ile belirlemeye çalıştığımız öğrenme ve öğretme etkinlikleri arasında teknik uğraşlar bu'unabileceği gibi, öğrencileri çeşitli mesleklere yöneltmeye yarayacak çabalar da yer alabilir. Aynı savın, «genel eğitim» açısından «meslekî ve teknik eğitim» diye adlandırdığımız eğitim alanı için de geçerli olduğu ileri sürülebilir.

Bu hususlar belki benden önce söz alan sayın konuşmacıların ortaya koydukları somut sorunlar kadar önemli sayılmayabilir. Fakat ben yine de terimlerle ilgili bu sorunlar üzerinde panel üyelerinin düşüncelerini öğrenmekten memnun kalacağımı belirtmek isterim.

Teşekkürlerimle.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Oğuzkan.

Buyurun Sayın Perçin.

AHMET PERÇİN — Konuşmacı arkadaşlara bizleri bu konuda aydınlattıkları için teşekkür ederim. Konuşmacılar bu kısa zamanda mesleki ve teknikeğitim sorunlarını dile getirdiler. Ben daha ziyade bu sorunların çözümlenmesinde geçerli fikirleri ortaya koymağa çalışacağım. Günümüzde mesleki ve teknikeğitim sorunlarımızı objektif olarak çözümleyebilmek ve çağdaş teknolojik ve bilimsel gelişmeleri takip ederek «muasır medeniyet seviyesine» ulaşabilmek için, mesleki eğitimin, eğitim bütünlüğü içinde amacını çok iyi ortaya koymamız gereklidir. Bana göre, mesleki ve teknikeğitimin amacı, mesleki ve teknikeğitimi bilimsel ve teknolojik yeniliklere bireyleri yöneltmek, yaşam boyu her kademede eğitimi sağlamak, kendi alanlarında görüş, düşünüş, yetenek, bilgi ve beceri kazandırarak onları istenilen düzeye ulaştırmak suretiyle çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikli beyin ve insangücünü yetiştirmektir.

Dünya milletleri, bilimsel ve teknolojik alanda yeni bir çağın eşliğindedir. Günümüzde fen ve teknik alandaki gelişmeler baş döndürücü bir hızla ilerlemektedir. Böyle bir ilerleme karşısında yarınından emin olmak isteyen insanlar, daha nitelikli bilgi ve becerilerle donatılmak zorundadır. Bilim ve tekniğin yarattığı bu köklü yeniliklerin insanlar tarafından takip edilebilmesi, çağdaş yaşantılara uyum sağlayabilmesi, bireylerin her zamankinden daha bilinçli planlı ve sistemli yetiştirilmelerini öngörmektedir. Bu da içinde yaşadığımız çağda genel kültürün ayrılmaz bir parçası haline gelen ve insanoğlunun ilerlemesinde kararlı, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı, üretici ve kendisini yenileyici olan mesleki-teknikeğitim, eğitimin bütünlük ilkesini zedelemeyen ona dayalı objektif olarak geliştirilmesiyle mümkündür.

Yine milletlerin varlığının en önemli öğelerinden birisi gelişme kabul edilebilir. Milletler bu gelişmeyi sağla-

yabilmesi ve eğitim sorunlarına köklü çözüm bulabilmesi tarım, endüstri, ticaret ve ekonomik alanlarda kalkınıp çağdaş medeniyet seviyesine ulaşabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için, mesleki ve teknikeğitimi daha iyi organize etmeleri şarttır. Diğer taraftan ileri uygarlık düzeyine yükselebilmesi, tarihin akışı içinde oluşan politik, ekonomik, teknolojik, sosyal ve kültürel sorunlara çözüm bulabilmesi için, istisnasız bunların üstesinden gelebilecek Devlet politikasına dayalı ve tutarlı nitelikte insangücünün yetiştirilmesi ve onların yerinde istihdam edilmesi zorunludur.

Mesleki eğitim alanında araştırma ve inceleme işi, üzülererek belirtmek isterim ki eğitim kurumlarımızda hiç dikkate alınmamaktadır. Halbuki günümüzde mesleki eğitimin araştırılarak gelişen teknolojik yönleri eğitim kurumlarında ve iş alanlarında hızla uygulamaya konulması gereklidir. Diğer taraftan üç saatten beri dile getirilen mesleki eğitim sorunlarının başında araç-gereç, nitelikli teknik eğitim, finansman, tesisler ve Türkiye genelinde bu alandaki insangücü yetiştirme ve bilinçlenme gelmektedir. Bu çok pahalı iştir. Hızlı gelişen bilimsel ve teknolojik yenilikleri takip edebilmek için akıl almaz yatırım gerekmektedir. Genel Bütçeden bunu finanse etseniz bile en kısa zamanda bu alandaki gelişme sonucu yenilikleri takip edebilmek için, yeniden yatırım gerekmektedir.

Bu pahalı eğitimi ucuza maletmek için, bugün iş hayatı olan endüstri, milyarlarca liraya kurulamıyacak kadar büyük okul dediğimiz laboratuvarı oluşturmaktadır. Bu sürekli olarak gelişen iş alanındaki laboratuvar dan Devlet bütçesinin yükünü azaltmak ya da onu takviye ederek, oradaki araç, gereç, cihaz, takımlardan yararlanarak, okulda verilen teknolojik bilgilerle birleşti-

rilerek en ekonomik eğitimin uygulanmasına hızla geçilmelidir.

Böylece bu alanda yetiştirilmesi düşünülen öğrenciler bizzat gerçek iş üzerinde yaparak ve yaşayarak öğrenirler. Temrin malzemelerinden tasarrufl edilerek üretime daha erken katılırlar. Malzemelerin heba olması önlenir. Okulla sanayi arasında kolayca sosyal yönden uyum sağlanır. Okuldan aldıkları teknolojiyi uygulama alanına «endüstriye» intikal ettirirler. Okul sanayi arasındaki uçurum kaldırılarak daha kaliteli ürün üretilir. Bu derece hayati önem taşıyan okul-sanayi ilişkileri bölgelerde çirak eğitimi düzeyinden lisans seviyesine kadar endüstriyel eğitim yapan kurumlarla işbirliği sağlanarak geliştirilmelidir.

Mesleki ve teknikeğitim Müsteşar Yardımcısının ifadesinden anlaşıldığı üzere okul-sanayi arasındaki ilişkilerin yanbaşında okulların araç-gereç ve tesisler bakımından kapsamlı bir mesleki ve teknikeğitim yasasının çıkarılacağı belirtilmektedir. Böyle bir yasa çıkarılırken şu konular mutlaka yasa kapsamına alınmalıdır :

Bugün ülkemizde, Cumhuriyet döneminde, eğitim alanında 30'a yakın kanun çıkarılmıştır. Bunlardan 18-20 adedi mesleki ve teknikeğitimi desteklemektedir. Fakat birçoğu fonksiyonunu tamamladığından yürürlükten kaldırılmıştır.

Mesleki ve teknikeğitime günümüzde daha nitelikli bir etkinlik kazandırmak ve Devlet bütçesinden ayrılan fona destek olmak için bu alandaki kanunların boşlukları giderilerek, hurdalıklarda heba olan hatta anahtar dahi vurulmadan kenara ayrılan Milli Savunma, Sanayi, Enerji Bakanlıkları, KİT'ler ve Özel teşebbüslerdeki eğitim ve öğretim malzemesi olarak kullanılacak nitelik-

teki makina, araç-gereç, aletlerin mesleki teknikeğitim kurumlarını destekleyici durumlarını içine alan mesleki ve teknik reform yasasının en kısa zamanda çıkarılması gereklidir.

Böylece ülkenin ihtiyacı olan ve doğal kaynaklarımızın işlenmesinde yediğimiz ekmeğe, içtiğimiz su ve hatta teneffüs ettiğimiz oksijen kadar önem taşıyan beyin ve insangücünün daha nitelikli olarak yetiştirilmesi sağlanır kanısındayım.

Çok teşekkür ederim efendim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Efendim, beş kişi söz istemişti, şimdi bu beş kişi yorum getirdiler, katkı getirdiler, sorular yönelttiler; geriye 20 dakikamız kaldı? Panel üyelerinin her birine beşer dakika kalıyor, onun için şimdi bunların bu sorulara panel üyelerimizin verecekleri yanıtlara geçiyorum.

Sayın Alkan bu açıklamalar ışığında söyleyeceğiniz varmı?

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Evet sayın Başkan, ilk olarak, sayın konuşmacıların hepsine açıklamalarımıza katkıda buldukları için teşekkür etmek istiyorum. Aynı görüşleri paylaştığımız kanısındayım. Sorun bir noktada düğümleniyor. İçinde bulunduğumuz bu durumdan, çıkış yolları neler olabilir?

Genel olarak bu aşamada bir iki hususa değinmek istiyorum. Somut konulardan biri, sayın İnan'ın değindiği ortam kullanımı ile ilgili. Genel olarak eğitim etkinliklerinde fiziksel ortamların kullanımı ve donatım konusunda büyük bir yanlış ve savurganlık içinde olduğumuzu söylemek isterim. Devlet hizmetinde bulunan tüm sektörlerde aynı yanlış vardır. Her sektör Devlet

Bütçesinden yatırım için biraz daha fazla para almaya çalışır; fakat mevcut fiziksel olanaklarını optimum düzeyde kullanma yollarını araştırmamaktadır. Bu nedenle, eğitim sistemimizde mevcut fiziksel ortamların kullanımını ortalama % 30 civarındadır. Gerek tesisler, gerek donatım açısından bu durumun somut örneklerini her zaman görmek mümkündür.

İkinci husus, sayın Oğuzkan'ın değindiği terminoloji konusudur. Esasında sorunlar listesi içinde terminolojiden liderliğe, kuramdan uygulamaya kadar uzanan geniş bir dağılım görüldüğüne işaret etmiştim. Sayın Oğuzkan, bu gerçekten bir sorun mudur? Bunun açıklığa kavuşturulması gerekmez mi? Dediler, ve örnek verdiler. Tamamen aynı görüşleri paylaşıyoruz. Konunun daha geniş bir platformda tartışılması gerekir inancındayım. Literatörde bu kavramlara açıklık getiren bazı girişimler var. Bu konuda şunu itiraf etmek zorundayız ki gerek genel kullanımda sistemde yaygın olarak, gerekse kuramsal düzeyde eğitimciler arasında bu terimleri çok değişik anlamlarda kullanmaktayız. Bu nedenle, öncelikle eğitimciler olarak bir açıklığa, bir ortak tutum içine girmemizin gerektiği kanısındayım. Terminolojiyi gerçekten temel ve önemli bir sorun olarak görmekteyim.

Diğer taraftan, sayın Oğuzkan'ın değindiği ve yarın tartışılacak olan bir konu da : Genel eğitim - Mesleki eğitim konusudur. Konuşmamda sorunlar manzumesi içinde eğitimde ikilem ve dualizm olarak bu konuya değinmiştim. Bu ikilemi ortadan kaldırmak ve eğitimin bütünüyle işlevsel bir nitelik kazandırmak gerekir. Mesleki eğitim kavramı ile ilgili açıklama yaparken bu eğitimi eğitimin ekonomik boyutu olarak nitelemiştim. Bu anlamda mesleki eğitimi eğitimin bütününden soyutla-

mak mümkün değildir. Bu nedenle Sayın Oğuzkan'a katılmaktayım.

Ayrıca, sayın Kaplan'ın çözüm bekleyen temel sorun olarak dile getirdiği hususlara içtenlikle katılmaktayım. Tüm toplumlarda, eğitim sistemlerinde politika vardır; devlet, ekonomik düzen ve sosyal yapı etigimi şekillendirmektedir. Bu bilinen bir gerçek. Ancak sağlıklı bir işleyişte bu etki tek yönlü değildir. Bu konudaki sorun iki yönlü ve dengeli etkileşim sorunudur. Diğer bir deyişle, devlet kendi felsefesi doğrultusunda eğitimi yönlendirirken; ekonomik ve sosyal yapı eğitimi etkilerken eğitimin de sosyal ve ekonomik yapıyı, devletin felsefesi ve ülküsü doğrultusunda etkilemesi sözkonusudur. Bu konuda eğitim sistemimizdeki durum: Cumhuriyet döneminde 1920'ler ve 1930'larda sağlıklı olan dengenin, 1950'lerden sonra bozulduğu yolundaki belirtilerin varlığıdır. Sorun, bozulmakta olan bu dengenin yeniden tesisi sorunudur. Diğer bir deyişle, eğitimi nasıl bir yapıya, nasıl bir içeriğe, nasıl bir niteliğe kavuşturalım ki ekonomiyi olumlu yönde etkileyebilsin; sosyal yapıyı olumlu yönde etkileyebilsin? Bu soruna çözüm bulmak bilim adamlarımıza, eğitimcilerimize ve devlet adamlarımıza düşen önemli bir görevdir. Toplumumuz, bu konuda zengin birikime ve deneyime sahip bulunmaktadır.

Teşekkür ederim sayın Başkan.

BAŞKAN — Biz teşekkür ediyoruz sayın Alkan.

Sayın Sezgin, yeni gelişmeler açısından acaba açıklamalarınız olacak mı? Varsa söz sizin.

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Teşekkür ederim efendim.

Bütün konuşmacılara yaptıkları değerli katkılarından dolayı özellikle teşekkür etmek isterim. Gerçekten benim için son derece yararlı katkılar yaptı bütün konuşmacılar. Müsaade ederseniz ben birkaç noktaya temas etmek istiyorum. Sayın Güleken, mesleki eğitimin özellikle bölgesel ihtiyaca cevap verip, vermemesi konusu üzerinde durdular, eğer yanlış tespit etmemiş isem. Bu husus gerçekten önemlidir. Ben sabahki konuşmamda da biraz bu konuya temas etmeye çalıştım. Örneğin 1940'lardan 1950'lere kadar çıkartılmış olan finansman kanunlarına bakacak olursak, başlangıçta mesleki eğitim yerel ihtiyaçlara göre düzenlenme yoluna gidilmiştir. Ancak çeşitli sebeplerle bu mekanizma işleyemedi ve nihayet mesleki eğitimin tüm masraflarının devlet bütçesinden karşılanması yoluna gidildi. Bu mesleki eğitim bakımından önemli bir gelişme oldu. Ancak, bu düzenleme önemli bir sakınca da ortaya çıkardı. Çünkü para, devlet bütçesinden geldiği zaman, karar mekanizması tamamen Milli Eğitim Bakanlığının insiyatifine geçmiştir. Tabii merkezin bu konuda insiyatifinin olması gerektiğini kabul ediyorum; ama tüm mesleki ve teknik eğitim problemlerinin merkezden çözümlenmesi son derece güçtür. Çünkü mesleki eğitim, bizatihi işin çeşitli olması nedeniyle, çok çeşitlidir, problemleri de o ölçüde çeşitlenmektedir. Mesleki eğitimin çevrenin ihtiyaçlarına cevap verebilecek hale getirilebilmesi için herhalde eğitim anlayışımızda, eğitimin teşkilatlanmasında, karar süresince birtakım yeni düzenlenmeler gerekmektedir.

Diğer önemli bir husus, bunu Sayın Kaplan dile getirdiler. Mesleki eğitimin geniş yığınlara götürülebilmesi, geniş kitlelere götürülebilmesi için ne yapılması gerektiği hususu. Efendim ben şu kanaatteyim. Okul esasına dayalı bir yaklaşımla ve sadece devletbütçesinden

alabileceğimiz kaynaklarla Türkiye gibi nüfusu hızla artan bir ülkede bu problemin çözümü oldukça güç gözükmektedir. Mesleki ve teknikeğitim sisteminin bütününü kapsayacak bir Mesleki ve Teknikeğitim Kanununa ihtiyaç vardır. Ancak tek çözüm yolu olduğunu düşünmüyorum. Çünkü kanun çıkartılabilir; ama uygulanmadıktan sonra meselenin çözümü yine gerçekleşmeyecektir.

I — Mesleki ve teknikeğitimin kaynak sorununun çözümü için ilgili tarafların, Devlet, işçi ve işveren kuruluşlarıyla halkın, işbirliği yapması gerekir. Mesleki ve teknikeğitim, büyük ölçüde ortaöğretim gençliğine hizmet vermektedir. Mesleki ve teknikeğitim kurumlarının iş hayatının ve bireyin ihtiyaçlarına uygun hizmet verecek biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

Sayın Rauf İnan'ın ve Sayın Oğuzkan'ın iş eğitimi-ne ilişkin olarak yönelttikleri soruları cevaplandırarak konuşmamı tamamlamak istiyorum.

İş eğitimini yalnızca bireyi bir mesleğe hazırlayan eğitim olarak anlamıyorum. İş eğitimi, günümüzde yerini büyük ölçüde teknoloji eğitimine bırakmıştır. Birçok ülke, klasik kültür tanımının dışında yeni bir kültür tanımına gitmiştir. Yeni kültür tanımının içerisinde teknoloji de vardır. Teknoloji de kültürün bir parçasıdır. Bu sebeple, temeleğitim kurumları programlarında teknoloji de diğer disiplinler gibi zorunlu ders olarak okutulmalıdır. Ülkemizde de, teknolojinin temeleğitim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulması zamanı gelmiştir. Eğitim sürecinde teknoloji derslerine yer verilmesi davranışlarımızda önemli farklılıklar meydana getirecektir. Bu dersi devam eden öğrenciler, üretim süreçlerini, kullanılan teknikleri, araçları, malzemeleri, karşılaşılan sorunları tanıma imkânı bulacaktır.

VIII — Milli Eğitim Şûrasında ve bunu izleyen diğer Milli Eğitim Şûralarında bu konuda olumlu pekçok karar alınmıştır. Ancak alınan kararlar başarıyla uygulanamamıştır. Ortaokul ve lise programlarında seçmeli ders grubu içerisinde iş derslerine yer verilmiştir. Bu konuda birçok girişim ve yatırım yapılmıştır. Ancak uygulama planlanandan farklı olmuştur. Bu sorunun yarınki «Genel Eğitim Mesleki Eğitim İlişkisi» oturumunda tartışılacağını umuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Yeni açıklamaları varsa söz Sayın Özdil'in, buyursunlar.

DR. İLHAN ÖZDİL — Yeni açıklamalardan ziyade panel arkadaşlarımla öğindiği bir iki noktayı ben de vurgulayarak sözlerimi bitirmek istiyorum. Bir kere şu hususu altını çizerek belirtmek isterim. Son yıllarda eğitim alanında, özellikle eğitim için kaynak üretme konusunda, karşılaşılan en önemli gelişme, büyük kapital sahibi ülkelerde bile, eğitim sürecine karşı duyulan kuşku; eğitimin kendisinden beklenen üretimi sağlayamadığı kaygısı ve kuşkusudur. Bu kuşku nedeniyle, zaten her yerde sınırlı hale gelen kaynaklardan eğitime tahsis söz konusu olduğunda, artık giderek tüm parlamentolar, tüm hükûmetler, eğitimin ne ürettiğini, kendisine tahsis edilen kaynaklarla neyi verdiğini sormaya başlamışlardır. Onun için eğitimde maliyet ve üretim giderek önemli kavramlar haline geliyor ve onun içindir ki zamanımızda eğitim ekonomisi ön plana geçmiştir.

Eğitim, bir ekonomik süreçtir aynı zamanda; öyle olunca, eğitim sürecine bir üretim süreci olarak bakmak ve insan yetiştirme düzenini, bir anlamda, insan yetiştirme endüstrisi düzeni ve sistemi de, bir işletme olarak

görmek eğilimi giderek geliyor. Bu durumda, artık maliyetler ve yapılan finansman, bir nevi değerlendirme aracı olarak işin içine giriyor. O nedenle, aslında her kesimde, ama özellikle, insan yetiştirirken malzeme kullanımının ve altyapının büyük maliyetlere ulaştığı, meslekî ve tekniköğretim kesiminde konuya bir produktivite unsuru olarak bakmak giderek önem kazanmaktadır. Sisteme bu bakış açısını yerleştiremediğimiz sürece - ki bu üretim ilişkileri hâlâ sisteme mal olmuş değildir; çünkü sistemi hâlâ bir işletme gözüyle görememiştir- bu kesimde başarı sağlamak güçleşmektedir. Geçmişte bu konuyu biraz sarsabilmek için «Meslekî ve Tekniköğretim ve Üretim İlişkileri» konusunda geniş kapsamlı bir seminer yapmıştık; eğer arkadaşlarım hatırlarlarsa, maksat bu ilişkiyi vurgulamak idi.

Yapılan katkılara gelince, özetle söylemek gerekirse, beni daha ziyade şu konular ilgilendirdi : Bir kere iletişim konusu hemen her yerde vardır. İletişim anlaşmanın uzlaşmanın aracı olduğuna göre, terminoloji bakımından özellikle eğitim kesiminde terimler ve kavramlar üzerinde bir uzlaşmaya varamamışsak, anlaşmaya varamamız da elbette mümkün olmaz; onun için Ferhan Oğuzkan arkadaşımın bu konuya değinmesi beni çok memnun etti. Meslek eğitimi kavramını hangi yönleriyle ele alırsanız alınız, meslek eğitimi uzun vadede tüm eğitim sürecinin nihai amacı olmak gerekir; bunu eğitim yoluyla «herkesin bir baltaya sap olması» anlamında söylüyorum. Soruna bu açıdan bakıldığında, genel eğitimin, bir mesleğe biraz daha uzun bir zamanda yöneltme, ya da yönlendirme, anlamına geldiğini kabul etmek gerekebilir. Yalnız bugünkü yapı içinde meslekî ve tekniköğretimle genel öğretimin farklılığı şuradadır : konumuz orta dereceli okullar olduğuna göre, orta dereceli meslek okulları kendi içinde terminal okullardır; yani bu

okulları bitirenler bir anlamda meslek sahibi olabilirler, ama bugünkü düzen içinde genel eğitim, hiçbir surette terminal değildir ve hiçbir yere de yöneltmemektedir. Millî Eğitim Temel Tasası'nda «yönlendirme» mekanizmasının temeleğitimden itibaren ele alınmasının nedeni de budur. Bugünkü genel eğitim bu yapısını sürdürmeye devam edecekse, bu sistemi de fonksiyonel hale getirmek için, sistemin yapısına, kaynaklar ölçüsünde, işe ve mesleğe yönelik programlar monte etmek gerekecektir.

Son olarak, optimal kullanma konusu da, hocamın değindiği gibi, çok önemlidir. Geçmişte, özellikle eğitim reformu çalışmaları yapılırken, sistemden optimal yararlanma var mıdır, yok mudur diye baktığımızda, çok gelişmiş bir üniversitemizde (ismini veremeyeceğim) altyapıdan, kapasiteden yararlanmanın % 24'ü dahi bulmadığımızı tespit ettik. YÖK gibi merkez otoritelerin asıl amacı tüm kaynakların optimal kullanımını sağlamak olmak gerektirir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. Sayın Özdil.

Son söz Sayın Aktuğ'un. Sayın Aktuğ, size de yöneltilen bir kaç soru vardı, ne diyorsunuz?..

HÜSEYİN AKTUĞ — Bu sorulara cevap vermeye çalışacağım, yalnız baştan sürenin biraz uzun tutulmasını da rica edeceğim.

Sayın Reşat Güleken Beyefendi, İmam Hatip Liselerindeki eğitim imkânlarının, meslekî teknikeğitime ayrılması konusunda bir temennide bulundular. Bu sene ilk defa İmam Hatip Liselerine alınacak öğrencilerin sayısı sınırlandı. Bütün müracaat eden öğrenciler bu

okullara almıyoruz, daha önceden tespit edilen sayıya göre öğrenci alınıyor. Bu bir nevi eğitim kaynaklarının başka alanlara kaydırılması demektir.

Sayın Oğuzkan Hocamız, yine İmam Hatip Liseleri üzerinde bir görüş beyan ettiler. Bu okullara meslek dersi konulduğunu ifade ederek, bu dersin niçin konulduğu konusunda da bir soru yönelttiler. Bu yıl, ileride bütün İmam Hatip Liselerine teşmil edilmek üzere, sanıyorum 10 kadar İmam Hatip Lisesinde, haftada beş saatlik beceri dersi kondu. Bunlar tekniğeğitim, ekonomi, elişleri gibi çeşitli alanları kapsıyor. Bu dersler, gelecek yıllarda imkânlar sağlandığı takdirde diğer okullara da teşmil edilecek. Bu, üzerinde tartışılmaya müsait bir konu. Bu derslerin pek tabii yararı var. Din eğitimi alanında yetişen bu gençler, belli oranda meslekî alanda ve endüstri alanında bilgi ve beceri sahibi olacaklar. Bu bilgi ve becerilerinin çeşitli alanlarda kullanabilirler. En azından, kendi alanlarının dışında bir endüstri dünyasının olduğunu da bu şekilde görecekler. Bu, sanıyorum onların değer yargılarını da değiştirecektir.

Sayın Kaplan'ın, sorusuna arkadaşlar da cevap verdiler; meslekî eğitim veya eğitim kurumlarımızın bugünkü sorunlarında büyük ölçüde politikanın rolü olduğunu belirttiler. Pek tabii politikadan arınmış bir eğitim düşünmek mümkün değil. Eğitimi, yönlendirecek politikadır. Gönül arzu eder ki politika akla, gerçeğe ve bilime dayalı olarak, eğitim sistemimizi ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirsın.

Sayın Rauf İnan Hocamız, okula ayağını atan her genci bir meslek sahibi yapmak gerektiğini buyurdular, buna da gönülden katıyoruz. Hatta okula ayağını atan gençle birlikte, eğer oku'a ayağını atmamış genç var ise,

onu da bir meslek sahibi yapmak gerekir. Diğer konuşmacıların da gayet güzel bir şekilde belirttikleri gibi eğitimin nihai amacı, bireyleri bir meslek sahibi yaparak, geçimlerini ve mutluluklarını sağlamaktır. Eğitim, eğer bireyi bir meslek sahibi yapmıyorsa, eksik bir uğraş olur.

Mesleki Teknikeğitim Yasası hakkında kısa bilgi verilmesini arzu ettiler. Millî Eğitim Bakanlığı, burada dile getirilen konuları ve şimdiye kadar yapılan uygulamaları da dikkate alarak, mesleki eğitime yeni kaynaklar nasıl sağlanabilir, bunu yasal olarak, bir esasa bağlamak istiyor. Bu konuda bir çalışma sürdürülüyor. Bu yasanın getirmek istediği hususlar şunlar: Birincisi, okula gelen gençlerimizi iş alanlarında mesleki eğitim uygulamaları yapmalarına imkân tanınması; yani işyerlerinin de, bir okul gibi öğrencilerimizin mesleki eğitiminde katkıda bulunmaları. Gene her işyerinin, belli oranda mutlaka bir mesleki alanda hizmetiçi eğitim yapmasının zorunlu hale getirilmesi ve bu faaliyetlere katılmayanların parasal olarak mesleki eğitime katkıda bulunmalarının sağlanması gibi üç ana amacı var. Tabii, bu tasarı nasıl yasalaşır, sonunda nasıl çıkar onu bilemiyorum.

Bu yasa tasarısı çalışmalarında, imdiye kadar yapılan çeşitli uygulamalardan yararlandı; onu biraz sonra arz edeceğim.

Yine Sayın İnan Hocamız, mesleki ve teknikeğitimde araç, gereç ve gezici kapasitelerden uygun şekilde yararlanılıp, yararlanılmadığını sordular. Bu alana değinen Sayın Alkan, her yerde olduğu gibi mesleki teknikeğitimde de fiziki araçlardan, kapasiteden yararlanmada israf olduğunu belirttiler. Efendim, bu israf konusu çok

tartışılabilir. Ancak, sabahtan beri mesleki eğitimin kaynak yetersizliğinden bahsettik ve bu husustaki tartışma da yeni değil. Bildiğim kadarıyla, bu tür toplantılarda her zaman tartışılır. Mesleki eğitimde ve eğitim sistemimizde görev alanlar, kendi görev süreleri içerisinde, fiziki kapasitelerden ve imkânlardan en etkin biçimde yararlanmak için neler yapılması gereği üzerinde durmuştur ve yine de duruluyor. Bugün yaptığımız uygulama ile meslek okullarında günde üç grup öğrenci eğitim görmektedir. Pazar günleri, geceleri ve yaz aylarında da eğitim yapılmaktadır. Amacımız, okullarımızın tam gün ve tam yıl eğitime açık hale getirilmesidir. Tabii, bu ne derece başarılı olur, üzerinde tartışılabilir.

Yine, bunun dışında bir kısım öğrencilerimizin işyerlerinde eğitilmesi düşünülmektedir ve bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu uygulama Osanor Eğitimi Projesi şeklinde 4 okulumuzda başlatıldı. Öğrencilerimiz teorik dersleri okulda görüyorlar, uygulamaları işyerlerinde yapıyorlar. Bunun tabii faydalı yönleri de var, bazı sakıncaları da var. Projenin sonunda elde edilecek verilere göre bu uygulamayı daha da etkili hale getirmek istiyoruz. Yaşamızın kaynaklandığı hususlardan birisi de bu Proje uygulaması oldu. Şimdi işyerleri, öğrencilerimizi isterlerse alıyorlar. Oysa biz bunu yasal hale getirmek istiyoruz. «Ya öğrencimizi alacaksın veya mesleki eğitime parasal bir katkıda bulunacaksın demek istiyoruz; bilemiyorum gerçekleşir mi, gerçekleşmez mi?..

Sayın Perçin, araştırmanın gereğini vurguladılar. Mesleki tekniğeğitimde de çeşitli yıllarda çeşitli araştırmalar yapıldı, pek tabii inceleme ve araştırmaya dayanmadan sorunlara çözüm bulmak mümkün değil. Bu tür araştırmalara katılan arkadaşlarımızın bir kısmı da bu-

rada konuşmacı olarak bulunuyorlar. Yine de araştırmalar sürdürülüyor; ama bu araştırmalar ne derece iyi sonuç verir, bunlar ne derece uygulamaya dönüştürülür, bunlar da problem.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN (DOÇ. DR. MAHMUT ADEM) — Sayın Aktuğ'a teşekkür ediyoruz, bu ilginç açıklamaları için.

Burada bir noktayı belirtmek isterim. Dediler ki bu toplantılarda oluşan görüşler bu yasa çalışmalarına katkıda bulunacak, eğer böyle bir katkı gerçekten yararlı olursa biz, Türk Eğitim Derneği olarak iki günlük toplantının raporundan bir suretini en kısa zamanda Milli Eğitim Bakanına sunmaya hazırız.

Efendim tüm panel üyelerine, tartışmaya katılmış değerli konuklarımıza ve bizi sabırla dinleyen tüm konuklarımıza teşekkür ediyoruz.

Yarınki toplantımız saat 10.00'da «Genel Eğitim, Mesleki Eğitim İlişkisi» konusunda, burada iki öğretim üyemiz konuşacak, birisi Prof. Dr. Hıfzı Doğan, diğeri Doç. Dr. Fevzi Ercan.

Yarın sabah tekrar buluşmak üzere hepinize iyi akşamlar diliyorum.

Bildiri : III

**Genel Eğitim - Mesleki
Eğitim İlişkisi**

Prof. Dr. Hıfzı DOĞAN

A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakóltesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Fevzi ERCAN

**Gazi Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık
Fakóltesi Öğretim Üyesi**

Oturum Başkanı : Dr. A. Ferhan OĞUZKAN

GENEL VE MESLEKİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ

Genel eğitim, toplumdaki tüm bireyler için ortak olan bilgi, beceri ve tavırları kazandırır. Genel eğitim, toplumu oluşturan bireylerin toplu olarak yaşamalarını sağlayan genel kültürü kazandırır. Mesleki eğitim, bireyde belirli bir meslek için gerekli olan bilgi, geceri ve tavırları geliştirir. Meslek eğitimi, özel kültür kazandırır. Genel ve mesleki eğitim, bir bütünün parçalarıdır. Genel ve mesleki eğitimin, eğitim sisteminin bütünü içinde, birbirini tamamlayıcı işlevleri vardır. Yalnız genel eğitim veya yalnız mesleki eğitim, bireyleri hayata hazırlamak için yeterli değildir.

Genel eğitim, mesleki eğitim için ön koşuldur. Mesleki eğitime girmek isteyen bireylerde bazı yeterliklerin gelişmiş olması gerekir. Her bireyin, sözlü ve yazılı iletişim becerisi ile hesaplama becerisini kazanması; fizik, sosyal, biyolojik ve teknolojik çevresini tanıması; geçmişini bilmesi ve mesleki eğitim yönünden mesleklere ve çalışmaya karşı ilgi geliştirmesi gerekir. Mesleki eğitim, ancak bu temel beceriler üzerine geliştirilebilir.

Genel ve mesleki eğitim arasındaki ilişkiler dönemlere göre farklılıklar göstermiştir. Bu bakımdan konu 1) Cumhuriyete kadar ilişkiler, 2) 1920-1940 arasındaki ilişkiler, 3) 1940'dan sonraki ilişkiler başlıkları etrafında incelenmiştir.

CUMHURİYETE KADAR İLİŞKİLER

Mesleki ve teknikeğitimin tarihi, bireyin çalışmayı öğrenme çabasının tarihidir. Tarihsel olarak işin birey yaşamında önemli bir yeri vardır. İş, bireyin sürekli olarak artan istek ve ihtiyaçlarını karşılama aracı olmuştur. İnsan çalışmak suretiyle ihtiyaçlarını karşılayabileceğini çok erken çağlarda öğrendi ve uygulanacak yöntemin onun verimini ve üretimini etkilediğini farkettiler. Bütün bu uğraşlar ve deneyimler, bireyi yeni yöntemler bulmaya yöneltti.

Birey, çok erken çağlarda dili geliştirerek konuşmayı, silah ve takım yapmayı öğrendi. Aile gibi sosyal kurumlar kurdu; bilgi ve becerisini daha sonraki kuşaklara aktardı. Her kuşak, yeni bilgi ve beceriler geliştirdi ve tüm bilgiyi yeni kuşaklara kazandırdı. Bu gelişme süreci, bireyi taştan yapılmış takımları bakır, bronz ve demirle değiştirmesine olanak sağladı. Bütün bu uğraşların, birey ve toplumun yaşama düzeyini etkilediği anlaşıldı.

Birey, yeni yöntemler uygulayarak çalışmaya başlarken, bazı bireylerin belirli işleri, diğerlerine göre daha iyi yaptıklarını farkettiler. Erkeklerin gıda, giyim ve barınak için hammadde bulmakta ve kadınların da bu hammaddeleri kullanılabilir durumlara getirmede daha etkili oldukları saptandı. Böylece işbölümü ve uzmanlaşma başlamış oldu. Bazı bireyler ağaçları, metalleri vb. alanlarda pratik beceriler geliştirdiler. İşbölümü, üretimin verimini ve kalitesini yükseltti; bu durum yeni üretim yöntemlerinin geliştirilmesini, belirli ilgi ve yeteneklere sahip bireylerin belirli meslekler için hazırlanmasını zorunlu kıldı. Bu suretle çıraklık sistemi doğdu; böylece organize olmuş öğretim sistemi ortaya çıktı. Çı-

raklık sistemi, meslek eğitiminde uzun yıllar etkili olmuş bir sistemdir.

Öte yandan 19. asırdan başlayarak bazı eğitimciler, el işlerinin, matematik ve yabancı dil gibi genel kültür kapsamı içine alınmasını savundular. Bu tür çalışmaların, bireyin tüm gelişmesine katkıda bulunacağı kabul edildi.

Yaparak öğrenme kavramı zamanla Rousseau, Pestalozzi, Dewey ve Kerschensteiner tarafından geliştirilerek modern meslek eğitiminin teorik temelleri oluşturuldu. Bu öncülerin çalışmaları, iş ile eğitim arasındaki ilişkinin kuvvetlenmesine olanak sağladı. Eğitim ile işin değeri, bireyin gelişmesine ve toplumun kalkınmasına yaptığı etki daha açık olarak görülmeye başlandı.

Bugünkü meslek eğitimi, binlerce yıllık çalışma ve tecrübenin ürünüdür. Eğitim ile iş arasındaki ilişkiler ilk çağlardan beri süregelmiştir. Bu ilişkiler yaşanan dönemlere göre yeni boyutları kapsamına alarak zamanımıza kadar gelişerek devam etmiştir. Uygarlık geliştikçe eğitim de buna paralel olarak birçok aşamalardan geçmiştir.

Meslek eğitimi, uzun yıllar ailenin sorumluluğunda yürütülmüştür. Değişen toplumsal koşullar nedeni ile aile içinde yapılan meslek eğitimi başka kurumlara devrolmuştur. Önceleri meslek eğitiminin sorumluluğu aile yerine çıraklık sistemine geçmiştir. Çıraklık sisteminin gelişmesiyle eğitim ve iş, aile dışında bur kuruluş tarafından yürütülmüştür.

Zamanla çıraklık sistemi, gelişmekte olan toplum ihtiyaçları, üretim sistemleri, bilim ve teknolojideki buluşlar karşısında yetersiz kalmıştır. Endüstride meydana

na gelen değişiklikler meslekleri çoğaltmış, teknisyen ve yarı vasıflı işçi ihtiyaçlarını artırmıştır. Bunun sonucu olarak çıraklık sisteminin dışında çeşitli mesleki eğitim sistemlerinin geliştirilmesine gidilmiştir. Böylece meslek eğitimi, örgütlenmiş bir okul programı olarak, eğitim sistemine girmiş ve birçok aşamalardan sonra bugünkü şeklini almıştır.

Diğer toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da 19. yüzyıla kadar meslek eğitimi çıraklık sistemi ile yürütülmüştür. Ayrıca ordu ihtiyaçlarını karşılamak, gerekli araç ve silahları üretmek üzere ordu içinde de bir sanatkar yetiştirme sistemi geliştirilmiştir.

19. yüzyılın ikinci yarısında tarım, endüstri, ev ekonomisi ve ticaret, alanlarında bazı meslek okullarının açıldığı görülmektedir. Mithatpaşa ilk defa İslahane adıyla 1861'de Niş'de bir sanat okulu açmıştır; daha sonra 1868'de İstanbul Sultan Ahmet Sanat okulunun faaliyete geçtiği anlaşılmaktadır. Bursa Tophane Sanat Okulu da 19. yüzyılın ikinci yarısında açılmış ilk sanat okullarından biridir. Zamanla diğer valiler tarafından İzmir, Konya, Diyarbakır, Kastamonu vb. illerde yeni okulların açıldığı görülmektedir.

Kız tekniköğretim alanında da yine Mithatpaşa ilk İslahaneyi 1865'de Ruscuk'ta açmıştır; daha sonraki yıllarda Ahmet Refik Paşa İstanbul'da Yedikule (1869), Üsküdar (1878), Aksaray (1879) Cağaloğlu (1879) Kız Sanat Okullarını açmıştır. 1883 yılında zamanın Ticaret Bakanı Suphi Paşa'nın «Hamidiye Ticaret Mektebi Ali-si» adıyla ilk ticaret okulunu faaliyete geçirdiği bilinmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda bir kısım meslek okulları yurt sınırları dışında kalmış, bir kısmı kapatılmış ve

bazıları da çok yetersiz olarak faaliyetlerini sürdürebilmiştir. 1923 - 1924 öğretim yılında Edirne, İstanbul, Adana, Ankara, Bursa, Sivas, Kastamonu' Konya ve Bolu sanat okullarının faaliyetlerini sürdürdükleri ve diğerlerinin ise kapanma tehlikesi ile başbaşa kaldıkları anlaşılmaktadır. Aynı öğretim yılında İstanbul'da Çapa ve Üsküdar'da bulunan kız meslek okulu ile 1922 yılında Samsun'da İstiklal Numune Ticaret okulunun faaliyette buldukları bilinmektedir.

Öğretim düzeyleri ve süreleri farklı olmak üzere 1923-1924 öğretim yılında meslek okullarının ve bu okullarda bulunan öğrenci ve öğretmen sayıları aşağıya çıkarılmıştır.

OKUL	ÖĞRENCİ			ÖĞRETMEN
	E	K	T	
44	3427	592	4019	258

Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi Cumhuriyetten önce mesleki eğitimin çok sınırlı bir gelişme kaydettiği görülmektedir.

Cumhuriyet'e kadar olan dönemde, mesleki eğitim, sisteminin bütünlüğü içinde ele alınmadığı için büyük oranda genel ve mesleki eğitim tartışması yapılmamıştır. Tartışmalar daha çok genel eğitim içinde din temeline dayalı eğitim ile laik temele dayalı eğitim arasında yoğunlaşmıştır.

Bu dönemde mesleki eğitimi, yerel ihtiyaçlara göre, vali, belediye, vakıf gibi birey veya kuruluşların kişisel girişimleri ile kurulmuştur. Bu dönemdeki mesleki eğitimin başlıca nitelikleri şu şekilde özetlenebilir :

1 — Mesleki eğitim, tüm eğitim sisteminin dışında düşünülmüştür.

- 2 — Devletin bir mesleki eğitim politikası yoktur.
- 3 — Parasal kaynaklar yerel düzeyde karşılanmıştır.
- 4 — Mesleki programlar geliştirilirken yerel ihtiyaçlar esas alınmıştır.

5 — Program, öğretmen, tesis vb. temel unsurlar için ortak standartlar geliştirilmemiştir. Her okul yerel ihtiyaçlara göre şekillenmiştir.

1920 - 1940 ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Bu dönemde mesleki eğitimin, eğitim sisteminin bir parçası haline gelmesi için çaba harcanmış ve eğitimin kapsamı, ilkeleri ve yapısı planlanmıştır. Eğitim sistemi için yeni olan mesleki eğitimin eğitim sistemi içine alınması için büyük bir uğraşı verilmiştir. Başta Atatürk olmak üzere birçok uzmanın görüşünden yararlanılarak kuramsal temeller oluşturulmuş ve bu görüşleri eyleme dönüştürmek için yasalar çıkarılmış ve ana yapı oluşturulmuştur.

ATATÜRK VE MESLEKİ EĞİTİM

Cumhuriyetten önce birçok meslek okulu kurulmuşsa da, mesleki eğitim Devletin eğitim politikası arasında yer almamıştır. Meslek eğitimi yerel gruplar tarafından kurulmuş ve yönlendirilmiştir. Bunun sonucu olarak mesleki eğitimin gelişmesi belirli bir düzeyi aşamamıştır.

Cumhuriyetin kuruluşu ile beraber Devlet Mesleki ve Teknikeğitimin durumu ile ilgilenmeye başlamıştır. Birinci Dünya ve Bağımsızlık Savaşlarında teknik bilgi ve beceriye sahip eleman eksikliğinin meydana çıkardığı

sorunlar, ekonomik ve sosyal gelişme için bireylerde yeni yeterliklerin geliştirilmesi zorunluluğu ve genel olarak becerili işçi düzeyinde nüfus aktarması sonucu, meydana gelen boşluğu doldurmak ihtiyacı, meslek eğitimi üzerine dikkatleri toplamıştır.

Atatürk, Mesleki ve Teknikeğitimin kurulması ve yaygınlaştırılması için özel ilgi göstermiş ve gerekli önlemleri almaları için ilgilileri uyarmıştır. O güne kadar çok az sayıda yöneticinin ve eğitimcinin dikkati çeken meslek okullarının önemini vurgulamak için Atatürk bu okullara özel ziyaretler yapmıştır. Devlet Başkanının bu okullara gitmeleri çok anlamlıdır, Atatürk. İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesini Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti zamanında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1925) üç defa ziyaret ederek ülkenin geleceği açısından bu eğitimin önemi vurgulanmıştır. Atatürk, 13 Şubat 1923 yılında Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine ilk defa gelişlerinde daha çok öğrencinin yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiş ve okulun hatıra defterine şunları yazmıştır: «Varmak zorunda olduğumuz düzeye, bugünkü kadar uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri ,sanata ve sanatkarlığa gerekli derecede önem verilmemiş olmasıdır.»

Atatürk, eğitim ile ekonomik hayat arasındaki ilişkinin önemini birçok konuşmasında belirtmiştir. Din eğitimine dayalı bir temelden laik eğitime geçtikten sonra kuram ve uygulama arasında da uygun bir dengenin kurulmasına özen gösterilmiştir. Atatürk'te kuram ve uygulama birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları olarak ele alınmıştır. Atatürk, laik eğitim çerçevesi içinde, eğitimi uygulamalı ve mesleki eğitimin gelişmesi gerektiğine birçok konuşmasında değinmiştir.

Atatürk, 1 Mart 1922'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci dönem üçüncü toplantı yılını açarken eğitimle ilgili olarak görüşlerini şöyle açıklamaktadır: «Bir taraftan bilgisizliği gidermeye uğraşırken, diğer taraftan da yurt çocuklarını sosyal ve ekonomik alanlarda etkili ve verimli kılabilmek için zorunlu olan temel bilgileri uygulamalı bir şekilde öğretme yöntemi Milli Eğitimimizin ana kuralı olmalıdır.» Atatürk, bu konuşmasında mesleki eğitimin önemini de vurgulamıştır.

Atatürk, ortaöğretimin amaçlarını ve bu kademedeki uygulanacak yöntemi belirtirken şu görüşlere yer veriyor. Ortaöğretimin amacı memleketin muhtaç olduğu çeşitli hizmet ve sanat elemanlarını yetiştirmek ve yükseköğretime hazırlamaktır. Ortaöğretimde de, öğretim yönteminin uygulamalı olması şarttır.

Atatürk, 27 Ekim 1922'de Bursa'da Şark Tiyatrosunda, kendilerini ziyarete gelen İstanbul ve Bursa öğretmenlerine şunları söylemiştir: «Bir taraftan yaygın olan bilgisizliği azaltmakla beraber, diğer taraftan sosyal hayatta etkili ve verimli bireyler yetiştirmek lazımdır. Bu da ilk ve ortaöğretimde uygulamalı bir yaklaşımla mümkündür.»

1923 İzmir İktisat Kongresini açarken de şöyle der: «Yeni devletimizin, yeni hükümetimizin temel görüşleri, bütün programları ekonomi programından çıkmalıdır. Bundan ötürü çocuklarımızı o şekilde yetiştirmeliyiz ki onlara o suretle bilgi ve kültür vermeliyiz ki ticaret hayatına, tarım ve sanata ve bütün bunların çalışma alanlarına yararlı olsunlar. Bundan ötürü Milli Eğitim programlarımızda, gerek ilköğretimde ve gerekse ortaöğretimde verilecek bütün bilgiler bu noktaları dikkate alarak düzenlenmelidir.»

Atatürk, 1 Mart 1923'de Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci dönem dördüncü toplantı yılını açarken eğitimde uygulanacak yöntemi şöyle açıklamıştır :

«Eğitimde ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için gereksiz bir süs, bir baskı aracı, ya da bir uygarlık zevkinden çok, yaşamda başarıya ulaşmayı sağlayan, işe yarar ve kullanılabilen bir araç durumuna getirmektir.» Görüldüğü gibi Atatürk eğitimde uygulanacak yöntemin ve verilecek bilgilerin faydası, somut, pratik, akılcı ve iş ilkesine dayalı olmasını önermiştir.

Atatürk, 25 Ağustos 1924 yılında Muallimler Birliği kongre üyelerine şöyle seslenir : **«Erkek ve kız çocuklarımızın aynı şekilde bütün öğretim kademelerindeki eğitimi ve öğretiminin uygulamalı olması mümkündür. Memleket evladını her öğretim kademesinde ekonomik hayata etkili, verimli ve başarılı olacak şekilde yetiştiriniz.»**

Mesleki eğitimde temel ilkelerden biri, çevreye dönük eğitim yapmak ve çevre koşullarına duyarlı olmaktır. Atatürk, 1 Kasım 1925'de, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ikinci dönem üçüncü toplantı yılını açarken eğitimde uyulması gereken bu ilkeyi şöyle açıklıyor : **«Öğretimde yaşamın pratik gereklerini karşılayan ve çevrenin özel koşullarını gözönünde bulunduran bir yöntem üstündeyiz.»**

Atatürk, Mesleki eğitimin ilköğretimden yükseköğretime kadar kurulması gerektiğini, 1 Kasım 1928'de Türkiye Büyük Millet Meclisinde üçüncü dönem ikinci toplantı yılını açarken şu şekilde dile getirmiştir. **«Meslekî öğretimin ilk ve orta kademedeki en yüksek dereceye kadar memlekette temini»** Milli Eğitimin temel politikasıdır.

Atatürk, 1 Kasım 1936 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinin beşinci dönem ikinci toplantı yılını açarken mesleki ve teknikeğitimin teşvik edilmesi gerektiğini şöyle belirtiyor : «Sanat ve teknik mekteplerine ilgi artmıştır. Bunu sevinçle söylerken, her türlü teşviki arttırmak gerektiğini de eklemek istiyorum.»

Atatürk, eğitimin, yaparak, yaşayarak ve iş üstünde öğrenmeye dayanmasını, bir süs olmayıp yaşamın koşullarına göre üretici olarak düzenlenmesini, kullanılabilir bir araç olmasını, çevre koşullarına cevap vermesini önererek mesleki eğitimin yönünü belirlemiştir.

Atatürk 1930'da kültür ve uygarlığın bir bütün olduğunu belirterek, kültürü şu şekilde tanımlamaktadır : a) Bir insan cemiyetinin devlet hayatında, b) Fikir hayatında, yani ilimde, sosyal hayatta ve güzel sanatlarda, c) İktisadi hayatta yani ziraatte, zanaatta, ticarette, kara, deniz, hava taşımacılığında yapabildiği şeylerin sonucudur. Yasal Destekler 1920'lerin başında mesleki eğitim sorunlarının Milli Eğitim Bakanlığı karar organlarında ele alınmaya başlandığı ve çözüm yolları arandığı dikkati çekmektedir.

15 Temmuz - 15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Ankara'da toplanan Birinci Heyet-i İlmiye, ilkokuldan sonraki hayati öğretim programlarını tartışarak mesleki eğitim sorunlarına çözüm aramıştır. 26 Aralık 1925 ve 8 Ocak 1926 tarihlerinde Ankara'da toplanan üçüncü Heyet-i İlmiye «Meslek Okullarının belirli merkezlerde toplanması ve takviye edilmesi gereğini vurgulamıştı.»

1927 yılına kadar il ve belediyelerin meslek okulu açmak yetkilerinin bulunduğu okullar arasında bir birlik ve bütünlük yoktu. Öğretim düzeyleri, programları, yönetim biçimi, öğrencilerin nitelikleri ve programın süresi farklı idi.

1927 yılında çıkarılan 1052 Sayılı Kanunla 9 sanat okulu (Ankara, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Konya, İstanbul, İzmir, Kastamonu) İktisat ve Ticaret Bakanlığına bağlı olan 5 ticaret okulu (Adana, Ankara, İzmir, Samsun ve Trabzon) ve iki kız sanat okulu (Üsküdar, Selçuk) Milli Eğitim Bakanlığı'na devredildi.

1927 yılından itibaren mesleki eğitimle ilgili olarak öğretmen yetiştirme, programları hazırlama, fiziki tesisleri temin etme, örgütlenme, parasal destek sağlama vb. sorunlara çözüm bulmak Milli Eğitim Bakanlığı görevleri arasına girmiştir.

1052 Sayılı Yasaya dayalı olarak Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında birliği sağlamak amacı ile program geliştirme çalışmalarını bir esasa bağlamıştır. Bu çalışmaların sonunda programlara ilişkin şu görüşlere yer verilmiştir. Mevcut sanat okullarından 3-4 yıllık öğretimin, öğrencileri bir meslek dalında istenilen nitelikte yetiştirmelerini sağlamadığı, oniki yaşında okullara kabul edilen ve gelişme çağında bulunan çocukların ağır işlere uyum sağlayamadıkları gerekçesi ile okulların ilk iki yılı hazırlayıcı sınıflar, son üç yılınında teknik olmak üzere öğretim süreleri beş yıl olarak tesbit edilmesine karar verildi. Ülkemizde tamamen uzmanlaşmış işyeri ve fabrikaların yeteri kadar bulunmaması sebebiyle, herhangi bir sanat dalından mezun olan bir genç her yerde uzmanlığı ile ilgili iş bulmakta zorluklarla karşılaşacağı düşünüldüğünden, el becerisinin daha geniş kapsamlı olarak öğretecek program hazırlama prensibi benimsendi. Okullar arasında eğitim birliğinin sağlanması ve daha önce mevcut olan farkları giderici bir geçiş programı hazırlandı. Böylece aynı seviyede ve aynı bilgilerle diploma verecek programlar uygulamaya konuldu.

1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı illerde bulunan meslek okullarının durumu ile ilgilenmeye başlamışsa da, merkez örgütü bu amaçla düzenlenmemiştir. Meslek okullarına ilişkin işlerin Yükseköğretim Genel Müdürlüğüne yürütülmesi kararlaştırılmıştır. 1933 yılında kabul edilen 2287 Numaralı Kanunla Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütü yeniden düzenlenirken, meslek okullarının işlerini yürütmek üzere Mesleki ve Tekniköğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Böylece mesleki ve teknik okulların gelişmesini sağlamak bu okulları yönlendirmek ve gerekli kararları almak üzere ilk defa Milli Eğitim Bakanlığı içinde Genel Müdürlük kurulmuştur.

Mesleki ve teknikeğitimle ilgili diğer gelişmelere paralel olarak 29 Eylül 1941 yılında 4113 numaralı Maarif Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri aHkkındaki 2287 Numaralı Kanuna ek kanunla Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü yeniden düzenlendi. Bu düzenlemede Milli Eğitim Bakanlığı içinde iki müsteşarlık oluşturuldu; Genel Eğitim Müsteşarlığı ve Mesleki Tekniköğretim Müsteşarlığı. Bu yasaya göre milli eğitim hizmetleri iki ana grupta toplandı. Bir kısım hizmetlerin Genel Eğitim Müsteşarlığı ve bir kısım hizmetlerin de Tekniköğretim Müsteşarlığı tarafından yürütülmesi kararlaştırıldı. 1927-1950 yıllarında mesleki eğitimi desteklemek için 14 yasa çıkarılmıştır.

MESLEKİ VE TEKNİKEĞİTİMDE TEMEL YAPININ OLUŞTURULMASI

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Mesleki ve teknikeğitime ilişkin çeşitli uzmanlarla, diğer ülkelerdeki mesleki ve teknikeğitim uygulamalarına ilişkin raporlar, yaklaşık on yıllık uygulamadan elde edilen sonuçlar, dev-

letin ekonomik politikası ve buna dayalı olarak kurulan iktisadi devlet teşekkürlleri ile özel kesimin ihtiyaçları dikkate alınarak bir senteze gidilmesi ve bir ana plan hazırlanması uygun bulundu.

Mesleki ve Teknikeğitimin, ülkenin endüstriyel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bir ana plan içinde ele alınması kararlaştırıldıktan sonra bu amaçla 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığının önerisi ve Başbakanlığın onayı ile Bayındırlık, Tarım, Ekonomi, Milli Savunma Bakanlıkları ve Genel Kurmay Başkanlığı temsilcilerinden oluşan bir komisyon kuruldu.

Komisyon, 1936 yılında «Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı»nı hazırladı.

1. Küçük esnaf ve sanatkarların veya fabrikalarda çalışan çıraklarla, gelecekte ihtiyaç olacak elemanları yetiştirmek üzere çırak okulları,

2. Bir meslek okuluna devam edemeden usta yanında çıraklıkla işe başlayıp ustalık kademesine yükselenlerin mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgileri vermek üzere akşam sanat okulları,

3. İlkel yöntemleri uygulayan bazı yerel sanatlarda çalışanlara meslek bilgileri kazandırmak ve bu sanatların gelişmesine yardım etmek amacı ile gezici kurslar,

4. Mevcut ve ileride kurulacak fabrikaların ihtiyacı olan becerili işçileri ve bayındırlık işlerinin çeşitli alanlarında çalışacak elemanları yetiştirmek için daha çok sayıda orta meslek ve sanat okulları,

5. Fabrikalarda ve bayındırlık işlerinde mühendis ile usta arasındaki kademede çalıştırılacak teknisyenleri yetiştirmek üzere tekniker okulları,

6. Memleketin ihtiyacı olduđu alanlarda inřaat, ma- kine, elektrik, kimya, maden mőhendisi yetiřtirmek ũze- re Yůksek Teknik Okulu açılması gerektiđi ũzerinde du- rulmuřtur.

Bu planda, ũlkenin endũstriyel gelişmesine paralel olarak nerelerde yeni okulların açılacağı, hangi meslek okullarının genişletileceği, her okulun ana planı ve bir yıllık bũtesi belirtilmiştir. Bu plan, ũlkemizde mesleki ve teknikeğitime yųn vermesi bakımından çok değerli bir belgedir.

1920-1940 yılları arasında genel ve mesleki eđitim bir bũtũnlųk içinde ele alınmıř ve bu bũtũnlųk içinde mes- leki eđitimin nitelikleri korunmuřtur. Bu dųnemde be- nimsenen bařlıca gųrųřler řu řekilde açıklanabilir :

1. Kũltųr kavramı, mesleki eđitimi içerecek řekilde yorumlanmıřtır.

2. Genel ve mesleki eđitimin, bir bũtũnųn parçaları olduđu ve birbirinden ayrılamayacađı ilkesi benimsen- miřtir.

3. Bųlgelerin ihtiyaçlarına gųre meslek okullarının açılması esas alınmıřtır. Bųlgelerin ekonomik ihtiyaçla- rına gųre farklı programların uygulamaya konulması te- mel ilke olarak kabul edilmiřtir.

4. Mesleki eğitimin planlanmasında eğitimcilerin yanında iş hayatını temsil eden grupların da yer alması benimsenmiştir.

5. Őrgųn ve yaygın mesleki eđitimin bir bũtũnlųk içinde planlanması esas alınmıřtır.

6. Mesleki eđitimin kųy kurslarından yůksekųđreti- me kadar bir bũtũnlųk içinde ele alınması kabul edil- miřtir.

1940'DAN SONRAKİ İLİŞKİLER

1940'dan sonra genel ve mesleki eğitim ilişkileri iki açıdan incelenebilir :

1. 1930'larda hazırlanan planın uygulanması,
2. Ortaöğretimde genel ve mesleki eğitimin paralel sistemler olarak oluşturulması.

HAZIRLANAN PLANIN UYGULANMASI VE BUGÜNKÜ MESLEKİ EĞİTİM

Önceki yıllarda yapılan çalışmaların ışığında 1941 yılında bir uygulama planı «Tekniköğretim Hakkında Rapor» hazırlanmıştır. Bu raporda meslek okullarının (endüstriyel meslek lisesi, kız meslek lisesi ve ticaret lisesinin) nerelerde açılacağı, her okulda hangi meslek dallarının bulunacağı, akşam okulları ile gezici köy kursları hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Hazırlanan bu planın uygulanması sonucunda mesleki ve teknikeğitim ülke düzeyine yaygınlaştırılmıştır. Aşağıdaki veriler 1942-1949 yılları arasında mesleki eğitimin çok büyük bir gelişme gösterdiğini belirtmektedir.

YIL	OKUL	ÖĞRENCİ	KURS	ÖĞRENCİ
1942-1943	113	28888	42	1386
1949-1950	275	60020	470	9595

1942-1943 öğretim yılında okul sayısı 113 iken, 1949-1950 yılında bu sayının 275'e çıktığı, aynı yıllar içinde öğrenci sayısının yaklaşık olarak iki katı artarak 28888'den 60020'ye yükseldiği görülmektedir. Köy kurslarında ise çok daha hızlı bir ilerlemenin mevcut olduğu izlen-

mektedir. Bu dönem, mesleki ve teknikeğitimin yurt düzeyine en hızlı yaygınlaştığı bir dönemdir.

Yaklaşık yarım yüzyıldan beri, mesleki ve teknikeğitim, Devletin temel politikası olarak geliştirilmeye çalışılmaktadır. 1928 ve 1980 yılları arasında okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında meydana gelen artışlar aşağıda gösterilmiştir.

Geçen yarım yüzyıla ilişkin rakamlar incelendiğinde büyük bir ilerlemenin yapıldığı dikkati çekmektedir. Kuşkusuz bugünkü meslek eğitiminin ülkenin insangücü ihtiyacını karşılayacak şekilde geliştirilmesi gerekir.

YIL	OKUL	ÖĞRENCİ	ÖĞRETMEN
1928-1929	20	2.371	298
1980-1981	1443	357.656	20.472

ORTAÖĞRETİMDE PARALEL SİSTEMİN OLUŞTURULMASI

Atatürk dönemindeki mesleki ve teknik uygulamaları ile daha sonraki yıllarda yapılan uygulamaları karşılaştırırken 1920-1940 yılları ile 1940-1980 yıllarındaki çalışmalar esas alınmıştır. Kuşkusuz, tarihsel açıdan bakıldığı zaman bu kadar kısa aralıklarda yapılan karşılaştırmalarda bazı hataların bulunabileceği kabul edilmelidir.

Karşılaştırma, mesleki ve teknikeğitimin yönlendirilmesinde esas alınan ve mesleki eğitimcilerin uzun yıllar deneyimine dayanan belirli ilkeler esas alınarak yapılmıştır. Bu yazıda ilkeler altı grupta incelenmiştir.

1. Genel ve mesleki eğitimin bütünleşmesi,

2. Mesleki ve teknikeğitimin ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki ihtiyaçlara göre geliştirilmesi,

3. Yönetim,

4. Öğretmenlerin yetiştirilmesi,

5. Programlamanın geliştirilmesi,

6. Örgün ve yaygın mesleki eğitimin bütünleşmesi.

1. MESLEKİ EĞİTİM, TÜM EĞİTİM SİSTEMİNİN BİR PARÇASIDIR.

1926 yılında hazırlanan «Milli Eğitim İçin On Yıllık Gelişme Programı»nda genel ve mesleki eğitimin bir bütünlük içinde ele alınması kararlaştırılmış ve «genel ve tekniköğretimin birbirinden ayrılmayacağı» belirtilmişti.

1930'lu yıllarda yapılan çalışmalarda çıkarılan yasalarda genel ve mesleki eğitimin bir bütünlük içinde ele alındığı dikkati çekmektedir.

Atatürk döneminden sonra genel ve mesleki eğitimin bir bütünlük içinde alınması ilkesinin, uygulamada farklı biçimde yorumlandığı görülmektedir. 1939 yılında toplanan Birinci Milli Eğitim Şûrası, o güne kadar izlenen bütünleştirme çabalarının aksine, genel ve mesleki eğitimin ayrı ayrı ele alınmaları gerektiğini belirtmiştir. Şûrada şu görüşlere yer verildiği görülmektedir :

«Ortaokulların... çoğunluğu lise sınıflarına çok geri öğrenci vermekte oldukları meydanda iken, bir de bunları tamamen bağımsız kılmak ve üstelik daktilo, steno, defter tutma, dosya tanzim etme gibi yeni mesleki derslerle büsbütün dağıtmak yükseköğretim için ciddi felaket olur. Bir kısım ortaokullar ve bunun gibi meslek okulları haline konmalıdır; buna ihtiyaç da vardır; fakat bütün ortaokulları... bu hale koymak olmaz»

«Ortaokulun gayelerine daha fazla şeyler ilave edince onun liseye öğrenci yetiştirmek gayesinden fazlaca uzaklaşmış olacağına hükmetmek lazım gelir. Bu ortaokullara yeniden verilmek istenen mahiyete taraftar değilim. Aksine ortaokulun böylece mahiyetini değiştirecek tedbirlerden ziyade onun yanında mesleki öğretim kurumlarının çoğaltılmasını ve geliştirilmesini temenni ederim.»

Birinci Milli Eğitim Şûrası kararlarına göre eğitimdeki bütünlük ilkesi zedelenmiştir. Genel ve mesleki eğitimin bir bütünlük içinde ele alınması yerine birbirinden kopuk paralel sistemler olarak geliştirilmesine neden olmuştur. 1940'larda ilkokula dayalı genel ortaokul ve ilkokula dayalı, meslek okulu kurulmuştur. Bunlar arasında herhangi bir geçiş olanağı sağlanmamıştır. Bugün genel ve mesleki eğitimin bütünleşmesine ilişkin sorunların kaynağı Birinci Eğitim Şûrası kararlarına gitmektedir.

Birinci Milli Eğitim Şûrası, o tarihe kadar uygulanan eğitimde bütünlük ilkesini zedelemiştir. Atatürk tarafından ileri sürülen kültür tanımı yerine, geleneksel kültür kavramı kabul edilmiştir. Geleneksel kültür kavramı, mesleki eğitime yer vermemektedir.

2. MESLEKİ VE TEKNİKEĞİTİM ULUSAL-BÖLGESEL VE YEREL İHTİYAÇLLARA GÖRE GELİŞTİRİLMELİDİR.

Mesleki eğitim için temel olan bu ilke 1940'dan sonra uygulanmamıştır.

● Mesleki eğitim, iş hayatında gereksinim duyulan personeli eğitmek için gereklidir. Her toplumda gerek barış ve gerekse savaş zamanında etkin bir insangücü ge-

reksinimi vardır. Mesleki eğitim, bu gereksinimi en iyi şekilde karşılayacak şekilde geliştirilmelidir. Teknoloji değiştikçe sanayide gereksinim duyulan insangücünün özellikleri değişmektedir. Mesleki eğitimin, işhayatındaki gelişmeler bağlı olarak değişmesi gerekir.

● Mesleki eğitimde yerel düzeyde katılma zorunludur. Mesleki eğitim yerel gereksinime duyarlı olması gerekir. Topluma dönüklük yerel ilgi ve desteği zorunlu kılar. Belirli bir bölgedeki mesleki eğitim gereksinimi en gerçekçi bir şekilde o bölgedeki kurumlarca saptanabili.

1936 yılında hazırlanan «Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı»nda bölgelerin özelliklerine göre meslek dalları önerilmiştir. Raporda İstanbul'da yalnız endüstri meslekleri ile ilgili olarak 45 meslek alanında eğitim yapılması planlanmıştır. Bunlar arasında bugün yaygın olarak öğretilen mesleklerin yanında ekmek ve pastacılık, değirmencilik, saatçilik, saraçlık, kunduracılık, kürkçülük, fıçıcılık, bakırcılık, kazancılık, deniz vasıtaları tamiri, tarım makineleri, tabaklık, trikotaj gibi mesleklerin de yer aldığı görülmektedir.

Raporda bölgelerin ihtiyaçlarına göre yeni meslekler önerilmiştir. Örneğin, İzmir'de kimya sanatları okulu ve ayrıca sepetçilik, tarım makineleri, deniz vasıtaları, tamirati, sobacılık gibi meslek dallarının açılması planlanmıştır. Bursa'da sütçülük ve konservecilik, Konya'da saraçlık, araba yapıcılığı; Eskişehir'de şeker sanayi şubesi, Aydın'da ipekçilik ve dokumacılık, Kütahya'da porselen, fayans, kiremit, tuğla, çimento ve cam şubeleri önerilmiştir.

Öte yandan 1941 yılında hazırlanan ve uygulama planını içeren «Teknik Öğretim Hakkında Rapor» adlı kitapta İstanbul için döküm ve model makine, elektrik,

ağaçşileri ve Kimya alanları önerilmiştir. Burada küçük esnaf ve sanatkarların uğraşları olan mesleklerle tarıma ilişkin mesleklerin liste dışında kaldıkları izlenmektedir. Tarım malzemeleri, kazancılık, saatçilik, kunduracılık, saraçlık, ekmek ve partacılık, değirmencilik gibi mesleklerin ele alınmadığı görülmektedir.

Mesleki eğitim, organize olmuş büyük sanayiye eleman yetiştirecek şekilde planlanmıştır. Bunun sonucu olarak bugün küçük esnaf ve sanatkar olarak çalışan meslek lisesi mezunlarının oranı yüzde 3 ve 5 arasında kaldığı dikkati çekmektedir.

Bugün ülkenin çeşitli bölgelerinde açılan meslek okullarında hemen hemen aynı meslek dalları bulunmaktadır. Çevre ihtiyaçları çok sınırlı olarak okul programlarına yansımaktadır.

3. MESLEKİ VE TEKNİKEĞİTİMDE YÖNETİM

● Mesleki eğitimin yönetiminde mesleki eğitimcilerle birlikte toplum ve sanayi temsilcileri ortaklaşa çalışmalıdır. Mesleki Eğitim, birey, toplum ve sanayi gereksinimlerini dengeli olarak karşılamayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan toplum ve sanayi liderlerinin mesleki eğitimin yönetiminde sorumluluk alması gerekir.

● Mesleki eğitimde yönetim, öğretim, denetim vb. hizmetler, bu amaçla yetiştirilmiş personel tarafından yürütülmelidir. Mesleki eğitimin etkili ve verimli olarak çalışabilmesi için kaliteli personele gereksinim vardır. Mesleki eğitimin karmaşık yapısı, programların çeşitliliği ve kendine özgü nitelikleri öğretim, yönetim ve denetim hizmetlerinin sistemli ve özel bir şekilde yürütülmesini gerektirir.

Bu ilkelere göre mesleki ve teknikeğitime ilişkin kararların, bu eğitimin ürünlerinden yararlanan, bu eğitime katkıda bulunan ve bu eğitimle ilgili olanlar tarafından ortaklaşa çalışılarak verilmesi gerekir. Buna göre Sanayi ve Çalışma Bakanlıkları, Sanayi ve Ticaret Odaları, işçi Sendikaları vb. kuruluşların mesleki ve teknikeğitime ilişkin kararların ulaşmasına ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde katkıda bulunmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekir.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında ülkemize davet edilen yabancı uzmanlar, verdikleri raporlarda mesleki ve teknikeğitimin yönetiminde Sanayi ve Ticaret Odaları temsilcilerinin katılmalarını İktisat Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında sıkı işbirliği gereğini önermişlerdir.

1934 yılında mesleki ve teknikeğitimi geliştirmek amacı ile bir ana plan yapılması kararlaştırıldığında Milli Eğitim Bakanlığının istihdam kesimini temsil eden diğer Bakanlıklarla ortaklaşa çalıştığı görülmektedir. «Mesleki Tedrisatın İnkişaf Planı» Milli Eğitim, Milli Savunma, Tarım, Bayındırlık, Ekonomi Bakanlıklarından oluşan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır.

1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığının diğer bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği yaparak ortak çalışmaları sürdüremediği dikkati çekmektedir. 1940'lı yılların içinde Milli Eğitim Bakanlığının çiraklıktan yükseköğretime kadar mesleki eğitim yapan bütün kurumları kendi yönetimi altında toplamaya çalıştığı izlenmektedir. 1938'de Yüksek İktisat ve Ticaret Okulunun, 1941 yılında İstanbul Yüksek Mühendis ile Teknik Okulunun, 1948'de Zonguldak Başçavuş Okulu ile Maden Teknisyen Okulunun Milli Eğitim Bakanlığına bağ-

landığı görülmektedir. Ayrıca 1941 yılında hazırlanan uygulama planında çırak okullarının açılmasından vazgeçilerek Milli Eğitim Bakanlığına bağlı pratik sanat okullarının bu görevi izlemesi uygun bulunmuştur.

Son zamanlarda mesleki ve teknikeğitimin şekillenmesine ilişkin olarak kurulan komisyonların, mesleki ve teknikeğitim alanında hiçbir deneyimi bulunmayan ve uzmanlığını bu alanda yapmamış akademisyenlerden oluştuğu dikkati çekmektedir.

Geçmiş yarım yüzyıla bir bütün olarak bakıldığı zaman 1920-1940 döneminde Milli Eğitim Bakanlığının diğer bakanlıklarla ortaklaşa çalıştığı 1940'lardan sonra ise Milli Eğitim Bakanlığının diğer bakanlıklardan ve kuruluşlardan kopuk olarak çalıştığı görülmektedir. Ancak 1940'lardan sonraki dönemi de ikiye ayırmak gerekir. 1940-1960 arasında eğitimcilerin karar vermede ağırlıklarını korudukları, 1970'lerden sonra ise eğitimin dışındaki kuruluşların mesleki eğitime yön vermeye çalıştıkları görülmektedir.

4. ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Mesleki eğitimde görev alacak öğretmenlerin belirli bir sanayi tecrübesi bulunması zorunludur.

Mesleki ve teknikeğitim yapan okullarda öğretmenlik yapacakların, sanayide meslek ile ilgili olarak belirli yıl çalışmış olmaları ön koşuldur. Meslek bilgisi öğretmenlerinin 2-3 yıl ve atelye öğretmenlerinin de 4-7 yıl arasında sanayide çalışarak tecrübe sahibi olmaları gerekir.

Sanat okullarına öğretmen yetiştirmek amacı ile 1937'de Meslek Öğretmen Okulu açılırken öğretmenlerin belirli yıl sanayi teknisyeni olmaları ön koşul olarak ka-

bul ediliyordu. **Talim ve Terbiye Kurulunun 6.11.1936 gün ve 118 sayılı kararı şöyledir :**

Erkek Sanat Okullarının mesleki ve uygulamalı dersleri için öğretmen yetiştirmek üzere Ankara'da bir Erkek Teknik Öğretmen Okulu açılması ve bu okula, **beş yıllık Erkek Sanat Okulu mezunu olup da fabrikalarda veya piyasada sanatı dahilinde en aşağı iki yıl çalışmış olanların mesleki ve uygulamalı derslerden ve ilkokul mezunu olup da sanata pratik olarak girenlerden sanatları dahilinde en az yedi yıl çalışanların da mesleki ve uygulamalı derslerden başka genel derslerden yapılacak sınavlarla kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.**

Mesleki eğitim için temel olan bu ilkenin 1940'lardan bu yana uygulamadan kaldırıldığı görülmektedir ve bugün okullarımızda öğretmenlik yapan öğretmenlerin çok büyük çoğunluğunun hiçbir sanayi tecrübesi yoktur.

1927-1938 yılları arasında 29 meslek alanında yurt dışında öğretmen yetiştirme girişimi yapılmıştı. Bunlar arasında fıçıcılık, doğramacılık, çilingirlik, çinicilik, ekmekçilik, sütçülük, kürkcülük gibi mesleklerin yer aldığı görülmektedir. Yine o günkü bakış açısına göre meslek eğitimi deyince sadece fabrika düşünülmediği toplumun ihtiyaçları geniş bir perspektif içinde ele alındığı görülmektedir.

1980-1981 yılında meslek liselerine öğretmen yetiştiren Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulunda toplam 16 alanda öğretmen yetiştirildiği görülmektedir.

5. PROGRAMLARIN GELİŞTİRİLMESİ

● Mesleki eğitim programları, iş hayatındaki gereksinimler esas alınarak geliştirilir. Mesleki eğitim programlarının içeriği, öğrenci yetiştirdiği alanda işleri verimli olarak yapabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tavırları kapsamalıdır. Mesleki eğitim programlarını oluşturan atelye, teknoloji, resim, meslek matematiği, mesleki fen bilgisi gibi derslerin içeriği, bireyin iş hayatında yaptığı görevler analiz edilerek saptanmalıdır.

Baltacıoğlu, mesleki eğitimle ilgili olarak 1927'de verdiği raporda atelye içinde okul ilkesini açıklarken şunları yazıyor : Baltacıoğlu burada yeni okul ile meslek okulunu kastedmektedir :

«Eski okulun ilkesi okul içinde atelye idi. Yeni okulun ilkesi atelye içinde okuldur. Yeni okulun öğrencisi de eski okulun öğrencisi gibi kuramsal dersler okuyacaktır. Yalnız aradaki fark dikkat çekicidir. Yeni okulun okuyacağı kuramlar herhangi bir kuram değil, tarladaki, fabrikadaki işlere ait kuramlardır. Yeni okulda kuram, soyut bir zekânın terbiyesi değildir. İş için, üretimin selameti ve kudreti içindir... Yeni okulda bütün öğretim atelyelerden, işlerden hareket edecek, kavramlara varacaktır. İşle ilgisi olmayan, işe faydası olmayan kavramlar öğretilmeyecektir. Buna göre meslek okulları her şeyden önce atelyeler, fabrikalar... şeklinde kurulacaktır.»

1946 yılında toplanan Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında mevzuat komisyonu, okulun öğrenim süresinin dört yıla çıkartılması; sanat enstitülerinin, fizik, kimya matematik ve kuramsal teknik ders öğretmenlerinin de buradan yetiştirilmesi kabul edilmiş ve 1949 yılında bu

amaçla yetiştirilen öğretmenler okullarda göreve başlamışlardır.

Birinci Milli Eğitim Şûrası kararlarına göre ilkökula dayalı olarak birbirine paralel ve geçişleri olmayan genel eğitim ve meslek eğitimi programları geliştirilmişti. 1966 yılında ortaokul düzeyinde eğitimin bütünleşmesi kararlaştırıldı ve tek tip ortaokula gidildi. Bu bütünleşme yapılırken, 1940 yılından beri uygulamada bulunan meslek okulları deneyiminden yararlanılmadı 1939 yılında olduğu gibi liseye öğrenci hazırlamayı amaçlamış genel program esas alındı.

1970 yılında toplanan Sekizinci Milli Eğitim Şûrasında ortaöğretim 9. sınıf düzeyindeki genel ve mesleki programların bütünleştirilmesi kararlaştırıldı. Bu bütünleşme yapılırken genel lise programları esas alındı. Daha önceki programlarda fen ve matematik gibi derslerde öğretilen ilkelerin mesleğe ve sanayiye uygulama biçimi, o ilkenin teknolojisi üzerinde durulurken son değişiklikten sonra bu dersler üniversiteye hazırlayıcı dersler durumuna dönüşerek mesleki eğitimden uzaklaşmıştır.

1981 yılında toplanan Onuncu Milli Eğitim Şûrasında ortaöğretimin bütün sınıflarda (9, 10, 11. sınıflar) programların bütünleşmesine gidildi. Bunun sonucu olarak mesleki becerileri geliştirmek için ayrılan zaman kısalmıştır; fen, matematik vb. genel derslerin mesleki uygulamalarla ilişkileri ortadan kaldırılmıştır.

Mesleki eğitim programlarını meydana getiren teknoloji, meslek matematiği, mesleki fen bilgisi, meslek resmi gibi derslerin içeriği, bireyin iş hayatında yaptığı görevler analiz edilerek saptanın ilkesine yaklaşık 1950 yıllarına kadar bağlı kalındığı, 1960-1980 döneminde ise bu ilkedan uzaklaşıldığı dikkati çekmektedir.

Gerçek üretim koşullarında çalışma mesleki eğitim için en iyi laboratuvardır : Mesleki eğitim en iyi olarak gerçek iş üzerinde çalışılarak öğrenilebilir. Mesleki eğitimde kullanılan makinalar ve uygulanan yöntem, olanaklar elverdiği oranda iş hayatındaki koşullara benze-melidir.

1924 yılında John Dewey bakanlığa verdiği raporda şunları yazıyor :

«Her sanat okulu, işyeri ile sıkı bir işbirliği sağlamak ve öğrencileri diploma olmadan, görmüş oldukları dersler ve meslekler üzerinde becerilerini arttırmak amacı ile işyerinde çalışmaya zorunlu tutulmalıdır. Ancak bu çalışmalarda başarı gösterenlere diploma verilmelidir.»

Baltacıoğlu, genel ve mesleki eğitimi birbirinden ayıran özelliklere değindikten sonra okul ile işyeri arasında yapılacak işbirliğinin önemini şu şekilde vurguluyor :

Şimdiye kadar okulları yönetimin klasik eğitim veren kurumlar gibi meslek okullarının atelyeli okul olarak düşünüldüğü halbuki bu kurumların işçilerin gelişmelerine hizmet edecek gerek iş çevresi olması lazım geldiği, bu kurumlarda yetişenlerin bilim adamı olması değil, iş alanında yaratıcı olarak yetiştirilmeleri, mesleklerin gerek işyerinde veya gerek işyeri ile ilişkileri bulunan kurumlarda öğretilebileceğini belirtiyor.

1950 yıllarına kadar meslek okullarının okul sipariş atelyelerinde yaptıkları işlerle çevreye büyük oranda katkı sağladıkları bilinmektedir.

1970'li yıllarda meslek okulları, sanayi ile işbirliği yaparak çeşitli deneme programları geliştirmişlerdir. Bu çok önemli bir girişimdir ve desteklenmesi gerekir.

● Mesleki eğitimde uygulanan standartlar, en az iş hayatında uygulanan standartları karşılamalıdır : Standart, öğrencinin yetişme, sanayinin becerili bir işçiden ne beklediği esas alınarak yapılmalıdır. Her meslekte başarılı olabilmek için asgari bir üretim yeterliğine gereksinim vardır. Mesleki eğitim bireyi bu noktaya kadar yetiştirmemişse bu öğretim ne birey ve ne de toplum yönünden etkili değildir.

1939 yılında yayınlanan Maarif Vekilliği Dergisi, belirli standartların korunması amacı ile okul ile sanayinin işbirliğini şu şekilde açıklıyor.

«Sanat okullarının mezuniyet sınavlarında, mezunları ilgililere tanıtmak ve bu okulların verimi hakkında görüşlerinden yararlanmak üzere, İktisat Bakanlığı uzmanlarından, Sümerbank, Askeri Fabrikalar, özel atelye ve fabrikaların mühendis, uzman, usta ve teknisyenlerinden her yıl gözetmen sıfatı ile uzmanlar davet edilmekte ve kendilerinden sınavların sonunda edindikleri görüşleri bildiren raporlar alınmaktadır.»

Abdullah Aker, Ticaret okullarındaki durumu şöyle özetliyor :

«Orta ticaret okullarını denetlemek amacıyla 1935 yılına kadar ağırlığını hissettiren Mahalli Denetleme Heyetleri vardı. Bu heyetler Valinin başkanlığında, ticaret ve sanayi odalarından, borsalardan, bankacılar ve tüccarlardan seçilen bireylerden oluşurdu. Denetleme heyetlerinin bireysel veya toplu olarak diledikleri her anda okulu teftiş ve denetleme yetkileri vardı. Sınavlarda uzmanlık alanlarına göre bulunurlar, öğretmenler gibi öğrencilere not verirler öğrencilerin sınıf geçme veya kalmasına etkili olurlardı. Ayrıca okul hakkındaki görüşlerini valilik yolu ile Bakanlığa bildirirlerdi.»

1940'lardan sonra sanayi ile bağların zayıflaması sonucu olarak, diğer boyutlarda olduğu gibi, mesleki standartlar alanında ortak çalışmaların sürdürülmediği görülmektedir. Bugün mesleki standartlar konusunda tam bir dağınıklık mevcuttur.

SANAYİ İÇİNDE YAPILAN EĞİTİMİ DÜZENLEME

Cumhuriyetin ilk yıllarında iş hayatı ile ilgili olarak çıkarılan çeşitli yasalarla işyerlerinde yapılacak mesleki eğitime ilişkin hükümler yer almıştır.

8 Mayıs 1926 tarih ve 818 sayılı Borçlar Kanununda çıraklık sözleşmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Kanunun 330. maddesinde çırağın eğitimine ilişkin olarak «çıraklık sözleşmesinde, usta, çırağına sanatı olanca dikkat ve itina ile öğretmeye mecburdur. Usta, çırağın mecburi derslere devamını izlemekle ve mesleğine ait okul ve kurslara gitmesi ve çıraklık imtihanlarına katılması için gerekli olan zamanlarda izin vermekle yükümlüdür» denilmektedir.

Sümerbank'ın 3 Haziran 1933 tarih ve 2262 Sayılı Kuruluş Yasasında mesleki eğitimle ilgili bazı hükümlerin yer aldığı görülmektedir. Kanunun 2. maddesinin d fıkrasında «memlekete ve kendi fabrikalarına lüzumlu olan usta ve işçileri yetiştirmek üzere okullar açmak ve sanayi mühendis ve uzmanlarını yetiştirmek için yurt içindeki yüksek okullarda öğrenci okutmak veya bu amaçla İktisat Bakanlığınca açılacak okullara yardım etmek ve yabancı ülkelere öğrenci ve stajyer göndermek» şeklinde eğitime ilişkin görevlerin açık olarak yazıldığı görülmektedir.

Örgün mesleki eğitim çalışmaları yanında, yaygın eğitim yolu ile de becerili insangücü yetiştirmenin önemi zamanın liderleri tarafından anlaşıldığından bu amaca dönük yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yaygın mesleki eğitim çalışmalarını düzenlemek amacı ile 17.6.1938 tarih ve 3457 sayılı «Sanayi Müesseselerinde ve Maden Ocaklarında Meslek Kursları Açılmasına Dair Kanun» yürürlüğe konulmuştur. Bu yasaya göre 100 işçi çalıştıran her iş yeri mesleki eğitim yapmak zorundadır.

Bugün dahi işyerlerinde yapılan eğitimi düzenleyen tek yasa budur.

KAYNAKLAR

- Doğan, H. - Alkan, C. - Sezgin, İ. **Mesleki ve Teknik Eğitim Prensipleri** A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No. 90, 1980.
- **Mesleki ve Teknik Öğretim. 100. Yıl Özel sayı** Sayı 104, Ekim 1961.
- **Aemrikan Heyeti Raporundan Maarif İşleri** İstanbul : Devlet Basımevi, 1939.
- Özalp, Reşat. «Mesleki ve Teknik Eğitim İçin Diyor ki» **Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi**. Sayı 329, Temmuz 1980.
- Halil İdemen «Mesleki ve Teknik Öğretimde Geçen 32 Yıl» **Mesleki ve Teknik Öğretim**. 104 (Ekim, 1961)
Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri. Ankara : Milli Eğitim Basımevi, 1946.
- Dewey, J. **Türkiye Maarifi Hakkında Rapor**. İstanbul : Devlet Basımevi, 1939.
- Kühne. **Mesleki Terbiyenin İnkişafına Dair Rapor** İstanbul : Devlet Basımevi, 1939.

- Sunol, Kız. «Ömer Buyse» Mesleki ve Teknik Öğretim 104 (Ekim, 1961)
- Özalp, R. ve Ataüenal, A. Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı. İstanbul : Millî Eğitim Basımevi, 1977.
- Maarif Vekilliği Dergisi. 21 - 2 (Şubat, 1939)
- Doğan, Hıfzı. Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim A. Ü. Eğitim Fak. Yayınları No.64, 1977.
- Tuna, Orhan. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitim Ankara : Ayyıldız Matbaası, 1973.
- Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi. 339 (Mayıs, 1981).

**Türkiye’de Meslek Eğitimi
ve Sorunları
“ Genel Eğitim - Mesleki
Eğitim İlişkisi ”**

Doç. Dr. Fevzi ERCAN

**Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık
Fakültesi Öğretim Üyesi**

Oturum Başkanı : Dr. Ferhan OĞUZKAN

I. TERİMLERİN AÇIKLANMASI

Bu bildiride geçen terimlerin anlamları aşağıda verilmiştir.

Genel Eğitim :

Eğitimin geniş kapsamlı bir türü olup, toplumca benimsenen tutum, davranış ve yeterliklerin geliştirilmesini amaçlar. Fakat, bu eğitimin öğrenciyi meslek sayılsın veya sayılmasın herhangi bir işe hazırlaması gerekmez. (4, s. 183)

Mesleki Eğitim :

Mesleki eğitim faydalı ve üretici bir işe girmek veya o işte ilerlemek için işçilerin gereksinme duyduğu genel ve mesleki bilgileri kapsayan beceri, yeterlik, anlayış, tavır, iş alışkanlığı ve takdir duygularını geliştirmek için düzenlenmiş bir eğitimidir. Bu eğitim tüm eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olup; vatandaşların fiziksel, sosyal, medeni, kültürel ve ekonomik yeterliklerini geliştirerek onların iyi vatandaş olmalarına yardım eder. (1, s. 27)

Endüstriyel Eğitim :

Modern endüstri ve endüstriyel mesleklerle ilgili hammadde, malzeme, enerji, makina, metot, insangücü

ve problemleri konu alan eğitim etkinliklerinin tümüdür.

Bu eğitim, konularının genişliği dolayısıyla «Endüstriyel Sanatlar Eğitimi» ile «Mesleki Endüstriyel Eğitimi» de kapsar. (4, s. 7)

Mesleki Endüstriyel Eğitim :

Her türlü endüstriyel mesleğe girmek ve bu mesleklerde ilerlemek için yapılan eğitimidir. (4, s. 7)

Endüstriyel Sanatlar Eğitimi :

Pratik sanatlar eğitiminin karakter ve amaç itibarıyla genel eğitime dönük olan türüdür. Bu eğitimde daha çok, öğrencinin mesleki kabiliyetlerinin keşfi önemlidir ve mesleki endüstriyel eğitime giriş için mühim bir önşart sayılır. Ayrıca, gelecek mesleklerine bakılmaksızın, her öğrencinin genel eğitimine önemli katkıları vardır. (4, s. 7)

Teknik Eğitim :

Mesleki eğitimin oldukça yeni bir biçimi olup, modern endüstrinin karmaşık gereksinmelerini karşılamak için tasarlanmıştır. Bu tip bir eğitim ortaöğretim sonrası düzeyde bir eğitim olarak kabul edilmekte ve işçilerin teknisyen diye tanımlanan sınıfını eğitmek için yapılmaktadır. (5, s. 37)

II. FELSEFE VE İLKELER

Eğitim, tüm toplumların ekonomik, teknik, sosyal, kültürel ve politik gelişmelerini dolaysız etkilediği için, önde gelen sorunlarından biridir. Her toplum, eğitimini

kendi ihtiyaçlarına göre düzenlemek zorundadır. Bu düzenlemeler, ihtiyaçlar değiştikçe zamana göre yeni biçimler almak zorundadır.

Buna rağmen, esaslı bir eğitim kolay kolay değişmeyen temel felsefe ve ilkelere dayanmalıdır. Genel eğitim, «Eğitimin Evrensel Amaçlarıyla Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına» uygun bir felsefeye dayandığı halde; mesleki eğitim, bunların yanısıra sosyal, ekonomik ve teknolojik nedenlerle ayrıntıları aşağıda verilen felsefeye uygun olmalıdır.

İyi bir mesleki eğitim programı :

a. Endüstrinin ihtiyaçları, toplumun koşulları, gençliğin ihtiyaç ve ilgisi üzerinde dikkatli incelemeler yapıldıktan sonra geliştirilmelidir.

b. Temeleğitim ve meslek eğitimi eksikliğinin yarattığı işsizlik sorununu çözümlenmeye öncelik verilmelidir.

c. Etkin ve fonksiyonel bir hayat hazırlığında gençleri, mevcut kaynakları ve kapasitelerini en etkin biçimde kullanacak yönde teşvik etmelidir.

d. Gencin, kendi yaşantısını etkileyen dinamik faktörleri anlamasına, kontrol edebilmesine ve sorunlarına çözüm bulmada uygun kararlar verebilme yeteneği geliştirmesine yardım etmelidir.

e. Gencin psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçları, sorumlulukları ve beklentilerine olduğu kadar, toplumun, ihtiyaç ve koşullarına da uygun olmalıdır.

f. Temel fonksiyonları itibariyle : 1) İş vecerileri geliştirme, 2) Haberleşme beceriler geliştirme, 3) İn-

san ilişkilerini geliştirme, 4) Toplumsal faaliyetlere katılmayı kolaylaştırma ve 5) Bireysel gelişmeyi teşvik etmeyi esas almalıdır.

g. Esnek yapılı ve bir kaç değişik düzeyde olmalı, temeleğitim ve meslek eğitimi becerileri sağlamalı ve hayata olduğu kadar üst eğitim düzeyine de hazırlayıcı nitelikte olmalıdır.

h. Eğitim sisteminden ayrılmaların çok olduğu düzeylerde yoğunlaştırılmalıdır.

i. Eğitim faaliyetlerini belirli zaman esasından çok başarı esasına göre düzenlemeli, belli alanlarda istihdam olanaklarının dışında eleman yetiştirilmemelidir.

j. Toplumda iş olanakları sağlayan çeşitli kurumların yardım ve işbirliğini sağlamalıdır.

k. Mesleki eğitim gerçek yaşantılar üzerine kurulduğundan, üretim içinde yetiştirme olanakları sağlanmalı ve bunun için de işveren kuruluşları, sorumluluk yüklenmelidir.

Planlama, organizasyon ve yönetimde, eğitim kurumları ve diğer sektörler arasında esaslı bir sorumluluğa dayanan işbirliği sağlanmalıdır.

m. Eğitim kurumlarının öncülüğünde eğitimciler, işverenler, veliler ve diğer ilgililerden oluşmuş bir ekip yaklaşımına dayanmalıdır.

n. Öğretimi sözkonusu olan alandaki ihtiyaçlara dayalı bir yaklaşımla geliştirilecek muhteva, araç-gereçlerin organizasyonu ve öğretim sistemi ile bütün öğrenicilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır.

ö. Muhtevanın seçimi ve öğrenci faaliyetlerinin düzenlenmesinde eğitimi söz konusu olan mesleğin dilkat-

le analizi, endüstrisinin mevcut ve gelecekteki ihtiyacıyla öğrencilerin özel ihtiyaçları gözönünde bulundurulmalıdır.

p. Uygun bir genel eğitim, ilgili teknoloji ve gerçek iş tecrübelerinin temel elemanlarını kapsıyacak ve anlamlı bir eğitim yaşantısı sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

r. Öğrenci prensiplerine dayalı ve özel öğretme-öğrenme durumuna uydurulmuş çeşitli öğretim metodları kullanılmalıdır.

s. Öğrencinin kendi kendine çalışma ve gelişme alışkanlığı kazanabileceği eğitim ve öğretim faaliyetlerini esas almalıdır.

Yine, iyi bir mesleki eğitimin oturacağı temel ilkeler şu ana unsurları kapsamalıdır :

- a. Ekonomiklik,
- b. Uygulanabilirlik,
- c. Gelişmelere sürekli uyum sağlama,
- d. Geniş bir meslekler dünyasını kapsama,
- e. Toplumun ihtiyaçlarına yönelik olma,
- f. Gerçek mesleki yaşantı ortamı sağlama,
- g. Olumlu sonuca ulaşıncaya kadar devamlılık,
- h. Arz ve talep dengesini sağlama,
- i. Kesin hedeflere yönelik olma,
- j. Hayata hazırlayıcı olma.

III. AMAÇLAR

İster genel, isterse mesleki eğitimde olsun amaçlar, eğitim programlarının felsefeden sonra en önemli öğesidir. Zira, programın muhtevası, yöntem ve değerlendirme maddeleri amaçlara göre biçimlendirilir.

Ayırım yapılmaksızın, eğitimin Evrensel Amaçlarıyla Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarıyla Temel İlkeleri aşağıda verilmiştir :

1. EĞİTİMİN EVRENSEL AMAÇLARI

Eğitimin evrensel amaçları, toplumsal, ekonomik ve bireysel olarak şöyle beirlenmiştir :

a. Ortak değer ve davranışlar kazandırarak yeni kuşakları toplum yaşayışına hazırlamak,

b. Toplumsal gelişme ve değişmeyi sağlamak ve hızlandırmak,

c. Toplumun ihtiyaç duyduğu insangücünü yetiştirmek,

d. Çalışan insangücünün niteliklerini geliştirmek, böylece üretimin verimliliğini arttırmak.

e. Bireyi yeteneklerini ve kişiliğini geliştirerek iyi bir karakter kazandırmak,

f. Bilgi, beceri ve davranışlarını geliştirerek, bireylerin bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

g. Belli bir konuda, bir bilgi yada bilim dalında yetiştirmek.

2. TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI VE TEMEL İLKELERİ

Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda şu şekilde belirlenmiştir :

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini :

a. Atatürk İnkılaplarına ve Türk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

b. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk dayan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek.

c. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte işgörme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onları, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak.

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri :

Nilli Eğitim Temel Kanunu'nun 4-17. maddeleri, Türk Milli Eğitim Sistemi ile ilgili temel ilkeleri şöyle belirlemiştir.

a. Genellik ve Eşitlik

- b. Ferdin ve Toplumun ihtiyaçları
- c. Yönelme
- d. Eğitim Hakkı
- e. Fırsat ve İmkan Eğitliği
- f. Süreklilik
- g. Atatürk İnkılapları ve Türk Milliyetçiliği
- h. Demokrasi Eğitimi
- i. Laiklik
- j. Bilimsellik
- k. Planlılık
- l. Karma Eğitim
- m. Okul ve Ailenin İşbirliği
- n. Her Yerde Eğitim

Eğitimin evrensel amaçlarıyla Türk Milli Eğitimi- nin Genel Amaçlarına bağlı olmaktan başka mesleki ve teknikeğitimin kendi temel amaçları da önemlidir. Bun- lar şöyle sıralanabilir :

- a. Bireyi bütünüyle yetiştirmek ve topluma uyumu- nu sağlamak.
- b. Bireyi belli bir mesleğe ve mesleğin çeşitli kade- melerine hazırlamak ve meslek içinde geliştirmek.
- c. Bireyi toplumsal amaçlar ve ekonomik ihtiyaçlar için yetiştirmek,
- d. Toplumsal gelişmeye ve bütünüleşmeye hizmet et- mektir.

Mesleki ve teknikeğitim, faal bir hayata hazırlık ol- duğuna göre, insan kaynaklarını faydalı toplumsal amaçlar için değerlendirme ve geliştirme yoluyla kül- türel, ekonomik ve kişisel gelişmeye hizmet eder.

Mesleki ve Teknikeğitim bu görevi ;

a. Hizmet alanına katılacak bireylerin eğitimini yürütmek,

b. İş dünyasına bilgili, becerili ve başarılı personel yetiştirmek, suretiyle yerine getirmeye çalışır.

Mesleki ve Teknikeğitimin, bireyleri hayata hazırlamada kendisine amaç edindiği üç hedef :

a. İstendik davranışlar geliştirme,

b. Bilgi öğrenme ortamı hazırlama,

c. Teorik ve pratik yönlerden beceriler geliştirmedir.

IV. PROGRAMLAR

Program, öğretmen, kitap, laboratuvar vb. ile birlikte eğitim amaçlarının gerçekleşmesinde önemli rolü olan unsurlardan biridir. Genel eğitim ile mesleki eğitim, ancak programları arasındaki benzerliğe bağlı olarak birbirine yaklaşır veya birbirinden uzaklaşır.

Günümüz teknolojisinde son yıllarda yoğunluk kazanan otomasyon ve sibernasyon gibi gelişmeler birçok mesleklerde sadece psiko-motor becerilere değil düşünme, kavrama ve çabuk karar verme gibi yeterliklere de ihtiyaç göstermektedir.

Bu gibi yeterlikler genellikle, meslek bilgisinin yanı sıra, ülkemizde üniversiteye giriş için de gerekli görülen temel fen ve matematik bilgilerine ağırlık verilerek kazanılmaktadır. Bu dersler ise genel lise programlarının ana dersleri niteliğindedir.

Günümüz koşullarında, ekonomik ve teknolojik kültür yönünden, genel lise öğrencilerine, endüstriyel sanatlar eğitimi seviyesinde de olsa, bazı mesleki bilgilerin verilmesi artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Hele üniversite önündeki yığılmalar, bu tür bilgilerin daha ortadokuldayken öğrencilere verilmesini gerektirmektedir.

Diğer taraftan, mesleki eğitim görenlerin topluma daha uyumlu ve daha verimli bir vatandaş olarak katılabilmesi onların mesleki eğitim kadar genel eğitim amaçlarına da uygun olarak eğitilmeleri yararlı olmaktadır.

Bu gibi nedenlerle son yıllarda, yurdumuz dahil, bütün dünyada mesleki eğitim giderek genelleşirken, genel eğitim de giderek meslekileşmektedir.

Çizelge 1, modern matematik ve diğer lise programlarının, lise öğrenimi boyunca okunan derslerin toplam saatlerine göre karşılaştırılmasını vermektedir. Burada, genel lisenin fen ve edebiyat programlarında okutulan derslerin toplam süreleri yüzde 100 kabul edilerek diğer lise programlarında aynı derslere verilen sürelerin yaklaşık oranları verilmektedir.

Buna benzer olarak, meslek lisesi programlarındaki genelleşme 30 yıllık bir perspektif içinde Çizelge 2'de verilmiştir. Dikkat edilirse 1950'de yüzde 26 olan genel dersler 1981'de yüzde 55 olarak öngörülmektedir.

Ancak, bu artışta sadece teknolojik ve ekonomik zorunlukların değil, üniversiteye girme isteklerinin de rol oynadığı unutulmamalıdır. Zira, sanayi ile işbirliği yapıp, araştırmalara dayalı olarak Türk Sanayinin bugünkü ihtiyaçlarına uygun olarak OSANOR'ca hazırlanan programlarda genel dersler yüzde 32'dir.

ÇİZELGE 1

MODERN MATEMATİK VE DİĞER LİSE
PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Dersler/Okullar	Lise Fen	Lise Edeb.	T. Lise Mak.	E.M.L. Tes.	Kız M.L.	Tic Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı	11	16	12	10	10	10
T. C. İnkılap Tarihi	4	4	—	4	4	4
Y. Dil	12	13	12	8	8	10
Coğrafya	5	6	4	3	3	5
Tarih	6	6	7	4	4	6
Sanat Tarihi	—	2	—	—	—	—
Psikoloji (End.)	2	2	2	—	—	—
Felsefe Grubu	3	6	3	—	—	—
Ahlâk	3	3	3	3	3	3
Milli Güvenlik	2	2	3	2	2	2
Matematik	17	11	17	6+2S	6+2S	6
Fiziksel Bilimlere Giriş	—	—	4	4	4	4
Fizik	10	7	6	2 S	2 S	5 S
Kimya	9	6	6	2 S	2 S	—
Tabiat Bilgisi	4	4	—	—	—	—
Beden, Eğitimi	4	4	5	5	5	5
Din Bilgisi (İstekli)	3	3	3	3	3	3
Turizm	1	1	—	1	1	2
Seçmeli	6	6	—	6	6	6
Reh. ve Eğitici çalışma	9	9	12	9	9	9
TOPLAM	111	111	99	72	72	80
% BENZERLİK	100	100	89	65	65	72

ÇİZELGE 2

MESLEK LİSELERİNDE GENEL VE MESLEK DERSLERİNE AYRILAN SÜRE (YÜZDE OLARAK)

DERSLER/YILLAR	1950	1960	1970	1976	1978 (Osonor)	1981 (X. Şûra)
Meslek Dersl. ve Atelye	74	55	51	60	68	45
Genel Dersler	26	45	49	40	32	55

KAYNAK : 8, EK 3

UYGULAMALAR

Yukarıdaki ihtiyaç ve gelişmelere paralel olarak 1966 yılında, bir yandan ortaokulların bütünleşmesine ve tek tip ortaokula gidilirken; diğer yandan meslek okullarının süreleri de 2'den 3 yıla çıkarılmıştır.

On yıl sonra da, 1970'de toplanan 8. Milli Eğitim Şûrasına uygun olarak ortaöğretim programları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

1 — Yükseköğretime hazırlayan programlar (Genel Lise)

2 — Hem mesleğe, hem de yükseköğretime hazırlayan programlar (Teknik Lise)

3 — Hayata ve iş alanlarına hazırlayan programlar (Meslek Liseleri)

Ortaöğretimdeki bu programlar :

- Bütün programlar için ortak dersler
- Yükseköğretime hazırlayan özel dersler ve
- Seçmeli veya mesleki derslerden oluşmaktadır.

1981'de toplanan 10. Milli Eğitim Şurasında bütün 9, 10, ve 11. sınıflarda programların bütünleştirilmesine gidilmiştir.

Genel Liselerde :

- 1 — Dil ve Edebiyat
- 2 — Sosyal ve Ekonomik Bilimler
- 3 — Tabii Bilimler
- 4 — Matematik-Fizik

Programları uygulandığı halde mesleki ve teknik eğitim :

- a. Meslek öncesi eğitim,
- b. Temel meslek eğitimi,
- c. Mesleklere intibak eğitimi,
- d. İleri meslek eğitimi,
- e. Alan değiştirme eğitimi,

safhalarından oluşan bir bütündür. Her yaş ve eğitim düzeyindeki kişilerin yararlanabileceği ve hayat boyunca devam eden bir eğitimidir. Bu kapsam ile Mesleki ve teknikeğitim, okulda, fabrikada, işyerinde ve çeşitli yerlerde, çeşitli zamanlarda ve farklı amaçlar için yapılabilir.

Mesleki eğitim, örgün ve yaygıneğitim kurumlarında verilmektedir.

Örgün Mesleki ve Teknikeğitim Kurumları; hayata ve iş alanlarına hazırlayan üç yıllık meslek liseleri ile, hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan program uygulayan dört yıl süreli Teknik Liselerden oluşmaktadır.

Gençler, Örgün Mesleki ve Teknikeğitim Kurumlarında, ülke ekonomisinin ve endüstrisinin öngördüğü alanlarda :

(1) Hem mesleğe, hem de yükseköğretime hazırlayan Teknik Liseler ile,

(2) Hayata ve iş alanlarına hazırlayan Meslek Liselerinde, ilgi, istidat ve yetenekleri doğrultusunda ve çevrenin ihtiyaçlarına da uygun olarak öğrenim görmektedirler.

Yaygın Mesleki ve Teknikeğitim ise, çeşitli nedenlerle öğretimlerini tamamlayamamış bireylerin temel eğitim ile mesleki bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak için verilen kısa süreli kurslar ile (Halk Eğitim Merkezleri ve Pratik Sanat Okulları vb.) çıraklık eğitim sisteminden oluşmaktadır.

Bu tür yaygın eğitim kurumlarından mezun olanlar, düz işçi, çırak-kalfa, usta, Meslek Liselerinden mezun olanlar yetişkin işçi kalfa ve usta; Teknik Lise mezunları da teknisyen olarak iş hayatına atılmaktadır.

Ülkemizde Yaygın Mesleki ve Teknikeğitim çalışmaları, en geniş düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından il, ilçe ve köy düzeyinde yapılmaktadır.

Mesleki ve Teknik Örgün Eğitim Kurumları ise yarı kalifiye işçiden başlayarak yukarı kademelere doğru, her türlü mesleki formasyonu sağlamak üzere aşağıdaki alanlarda faaliyet göstermektedir.

- (1) Endüstriyel Teknik Eğitim ve Kız Teknik Eğitim
- (2) Ticaret ve Turizm Eğitimi
- (3) Tarım Eğitimi
- (4) Sağlık Eğitimi
- (5) Güzel Sanatlar Eğitimi vb.

Endüstri meslek liselerinde 37, kız meslek liselerinde 31, Ticaret Liselerinde 4, Tarım ve Orman Meslek Liselerinde 3 ve Sağlık Meslek Liselerinde de 5 alanda meslek öğretimi yapılmaktadır.

GELİŞMELER

1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şûrası, Temel ve Ortaeğitim programlarında aşağıdaki değişiklikleri yapmıştır.

a — Temel Eğitim :

Halen eğitim gören 7-14 yaşlarındaki çocuklara, zorunlu 5 yıllık birinci ve isteğe bağlı 3 yıllık ikinci kademe eğitim veren temeleğitim okullarında :

(1) 6-14 yaşlarındaki çocuklara, zorunlu olarak, en az 6 yıllık eğitim verilmesi,

(2) 6-14 yaşların dışındaki temeleğitim görmeyen yetişkinlerin de eğitilmesi,

(3) 4. sınıftan itibaren programlara, haftada 4-8 saat iş eğitimi dersi konması,

(4) Öğrenci akışının sınıf geçme esasına göre yapılması, esas alınmıştır.

b — Orta Eğitim :

Ortaeğitim, değişik programlar uygulayan okullar (çok amaçlı liseler) ile mesleki ve teknikeğitim kurumlarından oluşur.

Çok amaçlı okullar, öğrencilerini yükseğeğitime ve aynı zamanda meslek temel bilgilerini vererek bir mesleğe hazırlayan kurumlardır. Bu okullarda, akademik

programlarla birlikte, yerel imkanlara ve ihtiyaçlara göre, bölüm programlarından (teknik, tarım, ekonomi-ticaret vb.) en az biri uygulanacak ve programlarında ortak dersler bulunacaktır.

Mesleki ve Teknikeğitim Kurumları, ortaegitim çağında, ya da dışında bulunan vatandaşlarımızı çeşitli tür ve düzeylerde bir meslek alanına hazırlar; ya da onlara belli dallarda bir meslek kazandırır. Bu kurumlarda, temel eğitimin üstüne tam zamanlı mesleki-teknikeğitim programları ile, ihtiyaçlara göre çeşitli tür ve düzeyde, kısa süreli ve süreleri amaçlarına göre değişen örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi programları uygulanacaktır.

Ortaegitim düzeyinde, modüler sisteme göre hazırlanacak programların toplam süreleri, 4 senede tamamlanacak şekilde düzenlenecektir.

Tamamı asgari 4 senede bitirilebilecek modüler mesleki ve teknik programları tamamlayanlar :

(1) Bir taraftan bir meslek sahibi olacaklar,

(2) Diğer yandan yükseköğrenime hazırlanan akademik lise programlarından mezun olanların sahip olduğu, yükseköğitime geçme haklarının tümüne sahip olacaklardır.

Modüler programların 3 yıllık meslek lisesi dilimini bitirenler, bugünkü Meslek Lisesi mezunlarının tüm haklarına sahip olacaklar; bugün olduğu gibi gerekli koşulları sağlamaları şartı ile, yükseköğitim kurumlarına gidebileceklerdir.

Modüler programların ilk dilimlerini bitirenler, daha çok beceri isteyen meslek dallarında çalışacaklar, ilerki

dilimlerini bitirenler ise (4 yıllık Teknik Lise) teknisyenlik dallarında çalışacaklardır.

Örgün, yaygın ve çıraklık programları arasında yatay ve dikey geçişler sağlanacak, gerekli koşulları yerine getirmek şartı ile, çıraklık sistemi ile mesleki ve teknikeğitime başlayanların, yüksekeğitim görmeleri sağlanacaktır.

c. Yaygın Eğitim :

Yaygın eğitimin, örgün eğitimle birbirini tamamlayacak, gerektiğinde öğrencilere aynı vasıfları ve hakları kazandırabilecek ve birbirlerini her türlü imkanlarından yararlanacak biçimde bir bütünlük içinde düzenlenebilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması sağlanacaktır. Örgün eğitim kurumları kendi hizmetlerini yerine getirirken, diğer kuruluş ve kurumlarla işbirliğinde bulunarak yaygın eğitim hizmetlerini de yürütecektir.

X. Milli Eğitim Şûrası kararlarının uygulanması için bir uygulama planı hazırlanmıştır. Planın uygulanması için gerekli çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalar uzun vadeli bir plan çerçevesinde, yurt ölçüsünde yaygınlaştırılacaktır. Uygulama planı, Hükümetin onayı ile uygun bölümleri aşamalı olarak, imkan ve kaynaklar gözetilerek gerçekleştirilecektir.

Sekiz yıllık zorunlu temeleğitim uygulamasına bina, öğretmen ve ders araçları uygun olan okullarda 1981-1982 öğretim yılından itibaren başlanacaktır.

V. MEVCUT ÖĞRENCİ SAYILARI

Genel ve Mesleki liselerin öğrenci sayılarıyla okullaşma oranları Çizelge 3'de verilmiştir.

ÇİZELGE 3

1974-1980 YILLARINDA GENEL VE MESLEKİ TEKNİKÖĞRETİMDE OKULLAŞMA ORANLARI

Yıllar	Çağ Nüfusu	Genel Öğretim		Mesleki ve Teknik Öğretim	
		Öğ. Sayısı	Ok. Or %	Öğ. Say.	Ok. Or. %
1974 - 1975	2.525.900	310.680	12.3	189.159	7,5
1976 - 1977	2.631.100	388.812	14.7	267.215	9.9
1979 - 1980	2.994.000	476.000	15.6	325.400	10.3

VI. SONUÇLAR

Bu kısa incelemeden sonra şu sonuçlara varılabilir :

1. Temeleğitim II. devre okullarında 1966 yılında tek tip programa gidilmesi kültürel ve sosyal yönden yararlı olmuştur.

2. Sosyal, ekonomik, kültürel ve teknolojik sebeplerle genel eğitim giderek meslekileşirken, mesleki eğitim de giderek genelleşmiştir.

3. Ancak, birbirlerine aynı miktar yaklaşımları beklenmemekle beraber mesleki eğitimin genelleşmesi genel eğitimin meslekileşmesinden çok hızlı olmuştur. Ne var ki üniversiteye hazırlama endişesinden de kaynaklandığı izlenimini veren bu genelleşme üniversiteye girişte gerekli yararı sağlayamamıştır. Bu durum Çizelge 4'de görülmektedir.

ÇİZELGE 4

1978-1980 YILLARINDA ÜNİVERSİTELERARASI SEÇME VE YERLEŞTİRME SINAVINA GİREN VE BİR YÜKSEKÖĞRETİM KURUMUNA YERLEŞTİRİLEN GENEL VE MESLEK LİSELERİ MEZUNLARI SAYISI

Yıllar	Genel Liseler		Meslek Liseleri	
	Sınava Giren Öğ. Sayısı	Yerleştirilen Öğ. Sayısı	Sınava Giren Öğ. Sayısı	Yerleştirilen Öğ. Sayısı
1978	251.353	32.777 (% 13)	107.181	4.651 (% 4,3)
1979	290.556	33.432 (% 11,5)	130.170	7.190 (% 5,5)
1980	310.162	35.063 (% 11,3)	133.197	6.511 (% 4,9)

4. Mesleki programların aşırı genelleşmesi üniversite önündeki yığılmayı azaltma yerine artırmış, fakat meslekteki başarıyı azaltmıştır.

5. Kalkınma planlarında 1981-1982 yılında genel/mesleki eğitim oranı 50,85/49,15 olarak öngörüldüğü halde; bu oranı 1979-1980 yılında 58,2/41,8 olarak gerçekleştirmiştir.

K A Y N A K L A R

1. AVA. Derinition of Terms in Vocational and Practical Arts Education. Washington, D.C. Committe on Research and Publications, 1954.
2. Doğan, Hıfzı ve diğerleri. Mesleki ve Teknik Öğretim Prensipleri. Ankara G.Ü. Tek. Eğ. Fak. Matbaası, 1975.
3. Ercan, Fevzi. Teknik Liselerin Program Sorunu - Makina Teknisyenliği için Yeni Bir Program. Ankara : M.E.B. Etüd ve Programlama Dairesi, 1976.
4. Prieese, John F. Course Making in İndüstriyal Education. Peroria : Chas. A. Bennett Co. Inc. Publishers, 1958.
5. Giachino, İ. W. and Ralph O. Gallington. Course Construction in Industrial Arts and Vocatinal - Technical Education. Chioago : A.T.S., 1961.
6. Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : Mc Graw. Hil Book Com. 1959.
7. Gregoire, Roger. Vocational Education. Paris : OECD, 1967.
8. M.E.B. Mesleki ve Teknik Eğitimin Sorunları. Ankara : G.Ü. Tek. Eğt. Fak. Matbaası, 1982

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN (DR. A. FERHAN OĞUZKAN) — Her iki arkadaşımıza bildirilerinden dolayı teşekkür ederim. Arkadaşlarımız, üzerinde çok daha uzun süre konuşulması ve tartışılması mümkün bir konuyu 40 dakika kadar bir zaman içinde işlemek zorunda kaldılar. Aslında ellerinde çok zengin materyal var, inşallah önümüzdeki yıl yayımlanacak kitapta bu materyal olduğu gibi değerlendirilecektir. İlgili dinleyicilerimiz bu eserden yararlanma imkânın bulacaklardır.

Şimdi, herhangi bir sorusu olan veya kısa açıklamalarla katkıda bulunmak isteyen dinleyicilerimizin söz almak üzere adlarını bildirmelerini rica ediyorum.

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Her iki konuşmacıya da teşekkürle bir iki noktaya kısaca temas etmek istiyorum.

Gerçekten eğitim bir bütündür, genel ve mesleki diye kesin bir ayrıma gidilmesi bir çok yönden sakınca yaratabilir. Elbetteki bu ayrımda şunu ifade etmek istiyorum. Genel eğitimin fonksiyonlarıyla mesleki ve teknik eğitimin ayrı fonksiyonları var; fakat bir bütünlük içerisinde birbirini tamamlayacak şekilde bunun düzenlenmesi gerektiğine şüphe yoktur.

Sayın Ercan bize gerçekten güzel rakamlar sundular. Mesleki eğitimin, ortaöğrenim seviyesindeki mesleki eğitimin genel eğitime yaklaşma yönünden özellikle 1960'lı yıllardan itibaren genel bir eğilim içerisine girdiğini görüyoruz. Nitekim, programların içerisinde genel ve mesleki eğitim oranlarına baktığımız zaman ortak derslerin sayısının eskiye nazaran arttığını görmekteyiz. Ancak, bu eğilim okulun amaçlarını bozmadığı sü-

rece kanaatimce yerinde bir yaklaşım olabilir. Ortaöğretim seviyesinde eğitim görmüş olan kişilerde bulunması gereken ortak birtakım davranışlar var, bunların bu kurumlarda öğrencilere kazandırılmasında yarar vardır. Ancak benim kendilerine yöneltmek istediğim soru şu olacak. Mesleki eğitim bu yönde genel eğitime doğru bir ölçüde yaklaşırken, acaba genel eğitim kurumlarından Sayın Doğan'ın da başlangıçta ifade etmiş olduğu gibi kültür tanımından hareket ettiğimiz takdirde bir ölçüde meslekileşmesi demiyorum. Ama asgarisinden endüstrileşme süreci içerisinde bulunan bir toplumda yaşayacak olan insanlar için gerekli olabilecek olan ortak birtakım davranışları kazandırma yönünden bir eğilim olmuş mudur, olmakta mıdır?.. Olamıyorsa bunun sebepleri nelerdir?.. Birinci sorum bu olacaktır.

İkinci önemli husus şudur : Sayın arkadaşlar 1960'lardan sonra toplanan çeşitli eğitim şûralarına baktığımız zaman şunu görüyoruz : Temeleğitim çerçevesi içerisinde bireye kazandıracığımız davranışlara bakarsak burada teknolojinin de kültürün bir parçası olarak görülmeye başlandığını ve bu çerçeve içerisinde bir takım seçmeli derslerin eğitim programları içerisinde tavsiye edildiğini görmekteyiz. Milli Eğitim Bakanlığı da çıkarılmış olduğu çeşitli programlarda bunu tavsiye etmiştir. Ancak yazılı metin üzerinde güzel olan bu kararlar uygulamaya baktığımız zaman maalesef başarılı olamamıştır.

Örneğin, Ankara'daki uygulamaları incelediğimiz zaman şu hususu tespit etmekteyiz : Seçmeli dersler resim, müzik, beden eğitimi, yabancı dil gibi derslerle sınırlandırılmıştır. Buna karşılık kişiye hem meslekleri tanıma hem de meslek seçiminde daha isabetli karar verebilmesi için faydalı olan iş ve teknikeğitim, genel

ev ekonomisi, ticaret, turizm ve benzeri seçmeli derslerin ihmal edildiği gözlenmektedir. Kişinin doğru karar verebilmesi için önce kendi meslek seçiminde yeteneklerini anlaması, ilgisinin açığa çıkmış olması gerekir. Seçmeli dersler kişiye teknolojiyi tanımada iş hayatını tanımada değerli tecrübeler kazandırabilir. Temeleğitim ve ortaöğretim kurumları öğrencilerine bu dersleri seçme imkânı verilmelidir. Maalesef eğitim kurumlarındaki uygulamalara baktığımız zaman yer yetersizliği, sınıf kalabalıklığı veya başka sebeplerle bunların uygulamaya konmadığını görmekteyiz. Acaba bunun için ne gibi tedbir düşünülebilir?..

Diğer bir soruna işaret ederek konuşmama son vermek istiyorum. Bu sorunu Sayın Doğan da ifade ettiler. Öğretmen yetiştirme konusu. Türkiye’de öğretmen yetiştirmek için kurulmuş 16 Eğitim Fakültesi, üç Teknik Eğitim Fakültesi, bir Meslekeğitim Fakültesi ve 28 civarında da Eğitim Yüksekokulu var. Genel ve mesleki teknik eğitim arasında uyumun sağlanabilmesi için öğretmen yetiştiren bu eğitim kurumlarının programlarında öğrencilerin iş hayatını, teknolojiyi ve mesleki eğitimin mahiyetini kavramalarına yardımcı olacak derslerin yer alması yararlı olabilir mi?.. Konuşmacılar bu konularda bizi aydınlatırlarsa müteşekkir kalacağım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz.

EM. TÜMGENERAL M. REŞAT GÜLEKEN — Efendim, değerli hocalarımızın açıklamalarından çok yararlandım, kendilerine teşekkür ederim.

Akla gelen hususlar şunlar. Acaba bugüne kadar devam ettiği şekilde ağırlık, genel eğitimde mi olmalı-

dır; yoksa bunun sakıncaları gözönünde tutularak mesleki eğitime mi ağırlık verilmelidir? Hokska karma bir şekilde ve daha ziyade mesleki eğitim programlarını genel eğitime yönelik bir biçimde düzenlemek suretiyle mesleki eğitim gören çocukların üniversite sınavlarında daha başarılı olmalarını sağlamak ve dolayısıyla bu konuya eğilimi artırma yönünden eğitim karma mı olmalı, yoksa tamamiyle bugüne kadar ki genel eğitime yönelik biçimde uygulanan biçimin aksine olarak eğitim mesleki eğitime mi dönüştürülmelidir?

Benim kanaatim, bugüne kadar hiçbir fayda sağlamayan bu sistemin değiştirilmesidir. Bu yöntemle işsizler ordusu yaratılmıştır, artık liseyi veya imam-hatip lisesini bitiren bir çocuk hiçbir şey sahibi olamamakta; işsiz güçsüz kalmakta, ülke ekonomisine bir katkısı olmamakta, dolayısıyla kalkınmaya da bir yarar sağlamamaktadır. Halbuki orta eğitim, tümü ile mesleki eğitime dönüştürülürse, örneğin programlar % 80 mesleki, % 20 genel eğitim biçiminde düzenlenir, herkes bir iş ve beceri sahibi kılınırsa, üniversite sınavlarında da ikilem ortadan kaldırılırsa, bunların içerisinde daha üstün durumda olan öğrencilere üniversiteye devam olanakları sağlanırsa ülke için daha yararlı olur kanısındayım.

Tabii ki bu kolay olmayacak, öğretmen konusu var, tesis konusu var, okul konusu var ve nihayet büyük ölçüde finansman konusu var; fakat zararın neresinden dönülürse kârdır. Kanımca bu yöne yönelindiği takdirde, ilkeğitimden sonra eğitim görmeyen kişilerin bir meslek sahibi kılınması durumu hasıl olacak. Yaz kurslarıyla, gece kurslarıyla bunlar da bu meslek liselerinde veya ortaokullarında eğitilmek suretiyle bir meslek sahibi kılınacak, böylece işsizlik konusu ortadan kaldırılacak. Bir yandan sanayileşme var, dolayısıyla beliren teknis-

yen, kalifiye personel ihtiyacı var, diğer yandan nüfus patlaması var. Öyle sanıyorum ki bu sorunların çözümlenmesiyle ileride Türkiye'nin büyük sosyal ve ekonomik patlamalarla karşı karşıya kalması önlenebilecektir. Maruzatım daha ziyade katkı mahiyetindedir. Bilmiyorum sayın hocalarım bu konuda ne düşünürler?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

M. RAUF İNAN — Sayın konuşmacıların her ikisine de gönülden teşekkür ederim; ama biraz acındığımı da belirtmek isterim. Bu konu bu kısa saatler içine sığmaz. Onların çektiği sıkıntıyı biz de çektik. Çünkü öyle konular ele alındı ki bunlar böyle parça parça gidemez. Keşke buna geniş zaman ayrılса idi.

Sayın Hıfzı Doğan, haklı olarak ekin konusu üzerinde durdular. Gerçekten Atatürk'e kadar bizde ekin sadece bir kısım bilgilerin aktarılması idi. Ondan önce ekin anlamına gelen irfan sözcüğü vardı. (İrfan) sözlüklerdeki bilgi, anlayış, gerçeği bilme, bilim ve anlayışla varılan olgunluk, bilinç edinmedir. Bunun da nedeni şudur: Okullar gerçekte din okullarının birer uzantısıdır. Bizde de okullar medreselerin uzantısıdırlar, onun için işe ve mesleğe yanaşamamışlar. Dün Sayın konuşmacı arkadaşımız belirttiler; Jean Jacques Rousseau ile bu başlar, bizde de kimlere kadar gelir ve bizde meslek eğitiminin daha 1940'lara kadar hangi durumda olduğu ve nasıl irfan anlayışının etkisi altında bulunduğu rahmetli Şevket Süreyya Aydemir'in benim Rüştü Uzel kitabımdaki bir yazısında vardır. Orada Ankara Sanat Okulundaki aletlerin, araçların bile ne durumda olduğunu yazar o. Çünkü meslek eğitimi, teknikeğitim yapan okullarda bile henüz bu görüş aydın değildi. Onur veren ekin, ancak bilgi idi.

Şimdi asıl konuya gelelim. Bu konuya ekin alanında ilk dikkati çeken 1947 veya 1948'lerde İsviçre Öğretmenler Derneğinin, bir genel kurul toplantısında bir işletmeler genel müdürüdür, onu açıklamama yeter zamanımız yoktur; fakat şunu açıklayayım: Bu, üzerinde durulacak dünya ölçüsünde önemli bir konudur. UNESCO 1970'de Venedik'te ilk Hükümetlerarası Ekin Politikaları Konferansını toplamıştır. O günden bugüne kadar 7 hükümetlerarası konferans olmuştur. İkincisi Helsinki'dedir, kıtalar arasında Amerika, Asya, Afrika, Arap, son olarak da bu sene Mexico'da oldu bu konferanslar. Buralarda artık aydınlığa kavuşmuştur ekin fikri, teknolojisiz ekine hayır. Böyle bir şey olamaz. Bunu Kültür Şûrası'nda oldukça açıklamıştım. Ekin bölümlere ayrılıyor, vaktimiz yoktur, bunun üzerinde duramayacağım.

Ekinin en önemli parçası eğitimidir deniyor, çünkü eğitim çağımızda genel olarak şöyle tanımlanıyor: Eğitim, ekin değerlerinin, ekin varlıklarının yeni yetişmekte olan kuşaklara aktarılarak; onların bu ekini geliştirecek düzeyde yetiştirilmesidir. Demin sözünü ettiğim İsviçre'deki öğretmenler genel kurulunda işletmeler genel müdürü diyor ki: «çocuklara okullarınızda gereksiz çok şeyler öğretiyorsunuz. Kütüphanelerin, atlasların, genbilgiler (ansiklopedilerin), kitapların olduğu bir dönemde bu kadar şeyleri neye öğretiyorsunuz?» Hükümetlerarası konferanslarda da bu konuda üzerinde en çok durulan tekniğeğitimidir. Eğitim teknolojisiz olamaz. Ayrıca az gelişmiş ülkeler teknoloji için de gerekli kayıtları koymaktadırlar. Bizim eğitim tarihimiz açısından önemli olan, II. Milli Eğitim Şûrası üzerinde duracağım.

Sayın Doğan buyurdular, I. Milli Eğitim Şûrası'nda ekin ancak bilgi aktarması olarak düşünülmüştür. II.

Milli Eğitim Şûrası'nda profesörlerle öğretmenler arasında uyuşmazlık çıktı. Şûrada ahlak komisyonunda, üç gün yalnız profesörler konuştu. Bizim bildiğimiz dini ahlak, klasik ahlak üzerinde. İş ve meslek ahlakı diye bir konu üzerinde hiç durulmuyordu. Dün sözünü etmiştim, İstanbul Sultan Ahmet Sanat Enstitüsü Müdürlüğünden Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişliğine gelen kişi, ilk karşı çıkan oldu, yazık ki adını hatırlıyamıyorum; Evet, belki Yusuf Ziya. Arkasından iki şube müdürü ki biri Reşat Tardu idi, ötekisi de ilköğretim şube müdürü Ferit Oğuzbayır söz aldılar. Bir de köy enstitüsü müdürü vardı ki o da bendim. Biz öğretmenlerle profesörler arasında uyuşmazlık çıkmıştı. Bu arada Halil Fikret Kanat iş eğitiminin, meslek eğitiminin ancak yukarıki sınıflarda ve yaşlarda başlayabileceğini, çünkü şimdiye kadar yapılmış olan denemelerin iflas ettiğini söyledi; bununla da eğitim tarihimizde iş eğitimi, meslek eğitimi alanında, yazık ki kendisine lâıyk olan yeri kaybetmiş oldu. Öğretmenler ısrar ettiler; meslek eğitimi, iş eğitimi, üretime yöneliktir diyorlardı. Halil Fikret Kanat, evet iş eğitimi ama oyuncak iş eğitimi olmalıdır, bugün söyleyebileceğimiz şekliyle, verim, üretim amaç değil diyordu. Öğretmenlerce üretim üzerinde çok duruldu, özellikle üretim ve verimin eğitsel değeri açıklanıyordu. İki yan anlaşamadı; bakan davet edildi, geldi, şimdi o tümceyi hatırlayamayacağım, çok güzel bir formül buldu. O formülle yazıldı. İlginç olanı şudur : Ne diyorsunuz beyefendi, ne istiyorsunuz beyefendi Yusuf Ziya Etiman'a karşı —Prof. Dr. Akil Muhtar'ın, Başkanın söylediği— Tanzifatı belediye amelesi mi yetiştireceğiz biz liselerimizde? Bu 1942; fakat 1948'de ortaokul öğretim programlarına, izlencelerine iş girdi. Tarım ve ticaret. Kabul etmek gerekir ki bu girişim başarılı sonuç vermezdi, yazık ki tarım da ticaret de, ortaokullarda ders

haline geldi. Adı iş idi fakat ders haline sokuldu, kitapları yazıldı. İş haline gelemeydi, önemli olamadı, önemli tutulamadı. Elbette eğitim tarihimiz bakımından bu olgu üzerinde II. Milli Eğitim Şûrası üzerinde bu konuda çalışmaların durmaları gerekir; yazık ki II. Milli Eğitim Şûrası'ndan geçen seneki Milli Eğitim Şûrası'nda üç kişi vardık. Biri Enver Ziya Karal rahmetli oldu, biri Gökay o da iş eğitimine karşı çıkanlardandı, onlara göre, eğitim demek, okul demek asillerin işidir, halkın işleri oraya girer mi? Bu seneki Milli Eğitim Şûrası'nda iki kişi kaldık. Gökay ve ben.

Benim sorum şu olacaktır. Sayın konuşmacı bugünkü genel eğitimimizde ekin üzerinde durdular. Ekinin ayrıntıları ve türleri üzerinde durmayacağım. Sayın konuşmacılardan şunu rica ediyorum, (yine bir acınmamı belirterek; çok kısa sürdü bu konu, kısa sürmemeliydi. Sanırım ki, bizim eğitim politikamızı en iyi belirtecek, varacağımız nokta burada olacaktı) Ricam şu : bugünkü genel eğitimimiz yeterince ekin veriyor mu?.. Eğitim, ekinin geliştirilmesi süreci, yöntemi olduğuna göre bu oluyor mu; yeterli değilse nasıl bir önlem düşünülebilir?.. Bu konularda açıklamalarda bulunmalarını bekliyorum. Teşekkür ederim.

DOÇ. DR. NEDA ARMANER — Sayın Hocamız Rauf İnan'ın arkasından konuşmak benim için bir talihsizlik oldu, bununla beraber pekçok noktada benim duygularımı dile getirdiler. Kendilerine teşekkür ederim.

Yüzyıldır meslekî eğitim yapan öğretmen okullarında geçen görevimle daima iftihar eden bir hocayım. Halen İlahiyat Fakültesinde bulunmam dolayısıyla bir noktaya değinmek istedim. Meslekî eğitim adı altında mesles liselerine dönüştürülen İmam-Hatip liseleri için yeni bir kararı gazetelerde okudum, fakat bu kararın realize

edilip edilmediğini bilmiyorum. İmam-Hatip liselerinde meslek dersleri yanında teknikeğitime yönelik bazı derslerin konulacağı beni çok sevindirdi. Marangozluk, demircilik gibi basit oranda da olsa tekniköğretim derslerine yer verilmesi elbetteki yararlı olacaktır. Ancak burada okuyan öğrencilere sosyal hizmetler ya da sağlık alanında dersler konulmasının İmam-Hatip liselerinin formasyon dersleri arasında daha yatkın ve gerekli olacağı düşüncesindeyim. Bu çocukların meslekleri gereği yapacağı etkinlik üzerinde durmayacağım ama böyle bir eğitimin meslek liselerine girmesinde büyük yarar göreceğimizi umarım. Bunun bir an önce uygulanmasını gönülden isterim. Bu hususta sayın konuşmacılarımızın herhalde bir bilgisi olacaktır, aydınlatılırsa memnun olurum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Efendim, şimdi sorulan soruları arkadaşlarımız not aldılar, Hıfzı Bey topluca cevap verecek, hepimizi tatmin edecek bir cevap üzerinde çalışıyor.

PROF. DR. HIFZI DOĞAN — Mesleki ve genel eğitimi ayrı düşünmediğimizi söyledik. Vurgulanması gerekli nokta şudur :

Genel eğitimin uzun bir geçmişi olduğu için standartları ve gelenekleri oluşmuştur; eğitim sistemi içinde yeni olan mesleki eğitimidir. Genel eğitimin ilke ve gelenekleri, mesleki eğitime uygulanmak isteniyor. Bu açıdan bakıldığında mesleki eğitimin korunması gerekir. Mesleki eğitimin, eğitim sisteminin bütünlüğü içindeki geçmişi yarım yüz yılı geçmez. Halbuki genel eğitimin gelenekleri çok gerilere uzanır. Sorulara bu açıdan bakarak cevaplandırmak istiyorum.

Genel eğitimin ve genel kültürün tanımı çok önemlidir; Bu tanım çağdaş koşullara göre yapılmadığı için mesleki eğitim bakımından daima sorun yaratmaktadır. Kültür deyince aklımıza, sanat, edebiyat gibi klasik kültür tanımı gelmektedir. Sayın Rauf İnan Beyin de değindiği gibi bugün hepimiz teknolojinin içined yaşıyoruz. Teknoloji genel kültürün kapsamı içinde düşünülmelidir. Bütün ülkeler, sosyalist olsun ve diğerleri olsun teknolojiyi kültürün kapsamı içinde düşünmektedir. Genel kültürün bu şekildeki tanımı, eğitim sistemimize girememiştir.

Mesleki eğitim, genel eğitimin içinde gerekli olduğu yeri ve değeri alamamıştır. 1970'li yıllarda yatılı bölge okullarının programlarında meslekleri tanıtıcı teknoloji eğitimine (işeğitimine) yer verildi. Ancak bu girişim fazla etkili olamadı. Şimdi deneme niteliğinde 200 temeleğitim okulunda teknoloji eğitimi yeniden canlandırılmak isteniyor. Teknoloji eğitimi, bugüne kadar eğitim sistemi içindeki ağırlığını ve yerini almış değildir. Yapılacak en önemli işlerden biri, ana okulundan lise son sınıfa kadar genel kültür veren kurumların programlarına teknolojik boyutunu sokmaktır.

Bir diğer nokta da genel ve mesleki dersler arasındaki oran ne olacaktır?.. Mesleki eğitimin bazı nitelikleri vardır; bunların korunması gerekir. Birçok tartışmalar bu özelliklerin bilinmemesinden kaynaklanıyor. Arabanızı tamirciye götürdüğünüz zaman tamircinin arabayı onarması gerekir. Arabanın yarım onarılması geçerli olamaz. Bu bakımdan motorcu olmak üzere okula giden bir gencin arabayı tamir edebilir bir şekilde yetiştirilmesi gerekir. Öğrenciyi tamirci yapmak için gerekli olan derslere öncelik verilmelidir. Programda geri kalan süre genel derslere ayrılmalıdır. Birçok tar-

tışma, genel ve mesleki dersler arasındaki oranın bu esasa göre düzenlenmemesinden kaynaklanmaktadır.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Efendim bazı sorular açıkta kaldı ben biliyorum; yalnız sizin katacağınız bazı şeyler var mı?..

PROF. DR. HIFZI DOĞAN — Sizin açıkladığınız kültür kavramının, eğitim sistemi içine girmesiyle problemin çözülebileceği kanısındayım. Sizin dediğiniz yönde eğitimi yönlendirebilirsek zannediyorum sorun çözülebilecek.

BAŞKAN — Yarın bundan sonraki çalışmalarda, özellikle öğlenden sonraki tartışmalarda belki bunun cevabını bulabileceksiniz veyahut aynı soruyu tekrarlar-sanız oradaki arkadaşlarımız cevap verebilir.

DOÇ. DR. FEVZİ ERCAN — Efendim, ben müsa-denizle tek cümle ilave etmek istiyorum. Mesleki eğiti-min belirgin amaçlarını var saydık, vatandaşı iyi vatan-daş larak hazırlamak da amaçlar arasında. Ancak esas olan programda belirtilen meslek ne ise o alanda gencin yeterli olarak yetiştirilmesidir. Amerika Milli Eğitim Bakanlığında Jan Gardner'in bir sözü var, eğitimimi-zin unuttuğu felsefe adlı makalesinde sözünü şöyle bitirir. «Sırf toplumca benimsendiği için 16. asır edebiyatını öğretiyorsak, buna karşılık sırf yine toplumun hakir gördüğü için bir sıhhi tesisatı öğretmiyorsak biliniz ki sıhhi tesisatımızın boruları, beğenmediğiniz suları tut-mayacaktır.»

Teşekkür ederim.

BAŞKAN (DR. A. FERHAN OĞUZKAN) — Efendim toplantıyı kapatmadan bir hususa değinmek istiyorum.

Bazı arkadaşlar toplantıya davetiye almadan geldiklerini, kendilerine herhangi bir duyuruda bulunulmadığını söylediler. Halbuki benim bildiğime göre Dernek çok sayıda davetiye dağıtmış veya ilgili kişilere göndermiştir. Anlaşıyor ki bu davetiyelerin bir kısmı sahiplerine eriştirilememiştir. Bu toplantılarımıza ilgi duyan bir kısım dinleyicimizin de Dernekte adları ve adresleri yoktur. Bu konuda aksaklıkları bir dereceye kadar önlemek için Dernek görevlilerinin oturduğu masada bir defter açılmıştır, ilgi duyanlar oraya posta adreslerini yazdırabilirler. Türk Eğitim Derneğinin yayımladığı Eğitim ve Bilim dergisine abone olmak isteyenler de abone yazımı işlemlerini aynı zamanda yaptırabilirler.

Bildiri sunan Sayın Prof. Dr. Hıfzı Doğan ve Doç. Dr. Fevzi Ercan'a, ilgi ve katkılarınızdan ötürü de sizlere teşekkürlerimi sunuyorum, oturuma ara veriyorum.

Bildiri : IV

Mesleki Eğitim ve İstihdam

Y. Doç. Dr. Cavit SIDAL
ODTÜ Mimarlık Fakóltesi Öğretim Üyesi

Oturum Başkanı : Y. Doç. Dr. Mete TANRIKUT

MESLEKİ EĞİTİM VE İSTİHDAM

Giriş :

Eğitim, «sonuçları ile, düşünmemizi, davranışımızı, kararlarımızı etkileyen, içinde bulunduğumuz toplumsal çevreye uyumumuzu sağlayan, toplumun bizden beklentilerini karşılayabilmemize imkân hazırlayan deneyimlerin tümüdür.» şeklinde tanımlanabilir.

Eğitim doğumdan ölüme kadar sürer, ailede, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında, üretim ilişkileri içinde ve toplumsal yaşamın her evresinde yer alır ve süreklidir.

Eğitim sistemi, bireyde istenilen davranışların geliştirilmesi işlevini örgün ve yaygın eğitim kurumları aracılığı ile sürdürür. Milli Eğitim Temel Kanunu eğitim sisteminin amacını : ülkesine karşı görev ve sorumluluklarını bilen; hür ve bilimsel düşünme gücüne ve geniş bir dünya görüşüne sahip; ilgi ve istidatları geliştirilmiş; ruh ve beden sağlığı içinde bulunan; toplumun mutluluğuna ve refahına katkıda bulunacak bir mesleğe sahip bireylerin yetiştirilmesi olarak belirtmiştir (1).

Mesleki eğitim, toplumsal ihtiyaçların karşılanması amacı ile belirli bir meslek alanına ilişkin bilgi, beceri

---

(1) Milli Eğitim Temel Kanunu, No. 1739, Kabul tarihi 14.6.1973, Resmi Gazete 24.6.1973, No. 14574

ve pratik uygulama yetenekleri kazandırmak suretiyle bireyin fiziksel, duygusal, sosyal, entellektüel ve ekonomik gelişmesini sağlama sürecidir. Doğrudan üretim ile ilişkilidir. Bu ilişkisini ta başlangıcından beri kurmuş ve günümüze dek sürdürmüştür.

Genel eğitim ve mesleki eğitim, eğitim sisteminin birbirini bütünleyen ayrılmaz parçalarıdır.

Meslek eğitimi, insanoğlunun **girişimciliği ve yaratıcılığı** ile başlar. İlk insanlar avlanmak, kendilerini doğanın tehlikelerinden korumak ve barınmak için ilk bilgi ve becerilerini bu yolla geliştirmişlerdir. Bunu bilinçsiz kapma ve taklit etme aşaması izlemiştir. Bilinçli taklit aşamasında çocuklar büyüklerinin becerilerini taklit etmeğe çalışmışlardır. Baba oğluna çiftçiliği, avlanmayı ve korunmak için alet ve silah yapmayı; anne kızına yemek pişirmesini ve ev işlerini öğretmiş ve böylece bilinçli eğitim dönemi başlamıştır. Yaşam için gerekli bilgi ve becerilerin artışı ile uzmanlaşma olgusu ortaya çıkmıştır. Ok ve yay yapımı, çömlek yapımı vb. mesleklerin eğitimini bu konuların uzmanları üstlenmişler ve bunlar zamanla örgütlenerek (Lonca), eğitimi bir düzene bağlamışlardır. Çıraklık sistemi bu suretle kurulmuştur. Çıraklık bilinçli ve programlı olarak yapılan ilk mesleki eğitim biçimi olarak günümüze kadar gelmiştir.

Mekanizasyon sonucunda gelişen ve üretimin büyük ölçüde artmasına yol açan endüstrileşme sürecinde, işin ve üretimin yapısında büyük değişimler meydana gelmiştir. Kısa sürede ve kapma yoluyla öğrenilebilen işlerde büyük artış olmuştur. Emeğin ucuz oluşu, doğal kaynakların bolluğu ve yüz yıl öncesinin sınırlı üretim kapasiteleri açılarından kapma yolu ile öğretim uzun süre ihtiyacı karşılayabilmiştir. Loncaların bu ekono-

mik gelişmeye ayak uyduramayışları, tutucu karakterleri ve iç dinamiklerini yitirmiş olmaları, geçmişte ekonomik hayatta önemli yer tutan bu kuruluşların çökmelerine neden olmuştur.

Bunu izleyen aşamada, el becerisine dayalı yetişkinliklerin tek başlarına yeterli olmadığı, teknik bilgiye sahip olmanın ve bu bilgiyi akıllıca uygulayabilmenin gerekliliği anlaşıldığından, iş öğretiminde programlanmış düzenli eğitim ağırlık kazanmağa başlamıştır. Bunun sonucunda bir yandan çıraklık sistemi yeniden canlandırılıp çağdaş hale getirilirken öte yandan da özel ve kamu okulları açılarak mesleki eğitim verilmesi yoluna gidilmiştir.

Ülkemizde genel ve mesleki eğitim ikili (dual) bir yapı içinde ağırlıklı olarak devlet tarafından yürütülmektedir.

Görüldüğü gibi mesleki eğitim geçirmiş olduğu tüm aşamalarda üretim sisteminden doğrudan etkilenmiş, mesleki eğitim sistemi ile üretim sistemi arasında sıkı ilişki kurulmuş ve geliştirilmeğe çalışılmıştır.

Türk Mesleki Eğitim Sistemi :

Türkler «AHi» lik yolu ile 12. asırda örnek bir çıraklık düzeni kurarak düzenli mesleki eğitimi başlatmışlardır. Bu düzende, çıraklığa giriş, yapılacak eğitimin süresi ve niteliği, çırağa ödenecek ücretin tespiti ve denetleme, bugün bile örnek alınabilecek ilkelere bağlanmıştı. Ahi örgütü, sorunların çözümünde çırak, kalfa ve usta arasında taraf tutmayarak ayırımı önlemekte dikkatli davranıyor, sıkı bir denetleme ile mesleki yeterliği dikkatle koruyor, terfileri şed kuşanma törenleri ile özendirici hale getiriyor ve çalışma hayatını düzene

koyuyordu. Osmanlı döneminde ilk meslek okulu «İs-lahhane» adı ile 1863'de Üsküp'de açılmıştır.

Genç Türkiye Cumhuriyeti 1923 de, 3 kız 5 erkek tekniköğretim okulu tevarüs etmiştir. Ayrıca 13 tane meslek okulu (ticaret, sanayii nefise, dişçi ve eczacı, zi-raat, orman ve maadin, kaptan ve çarkcı, telgraf, mali-ye, kadastro, polis, kondüktör, mızıkacı ve şimendifer me-murları mektebi) Osmanlı döneminden Cumhuriyetimi-ze intikal etmiştir (2). Bugün okul sayıları ve öğretilen meslek dalları bakımlarından çok daha büyümüş ve ge-lişmiş bir mesleki eğitim sistemine sahip bulunmakta-yız.

Milli Eğitim Bakanlığı, mesleki eğitimi üç farklı amaç için hazırlanmış olan programlarla sürdürmekte-dir.

1 — İş hayatına hazırlayan programlar :

Pratik sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri ve çırak-lık eğitimi merkezlerinde bu programlar uygulanmakta-dır.

2 — Hem iş hayatına hem de yükseköğretime hazır-layan programlar :

Endüstri, yapı, motor, kimya, ağaçişleri ve metaliş-leri, tekstil, denizcilik ve su ürünleri, devlet demir yol-ları, matbaa, otelcilik ve turizm, sekreterlik meslek lise-leri ile ticaret liselerinde uygulanan programlar.

---

(2) Cumhuriyetimizin 50. Yılında Millî Eğitimimiz, M.E.B. (İs-tanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1973), s. 16

3 — Yükseköğretime hazırlayan programlar :

Teknik liselerde yükseköğretime hazırlama amacı ağır basan programlar uygulanmaktadır.

Doğrudan iş hayatına hazırlamayı amaçlayan programlar, yaygın eğitim programlarıdır. Yükseköğretime hazırlayan programlar ile hem yükseköğretime, hem de iş hayatına hazırlayan programlar ise örgün eğitim çerçevesinde sürdürülmektedir.

1981 yılı rakamlarına göre Milli Eğitim Bakanlığı (3) erkek teknik öğretim okullarında, örgün eğitimde 42 meslek dalında eğitim yapan 341 okul bulunmaktadır. Bu okullarda toplam 115.237 öğrenci okumaktadır ve 1980-81 öğretim yılında 29.237 öğrenci mezun olmuştur. Bağımsız ve bağlı pratik sanat okulu sayısı 54'dür ve bu okullarda 2162 (ortalama 40) öğrenci okumaktadır. Mezun sayısı 1700'dür. Çıraklık eğitiminde ise 13 ilde 24 meslek dalında 1843 çırak ve kalfa için eğitim yapılmaktadır.

Kız tekniköğretim okullarında 25 meslek dalında eğitim yapan 451 örgün eğitim okulunda 60.715 öğrenci okumaktadır. 1980-1981 öğretim yılındaki mezun sayısı 10.766'dır. (Bu sayılara kız sanat ortaokullarındaki öğrenciler dahildir). Yaygın eğitim veren pratik kız sanat okulları ile olgunlaşma enstitülerinde 90.629 öğrenci 441 okula dağılmış durumdadır. Bu okullardan 1980-81 öğretim yılında mezun olanların sayısı ise 89.483'dür. Yukarıda verilen sayılardan, erkek tekniköğretimde yaygın eğitime girenlerin sayıları çok sınırlı iken kız teknikög-

---

(3) Maliye, Tarım, Ulaştırma, Sağlık ve diğer bakanlıklarca yürütülmekte olan mesleki eğitim çalışmaları bildiriye dahil edilmemiştir.

retim okullarında örgün eğitimin yeterli öğrenci sayılarına ulaşamadığı, buna karşılık yaygın eğitimin büyük ilgi gördüğü sonucu çıkarılabilir.

Toplam 8 dalda örgün eğitim yapan ticaret ve turizm öğretim okullarının sayısı 236, öğrenci sayısı ile 94.708'dir. 1980-81 öğretim yılında bu okullardan 20.397 öğrenci mezun olmuştur (4).

Türk mesleki eğitim sistemi, Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana bir yandan sayısal olarak büyürken bir yandan da amaçları bakımından önemli değişikliğe uğramıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, erkek mesleki ve teknik öğretim okullarından, endüstrideki iş alanları için becerili insan gücü (usta), kız mesleki ve teknik öğretim okullarından da «ev hanımı» yetiştirmek başlıca amaç olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı eski müsteşarı Ferit Saner bu konuda şunları söylüyor :

«Mesleki ve teknik eğitim okullarının amaçları okumuş yazmış kafiliye işçi yetiştirmektir... Zamanla yüksek öğrenim yapma havası şiddetle esit; mesleki ve teknik eğitim yapan bazı okullar sadece yüksek okullara öğrenci yetiştirir duruma geldi. Ticaret liselerinin amaçları ticaret alanı için eleman hazırlamak iken bu okullar yüksek öğrenime öğrenci hazırlayan liseler haline geldiler (5).

Talim ve Terbiye Dairesi eski üyesi Saip Develi, öğretim programlarında amaçların değiştirilmesi hakkında şu görüşü ileri sürmektedir :

-
- (4) Örgün ve Yaygın Mesleki Eğitim, 1981 - 1982, MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Kitapları, Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları No. 174.
- (5) Doğan, Hıfzı, Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No. 64 (Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi, 1977), s. 95.

«... Aynı programla yüksek okullara devam imkânı elde etmek amacı da programların teorik olmasının etkilemiştir. Kız meslek liselerinin programları ev kadını yetiştirmek üzere hazırlanmışken, ekonomik şartların değişmesi ile daha dar sınırlı meslek programları haline getirilmiştir (6).

Eğitim amaçlarındaki bu değişiklik, gençlerin yetiştirilmiş oldukları meslek alanlarında yetersiz kaldıklarından şikayetlerin başlamasına neden olmuştur. 1970 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şûrasına Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunca sunulan bir raporda «ülkemizde kalifiye işgücü açığının mesleki ve teknikeğitim programlarına yön verecek şekilde tespit edilemediği» vurgulanarak sanayicilerin mesleki ve tekniköğretim okullarından mezun olanlar hakkındaki değerlendirmeleri şöyle ifade edilmektedir :

«Teknikeğitim kurumlarını bitirenlerin sanayide güçlkle iş bulmaları ve işverenlerin bu elemanların yetirliliği konusundaki güvensizlikleri, sanayi âleminin bu kabil uygulamalarda karşılaştığı problemlere dayanmaktadır. Mesleki ve teknik okul mezunları büyük ölçüde nazari tedrisattan geçtikleri için daha yüksek ücretle işe alındıkları halde, işe alıştırılmalarında hemen hemen hiçbir şekilde kalifiye olmayan elemanlara sarfedilen zaman kadar bir kayba uğranılmaktadır. Diğer bir ifade ile, öğrenimlerinde gereği kadar tatbikata ve sanayiin ihtiyaç duyduğu ihtisaslaşmaya yöneltmedikleri için mesleki ve tekniköğretim okulları mezunları kısa bir süre içinde makinanın başına geçip istihsal faaliyetine katılamamaktadırlar. Yetiştikleri

meslekler dışında, büro ve idari işleri tercih cihetine gitmeleri ise bahse konu okullar mezunlarının biraz da şahsi ve psikolojik bir problemi olmaktadır» (7).

İşveren Sendikaları Konfederasyonu, sanayi sektörünün devrevi ihtiyaçlarının mutlaka takip edilmesini, öğrenim programlarının devamlı olarak teknolojik gelişmelerin gereklerine uyacak şekilde düzenlenmesinin şart olduğunu ileri sürerek, sanayi sektörü ile daimi bir işbirliği ve fikir teatisi içinde bulunulmasını önermektedir. Diğer bir deyişle istihdam sürecinin bir ucunu oluşturan işverenler günün ihtiyaçlarına cevap verecek ve dar uzmanlık alanlarında yapılacak bir mesleki ve teknikeğitimi beklerken, sürecin öteki ucundaki Milli Eğitim Bakanlığı yükseköğretime hazırlamaya ağırlık veren öğretim programlarına yönelmiş bulunmaktadır. İşverenlerin insangücü taleplerini karşılayabilecek yaygın eğitim programları ise tüm programlar içerisinde olması gereken çeşitlilik ve etkinlikte sürdürülememektedir.

Bu yaklaşım farkının sonuçları, mesleki ve teknik öğretim okullarını bitirenlerin istihdam durumlarını gösteren Çizelgede açıklıkla görülmektedir. Çizelgedeki sayılara bakınca, örgün mesleki ve teknikeğitim okullarımızdan mezun olanların üniversiteler önünde yığılmadıklarını, doğrudan iş dünyasında üretici bir rolü üstlendiklerini söylemek mümkün görülmemektedir. Mesleğinde iş bulup çalışanların yüzdeleri erkek tekniköğretimde % 29, kız tekniköğretimde % 10, ticaret ve turizm öğretiminde de % 23 dolaylarında olduğu anlaşılmaktadır. Durumu bilinmeyenler sütununda bu-

---

(7) Sekizinci Milli Eğitim Şurası, 28 Eylül - 3 Ekim 1970, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, s. 99

lunanların önemlice bir bölümünün işsiz yada yüksek-öğretime geçme umudu besleyenler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu takdirde mezun istihdam tablosu daha da karacaktır.

İstihdam ile ilişkisi bakımından çıraklık eğitime özel bir yer verilmelidir. Çıraklık eğitiminde istihdam sorunu yoktur. Çünkü istihdam edilmiş gençler çıraklık eğitimine katılmaktadır. Eğitim, dar uzmanlık alanlarında yapılmakta olduğundan işverenlerin isterlerini karşılamaktadır. Gerçek çalışma koşullarında ve üretime dönük yapılmakta, eğitim giderlerinin önemlice bir bölümü işyeri sahibi tarafından karşılanmakta bu sayede eğitimin maliyeti düşürülmektedir. Çırak ve kalfalar doğrudan üretime katıldıklarından ülkenin gayrisafi milli hasılasının artmasına katkıda bulunmakta, insan ilişkilerini, iş planlamasını, üretim akışını yaşayarak öğrenmektedirler.

Ancak, çıraklık eğitimi geçmişten günümüze yozlaşarak gelen anlayışların, çalışma hayatındaki düzensizliklerin, standard koymakta karşılaşılan güçlüklerin, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında iyi işleyen ilişkiler kurulamayışının etkisi ile beklenildiği gibi geliştirilememiştir. Sayıları milyonlarla ifade edilebilecek çırak ve kalfaların sadece 1843'ünün eğitime alınabilmiş olması bunun bir kanıtıdır.

Üretim - Eğitim - İnsangücü ilişkisi :

Çağımız teknolojik gelişmelerin giderek artan bir hızla sürdürüldüğü bir çağdır. Üretimde daha kaliteli ve daha çok üretim için yeni teknolojiler geliştirilmekte ve beklenilmeden uygulamaya konulmaktadır.

Türkiye bu gelişmelere ayak uydurma çabası içindedir. Sanayimizin yapısı incelendiğinde «emek yoğun»,

1980-81 YILI ÖRGÜN EĞİTİM OKULLARI MEZUNLARININ İSTİHDAM DURUMLARI ÇİZELGESİ

Okul	Mezun Sayısı	Öğrenime devam edenler	Mesleğinde Çalışanlar	Başka İşlerde çalışanlar	Dış Ülkede	İşsiz	Durumu Bilinmeyen	Askere Giden
Endüstri Meslek Lisesi	27313	3621 (13.3)	7935 (29.0)	1669 (6.1)	270 (1.0)	3207 (11.8)	9828 (36.0)	738 (2.8)
Teknik Lise	1924	686 (35.6)	491 (25.5)	114 (5.9)	46 (2.4)	135 (7.0)	386 (20.2)	66 (3.4)
Kız Meslek ve Teknik Lisesi	9368	1306 (13.9)	968 (10.3)	434 (4.6)	44 (0.5)	2544 (27.1)	4072 (43.2)	—
Ticaret ve Turizm Eğt. Okulları	17706	2051 (11.6)	4084 (23.0)	1739 (9.8)	152 (0.9)	2295 (13.0)	6794 (38.4)	586 (3.3)

«emek-teknoloji yoğun» ve «teknoloji yoğun» işyerlerinin bulunduğu görülmektedir. Emek yoğun iş ve işyerleri, sayısal çoğunluğu teşkil etmektedir. Emek-teknoloji yoğun işyerleri bir geçiş dönemini yaşamakta olanlardır. Böyle farklı özellikler taşıyan sanayi kuruluşlarının insangücü ihtiyaçları hem bilgi ve beceri düzeyi hem de sayısal açılardan çok farklıdır. Mesleki ve teknikeğitimin planlanmasında ve program amaçlarının belirlenmesinde bu farklılıklar ciddi güçlükler doğuracak niteliktedir.

Üretimde kaynak israfının önlenmesi, çalışan kişi başına üretimin artırılması gibi önemli hususlar yetişkin insangücüne duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesinde anapara, teknoloji gibi öğelerin yanında iyi yetiştirilmiş nitelik ve nicelikteki insangücünün de önemi büyüktür. Türkiye'de ana para kıttır. Hem bu kıt kaynağı dengeli ve etkin kullanmayı bilmek, hemde insangücü potansiyelimizi iyi değerlendirmek durumundayız. Genellikle iyi yetişmiş insangücünü, bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması için bir itici güç olarak kabul etmek doğru olur.

Ülkemiz, Cumhuriyetin ilk yıllarında el becerisine dayalı meslek alanlarında yetişkin insangücü kıtlığını acı ile yaşamıştır. Azınlıkların elinde bulunan birçok meslek dallarında, azınlıkların ülke dışına göçü ile önemli insangücü açığı meydana gelmiştir. Bu açığın kapatılması ve ilkel durumda olan mevcut sanayinin geliştirilmesi için okula dayalı mesleki eğitim yapılması düşüncesi üstünlük kazanmıştır. Okulda yapılacak, planlı ve iyi programlanmış bir eğitim ile umulan hedefe varılabileceği varsayılmıştır. İkinci Dünya Savaşının artırdığı yokluklar mesleki ve teknikeğitimden beklentileri yoğun-

laştırmıştır. Devlet bütçesine o maznaa göre astronomik görülen yüksek meblağlar konularak mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesi amaç alınmıştır.

Türkiye'de sanayileşme sürecinin planlı olarak başlatılması ve teşvik edilmesi ile, sanayimizde gözle görülür bir atılım gözlemlenmiştir. Bu atılımda yılların birikimi olarak gelen mesleki eğitim görmüş insangücünün önemli katkısının olduğu kuşkusuzdur. Ülkemiz sanayiinde görülen hızlı gelişme, o zamana kadar sanayiye önderlik etme düşünce ve inancı ile planlanan mesleki eğitimin, bu işlevini yapamaz duruma gelmesi sonucunu doğurdu. Sanayiye giren yeni araç ve teçhizat, geliştirilmiş üretim teknikleri ve teknoloji yoğun üretim için ihtiyaç duyulan insangücünün yetişkinlik düzeyini ve beklenen bilgi ve becerilerin niteliğini değiştirdi. Bu hızlı gelişmeye ayak uyduramayan mesleki eğitim sistemi yeni bir arayış içerisine girdi. Öğretim programlarında yükseköğretime gitme amacı ağır basmağa başladı. Mezunların iş hayatından ürker olmağa başlamalarında bunun etkisi oldu. İş hayatının kendine özgü kuralları, yetki ve sorumluluk mekanizmasının işleyiş biçimi, ücretlerin beklentilerin çok altında oluşu ve çoğu kez uygun olmayan çalışma koşulları mezunlarda görülen ürkeklik duygusunun nedenleri arasında sayılabilir.

Öte yandan eğitim maliyetinin düşürülmesi için şişirilen öğrenci sayıları; eğitim uygulamalarında çekilen araç, gereç ve malzeme sıkıntısı; uygulamaların endüstriden kopukluğu; eğitici personelin endüstriyi tanıması; eğitim yükünün insangücü ihtiyaçlarına göre değil eğitim imkânlarına göre tayin edilmesi gibi nedenler üretim-eğitim-insangücü arasında bulunması gereken dengenin kurulamamasına ve farklı niteliklerde insan-

güçünün eğitilmesi hatasının sürdürülmesine yol açmıştır. Böylece herşeye rağmen iş hayatına girmeyi göze alan mesleki eğitim görmüş kişilerin oldukça uzun süren bir alıştırma eğitimine tabi tutulmaları zorunluluğu doğmuştur. Gelişme ve büyüme sancuları içinde bulunan sanayimizin o dönemde böyle bir eğitim için fikren ve mali açıdan hazır olmadığını söylemek genelde yanlış olmayacaktır. Çalışan insangücünün üretim süreci içerisinde sürekli olarak eğitilmesi, üretimin artırılması ve yeni teknolojilerin uygulanabilirliği açısından çok önemli olduğu halde, bu konuda endüstrinin gerekli duyarlılığı gösterdiğini söylemek güçtür. Halbuki, bir işyerine yeni alınanların bir alıştırma (eşik) eğitimine tabi tutulmaları, eski işçilerin mesleklerinde ilerlemelerini yeni teknik ve bilgileri kazanmalarını sağlayacak hizmet içi eğitiminden geçirilmeleri çok rastlanan uygulamalardır. Alıştırma eğitiminin özellikle işyerinde yapılması gerekirken, meslekte ilerletme eğitiminin işyerinde yada bir okulda, okul ile işbirliği programı çerçevesinde yapılması mümkündür.

Eğitim ile insangücü ihtiyaçları arasında sıkı bir ilişkinin kurulmasında karşılaşılan güçlüklerden biri, belki de en önemlisi endüstrinin okullarımızın programlarının geliştirilmesi çalışmalarının dışında kalmakta olmasıdır. Tüm giderleri devletce karşılanan okullarımızda yetiştirilen ve doğrudan üretim süreci içinde yer alacağı varsayılan mesleki eğitimi görmüş bireylerin, endüstrinin insangücü isterlerini karşılayacak şekilde yetiştirelememişlerinde, endüstrinin sadece ürünü kullanmakla ilgilenmesi ama yetiştirilmesinde sorumluluk üstlenmekten dikkatle kaçınmasının rolü büyüktür. Bu durum endüstrinin, program amaçlarının belirlenmesinde ve içeriğinin hazırlanmasında etkisiz kalması sonucunu doğurmuştur. Yetiştirilmiş insangücünün doğrudan üreti-

me katılması ve artı değer getirmesi ile en önce endüstrinin kazançlı çıkacağı gerçeği gözardı edilmiştir. Endüstrinin üretim sürecine maddi katkısının aslında akıllıca bir yatırım olduğu görüşüne pek itibar edilmiştir.

Okul - Endüstri İşbirliği :

Mesleki eğitim okulları ile endüstrinin yakın işbirliği içinde olması gereği ötedenberi anlaşılmış ve üzerinde çalışmalar yapılmıştır. 1960'lı yılların sonlarında, Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Tekniköğretim Yüksek Danışma Kurulu ile il danışma kurullarının oluşturulması çalışmaları yapılmış, işçi, işveren kuruluşları, üniversiteler, ilgili bakanlıklar temsilcilerinden, mesleki ve teknikeğitimin yönlendirilmesi ve uygulamalar hakkında görüş ve düşüncelerini öğrenmek imkânları araştırılmıştır.

Son birkaç yıldır OSANOR (Okul-sanayi ortaklaşa eğitimi) projesi çerçevesinde okul ve endüstri arasındaki ilişkiyi güçlendirmek, endüstrinin teknik insangücü, makina, araç ve teçhizat imkânlarından eğitimde yararlanmak ve mezunların istihdam imkânlarını artırmak için çalışılmaktadır. Önceleri dört ilde (Adana, Bursa, İstanbul, İzmir) başlatılan bu çalışmalar, şimdi diğer okullara da teşmil edilmiştir.

Geleceğin Mesleki Eğitim Platformu :

Mesleki eğitim tüm eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Eğitim sistemi ile bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Mesleki eğitim, ana amaçlarından biri olan üretim sistemi için insangücünü yetiştirmek görevinden kaçamaz. Böylece genelde eğitim sistemi ve özelde üretim sistemi ile bağlantılıdır.

Üretim sistemi teknolojik gelişmelere açık, ondan doğrudan etkilenen bir sistemdir. Teknolojik gelişmelerin giderek artan hızı üretim sistemine ve doğal olarak mesleki eğitim sistemine de yansır.

İçinde yaşamakta olduğumuz hızlı gelişme çağında, teknolojik gelişmelerin hızı şu örnekle daha iyi anlatılabilir : Eğer insanoğlunun varlığının yüzbin yılı aşan süresini bir insanın ortalama ömrü olan 70 yıla sığdırdığımızı varsayarsak; insanoğlu ilk çömleği 63 yaşında, bakırı kullanmayı 65 yaşında, piramitlerin inşasını 67 yaşında gerçekleştirecek; ata 68 yaşında binecek, barutu 6 ay önce, Amerika'yı dört ay önce, telgrafı üç ay önce, telefonu ve elektriği geçen ay; televizyonu, radarı, atom enerjisini geçen hafta bulmuş olacak; uydular ve jet taşıt uçakları dün ortaya çıkacak ve ayda yüründüğüne bugün tanık olacaktı (8).

20. asrın başlarında yaşanan «endüstriyel devrim» ile birlikte ortaya çıkan, sınırlı bilgi ve beceri gerektiren operatif işlerin artması yönündeki gelişme bir sona ermiş gibi görülmektedir. Birkaç saat yada günde öğrenilebilen bu türden işlerin giderek yeni teknolojilerin getireceği kolaylıklar sonucunda kaybolup gideceği anlaşılmaktadır.

Teknolojinin gelişme hızı, mesleklerin niteliklerini, gerekli olan bilgi ve becerilerin yapısını da hızla değiştirmektedir. Böyle bir ortamda, mesleki yetişkinlik standartlarında da yukarıya doğru bir tırmanma vardır. Doktorluktan fırıncılığa kadar hemen her meslekte daha yüksek bir yetişkinlik düzeyinde eğitim beklenmektedir. Gelişen teknolojinin getirdiği yeniliklere uyum

---

(8) Chris A. DeYoung and R. Wynn, **American Education** (New York : McGraw Hill Book Company, 1972), s. 240.

sağlanabilmesinin yolu, daha kapsamlı bir eğitimden geçmektedir. Teknolojik gelişme, hiçbir bilgi ve beceri gerektirmeyen işleri yoketmekte, buna karşılık iyi eğitim gerektiren yeni işler yaratma eğilimi göstermektedir. Gelişmiş ekonomilere sahip ülkeler otomasyonun doğurduğu sorunları ve bunun mesleki eğitim sistemine getirdiği büyük yükü iyi anlamış görünüyorlar.

Tüm dünyada zorunlu eğitimin süresi giderek uzamaktadır. Milli Eğitim Temel Kanununda eğitimin amaçları arasında belirtilen «hür ve bilimsel düşünme gücüne» ve «geniş bir dünya görüşüne» sahip bireylerin yetiştirilmesi, insangücünün eğitim ihtiyacını artırır niteliktedir. Ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmamızın hızlandırılması, Türk ulusunun çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapılabilmesi, eğitimin daha uzun ve daha etkili olmasını gerektirmektedir.

Ülkemizde tarımda çalışan insangücünün azalmakta olduğu, buna karşılık sanayi ve hizmetler kesimlerinde çalışan insangücü sayılarının artmakta olduğu bilinmektedir. Bu durum kentlere göç olgusunu hızlandırmakta bir yandan ciddi kentleşme sorunları doğururken öte yandan da istihdam imkânlarına uygun olarak eğitilmeleri gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Teknolojik gelişmenin mesleklerin yapısına da önemli etkileri olmakta, bazı meslekler ortadan kalkarken yeni meslekler ortaya çıkmaktadır. Ortadan kalkan mesleklerdeki insangücünü yeni meslekler için eğitilmesi, mesleki eğitim için yeni bir alan oluşturmaktadır.

Endüstrileşme çabalarımızdaki başarımız, yakın ve uzak gelecekteki insangücü ihtiyacımızı ortaya koyacaktır. Yakın ve uzak gelecekteki insangücü ihtiyacımızın,

nitelik ve nicelik bakımından en isabetli bir şekilde kestirilebilmesi zorunluluğu vardır.

Geleceğin mesleki eğitim platformu şu temel ögeler üzerine kurulmalıdır :

1) Toplumsal ögeler :

Mesleki eğitim, toplumsal ihtiyaçtan doğmuştur. Bi-reylerin içinde buldukları topluma üretici bir insan olarak katkılarda bulunması gereklidir. Ülkemizde nüfus artış hızının yüksekliği, artan nüfus için yeni iş alanları açılması kadar bu alanlar için mesleki eğitim sağlanmasını da zorunlu kılar. Köylerden kentlere göç, kentlerde gözlemlenen yığılmalar, iş hayatına hazırlayıcı mesleki eğitim programlarını gerektirir.

2) Ekonomik ögeler :

Ülkemizde sanayileşme yönünden yapılmış olan tercihin uzantısı olarak meydana gelen ekonomik gelişmenin yakın ve uzak gelecekteki insangücü ihtiyaçlarını etkilemesi doğaldır. Bu insangücünün sahip olması gereken yetişkinlikler, şimdiden isabetle kestirilmeli ve buna uygun mesleki eğitim programlarının hazırlanmasına girişilmelidir.

3) Teknolojik ögeler :

Giderek ivmesi artan teknolojik gelişme, üretimin yapısını, miktarını ve çeşitliliğini büyük ölçüde artırmaktadır. Çalışma hayatındaki insangücünün sahip olması gereken yeterlik ve yetişkinliklerde hızlı değişmeler olmaktadır. Dar uzmanlık alanlarında kazanılan bilgi ve becerilerin yeterli olmadığı, bilgisayarlar vasıtası ile uygulanan üretim tekniklerindeki gelişmelerin bu tür

bilgi ve beceri sahiplerinin işgal ettikleri işleri ortadan kaldırmakta olduğu görülmektedir. Yeni meslek ve durumlara uyum için daha ileri eğitim gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu çerçeve içerisinde geleceğin mesleki eğitiminin şu özellikleri içermesi gerektiği söylenebilir :

A — Öğretim programları : Geleceğin platformunda öğretim programlarının içeriğini bugünden kestirmek mümkün olmayabilir. Ancak ilkeleri açısından aşağıdaki hususların, programların hazırlanması sürecinde göz önünde tutulması gerektiği söylenilebilir.

a) Programların esnek olmasına önem verilmelidir.

b) Meslek eğitimi, tüm eğitim sistemi içerisinde daha geniş bir yer tutmalı, diğer programlarla daha iyi bir işbirliği içerisinde bulunmalıdır.

c) Mesleki eğitim sistemi ile endüstri arasında daha sıkı ve yakın işbirliği gerçekleştirilmeli, insangücü ihtiyaçları ile eğitilen insangücü arasında sayısal ve yetişkinlik düzeyi bakımlarından uyum sağlanmalıdır.

ç) Yetişkin insangücünün daha ileri eğitim görmüş olması gereği lise sonrası mesleki eğitimi zorunlu hale getirecektir. Lise sonrası meslek eğitiminin eğitim sistemindeki yeri yeniden dikkatle belirlenmelidir.

B — Araştırma : Ülkemizin yakın ve uzak vadeli insangücü ihtiyaçlarının isabetle tespitine esas olacak verilerin toplanması, değerlendirilmesi ile bu insangücünün muhtemel yetişkinlik düzey ve alanlarının önceden kestirilebilmesi önemlidir. Mevcut öğretim programlarının değerlendirilmesi, yeni program geliştirme çalışmaları için gerekli verilerin iller ve ülke çapında toplanması

gereklidir. Geleceğin mesleki eğitim platformunun oluşturulmasında araştırmamızın önemli yeri vardır.

C — Devlet Dışı Organlar ve Kuruluşlar : Ülkemizde hemen tüm yükünü ve sorumluluğunu devletin üstlendiği mesleki eğitimin büyük gelişme gösterdiğine kuşku yoktur. Gerekirdiği makina, araç, gereç, teçizat ve bina alım yapım ve işletme giderlerinin yüksek olması nedeni ile pahalı bir eğitim olan mesleki eğitime, ilgili diğer kurum ve kuruluşların katkılarının sağlanması zamanı çoktan gelmiştir. İşçi ve işveren kuruluşlarının, özel ve kamu endüstri kuruluşlarının ve kurumların mesleki eğitimin yükünü paylaşmaları, yapılmakta olan eğitime maddi katkıları, kendi insangücü ihtiyaçları için iyi hazırlanmış hazırlık eğitimi programları uygulamaları ya da uygulanmakta olan programlara tam olarak katılmaları gereklidir. Bunu sağlayacak yasal önlemlerin alınması zorunlu hale gelmiştir.

Toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmeler bir **MESLEKİ EĞİTİM ÇAĞI**'nı başlatmış bulunmaktadır. Mevcut eğilimler tüm eğitimin meslekileştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. İstihdamla olan yakın ilişkisi, insanlığın ulaştığı maddi imkânlar, bu imkânların giderek artıyor olması, eskiden bir meslek sayılan bazı bilgi ve becerilerin günlük yaşamın bir parçası haline gelmesi ve diğer birçok gelişmeler şimdiden bir mesleki eğitim çağında yaşamakta olduğumuzun işaretleridir.

KAYNAKLAR

- Chris A.D. and R. Wynn, **American Education** (New York : Mc Graw Hill Book Company, 1972).
- Cumhuriyetimizin 50. Yılında Milli Eğitimimiz**, Milli Eğitim Bak. (İstanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1973).
- Doğan, H., **Ülkemizde Endüstrileşme ve Teknik Eğitim**, Ankara Üni. Eğitim Fakültesi Yayınları No. 64 (Ankara : Ankara Üniversitesi Basımevi, 1977).
- Doğan, H., C. Alkan ve İ. Sezgin, **Mesleki ve Teknik Öğretim Prensipleri**, (çoğaltma)
- Mayıs, B.A. (Çev. İ. Özdil ve R. Öncül), **Mesleki Eğitimin Prensipleri ve Tatbikatı**, Öğretmen Kitapları, 59 (İstanbul : Milli Eğitim Basımevi, 1973).
- Milli Eğitim Temel Kanunu**, No. 1739, Resmi Gazete 24/6/1973 gün ve 14574 sayı.
- Richey, H.G. ed., (Çev. C. Sıdal), **Mesleki Eğitim**, Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları 28 (Ankara : Ajans - Türk Matbaası, 1971).
- Örgün ve Yayıgın Mesleki Eğitim, 1981 - 82**, MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Kitapları, Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları, No. 174.
- Sekizinci Milli Eğitim Şurası**, 28 Eylül - 3 Ekim 1970, Esaslar, Raporlar, Kararlar.
- Sıdal, Cavit, **Endüstriyel Meslek Öğretmenlerinin Eğitimi** Doktora tezi, basılmamış.

GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN (Y. DOÇ. DR. METE TANRIKUT — Sayın Sıdal'a teşekkür ederiz.

Şimdi soru ve görüşler.

KADRI KAPLAN — Efendim, Sayın konuşmacı son olarak toparlarken mesleki eğitimin tümünden eğitime ege-men olması, mesleki eğitimin asıl eğitim olarak mütalaa edilmesi tarzında bir görüş getirdi. Yanılmıyorsam öyle idi değil mi sayın konuşmacı?...

Y. DOÇ. DR. CAVİT SIDAL — Egemenliği kastet-medim efendim; ama eğitimin meslekileştirilmesini kas-tettim.

KADRI KAPLAN — Eğitimin meslekileştirilmesi tarzında bir ifadeyi kullandılar. Bu noktadan hareketle birkaç noktaya, bence aydınlanmamış birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Fonksiyonel eğitimle diğer genel eğitimin tarihini sayın konuşmacılar çok açık bir tarzda ortaya koydular dünden beri ve Türkiye'deki tatbikatını da biliyoruz, Üçüncü Plan Dönemi başlarken, 1970'lerde, dünkü sayın konuşmacıların bir tanesi olan İlhan Özdil Beyefendinin de motor gücünü teşkil ettiği büyük değişikliğin, eğitim reformları çalışmalarının içerisinde, yakından bulunduğum için o zamandan başlayıp, bugüne gelen ve şekillen-en şimdiki ortaöğretim kurumlaşmasına hep beraber tanık olmuş bulunuyoruz. Genel liseler, akademik lise-ler yanında teknik liseler, endüstriyel meslek liseleri ve bunun dışında diğer yaygın eğitimin çeşitli kurumları, örgün eğitim içinde de pratik sanat okulları ve yaygın- eğitim içine uzanan tarzda onun diğer kurumları. Ben

o zaman fonksiyonel eğitimin yaratıcılığına, yapıcılığına Türkiye'nin o günkü şartları içerisinde gerekliliğine, zorunluluğuna kesin inanmış bir insandım. Hattâ temel genel eğitimin o kadar fazla lüzumlu olmadığına inanarak belirli bir süre işlevsel bir kurumlaşmanın zaruretine hakikaten kendimi kaptırmıştım, bugün de o düşüncelerimde fazla bir değişiklik yok, belirli bir süre için. Oysaki dışarıdaki gidiş, bilhassa Amerika'da bugün temel düzeyi yükseltmek, genel eğitimi, akademik eğitimi, kişiselliği geliştirecek olan, şahsiyeti geliştirecek olan entellektüel zekayı arttıracak olan eğitimi yükseltmek, onun üzerine mütemadiyen yeni teknolojik buluşları, olguları ve gerçekleri yerleştirerek, eğitimi bütünüyle mesleki eğitim tarzına doğru dönüştürmek tarzında yürütmekte idi. Bugün karşılaştığımız sistem böylece ortaya çıktı, fakat ondan sonraki bütün gelişmeler ve bugün sabahleyin devam eden oturumdaki araştırmalar ki o biraz yarım kaldı, şöyle bir neticeye getiriyor bizi. Acaba şimdi tatbik ettiğimiz ortaöğretimdeki kurumlaşma sistemi de değişmeli midir?.. Çünkü ta başından itibaren 1970'lerde, daha evvel de var ama 1970'lerde bilhassa Parlamentodaki, Planlamadaki ve eğitimdeki müşterek çılışmalarda bu iyice belirmiştir. Bir kısım eğitimciler, «tek lise-değişken programlar» yani eğitimi, müfredatı değişik bir tek lise içerisinde toplamak, malzeme ve mekansal rahatlığı ve ekonomiyi de sağlamak suretiyle bu yoldan yetiştirmek yolunu benimsiyorlardı. İtiraf edeyim açıkca, bu bana biraz yabancı gelmiştir. Endüstriyel liseler, teknik liselerin de, bunun yanında olmasının, böyle bir kompozisyon içinde bulunmasının daha gerekliliğine inanmıştım. Şimdiki durum gibi. Fakat bu sorunda kendimi tam tatmin edemedim, bir neticeye de varmadım. Hakikaten o mu doğru acaba?.. Sayın konuşmacı bunda ne düşünüyor acaba? Tek lise değişik program-

lar, ve değişik uygulamalı tek lise ile Amerika'nın hakikaten varmış olduğu, teknolojinin ulaşmış olduğu sınırlarda, yavaş yavaş eğitimin meslekleştirilmesi, asıl eğitimin meslek eğitimi olduğu meselesi... Bunda tereddütlerim henüz devam ediyor.

İkincisi, kavramlar bakımından dün Sayın Ferhan Beyefendinin de temas ettiği gibi, «birbirimizi kolay anlıyoruz ama kavramlar da karışıyor.» Bir noktanın aydınlatılmasına, veya şimdi lüzumsuzsa cevap verilme-ye de bilinir, ihtiyaç var. Genel eğitim tanım ve kavramı üzerinde mi durmalı, bazan ifade edildiği gibi genel eğitimin karşılığı meslek eğitimi mi, yoksa karşısında meslek eğitimi var mı?.. Soyutlanamıyor iç içe oluyor ama... Çünkü meslek eğitimi de belirli bir temeleğitime dayanıyor. Malum, şimdi bizdeki temeleğitim, genel eğitimin temeli mi? yoksa genel eğitim, akademik eğitim, mesleki ve teknikeğitim tarzında bir yeni kavramlar dizisine mi gitmek lazım? tanımlamayı tam iyi yapabilmek için... Genel eğitim hakikaten bütün bu genel mi, yoksa genel eğitimin karşısında bir özel eğitim mi söz konusu. Mese-la İmam Hatip Okullarının devreye girmesi gibi... Bu konuda kavramlarda yeni bir diziye geçmek gerekiyor mu?.. Çünkü kavramlarla kurumsal yapı arasındaki ilişki kendisini açıkça ortaya koymuş bulunuyor, gösteriyor.

Bir de Sayın konuşmacı ilk başlarken «İmam Hatip okullarıyla öğretmen okullarının istihdam konusunu, istihdam sorunu bakımından dışarıda tuttum» dedi. Doğru bence, konunun dışında kaldı ama, şu noktayı da çok açık ve seçik arz ve ifade etmeme lütfen izin buyurun.

Efendim, laik eğitimin düalist bir eğitim tarzına yönelmesinin, mutlaka karşısında bulunmak lazım. Bu, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye'nin benimsediği

rejimin ana temellerinden biri olan laiklik temelinin şiddetle muhafazası için, baştan muhafazası için, kat'iyen yıpranmaması için, asla istismar edilmemesi için şarttır. Yani eğitimde birleşme (birlik) derken, meslek eğitiminde, nakilci kaynağı olan, buna bağlı olan eğitimlerin, zaruretine inandığımız, vazgeçilmezliğine inandığımız, bugün için, şu çağda mecburiyetine, terk edilmesinin mümkün olmadığına inandığımız din eğitiminin, bağlı olduğu nakilci kaynakla diğer bütün genel veya akademik olsun veya mesleksi olsun, eğitimin dayandığı laik kaynak arasında bir geçişe imkân sağlamak, belki faydalıdır; belki eğitimcilere yumuşak gelir, belki bize de yumuşak gelebilir. Hümanist açıdan baktığımız vakit belki de öyledir. Sabahleyin Sayın Neda Armaner Hanımefendinin söylediği gibi, çok sevindiğini ifade ettiler İmam Hatip Okullarına meslek derslerinin konulmasından... Ben şu endişemi açıkça ifade etmek istiyorum. Biz devamlı olarak eğitimin laik temelini nakilci eğitim temeline bağlı zihniyet tarafından kurcalandığına şahit olmuşuzdur. Binaenaleyh, «Tevhidi Tedrisat Kanununun» değişik Anayasalara rağmen, eski Anayasanın 153, yeni Anayasanın 174. maddesinde ısrarla korunmasının bir sebebi olmak lazım gelir ve hattâ oradaki ifadelerde, «bu Anayasaların hiçbir hükmü şu maddedeki inkılap kanunlarına aykırı tarzda yorumlanamaz» anlamında, hukukun genel ilkelerine de bile bile aykırı olan bir hükmün bütün milletçe rahatlıkla benimsenmiş olmasının elbette bir manası vardır. Şundan korkuyorum, yavaş yavaş, nakli kaynaklara dayalı eğitim sistemi dozlandırılarak, laik olmayan kaynaklardan, bir yeni eğitim sistemi kurumu tipi ortaya çıkarılır laik eğitimin yanında. Hep öyle oldu. 20 senelik Parlamento hayatımda hep mücadele bu oldu. «Biz de varız sizin yetiştirdiğiniz insan tipi, laik okullarda yetişenler yanlıştır, bizim ye-

tiştirdiğimiz insan tipine muhtaçsınız» fikriyle hareket edildiği gerçektir, açıktır. Yavaş yavaş da «muadelet» meselesi ortaya atılacaktır, atılmıştır; bundan evvel zorluklarla karşılaşmıştır. Yatay geçişler ortaya atılacaktır, atılmıştır, zorluklarla karşılaşmıştır. İddia budur, buna karşı çok hassas durulmuştur, durulmalıdır. Laik eğitimden ödün verilmemelidir; verilemez!

Gelmiş geçmiş bütün iktidarlar, hükümetler zamanında bu mücadele sürdürülmüştür, şimdi bilhassa 12 Eylül'den sonra hassasiyet elbette artmıştır, ama yanığı devam etmektedir. Bu noktaya da cevap verilir, verilmemez bilmem ama, açıklamayı bir vicdani vazife biliyoruz, zaruri bir vazife biliyorum, sağolun.

BAŞKAN (Y. DOÇ. DR. METE TANRIKUT) — Çok teşekkür ederiz Sayın Kaplan.

Efendim, herhalde 12.30'a kadar süremiz var, benim saatime göre 10 dakika zamanımız kaldı. Sayın konuşmacı sorulara toplu olarak cevap verirse herhalde daha birkaç soruya müddet tanımış olacağız. Başka sorusu veya görüşleri olan arkadaşlarımız var mı?.. Yok.

Buyurun efendim.

Y. DOÇ. DR. CAVİT SIDAL — İstihdam konusu, mesleki eğitimin hemen bütün konuları gibi son derece karmaşık. Olaya bu karmaşık yapı içerisinde ayrıntılarla bakmak yerine daha çok makro düzeyde bir bakış açısını yeğledim. Böylece eğer eğitim uzun vadede geleceğin biçimlendirilmesine etkili olan bir araç ise, uzun vadede geleceğin çerçevesi ne olacaktır ve burada yapabileceğimiz, yapılması gereken şeyler ne olacaktır sorusunun cevabını aradım. Bu cevaba da 1980-1981 yılında okullarımızdan mezun olanların istihdamdaki durumlarına bakarak gitmeye çalıştım.

Kuşkusuz sorunlar, böyle bir toplantının sınırlı imkânları içerisinde çözümlenemez. Yalnız eğer mesleki eğitimin tarihine ve teknolojik gelişmelere bakacak olursak zaten benim burada ifade ettiğim yön açık seçik ortaya çıkmaktadır. Nasıl çıkıyor?.. Önceleri esirlerin yaptığı, hakir görülen bir iş olmaktan çıkıp, bugün toplumda eski ile mukayese edilemeyecek kadar bir yer tutan bir mesleki eğitim var. Hâlâ sorunları var mı, var elbette. Ama yine bugün çok daha fazla kabul gören bir mesleki eğitim anlayışı var. O halde mesleki eğitimin kabul edilmesi yönünden bir hayli mesafe alınmıştır ve teknolojik gelişmeler, öyle görülüyor ki kaçınılmaz olarak eğitimin tümünden meslekileştirilmesi sonucunu getirecektir. Kuşkusuz eğitimin meslekileştirilmesi derken, genel eğitimi saf dışı etmiyorum. Eğitimi bir bütün olarak alıyorum; yani genel eğitim, mesleki eğitim ayrımını temelinde doğru bulmuyorum; ancak buna rağmen yine de birtakım mesleklere yönlendirme eğitiminin yapılması gerektiğini de tabii kabul ediyorum.

Nitekim, bildirinin sonunda özellikle Milli Eğitim Bakanlığı dışındaki organlar açısından görevleri sayarken, alıştırma, işe giriş eğitiminden söz ederken, bu eğitimin önemini vurgulamaya çalışmışım. Kuşkusuz bir başka nokta, eğitimin meslekileştirilmesinde izlenecek yöntemdir. Bu yöntem de araç, acaba tek tür lise mi olur, bu eğitim tek tür liselerle mi yürütülür, yoksa çekirdek aynı olmak üzere farklı programlar mı uygulanır. Onun için doğrusu kesin bir cevabım yok şu anda, kuşkusuz son derece tartışma götürebilen, tartışmaya müsait bir konudur. Ama kesinlikle mesleki eğitimin genel eğitim üzerinde egemenlik kurması gibi bir düşünce yok. Zaten genel eğitim olmadan mesleki eğitim olamaz; çünkü meslek eğitimi bir temeleğitim tabanına oturmak duru-

mundadır. Bunun adını isterseniz genel eğitim koyunuz, isterseniz koymayınız.

Efendim, İmam Hatip Okullarının kendine özgü niteliği nedeniyle kapsama almadığımı söyledim, yoksa istihdam sorunu olmadığını söylemek istemedim. Galiba o alanda çok daha da ileri boyutlarda bir istihdam sorunu var. Ancak öğretmen okulları açısından istihdam sorunu yoktur; çünkü işveren Devlettir, doğrudan doğruya yetiştirdiği, mezun ettiği kişiyi istihdam edecektir.

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum ki Türkiye endüstrileşmiş dünyada yine endüstrileşmiş bir ülke olarak yerini alma çabasıdadır. O halde bu çaba ancak ve ancak mesleki eğitime daha fazla ağırlık veren, mesleki eğitimi eğitimin kenara itilmiş bir parçası olmaktan çıkarıp, eğitimin ayrılmaz bir parçası haline koyan ve bütün programlarını ve çalışmalarını hem yaygınlık, hem çeşitlilik bakımından bu düşünceye göre geliştiren bir Türkiye gerektirmektedir. Ancak böyle bir Türkiye'de sanayileşmiş bir Türkiye özlemi karşılanabilir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN (Y. DOÇ. DR. METE TANRIKUT) —
Efendim Sayın Y. Doç. Dr. Cavit Sıdal'a huzurunuzda teşekkür ederim.

Ayrıca sizlere de teşekkürlerini sunuyorum.

Bildiğiniz gibi öğleden sonra saat 14.30'da panelimiz var, panelimizin konusu «Türkiye'de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir?» Herhalde sabahki özellikle birinci bildiriden sonra dile getirilen çeşitli sorunlar daha da açıklık kazanabilir kanısındayım.

Öğleden sonra toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Panel : II

Türkiye'de Meslek Eğitimi İşlevsel Duruma Getirilebilir?

**Panel Üyeleri : Prof. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU
(Başkan)**

**Doç. Dr. İlhan AKHUN, Doç. Dr. Niyazi KARASAR,
Zeki YÜCETÜRK, Ahmet YOLUÇ**

A — PANEL ÜYELERİNİN KONUŞMALARI

BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞ-LU) — Panel toplantımızı sizleri selamlayarak açmak istiyorum. Türkiye’de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir? sorusunu panelimizde tartışmayı planlamış bulunuyoruz.

Panel konumuzu bir soru halinde belirlemenin amacı açık. Bu soruya yönelik panel üyelerimiz, değerli konuklarımız görüşlerini belirleyecekler ve ümidimiz o ki, «Meslek Eğitimi» işlevsel duruma getirmede çözümler, görüşler getirecekler ve bu konuda yetkili olan Bakanlığımıza, Bakanlığımızdaki komisyonlara, çalışanlara ışık tutabileceklerdir. Toplantımızın dünkü çalışmalarında Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı olarak toplantımıza katılan arkadaşımız bu toplantı sonuçlarından yararlanmak istediklerini belirttiler. Toplantımızda ele alınan konuya getirilen bilgiler, yorumlar ve görüşler kendilerine yararlı olacağını umut ediyoruz. Bu amaçla bugünkü panel sorumuza yaklaşmak istiyoruz.

Şimdi panelimize katılacak sayın üyeleri davet ediyorum. Doç. Dr. İlhan Akhun, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi. Buyurun Sayın Akhun.

Diğer panel üyemiz, Doç. Dr. Niyazi Karasar, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi. Buyurun Sayın Karasar.

Diğer panel üyemiz, Zeki Yüçetürk, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Sekreteri. Buyurun Sayın Yüçetürk.

Diğer panel üyemiz, Sayın Ahmet Yoluç, Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreter Yardımcısı. Buyurun Sayın Yoluç.

Kısaca panel çalışmamızın genel esaslarını da sunmak istiyorum.

Panel üyelerimize ayrılan süre 90 dakika olup bir aradan sonra panel konusunun tartışılması gündemimizde bulunmaktadır. Bu süreyi her panel üyemizin 15 dakikalık bir ilk konuşması, sonra 5 dakikalık bir ikinci konuşması şeklinde değerlendirmek istiyoruz.

Tartışma konusunda ise; tartışma, katkılar, varsa sizlerden gelecek sorular ve onlara panel üyelerimizin tepkileri ele alınacaktır. Tüm bu işlemlerden sonra iki günlük toplantımızın genel değerlendirmesini yapmaya çalışacağız.

Şimdi bu genel esaslar içerisinde Türkiye'de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir? konusunda Sayın Ahmet Yoluç'un görüşlerini sizlere sunmasını rica edeceğim.

Buyurun Sayın Yoluç.

AHMET YOLUÇ — Teşekkür ederim Muhterem Başkan. Toplantımıza katılan bütün dinleyicilerimizi saygıyla selamlıyorum. Bu Panelde bendenize konuşma imkânı verdiği için Türk Eğitim Derneğine en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

1910 yılında ilköğretime bu Derneğin Ankara'daki ilkokulunda başlamıştım. O zaman adı Türk Maarif Mek-

tebi idi zannediyorum, üç sene okudum, ondan sonra İngiliz Orta ve Lisesini bitirdikten sonra güzel bir tesadüf eseri olarak lise son sınıfı yine Türk Eğitim Derneğinde okudum. Bu bakımdan da Panele iştirak benim için özel bir anlam taşımakta ve sevinç vesilesi olmaktadır.

Muhterem Başkan, Sayın Dinleyiciler;

Yüksek malumları olduğu üzere eğitim, her şeyin başında gelmektedir. Her anlamda eğitim, kültürlü bir insan topluluğu haline gelmemiz ve Atatürk'ün bizlere hedef gösterdiği muasır medeniyet seviyesine ulaşmamız için en temel anahtardır. Tabii bugünkü dünyamızda mesleki ve teknikeğitim de fevkalade büyük önem taşıyan bir noktaya gelmiş bulunmaktadır. Türkiye sanayileşme tercihini yapmıştır. Ülkemiz sanayileşerek kalkınacak ve vatandaşlarımız müreffeh bir toplum haline gelecektir. Sanayileşmede insan faktörü en önde gelmektedir. Sermaye de vardır, makinalar da vardır; fakat insan faktörü en önemli unsuru teşkil etmektedir. Sanayileşmede büyük ihtiyacını duyduğumuz kalifiye elemanları sağlamamız ancak mesleki eğitimin işlevsel hale getirilmesi, kapsamının genişletilmesi ve eğitim sistemimizde layık olduğu yeri almasına bağlıdır. Maalesef Türkiye'mizde kalifiye eleman açığı çok büyüktür. Devlet Planlama Teşkilatı istatistiklerinde, 5 Yıllık Planlarda, yıllık programlarda kalifiye eleman açığımız açıkça belirtilmektedir. Alınan bütün tedbirlere rağmen ve yıllık programlarda ve 5 Yıllık Planlarda yurt dışına göndereceğimiz işçilerin tabir caiz ise düz işçiler olması tercih edildiği halde, yine Devlet Planlama Teşkilatı rakamlarına göre bunların yüzde 30 civarında kalifiye elemanlar olduğu bir gerçektir. Yüzde 30 civarında kalifiye elemanımızı yurt dışına göndermiş bulunmaktayız. Tabii Avrupa ülkelerinde daha uygun istihdam şartları veya

daha yüksek ücret imkânları bunda bir rol oynamıştır. Ancak bir başka faktör de maalesef 1963 yılında içine girdiğimiz toplu sözleşme düzeninde, işçi sendikaları tarafından kalifiye olsun olmasın bütün işçiler için ısrarla seyyanen ücret zammı taleplerinde bulunulması ve bir ölçüde yine sakıncalı bir tutumla işverenlerimizin de bu taleplere evet demeleridir.

Şöyle bir örnek vermek gerekirse, bir fabrikada çalışan bütün işçilere günde 500 lira zam. Bir formen de bir kalifiye eleman da, bir kıdemli eleman da bunu almıştır, yeni işe giren, daha işi öğrenmemiş bir kişi de aynı zammı almıştır. Netice itibariyle kalifiye elemanlarla düz işçiler arasında bütün ülkelerde olan ve olması gereken ücret farklılıkları Türkiye'mizde azalmıştır. Bu sebeple de yurt dışına işçimiz kaçmıştır, bugün de kalifiye elemanımız bir ölçüde mağdur durumda bulunmaktadır. Ancak memnuniyetle ifade etmek istiyorum ki katıldığımız Devlet Planlama Teşkilatı 5. 5 Yıllık Plana ilişkin Çalışma Sorunları Özel İhtisas Komisyonunda artık bu gidişe bir dur demenin zamanı geldiğini, işçi temsilcileri ile birlikte kararlaştırmış bulunmaktayız. Artık bundan böyle daha çok çalışan, daha kalifiye olan, mesleki eğitimden geçmiş bulunan işçilerimize normal işçilere göre daha yüksek bir ücret sağlanacak ve iş değerlendirmesi yapmak suretiyle daha çok önem verilecektir.

Muhterem Başkan, Saygıdeğer Dinleyiciler :

Mesleki eğitimin bir diğer önemli yönünü istihdam ve işsizlik kavramları arasında çelişkide açıkça görmekteyiz. Bugün Türkiye'mizde, yüksek malumları olduğu üzere, açık işsizlik mevcuttur. Bazı rakamlara göre 2 milyon 300 bin, bazı rakamlara göre 3 milyon, bazı ra-

kamlara göre 3 milyon 200 bin kişi işsizdir. Bu istatistikler biraz değişik olmakla beraber, işsizlik bir vakıa olarak ortada durmaktadır. Öbür taraftan Devlet Planlama Teşkilatının programlarına baktığımız zaman doldurulamayan büyük iş münhalleri mevcuttur. 600 bin ve 1 milyon kişi arasında değişen kalifiye elemana ihtiyacımız vardır. O halde bir yanda işsizlerimiz var, öbür taraftan iş münhalleri var, bunları niçin dolduramıyoruz?... Çünkü o iş münhalleri kalifiye elemanı gerektirmektedir. Biz eğer bugün o işsizler içinden örgün eğitim yoluyla değil, ama yaygın eğitim yoluyla güzel bir sistemle, etkili ve çok sayıda kişiyi yetiştiren bir eğitim yapabilirsek, o zaman işsizliğin tamamen olmasa bile önemli bir kısmına da bir çare bulmuş olacağız. Bu itibarla da mesleki eğitimin daha işlevsel hale getirilmesi büyük bir önem taşımaktadır.

Mesleki eğitim işlevsel hale getirilirken hangi alanlarda çaba göstermemiz gerekmektedir? Tabiatıyla iki alanda. Bir okullarda, buna örgün eğitim diyoruz; yüksek malumları olduğu üzere, bir de yaygın eğitim alanında.

Türkiye'de meslek okullarının nitelik ve nicelik itibariyle bugün toplumumuzun ulaştığı ihtiyaç seviyesinde eleman yetiştirdiğini söylememiz mümkün değildir. Bizim temsil ettiğimiz sanayi âleminden gelen taleplere ve değerlendirmelere göre meslek okullarımızda daha tatbikata dönük, uygulamaya dönük bir eğitim yapılması ihtiyacı vardır. Çünkü meslek okullarından mezun olan kıymetli gençlerimizi fabrikalarda işe alıştırmada önemli bir süre geçtiği sanayi âleminden bize bildirilmektedir.

İkinci bir konumuz, bu değerli okullarımızın hem kamu sektörü, hem özel sektör bakımından sanayinin

gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte eleman yetiştirmeleridir. Bu fikri şu şekilde açarak yüksek dikkatlerinize sunmak istiyorum.

Biraz basit bir örnek vererek; mesela bizim birinci sınıf elektrikçilere çok ihtiyacımız var, fakat mesleki ve teknik okullarda o ihtiyaca yetecek kadar birinci sınıf elektrikçi yetişmiyor, faraza dökümcü yetiştiriyorsak, o zaman bu gençlerimiz hayata atıldıklarında istihdam alanı bulmakta güçlük çekeceklerdir; diğer taraftan asıl ihtiyaç duyduğumuz alanlarda iş münhalleri devam edecektir. Bu itibarla sanayi ve eğitim arasında bir işbirliği kurmak suretiyle hem kamu, hem özel sektör bakımından sanayinin orta vadede ihtiyaç duyduğu elemanların niteliğini ve niceliğini tespit ederek, bu ihtiyaca cevap veren bir şekilde gençlerimizi yetiştirmemiz fevkalade yerinde bir tutum olacaktır. Mesela şimdi 5. 5 Yıllık Plan hazırlıkları içindeyiz, bu 5 yılın içinde hangi yatırımlara öncelik tanınıyor, hangi alanda ne kadar sayıda hangi kalifikasyonda elemana ihtiyaç var ise onları yetiştirmemiz şüphesiz doğru olacaktır.

Muhterem Dinleyiciler;

Bir konunun toplumda önem kazanması için onun çok iyi tanıtılması ve topluma benimsetilmesi gerektiğini takdir buyurursunuz. Ülkemizde maalesef mesleki eğitim formel eğitim yanında gerekli değeri belki de kazanamamıştır. Bundan hepimiz üzüntü duymaktayız. Bu sebeple mesleki eğitimin topluma benimsetilmesi, tanıtılması, sevdirmesi gerekmektedir. Bugün, meslek okullarımızdan mezun kıymetli gençlerimiz hayata atıldıkları zaman kendi alanlarına değil, beyaz yakalı işlere yönelmekte, onları tercih etmektedirler. Oysa sizlere samimiyetle arz etmek isterim ki hem kamu sektöründe, hem özel sektörde mesleki eğitim yapmış gençlerimi-

ze fevkalade cazip şartlarla iş imkanları hazır bulunmaktadır. Bugün bazen sizlerin de basından izlediğiniz gibi bir memur, işçi ayırımı meselesi var ise, işçilerimiz hakikaten 1963 yılından bu yana yapılan toplu sözleşmelerle fevkalade tatminkar bir düzeyde değilse bile memurla kıyaslanamayacak ölçülerde imkanlar kazandıkları için, bu tartışmalar vuku bulmaktadır. Büyük işletmelerimizde, sizlerin de yakından izlediği üzere, işçilerimize lojman temin edilmekte, vasıta ile işyerine götürülüp, getirilmekte, hatta spor tesisleri, spor klüpleri kurulmaktadır. Sağlıklı kişiler olmaları bakımından, yazlık tatil siteleri yapılmaktadır. İşçilerimize ücret yanında fevkalade yüksek ölçülerle sosyal yardımlar verilmektedir. Bendeniz kamu kesiminden gelmediğim için bir vatandaş kadar bazı kamu sektörü yardımlarını sizlere arz edebilirim; ama bunlar dışında da fazla bir yardım olduğunu sanmıyorum. Devlet memurlarımız ki çok büyük sorumlulukla çok asil bir görevi milletimize sunmaktadırlar, maaşları vardır, bunun yanında bir sosyal yardım var, önümüzdeki bütçe döneminde 6 bin lira olacağı söylenmektedir, bir çocuk yardımı var, bir de eşi için yapılan yardım var zannediyorum. Bunun yanında belki bazı devlet kuruluşlarında personeli işe götürüp getiren vasıtalar var; fakat özel sektörde ve kamu sektöründeki işçilerimize toplu sözleşmelerle otuzu aşkın sayıda sosyal yardım tesis edilmiştir. O hale gelinmiştir ki Konfederasyonumuzun 14 iş kolunu kapsayan ve her yıl tekrarlanan bir ücret araştırmasına göre, bordroda gördüğümüz çıplak ücret % 49,3 civarındadır, % 50,7 oranındaki ödemeyi ise sosyal yardımlar ve yan ödemeler teşkil etmektedir. Dolayısıyla ücretten daha fazla bir sosyal yardım, yan ödeme sistemi vardır. Tabii bunun faydaları, mahzurları tartışılabilir, ancak konumuz o olmadığı için üzerinde durmu-

yorum; fakat gençlerimizin sanayi âleminde çalışmaları halinde cazip şartlarla ve yeni Anayasamızda da tanıdığı üzere toplu sözleşme ve grev hakkını da kullanmak suretiyle kendilerine makûl düzeyde bir refah sağlayacakları hususuna işaret etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Yoluç ikinci konuşmanız için.

AHMET YOLUÇ — Sayın Başkan sözlerimi özetliyorum. Mesleki eğitimin benimsetilmesi ve geliştirilmesi için radyo ve televizyonun rolünün de çok büyük olduğuna inanıyoruz. Çünkü bilhassa televizyon görsel, işitsel dediğimiz şekilde toplumumuza hitap etmektedir. Bizler de Türkiye Ziraat Odaları Birliği gibi TRT Danışma Kurulunda temsil ediliyoruz. Bendeniz bu Kurulda yıllarca radyo ve televizyonumuzda mesleki ve teknik eğitime ilişkin tanıtımların daha etkili bir şekilde yapılmasını istemiştir. Memnuniyetle müşahade ediyorum ki bu yıl içinde, herhalde sizler de seyretmişsinizdir, televizyonda «Diploma» adı altında bir mesleki ve teknikeğitim programı yapıldı. Bu şekilde, mesleki ve teknikeğitimin önemi hem kızlarımıza, hem erkek evlatlarımıza anlatıldı.

Muhterem Başkan;

İlk konuşmamda bazı hususlar daha var; fakat bun ikinci konuşmama saklayarak saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederiyorum sayın Yoluç.

Şimdi efendim sayın İlhan Akhun'un görüşlerini belirlemesini isteyeceğim; böylelikle uygulamadan ve akademik kesimden gelen görüşler arka arkaya gelince belki bazı konuları açıklığa kavuşturma yönünde yararlı olabilir.

Buyurun sayın Akhun.

DOÇ. DR. İLHAN AKHUN — Sayın Başkan, sayın panel üyeleri, sayın konuklar;

Hepinizi saygıyla selamlarım. Panel başkanının ikinci olarak beni çağırması bir bakıma bilmiyorum tuzak mı idi, zira ben acaba dedim, benden mi başlanacak; fakat herhalde zannederim yansız bir seçimle panelde ikinci konuşmacı olarak söz almış bulunuyorum.

Önce ben panelle ilgili bir görüşümü açıklayayım, sonra da bu konuda görüşlerimi dile getirmeye çalışacağım.

Bu, paneli düzenleyenlerin bir noksanlığı mıdır, yoksa davet yapıp da bulunmadılar mı onu anlayamadım. Zira ben düşünürdüm ki böyle bir panelde Türkiye'nin en büyük işçi kuruluşu olan bir teşekkülün de temsilcisinin burada bulunması gerekirdi; yine daha sonra değişeceğim gibi Türkiye'deki mesleki eğitimin işlevsel durumda olmayışının belki bir nedeni de mesleki eğitimle ilgili kuruluşların, kanımca, yeterli ilgiyi göstermemiş olmasından kaynaklanmakta.

Belki bu ilk kısım biraz kuramsal olacak ama daha sonra ikinci oturum için ayrılan sürede bunları dile getirmeye çalışacağım. Wilson beş dakikalık bir konuşma için ne kadar zaman hazırlığa ihtiyaç olacağı sorusuna iki ay; 10 ya da 15 dakikalık bir konuşma için bir ay; yarım saatlik bir konuşma için 15 güne ihtiyacı olduğunu söylemiştir. Ya iki saatlik bir konuşma için sorusuna da, şimdi konuşurum, cevabını vermiştir. Bu tabii şunu ortaya koyuyor, oldukça önemli bir konuda kısa bir konuşma yapmak oldukça güç, belki söylemeyi tasarlamış olduğum bir çok şeyi söylemeyebilirim; fakat ikinci tura güveniyorum.

Bir çok yetişkinin hayatını etkileyen en önemli faktör, onların mesleğidir. Meslek, bir kimsenin geçimini sağlamak için yapmış olduğu sürekli bir iş olarak tanımlanabilir. Bir kimsenin mesleği, genellikle onun nerede yaşayacağını, toplumda işgal edeceği statü ve göreceği itibarı, kendisinin ve çocuklarının hayat standardını tayin eder. İnsanlar, meslekleri yardımıyla topluma önemli katkıda bulunurlar. Kendi kendini tanıma, hayatta mutluluk ve etraftaki güven kısmen bir kimsenin mesleği ile yakından ilgilidir. Bir kimsenin mesleği ne olursa olsun mesleğin onun davranışlarını etkilemesi aynı meslekten olanlar gibi düşünmesi ve hareket etmesi olanaklıdır. Bu bakımdan bir kimse bir meslek seçmekle yaşayış biçimini de seçmiş olur. Meslekler, sadece kişiler için önemli olmayıp, toplum için de aynı derecede önemlidir. Bir toplumda yaşayan bireyler mesleklerinde başarılı olmazlar, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmezler ve bunları yeni kuşaklara aktarmazlar ise, o toplumun hayat seviyesi düşük olur ve o toplumda çok az bir gelişme sağlanır.

Bundan dolayı, meslek seçimi bir kimsenin hayatında yapmış olduğu seçimlerden en önemli olanıdır ve bununla ilgili olarak da bu seçim toplumun genel durumu ile doğrudan doğruya ilgilidir. Birey yönünden ideal bir meslek seçimi o kimsenin mutlu, başarılı ve yararlı bir hayat yaşamasına yol açacak bir seçimdir. Toplum için ideal bir meslek seçimi ise, insan gücü kaynaklarının en iyi bir şekilde kullanılması ve işgücü, arz ve talebi arasındaki bir denge ile sonuçlanacak olanıdır.

Mesleki rehberlik, bireyin meslek seçmesi, seçtiği mesleğe hazırlanması, girmesi ve o meslekte ilerlemesi için ona yardım etme işlemidir. Mesleki rehberlik iki türlü farkı esas alır. Bunlardan biri bireyler arasındaki

farklardır. Bireyler fiziki özellikler, genel yetenek. özel yetenek, kişisel özellik ve benzeri hususlarda birbirinden farklıdırlar. Diğerleri ise, yüzlerce hatta binlerce meslek arasındaki farklardır. Burada ben bir saptama yapmak isterim. Amerika Çalışma Bakanlığının hazırlanmış olduğu bir sözlük vardır. Mesleki Unvanlar Sözlüğü üç basım yapmıştır. İlk basım 1939'da o zaman 29 bin ayrı meslek tanımı yapılmış, ikinci basımı bu sözlüğün 1949'da 11 bin fazlasıyla bunların tanımı 40 bine çıkmıştır ve elimde bulunan üçüncü baskı var 1965, zannediyorum ki, dördüncü baskıyı 1970'lerin sonunda yaptılar ve 1965 basımındaki 35 bin birbirinden farklı olan mesleki ünvan olduğunu görüyoruz. İkinci basım tarihi olan 1949 ile üçüncü basım tarihi arasındaki 1965 yılları arasında geçen 16 yıllık süre içerisinde bir takım meslekler ortadan kalkmış ve özellikle uzay nedeniyle yeni meslekler ortaya çıkmıştır ve bu 16 yıllık dönem içerisinde daha önce hiç adı geçmeyen 6432 meslek ortaya çıkmıştır. Bu da 16 yıllık dönemde takriben yılda 400 yeni meslek çıktığına göre, her gün ortalama yeni bir meslek ortaya çıkmış demektir. Zannediyorum ki yine bu son yıllarda bilgisayarlardaki gelişmeler ve deniz bilimlerindeki ilerlemeler de bunların sayısını daha da hızlı olarak artırmış olacaktır.

Mesleki rehberliğin görevi belirli yetenek ve olanaklara sahip olan bir kimsenin birçok meslek arasından kendisine en uygun olanını seçmesine yardım etmek ve sonra da onun bu mesleğe hazırlanmasına, girmesine ve o meslekte ilerlemesine yardımcı olmaktır. Eğer bütün bireyler arasındaki farklar olmasaydı, ortada bir mesleki rehberlik sorunu olmazdı. Çünkü herhangi bir kimsenin şu ya da bu mesleğe diğerlerinden daha uygun olması diye bir durum olmayacaktı. Eğer bütün meslekler birbirine benzemiş, bir başka deyişle herkes

için bir tek mesleki amaç olsa idi, ortada bir seçim olmaz ve dolayısıyla mesleki rehberliğe gereksinim duyulmazdı. Bu durum, ilkel toplamlarda mesleklerin sayısı derecesinde basit ve mesleki rehberliğe duyulan gereksinim daha azdır.

Mesleki rehberliğin göz önünde bulundurmamak zorunda olduğu bu iki grup fark, meslek seçiminden önce olduğu gibi, bu seçimden sonra da mevcuttur. Tabiatıyla, aynı mesleği seçen kişiler arasında da farklar vardır. Öte yandan seçilen meslek için ihtiyaç duyulan hazırlığın elde edilme yolları ve bu hazırlık için olanaklar çeşitlidir. Bir kimse tesviyeci olarak yetişmek için bir yerde çırak olarak çalışabilir ya da bir endüstri meslek lisesine girebilir. Bir kimsenin yeteneklerine uygun bir şekilde meslek seçiminde ve en iyi koşullar altında o mesleğe hazırlandıktan sonra da o meslekte ilerlemek için değişik yollar vardır. Mesleki rehberlik işlemi eğitim gibi bir kimsenin hayatı süresince devam eder. Mesleki rehberlik, bazılarının da düşüneceği gibi, bir kimseye ne gibi bir mesleği seçmesi gerektiğini söylemek değildir. Mesleki rehberlik, bir kimsenin kendisi için uygun bir meslek planı yapmasına ve bu plana göre ilerlemesine yardım eder. Mesleki rehberlik aynı zamanda bireyin mesleki problemlerini nasıl çözeceği konusunda yardımcı olur. Böylece bireyin hayatının herhangi bir devresinde mesleki planda bir değişiklik yapma ihtiyacı ortaya çıkarsa ya da istenirse birey bu değişikliği daha akıllıca yapar.

Öğrenci ortaokula gelip sınıfını geçmeye başlayınca, kendisi için son derece önemli olan daha sonraki okulunu ve mesleğini seçmek sorunuyla karşılaşabilir. Normal bir öğrenci için bu ortaokulun son sınıfıdır veya bundan sonraki okul ileride seçeceği meslek ile yakın-

dan ilgilidir. Bir meslek okuluna girmeye karar vermiş olsa bile, o okuldaki bölümlerden birini seçmek sorunuyla yine karşı karşıya gelir. Mesleki rehberlik esas olarak gençlerin paha biçilmez kapasitelerini ve meslek okullarımızda gençlerimize verilen oldukça masraflı meslek eğitimini en iyi bir şekilde kullanmak için yapılan bir uğraştır. Mesleki rehberlik, insangücü kaynaklarından en iyi bir şekilde istifade edebilmesini sağlamak için bireylere yardım eder, böylece bireyler yeteneklerini kendilerini en çok tatmin edecek, başarıya ulaştıracak şekilde kullanırlar ve topluma büyük katkıda bulunurlar. Mesleki rehberlik ile mesleki eğitim birbirine yakından bağlı olmakla beraber, birbirine karıştırılmamalıdır. Meslek eğitimi ister isabetli, ister isabetsiz olsun, seçilen bir meslek için hazırlanmalıdır. Mesleki rehberlik ise diğer bir çok şeylerle beraber hazırlık başlamadan önce bir meslek seçiminde yardımcı olmaktadır. Mesleki rehberlik bireyin en iyi şartlar içinde mesleğe hazırlanmasına yardım eder. Mesleki rehberliği olmayan meslek eğitimi amacına uygun olup olmadığına karar vermesizin rasgele ele geçirdiğimiz bir madeni çubuktan bir otomobilin krank milini yapmaya benzer. Mesleki eğitimi olmayan mesleki rehberlik ise bir krank milinin yapımı için lüzumlu olan ölçme, tavlama ve biçimlendirme işlemleri için gerekli olanakları düşünmeksizin amaca uygun bir çelik çubuğun büyük bir özenle seçilmesine benzer.

Mesleki rehberlik ve meslek eğitimi, okuldan iş hayatına yapılacak başarılı bir geçiş için lüzumludur. Mesleki rehberliğin ne derecede etkili olduğunu ortaya koymak için, yapılacak değerlendirme şu yönlerden olmalıdır.

1 — İşgücü arz ve talebi arasında sağlayacağı denge.

2 — Kişinin mesleki intibaksızlığının giderilmesi.

3 — İnsangücü kaynaklarından optimum derece yararlanma.

Meslek okulları mezunlarının büyük bir kısmının yetiştirildikleri mesleklerde çalışmadıkları hepimizin bildiği bir gerçektir. Elde bu konuda yapılmış bir sağlıklı çalışma olmamakla birlikte zaman zaman Milli Eğitim Bakanlığının yayınlarında mesleğinde çalışanların oranının üçte bir civarında olduğu söylenmekte; ama rakamın ne derece sağlıklı olduğu herhalde sorulmaya, soruşturmaya değer. Bu nedenle bugün okullarımızda mesleki rehberliğe duyulan ihtiyaç her zamankinden fazladır. Yeterli bir mesleki rehberlik programına sahip oluncaya dek, işlevsel bir meslek eğitimi programına sahip olamayız. Bu nedenle, eğer işlevsel bir mesleki eğitimi sağlamak istiyorsak gençlerimiz :

1 — Kalibiyet ve yeteneklerini araştırmalı ve geliştirmelidirler.

2 — İş hayatının koşul ve olanaklarını araştırmalıdır.

3 — Bir işkolunun belirli bir mesleğini seçmelidirler.

4 — Seçtikleri meslek için hazırlanmalıdırlar.

5 — Yetiştirildikleri mesleğe girmelidirler.

6 — Kabiliyet ve uğraşlarına uygun, başarılı, faydalı ve mutlu bir hayat yaşayabilmek için gerekli uyumları yapmalıdırlar; terfi ve ilerleme kaydetmelidirler.

Bunun devamında; yani işlevsel bir mesleki eğitime sahip olmak için, mesleki eğitimin ayrılmaz bir parçası olan mesleki rehberlik faaliyetlerine de yer verilmelidir. Gerçi bugün bir çok Avrupa ülkesinde mesleki reh-

berlik kavramı başka bir isim altında sunulmaya başlanmıştır, o da mesleğe yönelik eğitim adı altında. Öğrencinin ilkokuldan başlayıp, bütün bir öğrenim süresi boyunca kendisinin değişik olanaklarla meslekleri tanıma, yeteneklerini ortaya koymak çabaları sürdürülmektedir.

İkinci olarak mesleki eğitimin işlevsel bir duruma gelmesi için okul sanayi işbirliğine gereken önemin verilmesi gerekir. Gerçi ülkemizde okul ile sanayinin işbirliği yapmak suretiyle öğrencilerin gerçek üretim koşulları içerisinde eğitim yapmaları yeni bir uğraş değil. Gerilere gidiyor, Sümerbank ile başlıyor, Kırıkkale İş Okuluna taşıyor, Karabül İş Okuluna gidiyor, daha sonra Sümerbank ve diğer kuruluşların da yardımıyla bu faaliyetler yürütülüyor. Ancak bunun sistemli bir biçimde yapıldığı kanısında değilim. Zira okul sanayi işbirliğinin yasal dayanakları yok. Zaman zaman geçiyor, yine burada değinmekte yarar var. 1978 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi ile Milli Eğitim Bakanlığının ortaklaşa yürütmüş olduğu 2.5-3 yıla yakın bir çalışma var ki Sayın Prof. Dr. Hıfzı Doğan ile beraber görev aldığımız bir projedir. Adana, İzmir, Bursa ve İstanbul illerinde bilfiil bu Okul Sanayi Ortaklaşa Eğitimini, kısa adıyla OSANOR Eğitimi Projesini sistemli bir biçime getirmek için ilgililerle birlikte uğraşlar verildi; fakat ortaya çıkan sorun şu : Bugün birçok ülkede İngiltere, Fransa ve Almanya'da işverenin meslek sahibi olmak isteyen kişilere tanıdığı olanaklar ve bunların yasal dayanakları var. Ben yine hatırlıyorum, bu tür konuşmalar ilk kez olmuyor. 1966-1967 yıllarında bir ara başkanlığını yapmış olduğum bir dernek vardı, Teknik Öğretmen Okullarını Bitirenler Derneği ve 1966-1867 yılında bazı çevrelerde bir hayli gürültü koparan bir kitap yayınladı.

miştık, beyaz kitap adıyla bilinen «Türkiye’de Mesleki ve Tekniköğretim Sorunu» adlı bu kitap, Türkiye’de mesleki ve tekniköğretimin kuramsal temellerini, o günkü durumunu ve bir de bunun devamında yapılması gereken, alınması gereken önlemlerin ne olduğunu söylemiştik ve sene 1982, aradan aşağı yukarı 16 yıl geçmiş sayılır. Burada ondan önce ve ondan sonra bir dizi toplantılar yapıldı ve her defasında da mesleki eğitimin Türkiye’de gelişmesi ve işlevsel bir duruma gelmesi için yasal bir dayanağa kavuşturulması gereği üzerinde duruldu. Fakat dün de bir ara tanık olduk. Müsteşar Muavini Sayın Aktuğ belirttiler ki bu konuda yapılan bir hazırlık var. Fakat ben iyimser değilim, zira 1982 deyiz, herhalde 2000 yılı gelecek, yine biz bu tür toplantılarda böyle bir yasal dayanağın yapılmakta olduğu konusundaki görüşleri dinlemiş olacağız.

ZEKİ YÜCETÜRK — Sayın Başkan, değerli panel üyeleri, değerli iştirakçiler :

Huzurunuzda çiftçi temsilcisi olarak, Türkiye Ziraat Odaları Genel Sekreteri ve aynı zamanda Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Denetçisi olarak kır sektörünün teşkilatlarını temsilen söz almış bulunuyorum. Bu sözü verme hususunda Eğitim Derneğimizin gösterdiği yüksek ilgiden duyduğum minnettarlığımı belirtir, bunu kabul etmelerini istirham ederim. Çünkü biraz sonra da ifade edeceğim gibi tarım, köy, çiftçi, kır sektörü şehirde yaşayanlar için sadece düşünülen nesnelere, yaklaşımlara tamamen teoride kalmış durumda. Ancak izin verirseniz yüksek müsaadenizle bazı hatırlatmalar yapmak gerekiyor, hemen arz edeyim.

Son Dördüncü 5 Yıllık Planda, tarımsal kalkınma hızı 5,3 olarak kabul edilmiş, 1979 programına 3,0 konulmuş; gerçekleşme 2,8. Nüfus artış hızımız 2,7. Demek ki

tarımsal kalkınma hızımız 0,1. 1980'de yine 3,0 konulmuş, gerçekleşme hızı 1,7; 1981'de gerçekleşme hızı 0,4. Şimdi müsaade ederseniz hepinizin hatırında biz dövizsiz beslenen ülkeyiz, doğru. Hangi zamana kadar?.. Nüfusumuz 2,3 artmaya devam ettiği müddetçe. Kime güvenerek Türkiye'nin beslenmesi dövizsiz oluyor diye? Okul sayılarına bakalım. Sayın Başkan, müsaade ederseniz bir daha aranızda ya bulunuruz, ya bulunamayız, çiftçi temsilcileri, köylüler olarak. Onun için tarım sektörü olarak, lafımı kesiniz, kestiğiniz yerden ikinci konuşmamda devam ederim. Ama söylemek istediğimi mutlaka dile getirmek lüzumunu hissediyorum, vatani görevim. Hangi çiftçiye güveniyorsunuz?.. Eğitim seferberliği yapıyoruz. 1970 yılında Birleşmiş Milletler karar aldı. Eğitim yılı diye 12 yıl geçti, Türkiye'nin köylerinde okul sayısının noksanlığını gösterir rakamlar var. Sayıya boğmak istemiyorum sizleri. Acaba hangi ilkokuldan mezun olan öğrenci, köylü çocuğu ortaokula gitti ve bunun kaç tanesi liseye devam etti ve kaç tanesi yüksekokulda?.. Yüksekokuldan mezun olduktan sonra tüketici oldu, şehirlerde yaşıyor, köylere zor geliyor. Birer kasaba kızıyla evlendik, o da bizi buzdolabı, efendim kürk manto v.b. şeyle taksite boğdu. Onları düşünürken köye gitmeyi unuttuk, bayramdan bayrama anamızı, babamızı ziyarette gidiyoruz. Böyle bir köydeki çiftçilere hangi mesleki eğitimi yaptınız? Bu soru tabii ki siz iştirakçilere değil. Üçüncü şahsa hitap ediyorum; ama cevabını beraber bulacağız bu panelde, onun için tekrar teşekkür ediyorum bu paneli tertip edenlere.

Şimdi müsaade eder misiniz, açlık dünyayı bu kadar meşgul ederken, 1985 yıllarında bu tarım politikası böyle devam ederse, bu kalkınma hızları böyle devam ederse ve de biz, çiftçileri eğitmezsek planı çiftçiler için değil, çiftçilerle beraber yapmazsak, o insanlara

vergiyi sanayici veriyorum derse, tüccar dövizini ben getiriyorum derse, çiftçi de köy sektörünü dört yılda bir meydanları dolduran sadece liderleri alkışlayan, geri çekilen, daha sonra da rey zamanı geldiğinde sandığa reyini atan insanlar olarak şuurlandırıp yetiştirirsek ve onları kül kedisi gibi bir mahrumiyetin içine koyarsak ne verebilirsiniz?.. Kitaplardaki teoriler, pratiğe dönüşmemektedir. Temeleğitim Kanunumuzda imkân ve fırsat eşitliği var, rica ediyoruz hepinizden, kültür eşitliğini ekleyiniz. Sizin ilkokullarınızda, ortaokullarınızda, liselerinizdeki kültür eşitliğini bize veriniz. Köyleri bundan mahrum etmeyiniz, işe başından başlayalım. İmkân eşitliği, fırsat eşitliği ve kültür eşitliğini istiyoruz. Bu panelde not alanlar varsa bunun altını çizerek naklediyoruz o insanlara. Diyoruz ki ta işin başından başlayalım. Eğer siz çiftçi çocuğuna vaktiyle tarıma dönük bir mesleki eğitimin nüvelerini, fikriyatını, temel stratejisini veremezseniz, bu olmaz. Bir yerde bir çiftçi, çocuğunu almış, köyün mezarlığına götürmüş. Ne gördün oğlum demiş, altı yaşındaki çocuğa? İnsanları gömüyorlar, üzerine taş çakıyorlar demiş. Evet Türkiye’de 25 milyon insan var, köyde yaşıyor. Çiftçi bunlar ve de en zor meslek; yani mahkûmiyetli meslek. Babamızdan tarla kaldı, satamazsınız, ahır kaldı satamazsınız, miras gibi beslek geliyor size doludizgin, hayır diyemezsiniz bu mesleğe, tercih hakkınız yok. Ta ki babanız size rıza gösterir de biraz varlıklı ise ortaokula falan gittikten sonra ya nasip onun da belki onda biri geri dönebilirsiniz, ileri gidebilirsiniz. Yani çiftçilik mesleğinde babadan kalma bir miras kaldı mı bir daha da meslek değiştiremezsiniz. Hocam çok güzel şeyler söyledi, altı bin meslekten söz etti.

Müsaade eder misiniz, köylü çocuğu olunuz, seçebilir misiniz bu altı bin taneden bir tanesini?.. Hesap ma-

kinasıyla bulmak lazım, köylü çocuklarının meslek de-
ğiştirme imkânı, fırsatı nedir diye?.. Şimdi ta oradan
başlayalım. Anaokulunu köye çocuklarımıza götürmek
mecburiyetindediniz, özendirmeyiniz bize, bu şehirlerde-
ki kreşleri, anaokullarını, köye götürmezseniz çok yan-
lışlık yaparsınız. Çünkü o çocuk dolmalı, babadan mec-
buren miras gibi gelen mesleğinin önemini anlamalı. 25
milyon çiftçi, 25 milyon tüketiciyi doyuruyor. Bir çift-
çi, bir tüketici insanı doyuruyor, olmaz böyle vargel.
Çok yanlış bu. Bir çiftçi, asgari beş insanı doyurmalı.
Amerika'daki rakamı vermiyorum, 80 kişi falan, Fran-
sa'da 50 kişi, bizde de bir çiftçi 50 kişiyi doyurmalıdır.
Daha işin başında anaokullarından itibaren «ben hal-
kımı doyuracağım» düşüncesini bir ninni gibi kulağına
dolduramazsanız, o çocuklara da şehirlerdeki gibi bir
yetiştirme imkânı veremezseniz, bu iş olmaz. 1990'da aç
kalırsınız.

Anaokullarıyla beraber hemen bir nazar boncuğu
ekliyoruz. Bir Japon çiftçi lideri bana dedi ki «dünya-
nın en güçlü masalları sizde.» Sizin masallarınızda akti-
vite vardır» dedi. «Keloğlan devlerle çarpışır» dedi. «Bir
prens, bir çobanla evlenir. Bir fakir değirmencinin oğ-
lu, bir prensle evlenir. Sizin masallarınız çok güçlü-
dür» dedi. «Onun için sizin toplumunuz çok güçlü bir
toplum, yıkılmaz» dedi. Ama bu masalı kim anlatıyor
bugün köyde?.. Japon'un söylediği bir söz daha var, «Si-
zin aile yapınızda bir bozulma oldu, çocuğu büyük anne
terbiye ederdi» dedi. Şimdi büyükanne kocakarı oldu.
Evet gidiniz, bakınız, köylerde de böyle oldu.

Gelelim ilkokula. İlkokuldan itibaren, ilerde vali
olacak bir insanın kulağına siz tarımın önemini anla-
tamazsanız. Eğer fırsat eşitliğiyle ovaya ilkokul kurar
da imkânı olmayan yukardaki insanlara, dağ köylerine

okul kuramazsanız bu iş olmaz. Şimdi kendi okulunu kendin yap kampanyasını açtınız. Kendi okulunu kendin yap kampanyasında da parası olan okulunu yaptırır. Bizde para pul yok. Demek ki bizim ilkokullar yine olmadı, yine bu kampanyadan bizim köyler fırsat eşitliğine göre yararlanamadı. Lütfen bunun da altını çiziniz. Getirdiğiniz projelerde köylü şehirlerden kopuk olarak değil, Türk toplumunu bir bütün olarak mütalaa ediniz. Onun için ilkokullarda dahi tarımı sevdiren eğitim-öğretim istiyoruz. Kurufçef'in hatırlarsanız Amerika'ya, Birleşmiş Milletlere gittiğinde, masanın üzerine ayakkabısını koyduğu zaman, bu küstahlığın arkasını araştırdı, Amerika'lı eğitimciler. Lisede matematik öğretiminin Amerika'da çok geri kaldığını gördüler. Eğitim sistemlerini değiştirdiler. Şimdi bizim de bu ilkokul, bu ortaokul, bu lise, bu üniversitedeki tarıma dönük olan ilgi noksanlığı devam ettiği müddetçe, sizler tüketici, bizler üretici olarak devam ederiz. Onun için valilerimizin dahi, kaymakamlarımızın, doktorlarımızın, ev kadınlarımızın dahi üç dilim ekmek değil, iki dilim ekmek kampanyasını açıyoruz. Fransada açıyor bunu. Domatesi, biberi buzdolabında çürüten insanı boşayınız diyoruz biz, göreceksiniz, hatırlayacaksınız bu sözleri, her gün bir bardak süt değil, haftada bir bardak süt dışarı satacağız. Fransız şöyle diyor: «her gün bir bardak şarap içmeyeceksin, artık bir bardak da su içmeye başlayacaksın, dışarı satacağız...» Ekonomi çok korkunç bir olay, çok kompleks bir olay. Dışardan getirilen paralarla Türkiye kalkınamaz. Bizim birtakım tarımsal bilgileri hepimizin öğrenmesi lazım. Ben hatırlıyorum, Ziraat Fakültesinde okurken Siyasal Bilgiler Fakültesinin tedrisatında tarım ekonomisi vardı, şimdi kalktı bunlar, benim fakültemde de ekonomi vardı. Buradan da kalktı. Demek ki, mesleki eğitimin evvela bir çerçevesinde tarımı kabul etmek mec-

burietindedesiniz, her türlü öğretimde tarımı kabul etmek mecburiyetindedesiniz.

Şimdi gelelim bizlere, biz çiftçileri bıraktınız. Allaha şükür bizim mesleğimizin eğitimi 9 bin yıllık. Eğer Anadolu'da bu 9 bin yıllık kültürümüz olmasa idi, bu tarım, bizi aç bırakırdı. Çünkü, Mustafa Kemal Atatürk de nur içinde yatsın, Atatürk Orman Çiftliğini kurarken uzmanlarımız, oldaz burada çiftlik demişti. Ama etraf köylülerden çağırılıp da bir metre çukura desril koyup, toprak su aktivitesini, alışverişini görünce, çiftçinin kültürüne, mesleki bilgisine göre orada çiftlik oldu. Bizde bir atasözü vardır, «iki çapa bir su yerine geçer» derler, yine «demet arabasının arkasına sabanı koş» derler.

Bu, aslında tarım eğitiminde : bahçede gölge tavı vardır, biçtikten sonra hemen sür, demektir. Demek ki Türkiye'deki çiftçinin mesleki eğitimi güçlüdür. Peki ne istiyorsunuz çiftçiler için mesleki eğitim olarak?.. Arazi, ormanlar, meralar belli, kültür arazisi belli, bunu biz, birim alandan yukarı çıkarmak mecburiyetindeyiz. İlaçlamayı bileceğiz, paldır küldür ilaçlama olmaz. Sürmeyi bileceğiz, makinayı traktörü bileceğiz; yani şehirdeki on tane adamın yaptığını bir çiftçi yapacak kadar biz meslek eğitimine muhtacız. Teknoloji itibariyle, tamiri bileceğiz, elektriği bileceğiz, her şeyi bileceğiz. Şehirdeki herhangi bir meslek sahibi bu kadar çok bilgiyi bir arada tutacak değil. Lütfen mesleğe dönüş eğitimini hazırlayınız bize. Sizin okutup da şehirden daha ileri gönderemediğiniz, burslar veremediğiniz çocuklar geri döndü mü tarlaya girmiyor o, ahıra girmiyor. Onların imkânını yaratınız.

Bu tarlalar, bu ahırlar, bu nüfusu taşımaz. Bizim bazılarımızın, sizin yanınıza, şehire gelmesi lazım. Biz

gelirken çiftçilikten başka hiçbir şey bilmiyoruz. Ne yapimizi harç karıcısı olmaktan kurtarsanız da esnafa, Çihallelerinde teneke evleri çoğaltıyoruz. Dikkat ediniz, şehirin merkezine düşmanlıklar çoğalıyor, şehrin merkezine giderek biz hep bu teneke evleri, gecekond mahallelerini çoğaltıyoruz. O halde bizi köyde yakalasanız, hepimizi harç karıcısı olmaktan kurtarsanız da esnafa, çıraklık Kanunu diyorsunuz, çıkarıyorsunuz. Onların çocuklarını yetiştiriyorsunuz. Benim çocuğum da köyden şehire geldemen önce, neden meslek eğitimine tabi tutmuyorsunuz?.. Neden üç, beş kuruş genel bütçelerden ödenek ayırıp da akıllı çocukları getirip de, hanımları getirip de, bize öğretmiyorsunuz?.. Öğretmezseniz söyleyeyim, araştırıyoruz, 16 ilâ 20 yaş arasındaki çiftçi çocuklarını araştırdık, bir tek çocuk dahi çiftçilik istemiyor. Cevabı cebimde taşıyorum, Harçlığı yok bu mesleğin diyor, babam bana harçlık vermiyor diyor. Sorunuz, köydeki insanlara hiçbir çiftçi çocuğuna cep harçlığı verilmemektedir; ama onun üzerine remorka bindirirsiniz, Ofise buğday satmaya gönderdiğiniz zaman orada pancarını teslim etmeye gittiği zaman, bir pepsi kola 50 lira, bir arkadaşına ısmarlarsa 100 lira, bir paket cigara da 60 lira 160 lira paraya ihtiyacı var. Oraya bir işe gönderdiğiniz zaman, cep harçlığı yok. Bir şey daha var, düğünlerde sorduk, seviyor musunuz bu çiftçilik mesleğini? «I-ih» diyor. Neden?.. «Urbası yok diye kızlar bizi beğenmiyor» diyor. Genç kızlara soruyoruz, çiftçilerle evlenir misiniz diye? «Hayır» diyor. Hele Egede, Marmara sahil kuşağında, çiftçi hacı olsa dahi kapısını yeşil boyamış hacı olsa dahi onunla evlenmem diyor. Çünkü sosyal güvenliği yok, çünkü iyi yaşam yok, çünkü sosyal imkânlar yok. Belki tebessüm ediyorsunuz ama geleceğiniz bu. Biz eğitmezseniz, kızımızı eğitmezseniz durum budur. Evvelce kiler ekonomisi vardı, çorapların iki tanesi olduğu

zaman konçlarını yaparlardı. Ben giydim, köylü çocuğu olduğum için. Gömleğin bir tanesinin eteğinden keserdi, büyük annem yaka yapardı bana. Belki çoğunuza da yapımız olabilir. Köyün geliri az olduğuna göre, bu genç kızlara konserve yapma, dikiş, nakış, evin bütçesini kullanma, bir ilacı muhafaza etme gibi hususları öğretmek gerek. Tabii okursunuz gazetelerde; «çiftçi genç kızlar, tohumu yemişler de zehirlenmişler.» Eğitmemişsiniz ki onları, yazık değil mi?.. Demek istediğimiz şudur. Çiftçi genç erkekleri, eğittiğiniz gibi çiftçi kızlarını da eğiteceksiniz. Çok teferruata vardırmiyorum. İyi biliyorum ki bu konuları çok iyi bilen bir topluluğun huzurundayım, divandakiler de öyle, hocalarımız da öyle; ama bizden bilgi istenirse çok teferruatlı bilgi vermeye hazırız.

Düşündürmek istiyorum sadece, pratik cevaplarımı da satır başı ifadelerle kullanıyorum. Anaokulu istedik, imkân, fırsat, kültür eşitliği istedik. Köyde kalan çiftçi gençlerinin, kızlarının eğitilmesini istedik. Mesleki eğitim değil, yetiştirme eğitimi istedik, sonra köyden şehire gitmek isteyenlere meslek öncesi eğitim istedik, salıvermeyin bizi günahdır dedik. Daha başka çiftçilik eğitimi istiyoruz. Bu eğitim sistemiyle biz, bu mesleği götürüremeyiz. Tanesi 200 bin lira olan inekleri bize vermişsiniz. 5 milyonluk traktörü ekipmanı vermişsiniz, dileğimiz şudur, bizi eğitin. Çok ciddi eğitiniz. Çünkü ilkokuldan sonra çiftçilere birkaç kasabada ortaokul açtınız, onlar da kapanıyor, çoğu kapatıldı. Tarım okulları açtınız, oraya gelmedim, ikinci konuşmamda, mesleki okul, yani diğer okul kısmına, sadece çiftçi dünyasına göre söylüyorum.

Köyümüzü güzelleştireceğiz kampanyaları açılacak. Kardeş köyler vardı, bizim aramıza geliyordunuz. Bu imkânlarla, bu devlet bütçesiyle, bu planlama ile köy

kalkınması olamaz. Yeni bir kalp nakli ameliyesi gerekir, köy rönesansı gerekir, çağımız dünyasının en büyük sloganı budur. Köylerin yaşanılan yer haline getirilmesi. Eğer orası yaşanılan yer haline getirilmezse, sizin mideleriniz boş kalacaktır. Bu itibarla köylerimizi de kalkındırabilmenin eğitimini istiyoruz. Alışılmış klasik laflar değil. Tarım sektörü çok laf istemez. Pratik sonucu olmayan araştırmalar kitaplarda kalır, biz onu istemiyoruz. Bizi harekete geçiren, toplumsal kalkınmamızı sağlayabilen bir mesleki eğitim istiyoruz. Çok yönlü düşününüz. Bizi sarınız. O zaman inanınız ki biz kendimize yetiştiririz, bir size yetiştiririz, bir de komşumuzdakine yetiştiririz. Bugün bizden para ile alanlar, yarın biz bu malları onlara veremezsek, yarın silahla bizden gelirler, buraları alırlar. Bunu duyduk kulaklarımızla. Türkiye'nin gıda maddesi, ortadoğuda sulhün teminatıdır. Eğer Türkiye'de bir gıda krizi olursa ki olmak durumunda böyle gidersek, çünkü herkes pazar filesini düşünüyor, pazar filesi giderek ufalıyor, mideler de belli, bizim de yetiştirmemiz belli, bu itibarla bizim mesleki eğitimimizi münhasıran bir eğitimsel ameliye olarak mütalaa etmeyiniz diyoruz. Biz, bazı yerlerde çok rica etik değerli kaymakamlardan. Öğretmenler, bize bile bildiği kadarıyla eğitim yaptırıldılar, hatta iğneler bile yaptırıldılar. Bu itibarla çok yönlü bir mesleki eğitimi köy hayatında düşünmenizi rica ediyorum.

Sözlerimi şöylece bağlıyorum birinci konuşmamda. Büyük bir sloganımız var, Atatürk. Dünyada hiçbir lider, kendi halkına dönüp de bir sınıfa, benim gerçek sahibim ve efendim, çiftçi ve köylüdür, dememiştir. Bu sloganı iyi kullanalım. Çiftçilere bu temayülü, bu sloganı anlattığınız zaman, onlar bütün mahrumiyete katlanırlar. Dünyanın en güzel bir ülkesi olur Türkiye. Ama bizi eğitmezseniz, gecekondularda başınıza bela oluruz.

Birinci konuşmam budur, teşekkür eder saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yücetürk.

Şimdi birinci konuşma süremizde son panel üyemize sözü vermek istiyorum. Buyurun Sayın Karasar.

DOÇ. DR. NİYAZİ KARASAR — Teşekkür ederim Sayın Başkan, değerli izleyiciler;

Hepinizi saygıyla selamlarım.

Efendim, bu gerçekçi ve son derece coşkulu konuşmalardan sonra işimin biraz daha güçleştiğini hissediyorum. Bununla birlikte, ben, bu konuşmamda, mesleki eğitimden ne anladığımı, işlevselliğinden ne anladığımı ve bunun gerçekleştirilebilmesi için nasıl bir bakış açısına gerek gördüğümü ifadeye çalışacağım.

Özellikle bakış açısını ifadeye çalışacağım. Çünkü, bana öyle geliyor ki, Türkiye’de, ister eğitim sorunları olsun, ister öteki toplumsal sorunlarımız olsun, ekonomik sorunlarımız olsun, belli bir bakış açısına dayandıramadığımız sürece yapacağımız işler maalesef parça bölük kalmakta ve sistem bütünlüğü içerisinde rayına oturamamakta. Sistemin bir parçasını bir bakış açısına göre, bir başka parçasını bir başka bakış açısına göre düzenlemeye çalıştığımız zaman ise bir kaos oluşmaktadır.

Bilim hayatında, paradigma dediğimiz, bakış açısı dediğimiz bu noktanın bu konuda da özenle dikkate alınması gerektiğini sanıyorum. Tıpkı devlet düzenimizdeki devletçilik midir, özel sektör müdür, karma mıdır?.. Bunların hangisine göre işlediğimizi bilerek yaptığımız çalışmaların çok daha bilinçli olacağı gibi.

Meslek eğitimini, genelde, kişilere, iş yapabilme, gerektiğinde kazanç sağlayabilme yeterliği kazandıran bir eğitim olarak her tür ve kademedeki eğitimin üç temel işlevinden biri olarak algılıyorum. Bu işlevler, ekonomik, sosyal ve politiktir. Ekonomik işlev, bir kişiye meslek kazandırmadır. Temelde, herkesin bir gelir sağlamaya ihtiyacı var, katkıya ihtiyacı var, ekonomiden bir şeyler almaya ihtiyacı var. Bu, ister ilkokuldan mezun olan kişi için olsun, ister ortaöğretimden, ister üniversiteden mezun olan kişi için olsun, böyledir. Sosyal ve politik işlevlere de kısaca değinmek istiyorum. Sosyal işlev, sosyal grupların geçişlerini, sosyo-kültürel bütünleşmeyi amaçlar. Politik işlev ise, iyi vatandaş yetiştirmeyi, amaçlar. Her rejim kendini yaşatacak tipte vatandaşlar yetiştirmek ve bunlara istenen politik davranışları kazandırmak «zorunda» görür kendini.

Meslek eğitiminin işlevselleştirilmesi, ekonomik işlev açısından ele alındığında, bireyin ekonomik faaliyetlere etkin ve verimli bir şekilde katılımını sağlayabilecek bir eğitim düzeninin en ekonomik bir biçimde kurulabilmesi anlamına gelir.

Bu bakış açısını açıklığa kavuşturabilmek için, eğitim örgütüne, eğitime, tabiatıyla meslek eğitimine bir sistem olarak bakmakta yarar olduğunu sanıyorum. Fizikcilerin eski kapalı sistemleri yerine, biliyorsunuz açık sistem dediğimiz ve biyologlardan başlayarak toplumbilimcilerin de, kavramsal düzeyde sıkça kullanmaya başladıkları bir sistem anlayışı var. Buna göre sistemin üç temel ögesi (altsistemi) vardır. Bunlar : giriş, işleme ve çıkış altsistemleridir. Sistem, insan ve fizik olanakları ile bilgiyi toplumdan alır ve işleyerek yine topluma bir takım ürünler sağlar. Bu amaçları da herşeyden önce kendi varlığını sürdürmesi gerekecektir. Açık sistemde,

örgüt-çevre etkileşimi son derece önemlidir. Hem çevreyi etkileyeceksiniz, hem de çevreden etkileneceksiniz. Bu, son derece önemli ve adeta işin can alıcı noktası belki. Bu işleyiş, örgütün yenilenmesini kolaylaştıracak ve ömrünü uzatacaktır; eski işlevselliğini kaybetmiş bir takım uygulamaların daha işlevsel hale getirilebilmesi için önlem alınmasını kolaylaştıracaktır. Bu sistemin değişik özelliklerini biliyoruz: Çevreden enerji aldığını, aksi halde yaşayamayacağını; giren enerjinin bir ürün, süreç ya da hizmete çevrildiğinin, çevreye bir hizmet ya da ürün sunduğunu; girişin gelişi güzel olmadığını, eleman, madde ve bilginin belli bir kodlamadan, belli kurallara göre bir seçimden geçtiğini; girdilerin işleme sisteminin nasıl çalışacağını büyük ölçüde belirleyeceğini biliyoruz.

Giren enerjinin, büyük bir bölümünü bilgi (informasyon) oluşturuyor. Örgüte bilgi girecek ki, örgüt kendini yenileyebilsin. Eğer örgüte bilgi girmiyorsa işverenin ihtiyaçları nedir, kaç kişiye ne kadar eleman gerekli, hangi yeterlilikleri kazandırırız daha iyi olur, en azından bunlar girmiyorsa, hangi öğrenciler hangi mesleklere alınmalıdır, bunlar girmiyorsa kuşkusuz örgüt için fazla rasyonel düzenlenebilmesi de mümkün değildir. Yine böyle bir sistem içerisinde, genel eylemlerin yerini özel ve uzmanlaşmış görevler alır. Yani, artık nasıl ki biraz önce meslekler kodlamasında çeşitli mesleklerin oluştuğunu düşündük, eğitim sistemi içerisinde de bu gereklidir. Eskiden olduğu gibi, tek müdür-tek okul-tek öğretmen idare edemiyor. Uzmanlaşmış elemanlara ihtiyaç var, eğitim uzmanlarına ihtiyaç var.

Geri besleme dediğimiz enformasyonun, yani örgütten çıkanların tekrar bir yankı göndermesi yoluyla örgüte dönmesi gerekiyor. Bu, fizikten bildiğimiz magnetik

alanın benzeri bir şeydir. Bir kutuptan çıkan dalgalar ötekine de dönüyor. Bazıları dışarı gitse bile bir kısmı tekrar dönüyor. O halde öyle bir geri besleme gerekiyor. Ancak bu geri beslemeyle ki, amaçlardan sapmalar ya da farklı eğilimler görülebilir, önleyici tedbirler alınabilir.

Böylece, kendi kendini besleyen, dinamik bir denge içerisinde açık sistem.

Bir an için de yenileştirme yaklaşımlarına bakalım. Mevcut yenileştirme yaklaşımları nelerdir?.. Yani işlevselleştirme yaklaşımlarımız nelerdir? Bunu üç kategoride görüyoruz literatürde. Birincisi **bireysel** yaklaşım, yani otorite figürleri. Bir otorite (bakan vb.) gelir böyle bir sistemi öngörür, bir başkası gelir, bir başka sistem getirir. İkincisi, **grup** yaklaşımıdır. Burada aynı görüşü paylaşan kişilerin bir arada öngördükleri bir sistem oluşturulur, ve uygulamaya aktırılmaya çalışılır. Üçüncüsü **araştırma-geliştirme** yaklaşımı dediğimiz bir yaklaşım. Burada, ortak ölçütler arama, birlikte deneyerek işlevliği görebilme, hazır reçetelere itibar etmeden uygulamada başarısını kanıtlayan düzenlemelere itibar etme vardır. Kimsenin kendisini bir başkasından çok daha akıllı, çok daha iyi düşünebilecek durumda görmediği; sistemden etkilenen herkesin, belli kurallar içinde sistemi de etkileme hakkı olduğu kabul edilir bu yaklaşımda. Kişisel beğenilere değil, ortak ölçütlere göre aranan gözlenebilir araştırma bulgularına dayalı karar alma mekanizması vardır, bu yaklaşımda. Yine bilinen bir şey var ki, modern dediğimiz, çağdaş dediğimiz eğitim sistemlerindeki yenileştirmeler, işlevselleştirmeler daha çok bu üçüncü yaklaşımı içeriyor.

Bir de eğitim sistemiyle çevre arasındaki mevcut düzenlere bir bakalım. Yine döneceğimiz başlangıçtaki açık

sistemimize, bir **karşılıklı bağımsızlık** durumunda olan sistemler var; yani eğitim sistemi kendi başına, kendi kurallarını koyar ve yürür. Tabiatıyla toplumdan belli ölçülerde etkilenir ama, bu açık sistemdeki gibi bir etkileniş değildir. İşverenler de tabii kendi kurallarını koyarlar, kendi elemanlarını yetiştirmeye gayret ederler. İkincisi **tekyanlı bağımlılık**'tır. Burada işveren eğitim sistemine tümüyle bağlıdır; onlar ne yetiştirirse almaya ve kullanmaya zorlanmaktadırlar. Kendi katkıları, bunun düzeltilmesiyle ilgili önerileri sisteme girmez, sistemli olarak girmez en azından. Üçüncüsü **karşılıklı etkileşim** dediğimiz bir yaklaşım. Bu durumda, her iki sistem de, eğitim sistemi de istihdam sistemi de, birbirlerini hem etkilemekte, hem de etkilenmekte, kısaca karşılıklı etkileşim içinde bulunmaktadırlar.

O halde, böyle bir bakış ile biraz önce söylediklerimizi bütünleştirecek olursak ortaya ne çıkıyor?.. Bir yandan bu var olan ilişki düzeni, bir yandan yenileştirme yaklaşımları, bir yandan da açık sistem dediğimiz sistem.

Açık sistem, eğer buna inanıyorsak, ki aşağı yukarı her toplumbilimci bunu baştaçı etmiştir, bunun yenileştirme yaklaşımları ve var olan ilişki düzenleri açısından da karşılıkları bellidir. İlişki düzenleri açısından **karşılıklı etkileşimi öngörür**. Yenileştirme yaklaşımları açısından da yine buna paralel olarak **araştırma-geliştirme yaklaşımını öngörür**. O zaman ne oluyor?.. Okul ya da eğitim sistemi, çevre ile tam bir uyum içerisinde, çevreyi etkileyen, ondan etkilenen bir yer haline geliyor; yani artık siz kişisel görüşlerinize ve beğenilerinize bağlı olarak okul sistemini, eğitim sistemini çok fazla etkilemiyorsunuz. Niçin sizin görüşünüz daha önemli de benimki değil?.. Ya da benimki önemli de sizinki değil?.. Siz

de etkileniyorsunuz o sistemden ben de tesadüfen karar yetkisi sizde diye en iyisini siz mi biliyorsunuz bu konuda, ya da ben mi biliyorum? Tabiatıyla uzmanlık alanları itibariyle belli bilgiler olacaktır. Ancak, sistemin başarısı için toplum bir uğraş verilecekse, yine toplumbilimcilerin sıkça söyledikleri gibi, o da sistemden etkilenen tüm tarafların bu süreçlerde yer alması gerekiyor. Ancak o zaman sanayici, çiftçi, işveren hem kendi ihtiyacını karşılayacaktır, hem de eğitim sisteminin gerçekleşebilecek amaçlar koymasına yardımcı olacaktır. Biz ne yapıyoruz bu sistemi çalıştırmadığımız için?.. Her birkaç yılda bir eğitim sistemini nasıl düzenleyelim diye yeniden oturup konuşuyoruz. Bırakın sistem kendi kendisini düzenlesin; bırakın engelleri kaldıralım da kendi kendisine işlesin. Bu açık sistemi eğer benimseyebiliyorsak, eğer anlayabiliyorsak, önemli olan bu akışı engelleyecek noktaları ortadan kaldırmak ve sistemin normal işleyişini sağlamaktır. Biz yapay şeyler yapmaya çalışıyoruz. En iyi modeli ben düşündüm sana veriyorum, bu eleman senin işini görür diyoruz. Ya görmüyorsa? «Ben o elemanı zorla çalıştırayım mı?..» diyor işveren. O zaman diyorlar ki Başbakanlık tamimi çıkaralım işe alsınlar, ünvan versinler. Vermiyorlar. Alamıyorum, diyor işveren. Kötü niyetli de değil. «Bende istiyorum ki, birey mutlu olsun. Bende bu toplumun üyesiyim. Ama niçin benim de katkıda bulunacağım şekilde bir şey yapmıyorsunuz ki, ben de benimseyeyim. Bazı konularda belki bende sizinle aynı görüşü paylaşacağım, sonuç itibariyle. Ama bileyim ki, en iyisidir bu. Tartışmalara ben de katılayım» diyor işveren. Haksız mı?

Kanımca, genellikle böyle bir yaklaşımla bakmadığımız için; büyük problemleri kısa sürede ve parça parça çözmeye çalıştığımız için; insana yeterince güvenimiz olmadığı ve ancak belli kişilere güvenebileceğini zannet-

tiğimiz için; kapalı sistemlerle çalıştığımız için, maalesef, işlevselliğin özlenen düzeyine de bir türlü varamıyoruz. Bu bakış açısıyla, buna nasıl varabileceğimizi (tabiiatıyla yine temelini bu açıklamalar oluşturmak üzere) ikinci konuşmama bırakıyorum.

Saygıyla selamlarım.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim Sayın Karasar.

Efendim şimdi konuşmaların ikinci kısmına geçiyoruz. Ben süreyi hatırlatan bir başkan olmakta devam edeceğim. Çünkü konular hakikaten ilginç, gerçekçi bir biçimde ele alınıyor ama bunu belirli bir sürede ele almak ve izlemek de bana düşüyor.

Buyurun Sayın Yoluç, beş dakika içerisinde konuşmanızı yapmanızı özellikle rica ediyorum.

AHMET YOLUÇ — Muhterem Başkan, Saygıdeğer Dinleyiciler;

Mesleki eğitimin nasıl işlevsel hale getirilmesi gerektiği hususunda çok değerli mütalaalar, konuşmalar dinlemekteyiz. Bendeniz bu kısa konuşmamda kaynak sorunu üzerinde duracağım. Yüksek malumları olduğu üzere para olmadan, maddi kaynak olmadan birçok sorumuzu çözemiyoruz. Hepimiz sanırım üzerinde ittifak edeceğiz ki eğitime yapılan yardım en verimli en isabetli bir yatırım niteliğini taşıyacaktır. Bir Çin Atasözü öyle söylüyor, «Bir başkasına sırf yardım etmek değil, mesela karnı aç bir kişiye balık vermek değil, ona balık tutmasını öğretmek daha isabetli olacaktır.» o zaman bu şahsın bütün ömrü boyunca eğitilmiş bir kişi olarak kendi hayatını kazanacak, yararlı bir fert olarak toplumda yerini alacaktır.

Kaynak dediğimiz zaman bunu iki ana bölümde mütalaa etmek istiyorum. Bir tanesi devletin kaynakları. Bütün tenkitlerimize rağmen şu gerçeği tespit etmeliyiz ki devlet bütçelerimizde eğitim giderleri, eğitime yapılan finansman, önemli bir yer tutmaktadır. Yani diğer branşlara nazaran eğitime modern Türkiye Cumhuriyetinde gereken kaynak tahsisi yapılmaya gayret edilmiştir, edilmektedir; fakat kanaatimizce yeterli değildir. Biz en isabetli yatırım olarak nitelendirdiğimiz eğitime ve özellikle mesleki eğitime devletin daha çok kaynak ayırmasını istiyoruz. Çağımızda artık bir toplumun sanayileşme düzeyine gelmiş olması sadece makinalarıyla, sermaye miktarı ile değil, mesleki eğitim görmüş kalifiye eleman miktarı ile de ölçülmektedir. Bir Japon toplumunda, bir Amerika toplumunda, bir Alman toplumunda şu kadar kalifiye eleman vardır denilmesi, işte o toplumun sanayileşmiş olduğunu göstermektedir.

Devletimiz mesleki ve teknikeğitime daha fazla kaynak ayırmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığımız bir Milli Eğitim Vakfı kurmuştur ve bu hareket çok isabetli bir davranış olmuştur, buraya özel sektörden de hayırsever vatandaşlarımızdan da yardımlar gelmektedir. Fakat bu yardımlar sadece genel eğitim için değil, aynı zamanda mesleki eğitim için de ayrılmalıdır; çok gerekiyorsa ayrı bir mesleki ve teknikeğitim vakfı kurulmalıdır ve kaynaklarını bugünkü konumuza hasretmelidir.

İşverenlerimizin de mesleki eğitim alanında daha fazla katkıda bulunmalarını, ben onların bir temsilcisi olarak söylüyorum. Meselâ ilkokul yapıyorlar; tabii, Sayın Yüce Türk de değindi, ilkokul da Türkiye'de lazımdır. Ankara'da bir özel sektör kuruluşu biliyorum, onun mensupları beş ilkokul yaptırdılar, bir tanesinin açılış

töreninde bulunmuştum, orada öğrendim. Güzel bir şey ama, mesleki ve teknik okullara da yardım yapılmalıdır. Mesleki ve teknik okullar biraz pahalı okullardır, onlarda bütün makinalar, torna tezfahları, elektrik veya kaynak malzemesi, her türlü eğitim gereçlerinin hazır bulunması gerekmektedir; yani özel sektör de mesleki eğitim alanına daha fazla yardım vermelidir. Tabii işverenlerimiz fabrikalarda mecburen eğitim yapmaktadırlar; bunu isteyerek yapanlar da vardır, bazı sanayiciler tanıyorum, bu konuda gönül vermişlerdir; yani bir hobinin ötesinde çok önem veriyorlar eğitime, bazıları mecburen yapıyorlar çünkü fabrikada şu kadar elemana ihtiyaç vardır, eğer siz bunu örgün eğitim kanallarından alamıyorsunuz iseniz, o zaman mecburen düz işçiyi alıp, fabrikada eğitip öğreteceksiniz. Yine de sanayicilerimizin bu alana daha çok önem vermelerini bekliyorum.

Kaynak konusunu bu şekilde özetledikten sonra konunun başka veçhelerine de bir nebze temas etmek istiyorum. Meselâ Milli Eğitim Bakanlığı bir monitör eğitimi yapardı. Her fabrikadan muayyen bir branşta kişileri alır, en son gelişmelere göre —çünkü mesleki eğitim her an değişen teknolojiler paralelinde yeniliklerin devamlı izlemesi gereken bir faaliyet dalıdır.— bu monitörleri eğitir, tekrar fabrikalara gönderip, onların da fabrikada işbaşı eğitimi yapmalarını sağlardı. Diğer taraftan, sanayi bölgelerinde yaygın mesleki eğitim merkezleri kurulmalıdır, zannediyorum İzmit bölgesinde bir tane kuruldu, bunlar geliştirilmelidir.

Netice itibariyle Türkiye'yi müreffeh ve mutlu bir noktaya getirecek olan husus, Milletimizin her alanda, hem sanayi, hem tarım alanında eğitilmesi ve bunun içinde mesleki eğitimin özel bir yer ve önem ve ağırlık kazanmasıdır.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim.

Efendim şimdi Sayın Yüçetürk'ün ikinci konuşmasını yapmasını rica edeceğim, beş dakikalık süresi içinde.

ZEKİ YÜÇETÜRK — Sayın Başkan, değerli konuklar;

İlk sözümde de ifade ettiğim gibi çiftçi açısından mesleki eğitim, öğretim ve yayım ne olmalıdır?.. Değerli hocam çok güzel söyledi, kısa kısa ifade ederek süremi de normal şekilde tamamlamak istiyorum.

Bu programı çiftçiler için neden yapmaktayız? Bu suallere cevap bulmalıyız. Amacımız nedir?.. Çiftçiler için anaokulunda, şehre gidelim mi, geri dönelim mi, yetişkinini, kadını, kızını eğitmek için nedir amacımız?.. Bunun için neler yapılması gereklidir sorusuna da cevap bulmalıyız. Tarım sektörünün kendine has özellikleri vardır. Örneğin tarım sektöründe bir üçüncü nesil problemi, en akıllılar köyü terk eder, en güzel yetiştirdiğimiz çiftçi köyü terk eder, dünyanın her yerinde bu böyledir. Bu bir eğitimsel sonuçtur, en akıllılar köyü terk eder. Üçüncü nesil problemi. Sağlık bakımından doğum kontrolünü öğretirsiniz; ama çiftçi para kazanmaya başladıktan sonra eğer bir başka nüfusu besleyecek hale gelirse, onu öğretirseniz, çiftçi doğum kontrolünden vaz geçer. Bu Filipinler'de olmuştur. Filipinli'nin bir tanesi ne doğum kontrolü yapıyor. Dünya Bankası Genel Müdürü Me Namara madalya takarken hayatta en çok sevdiğin nedir demiş?.. «En çok sevdiğim, hanımı hamile halde görmek» demiş. Çünkü Filipinler'de sağlık tesisleri olmadığı için çocuklar ölüyormuş. Çok çocuk

yetiştiriyorlarmış. Aşağı yukarı hanımlar, her yıl hamile imiş; ama mucizevi bir tohum bulunmuş, eğitilmiş çiftçiler, teknik olarak Filipinler dışarı mal ihraç ederken bu mucizevi tohumda, yüz kilo alınan yerden üçyüz kilo almaya başlayınca, doğum kontrolü tahrip olmuş, bu sefer Filipinler dışardan pirinç ithal etmeye başlamışlar. Bu itibarla tarımın mesleki eğitimi, diğer mesleki eğitimlere benzemez. Son derece ilginçtir. Soyları çoğaltmadan, insanlar bu işi yapmaya nasıl inandırılacaktır?.. Eğer çiftçilerin ihtiyaçları Türkiye'de tespit edilmeden (örneğin çiftçi kadınların biçki, nakış, dikiş makinası yoksa) siz de uzmanını gönderip eğitim yaparsanız, gülünç hale gelirsiniz. Onun için Türkiye'de çiftçinin mesleki eğitimi, evvela çiftçinin ihtiyaçlarını tespitinden geçer. Ama maalesef Türkiye'de bir gerçek daha var, hocalarımızın bunu halletmesini istirham ediyoruz, Türkiye'de tüm tarım sektörüne ait araştırmaların koordinasyonu yoktur. Her üniversite, her fakülte her kürsü, her bakanlık, ayrı-ayrı araştırır, biri diğerinden ayrı ayrı projeler uygular ve karmakarışık olur gider, bu koordinasyon kurulmalıdır, bu ihtiyaçların tespitinde.

Bu işleri kim yapacaktır?.. Köyü, çiftçiyi eğitirken, sadece ziraat teknisyenini, mühendisini, veterineri, ormancıyı gönderdiğiniz zaman bizim bazı taleplerimiz var. Bu konunun içine girmediği için kısaca söylüyorum ben. Kaymakamı dahi mezun olduktan sonra bir formasyon eğitimine götürüyorsunuz. Fakülteden çıkmış bir ziraat mühendisini bizim yanımıza gönderiyorsunuz. Formasyon eğitimi olmadan bir teknisyeni göndermemeliyiz. Mahçup oluyorlar. Bir daha da bizim yanımıza gelmiyorlar, şehirlerdeki masalarından zor kurtuluyorlar. Onun için izin verirsiniz, kim yapacaktır sualine de bize gelecek insanlar, bizim dilimizle konuş-

maya bize yaklaşmaya, güler yüz göstermeye çalışmalıdır. Bir güzel formasyon eēitiminden geçmelidir. En iyi uzmanınız dahi bize yaklaşamaz, köyü keşfetmemiz lazımdır. Köy yaşamını iyi keşfetmemiz lazımdır.

Harcamalar nasıl karşılanacaktır?.. Mali işlemler, hangi bakanlıktan? Vergilerle mi?.. Evet birçok ülkede var, vergilerle karşılanıyor çiftçilerin eēitimi ama görüyoruz ki Türkiye'de ilk genel meclisine vergilerden para var belediyelere, vergilerden para var, köy idaresine gelince yok. Tabii ki inşallah sizlerin sayesinde gelecek on yıllarda bu olacaktır. O halde zetlersem Sayın Başkan, deēerli konuklar, iki şartın varlıēını kabul etmeliyiz: zirai eēitim, mesleki eēitim bakımından çiftçinin duyduēu ihtiyaçlar dikkate alınmalıdır. Ancak bu ihtiyaçlar her zaman uygun olmayabilir. Hkmet politikaları ile uygun hale gelmesi lâzımdır. işte bunun için Avusturya'dan bir örnek getirdim. 1981 Yeşil Plan, Yeşil Planın içinde tesadüfe bırakılmayacak şekilde planlamalar da milli bütçelerde yer almaktadır. Bizim uyguladıēımız bütçe de program bütçedir; yani planla ilgilidir. Plan da laflar var ama karřılıēı yok. Mesela bir basit örnek vereyim. Tam biz sne mücadelesi yapıyoruz, para bitti diyorlar, para bitince sne beklemiyor tabii. Bunun gibi eēitim yapıyorsunuz a köyünde, b köyünde denek bitti. Bu olmadı. Güzel planlanmalı, programlar kısa, orta, uzun vadeli ve bize dönük olmalıdır diyoruz. En önemlisi teknik danışma saēlanmalı, teknik yardım, malzeme yardımı, ikmal işleri organizasyonu, kredi saēlanmalı veya dış yardımlar olmalıdır.

Bizim mesleēimize dönük tarla günleri var, şunlar var, bunlar var. Tekrar szmn başına geliyorum. Bizim mesleki eēitimimizin ikinci kademesi ēretimdir. Asıl kademesi de yayımdır. 25 milyon insana varamaz-

sınız. Bizim de yayına ihtiyacımız var. Tüm haberleşme, yayın araçlarından istifade etmemiz lazım; ama bakınız TRT'ye ayda, haftada bir kere veriyor, haber bültenlerine çiftçilik meselesi girmiyor. Zirai yayım meseleleri, son derece önemlidir. Biz Ziraat Odaları olarak tüm kuruluşlara büyük görev düşüyor. Tüm Bakanlıkların, tüm kuruluşların köyü keşfetmeleri gerekiyor.

Gerçek devrim, çiftçimizin kapasitesini idrak ederek onu harekete geçirebilmektir. Ama Türkiye'de görülen odur ki, bizi kapalı ekonominin üyesi olarak mütalaa etmektesiniz. Eğitimden gelen bilgiler budur. Köylü kapı numarası örneği alınımıza çakıldı, kendi kendine geçinen insanlar haline geldi. Hayır, çiftçi olarak kabul edin evvela. Mektubu yazarken, köylü Ahmet Ağa yazabiliyor musunuz? Altına bir çiftçi kelimesi koymaya alışınız. O zaman eğitimin bütün tıkanıklığı da ortadan çıkacaktır. Biz inanıyoruz ki mesleki eğitimi yapacak olanlar, meselâ bazı yerlerde diyorlar ki efendim ziraat mühendisinin binası ile veterinerin binası, ormancının binası, bilmem bankanın binası bir araya gelsin. Çiftçiler de kolay işini takip etsin. Yanlış iş, biz şehire gelmek değil, bize eğitimi getirecekler köye gelecek. Amerika'da, Fransa'da çiftçi eğitimi görüyoruz. 16 tane adam etrafında çiftçinin kimi diyor, kimi öğretiyor, kimi bilmem ne yapıyor. Çünkü çiftçi bugün aya giden insan kadar efor sarfediyor. Dört mevsime uyuyor. kadını ile kızıyla beraber dört mevsime uyan bu insanların eğitimine son derece önem veriniz. üç, beş kuruşunuzu çiftçi eğitimine ayırınız. projeler mi?.. Bol, hazır. Hocam söyledi, sisitemlerini sıraladı. Türkiye, eğitimde, birinci ve ikinci nesil problemlerini bilen bir Türkiye'dir. Uzmanlar yetiştirmiştir; ama bunu harekete geçirmenin çaresi bulunmalıdır. Bizden talep gelmiyor zannetmeyiniz. Gidiniz köye bir sorunuz. Hangi köye gitti-

niz de misafirsevenliğini göremediniz?.. Hangi köye bir şeyler öğretmek istediniz de o almak istemedi? Hangi subay, askerdeki Mehmete bir şey öğretti de onun adını unuttu köylü?.. Biz sizden rica ediyoruz, herkesten, bize öğretiniz, çok rahat edeceksiniz. Bize öğrettiğiniz zaman miğdeniz dolu, keseniz dolu olacaktır. Şu paneli, tertip edenlere çiftçim adına, köylüm adına içtenlikle teşekkür ediyorum. Dolayısıyla beni sabırla dinlediğiniz için sizlere, müsamahaalarından dolayı da panelist arkadaşlarıma saygılarımı sunuyorum efendim.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim Sayın Yücetürk.

BAŞKAN (PROF. DR. S. ÇETİN ÖZOĞLU) — Gayet tabii akademisyenlerin katıldığı panelleri yürütmekte zaman sınırlamasını gayet iyi yapıyorum da Sayın Yücetürk getirdiği konularda sınırlama becerimin dışına çıktı, hakikaten Sayın Yücetürk'ün sizleri etkilemiş olduğunu vurgulamış olmak için, bu noktayı belirtmek için söyledim. Teşekkür ederim.

Sayın Karasar, sizin ikinci konuşmadaki görüşlerinizi rica edeyim. Yine zaman hatırlatmasını yaparak.

Buyurun.

DOÇ. DR. NİYAZİ KARASAR — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim, birinci konuşmamda belirttiğim bu sistem dengesini kurmanın nasıl olabileceğini ya da bunun için gerekenlerin neler olabileceği konusundaki görüşlerimi arz etmeye çalışacağım.

Biraz önce Sayın Yoluç'un bir Çin Atasözünden de söz ederek balık tutmasını öğretelim demesinden yola

çıkacağım. Sistemi, kendini yenileyebilecek duruma nasıl getirebiliriz? O noktayı tartışmak istiyorum. Umuyorum ki, böylece, sistem de bir öğrenme sürecine girer ve zaman zaman hazırlanan reçetelerle değil, kendini sürekli olarak yenileyebilecek bir mekanizma ile yaşamını sürdürür. Yenilikler, kuşkusuz, tutum değişikliğiyle oluyor. Bu öğrenme kuramları açısından bu konuya baktığımızda, kişilerin bizzat katılımını gerektiriyor. Öğrenme kuramlarını ezbere biliyoruz da, tutum değiştirmek için bireyin bizzat katılacağını, öğrenmenin ancak katılarak gerçekleşebileceğini çoğu zaman unutuyoruz. Peki bunu nasıl sağlarız? Bunu sağlamanın çeşitli yollarını araştırmışlar, tartışmışlar. Diyorlar ki, siz bireylerinizi araştırmacı gibi görün ve yetiştirin. Yalnız bir kaç kişiyi, bir kaç akademisyeni araştırmayla görevli saymayın, onlar da kuşkusuz bir şeyler yapsınlar ve daha çok yapsınlar ama öteki bireylerinizi de araştırmacı olarak yetiştirin ki kendi problemlerini çözebilsinler ya da dizinle işbirliği yapacak kadar araştırmacı olsunlar. O halde diyorlar ki, siz araştırmacı yeterliklere önem veriniz, Eğer sistemi bu tür kişiler elinde tutuyorsanız, sistem tümüyle bunlara açıksa, sistemin kendini yenilemesi daha kolay olur. Diyorlar ki büyük problemlerle fazla uğraşmayın. Asıl küçük problemleri çözmeye çalışınız ve o bireylerin her biri o küçük problemleri çözsün; zaten büyük problemler kendini çözdürür, patlama noktasına gelir onlar, ama küçük problemleri önemseyiniz diyorlar. Bunu nasıl yaparız?.. İşte, «araştırma-geliştirme» diyoruz. »Hayatta en hakiki mürşit ilimdir» diyoruz. Kendi görüşünü herkes-ten üstün gören bir anlayışla bu olmaz ki. Peki ne yapacağız? Onlara, bir bilimsel yaklaşım, bilimsel araştırma, kültürü vereceğiz. Bunu hizmet içi ve hizmet öncesi eğitim programlarında vurgulayacağız. Her düzeyde bunu geliştirmeye çalışacağız. Ansiklopedik bilgilerle

yüklü bilgi hamallığı yapan bireyler değil, neyi, nerede, nasıl bulabileceğini bilen kişiler yetiştireceğiz. Tartışmalarda karşı tarafta da bir mantık arayabileni yetiştireceğiz. Benden daha iyi düşünen yok, herkes benden daha az akıllı demeyeceğiz. Başkalarının fikirlerinden de yararlanmaya çalışacağız. Sonra kişilere kendi problemlerini çözdürmeye çalışacağız. Demin de burada Sayın Yücetürk belirtti «Plan, çiftçiler için, çiftçilerle birlikte yapılmadıkça kitaplarınız teoride kalır» dedi. Toplum hayatımızın her kesiminde bu böyle. Yani biz onları işin içerisine katmadıkça şu ya da bu şekilde kuramsal kalacağız, tekrar tekrar aynı noktadan başlayacağız gibi geliyor bana. Toplumbilimcilerin söyledikleri de bunlar. Yani, bunlar benim kişisel görüşlerim değil. Bu yolu izlemek, tabiatıyla zaman alıcı gibi gözüküyor. Ama bilimin kestirmesi yoktur. Seraplar var. İşte yakaladık derken kilometrelerce daha gerideyiz, biz yaklaştık sandıkça, onu daha uzaklarda göreceğiz. O halde, uzun vadeli düşünmek zorundayız. Genelde «mürşit içeri bilim dışarı» politikası izlendi gibi geliyor bana. Yani akıl veren pek çok. Hatta bilim adamlarını bile bu yönde zorluyor sistem. Bilim adamları kendi alanları dışında fetvalar vermeye zorlanıyorlar. Niçin? Kanımca, ya açık sistemi, onun gerekliliğini ve gerektirdiklerini bilmediğimiz ya da bilime uygun davranmayı öğrenemediğimiz için oluyor, bütün bunlar. Böyle giderse, araştırmacı bir toplum yetiştirmede araştırma eğitimine gereken yer ve önem verilmedikçe, Sadi'nin «Ne kadar bilim okursan oku, davranış yoksa cahilsin» yargısına hedef olmaktan kurtulamayacağız.

Hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim Sayın Karasar.

Sayın Akhun, sizin ikinci konuşmadaki görüşlerinizi rica edelim.

DOÇ. DR. İLHAN AKHUN — Ben ilk konuşmamda kısmen değindiğim fakat bitiremediğim bir noktaya değinmek isterim. Daha önce değinmiş olduğum gibi, 1966 yılında yazılmış olan beyaz kitaptan alınmış bir paragraf var, herhalde bugünkü mesleki eğitimin işlevsel olmayışı ya da işlevsel olması için ne yapılmasını gerektiren bir öneridir. «Okul ve işyerleri arasında modern sağlam ve organik ilişkiler yoktur. Öğrenciler yöneticilerin kişisel eğilimlerine göre, işyeri gerçeklerinden uzak yetiştirilmektedirler. Okul programları da yukarıda belirtildiği gibi işyeri tecrübesi olmayan ve işyeri isteklerinden habersiz kişiler tarafından hazırlandığından öğrencilerin işyerine intibak edecek şekilde yetiştirildikleri şüphelidir. Bu nedenle, işyeri ile okul arasında çok sağlam karşılıklı anlayış sağlayacak kanuni bağların olması bir zorunluluktur. Böyle bir ilişki ile okullar, eleman yetiştirdikleri işyerlerini çok yakından tanımak imkanını bulabilecekleri gibi işyerleri de okullarda neler öğrenildiğini bilme, bu gayretlere ilgi gösterme, onları destekleme fırsatını elde ederler.»

Yine bir başka alıntıyı aktaracağım. Bundan dört yıl önce İzmir'deki BMC Firmasının Eğitim Müdürü tarafından bir toplantıda zamanın Milli Eğitim Bakanına verilen bir rapordan alınmıştır. «Ekonomik kalkınma sanayi ve okulun işbirliği sayesinde gerçekleşir sözünde düğümlenmektedir. Bu netice bana Hamburg Üniversitesi profesörlerinden C. Herbert'in Almanya mucizesi hakkındaki açıklamalarını hatırlattı. Bir grup gazeteci üniversiteyi ziyaretlerinde ekonomi profesörü olan bu zata şöyle bir soru yöneltirler. Almanya II. Dünya Savaşı sonrasında bir ekonomik mucize yarattı, bu mucize Prof. Dr. Erhart'ın başarısıdır, dediklerinde Prof. Herbert şöyle bir karşılık verir. «Almanya savaş sonrası yıkılmış ve her şeyini kaybetmişti. O günkü kabine-

de İktisat Bakanı olan Prof. Erhart sanayii geliştirme için bir takım önerilerde bulundu ve çıkarılan bazı kanunlarla Sanayiın üniversite ve meslek okulları ile işbirliği sağlandı, maddi yardımlarla araştırma ve geliştirmelere büyük önem verildi. Bu mucize dediğiniz şey sanayi ve okul işbirliğinin bir zaferidir cevabını verir.»

Yıllardan beri mesleki ve mesleki eğitimimizin işlevsel olmayışının belki bir nedeni de bu okul sanayi işbirliğine yeterince gereken önemi vermeyişimizden ileri geldiğini söyleyelim. Ancak, daha önce söylemiş olduğum gibi, uygulama yeni olmayıp, yasal dayanakları yoktur. Biraz önce de sayın konuşmacının değinmiş olduğu gibi kaynak sorunu vardır. Yine yasal dayanak ve parasal kaynağın nasıl olması gerektiği konusunda iki örnek var. Birisi Fransa örneği. Fransa'da sanayii kuruluşları yıllık cirolarının % 1'ini eğitim faaliyetlerine harcama zorundadırlar. 1976 yılında Renault Firması % 1.89'luk harcama yapmıştır. 1977 yılında aynı firmanın eğitime yapmış olduğu harcama o zamanki para ile 150 milyon frank, bizim paramızla bugünkü kurla 4.25 milyar Türk Lirası yapar. Yine ikinci bir bilgiyi aktarayım.

Federal Almanya ile ilgili olmak üzere, ünlü Volkswagen Firması 1976 yılında eğitmiş olduğu ikibin çırak için 43 milyon Alman Markı harcamıştır. Firmanın 21 sanat dalında üç yıllık eğitim için bir çırağa harcamış olduğu para 70 bin Alman Markıdır. Denilecek ki, orası Almanya, oradaki ölçüler başka. Buradaki ölçüler de başka...

Elimde yine bir başka bilgi var, o da yasal düzenleme diyoruz. Şu anda işyerlerini mesleki kurslar açmaya zorlayan bir yasa var. Çıkış tarihi 1938 ve yasa numarası 3457. İşyerlerinde ve maden ocaklarında meslek

kursları açmayı zorlayan bir yasa. Yasanın bir maddesi, bünyesinde 100'den fazla işçi çalıştıran bir işyeri elemanlarının mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek ve artırmak için birtakım kurslar düzenlemek zorunda der. Yine bu yasanın da bir müeyyidesi var, bu koşulları yerine getirmeyen işyerinden, 100 lira bir para cezası öngörmektedir.

Şuraya gelmek istiyorum. Eğer biz hem kaynak yönünden hem de sistem yönünden gerekli yasal düzenlemeleri yapıp, bunu yürürlüğe koymaz isek yine birçok oturumlarda bu konuları konuşacak, yine bunu ileriye atmış olacağız. Ben hemen kısaca son bir noktaya değineyim, o da biraz kısa cümleli olacak. Gerçi biraz önceki Beyaz Kitaptan aktarmış olduğum alıntılardan ama, bugün mesleki eğitimle ilgili kararları merkezi düzeyde değil, yerel düzeyde ilgililerin katılımıyla yerine getirilmesi gerekir ve bu nedenle il danışma kurulları, meslek danışma kurullarına işlerlik kazandırılmasıdır.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU) — Efendim, konuyu işlevsel çerçevede tartışırken zamanı maalesef izleyemedik, o açıdan pek işlevsel olmadık. 10 dakikalık bir ara verdikten sonra konumuza tartışma ile devam edeceğiz.

Şimdi, oturuma 10 dakika ara veriyorum.

B — GENEL TARTIŞMA

BAŞKAN — Türkiye'de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir? sorusuna cevap aranan panelimizde, üyeler değerli görüşlerini belirlediler, şimdi biz

değerli konuklarımızdan soru sormak isteyenler, katkıda bulunmak isteyenler, toplantı konumuz çerçevesinde, belirli bir zaman sınırı içerisinde lütfen işaret buyururlarsa önce onları belirleyeceğiz, sonra sırayla onlara söz vereceğiz ve sonunda da panel üyelerimiz bu sorulara, belirlenen katkılara kendi cevaplarını almaya çalışacağız.

Buyurun Sayın İnan.

M. RAUF İNAN — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türk Eğitim Derneği yine bir özgünlük gösterdi, ilk kez eğitim kadrosu veya eğitim çerçevesi dışında eğitimle çok ilgili iki kişiyi buraya çağırılmış bulundular, bundan sonra bunun gelenek olmasını dilerim.

Sayın konuşmacı arkadaşımız Akhun'un hakkı var, burada keşke işçi kuruluşlarından da bir konuşmacı bulunsa idi.

Sayın Zeki Yücetürk, ikinci kezdir beni çok etkiledi, coşkusu etkiledi. Şimdi kendilerine şunu söyleyeceğim : Eğitimcilerden öğretmenlerden istediklerini vaktiyle öğretmenler, çok geniş ölçüde verdiler. Bunu unuttular mı, yoksa haberleri mi yoktur?.. Kendileri, burada söyledikleriyle bugünkü bu konuşmadan sonra iki yasayı, yazık ki ortadan kalkmış olan iki yasayı dikkatle okumak yükümlülüğü altına girmişlerdir. Bunlardan birisi 3803 sayılı Yasa, diğeri 4274 sayılı Yasadır. Bu arada şunu söyleyeyim, öğretmenler köye karşı yükümlülüklerini yerine getiriyorlardı, Atatürk'ün emri üzerine, isteği üzerine... Şunu da biliyorlardı : Avrupa'ya Home-rus'u getiren mi, patatesi getiren mi daha değerlidir?.. Avrupa'da bu uzun süre tartışılmış, patates Homerus'tan önce gelmelidir, denmiştir. Çünkü bir ara Avrupa çok sıkıntı çekmiştir de Amerika onu kurtarmıştır. Hatır-

larlar mı?.. Halkevleri kurulduğu zaman köy halk okuma odaları da kurulmuştur. 4500'e yakın köy okuma odası vardı ve yine bilmem hatırlarlar mı?.. Halkevlerinin köycülük kolu vardı, bunlar onun şimdi istedikleri şeyler. Yine hatırlarlar mı?.. Dünya tarihinde görülmemiş bir atılım ki, Atatürk'ün emriyle yapılmıştır; Eğitim Örgütü vardı sadece küçük köyler için.

Yine hatırlarlar mı?.. Bir de köy enstitüleri vardı ve de şimdi kendilerine soruyorum, Sayın Nihat İriboz'u tanıyorlar mı? Nihat İriboz'un zamanında bunlar kaldırıldı, o bir Tarım Bakanı idi. Kendisiyle tanışıklığımız eski idi. İzmir'de müfettiş, Milli Eğitim Müdür Yardımcısı bulunduğum yıllarda o da orada bir tarım örgütünün değerli başkanı idi.

BAŞKAN — Sayın İnan, lütfen isimler değil, kendilerinin bulunmadığı bir yerde onları bu şekliyle ele almamış olalım. Siz lütfen genel çerçevede konuyu ele alır mısınız?..

M. RAUF İNAN — Ben onu yermiyorum, bir durumu belirtiyorum. Bir uyarıya gerek yok, Sayın Başkan, Sayın Yüce Türk'ün istedikleri olmuştur, fakat bu istediklerini yapanlar, kara çalmalarla düşlenemez haksızlıklara uğramışlardır ki, bu işin başında olan kişi, (bu, bizim tarihimizde bir karanlıkçılık olayıdır, onu bilmemiz lâzımdır, unutulmamalıdır) o kara çalmalar altında, kansere yakalanmış ve ölmüştür, adı İsmail Hakkı Tonguç'tur. Başka milletlerin eğitim ansiklopedilerinde övgü ile adı geçer, ve ona özgü bir sayfa ayrılmıştır.

Sayın Ahmet Yoluç, bir noktaya çok değindiler tabii bu işin başından gelen kişilerdir, para olmadan, kaynak olmadan bunlar olmayacaktır. Türk öğretmenleri, eğitimin en zor sorununun çözümünü sağlamışlardır. Eğit-

tim en pahalı yatırımdır, verimi en geç olan yatırımdır, zararı en korkunç olan yatırımdır. Zararın ne kadar korkunç olduğunu 1980'den önceki durumumuz gösterir, eğitimin ne kadar korkunç zararlar verdiği, ama Türk öğretmenleri bir ara eğitimi en ucuz yatırım, verimi en çabuk yatırım ve zararı olmayan yatırım haline getirmişlerdi; ama bu da yıkılmıştır. Şimdi şu konuya geliyorum, asıl sorun şudur :

Meslek eğitimi nasıl işlevsel hale getirilmelidir? İki alan vardır. Biri tarım alanı, öbürü sanayii alanı. Bu ikisine nitelikli insangücü yetiştirmek gerekir. Bunun yöntemini ilk kez sanırım bir bakan bundan dört yıl önce denedi. Radyoların, gazetelerin verdiği habere göre İzmir'de, sonra da İstanbul'da bakan işadamları ile görüşüyor, sizinle işbirliği yapalım kendi kurumlarınız içinde kendi işlerinize gerekli teknik görevlileri yetiştirin diye öneriyor. O zaman anımsadığıma göre işadamları bunu istekle karşılamışlar. Bizim iki günden beri genel eğitim, meslek eğitimi konusu işlenirken, şu yararı oldu. Genel eğitim Türkiye için artık yararlı olmaktan çıkmıştır. Yeni bir yön almamız; bu yeni yönü bize ilk işaret eden 1921 yılının 15 Temmuz günü Maarif Kongresinde ilk konuşmasını yapan Mustafa Kemal'dir. O der ki : «Doğudan batıdan örnek almayalım, kendi gereksinmelerimize göre bir yöntem bulalım.» Bu emir, bugüne kadar yalnız köy enstitüleri ile sanat enstitülerinde, bir de teknik tarım okullarında uygulandı. Sanat alanında, sanat ve tarım eğitimi alanında; ancak öbür alanlarda uygulanmadı. Bizim üniversitelerimizin eğitimbilim fakültelerinin, eğitim kürsülerinin bu yolu bulmaları gerekir; bu onların yükümlülüğü olmuştur. Türkiye'nin kendi gereksinmesine göre nasıl bir eğitim düzeni gerek? Bunu o fakültelerimiz bulmalıdırlar. Bu, mesleki ve teknikeğitim olacaktır. Nitekim, sabahleyin

bahsini ettiğim gibi, UNESCO'nun Hükümetlerarası Kültür Politikaları toplantılarında, özellikle meslek eğitimi üzerinde durulmuştur. Sonuncusu 2-3 ay önce MEXICO'da idi, üzerinde ısrarla durulmuş olan meslek eğitimi artık bütün insanlığın ortak sorunu olmuştur. Bunu nasıl yapalım?

BAŞKAN — Sayın İnan, sürenizi tamamlamış bulunuyorsunuz.

M. RAUF İNAN — Son birkaç tümce. Bunun yöntemi şudur : Her işyeri ancak bir eğitim kurumu olursa, bir öğretim kurumu olursa. Her öğretim kurumu, keskin bir işyeri olmak zorundadır. Onun için her büyük işyeri, fabrikalarımız, işliklerimiz, kendi adamlarını yetiştirmek üzere kendi okullarını kendileri kurmalıdırlar.

Aynı şeyi tarım alanında da söylüyorum, orada da üretim çiftlikleri ve diğer büyük üretim alanları. Bunu yapmalıdırlar, kendi adamlarını kendileri yetiştirmelidirler. Bizim eğitimimizde lise öğretimi, sadece bilgiye dayanan lise eğitimi, gelişmemizi sağlayamamaktadır. Yineliyorum : her işyeri bir eğitim kurumu, her eğitim kurumu bir işyeri haline getirilmelidir. 1945'lerde Almanya'da sokaklarda izmaritler kapışılırken ortaya bir slogan atılmıştır. Her şeyde tutumluluk, yani tasarruf, ama eğitim için her yerde tutumluluk ama eğitim için, hayır. Bunun için bizde de her işyeri bir eğitim kurumu, kendi eğitim kurumunu kendisi kurmalıdır. Ama Milli Eğitim Bakanlığının yönetimi altında ve her eğitim kurumu, muhakkak bir işyeri haline getirilmelidir.

Teşekkür ederim Sayın Başkan ve teşekkür ederim Sayın Konuşmacılara.

BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU) — Teşekkür ederim Sayın İnan.

Efendim ikinci konuşmacıya söz vermeden önce daha önce açıklamaya söz verdiğim halde maalesef unuttuğum konuyu hatırlattılar. O konudaki açıklamayı yapmak istiyorum.

Bu toplantımıza Türk-İş Eğitim Sekreterini davet etmiştik. Önce katılabileceklerini söylediler. Sonra işlerinin yoğun olması nedeniyle katılamayacaklarını söylediler ve herhangi bir temsilci de göndermediler. Bundan önce Türk Eğitim Derneği Eğitim Toplantılarından birini Türk-İş Eğitim Sekreteri Sayın Kaya Özdemir katılmış, özellikle ulusal eğitim politikamızda bize görüşlerini belirtmiş idi. Böylelikle panelde beliren, Sayın İnan'ın da değindiği bir soruya cevap vermiş veya bir açıklama getirmiş oluyorum, onu bilgilerinize sunmak istedim.

Buyurun Sayın Güleken.

EM. TÜMGENERAL M. REŞAT GÜLEKEN — Efendim değerli bilim adamlarımızla Ziraat Odaları Temsilcisi ve İşveren Temsilcisine yaptıkları değerli açıklamalardan dolayı teşekkür ederim, çok yararlandım.

Evvvela meslek seçme konusu üzerinde duracağım, daha doğrusu herkesi ehil olduğu bir mesleğe yerleştirmek, orduda buna sınıflandırma denir. Amerika'lıların ikinci Cihan Savaşında başarılarının birinci sırrı sınıflandırmadadır. Yani adama iş değil, işe adam bulmaktır. Herkesi kabiliyetli olduğu yere istihdam etmektir. Zannederim bugün Türkiye'nin başlıca sorunu da budur. Eğer işe adam bulabilir, herkesi başarı göstereceği yerde istihdam metodlarını geliştirebilirsek, birçok sorunlarımızı çözebiliriz. Yönetim bu konuda başarılı olamadığına göre, acaba yönetime ışık verme durumunda olan üniversitelerimiz bu konuda yönetimle nasıl bir işbirli-

ği halinde bulunmakta, bu konuyu yönetime mal etme konusunda ne gibi uyarılarda bulunmakta, bu hususun açıklanmasını rica ediyorum.

İkinci husus köylü eğitimidir. Kanıma göre köylü temsilcisinin bu konuda yerden göğe kadar hakkı vardır. Anladığım kadarıyla sürüp giden yönetimde bazı yöneticiler, Abdülhamit Döneminden kalma yöntemle, yani masa başında yönetim, halka yukarıdan bakmak yolunu yeğlemektedirler. Halbuki devletin kurucusu M. Kemal Atatürk, «milletin hakiki efendisi köylüdür» demiştir. Efendi köylü olduğuna göre, o halde horlanacak kitlenin köylü olmaması lazım. Yani onu daima ayağımıza çağırarak, bugün git, yarın gel demekle değil, bilakis ayağına gitmek gerekir. Sayın temsilci de bu konuya temas ettiler. Acaba Türkiye’de kaç kaymakam veya vali, emrindeki Tarım Müdürü, Milli Eğitim Müdürü, Veteriner, Doktor vb. bütün mesleklerin temsilcilerinin bir kesimini veya hepsini yanına alarak köye gitmekte?.. Bu elemanları köylüyü eğitme konusunda mecbur etmekte?.. Zannederim bu pek az yapılmaktadır.

Bir vakitler Marshal Yardımı çerçevesinde köylüye büyük ölçüde traktör verildi, yani makinalı ziraate geçildi. Ama daha evvel kurslar açılmadığı için köylü traktörün bakımından, arızaların giderilmesinden yetiştirilmediği için, doğrudan doğruya direksiyona geçti ve bir süre sonra ülke traktör mezarlığı haline geldi. Eğer yöneticiler vaktiyle bunu algılamış, kurslar açmış, köylüyü eğitmiş olsalardı, traktör sahibi olan kişiler sonradan yine karasabana dönmezlerdi. Kanıma göre yönetim bu konuda görevini gereğince yapamamıştır.

BAŞKAN — Sayın Güleken süreniz doldu, ben takdirlerinize bırakıyorum.

EM. TÜMGENERAL M. REŞAT GÜLEKEN — Sa-
yın Başkan bitiriyorum.

Efendim yine devamlı üretimden söz ediyoruz, acaba hangi toprağa, hangi ürün ekilmelidir, hangi gübre ne şekilde kullanılmalıdır?.. Köylü acaba bu konuda yetiştiriliyor mu?.. Bu konularda Ziraat Odalarımız, üniversitelerimiz, yönetimin bu kifayetsizliği karşısında ona ne ölçüde yardımcı olmaktadırlar?.. Bunu rica ediyorum.

Diğer bir konu, araştırma ve geliştirme konusu teknolojik gelişmeler çok hızlı olmaktadır. Az gelişmiş ülkeler, bu araştırma ve geliştirme konusunda gelişmiş ülkelerin, Birleşmiş Milletlerin deneyimlerinden gereği gibi yararlanmamaktadırlar. Üniversitelerimiz, bu konuda yönetime ne ölçüde ışık tutmaktadırlar? Bunu da rica edeceğim.

Bir arkadaşımız Sadi'nin bir sözünden bahsettiler. Bilim, davranış, cehalet. Gerçekten bayramlarda, törenlerde parlak sözler söyleriz. Atatürk'ün izinde olduğumuzu yineleriz. Bayram biter, bambaşka bir tutumun içerisine gireriz. Sanki o sözler, usul yerini bulsun diye söylenmiştir. Kişi nasıl görünüyorsa öyle olmalıdır. Nâilsa öyle görünmelidir. Bu gösteriyor ki, eğitim sistemimizde bir bozukluk var. Acaba eğitimcilerimiz, üniversitelerimiz bu konuda ne düşünmektedirler?

Alman mucizesine biraz değineceğim. İkinci Cihan Harbinde biliyorsunuz Ruhr Havzası işgal edildi ve gayri sınai, gayri askeri hale getirildi. Bu sırada Kurup'un Başmühendisi, Kurup'un karşısına üzüntülü olarak gelir. Versay antlaşmasına göre fabrikaların söküleceğini, galip devletlerin ülkelere nakledileceğini belirtir. Kurup biraz düşündükten sonra, «üzülmeye değmez, bu teknisyenler ve mühendisler elimde olduktan sonra bun-

ları yeniden kurdurur sorunu çözümlerim» der. O halde sorun adam yetiştirmektir.

Biz, bu konuda başarılı olamıyorsak demek ki eğitim sistemimiz arzu edilen biçimde adam yetiştirememektedir. İkinci Cihan Savaşından sonra işgal edilmiş Almanya mucizesinin sırrı da budur. Kafa içerisindeki beyindir. Bu konuda da üniversitelerimiz, işverenlerimiz, işçi kuruluşlarımız, Ziraat Odalarımız ne yapmaktadır? . Onu öğrenmek isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güleken. Yalnız burada sorularınızı yönelttiğiniz üniversitenin resmi bir temsilcisi panelimizde bulunmamaktadır. Kuşkusuz üniversitenin katkısı konusunda görüşü olan panel üyelerimiz olabilir, dolayısıyla sorularınızı üniversiteye veya bir temsilcisine yöneltilmiş olarak değil, üniversitenin rolünü belirleme çerçevesinde değerlendirmek durumundayız, bunu bilgiye sunmak isterim.

Buyurun Sayın Çobanoğlu.

ALİ ÇOBANOĞLU — Sayın Başkan, sayın konuşmacılar ve sayın konuklar :

Görüşlerim Devlet Planlama Teşkilatının görüşleri olmayıp, şahsımı bağlamaktadır.

Efendim ben dünden beri devam eden meslekî-tekniğeğitim veya meslek eğitimi konusunda geliştirilen sorunlara ayrı bir boyut getirmek istiyorum. Aslında bir bakıma, sistem boyutuna Sayın Karasar değindiler. Ben de burada insan unsurunun önemine değinmek istiyorum.

Bilindiği gibi insan, hem sistemi yapan, hem çalıştıran, hem de uygulayan kişidir. İnsanı eğer gerektiği gibi yetiştirmezsen o sistemi, o uygulamayı tam başarıyla çalıştıramazsın ve sorunlar doğar. Buna tipik örnekler olarak Milli Eğitim Bakanlığının içerisinde, bazı yıllarda olan gelişmeleri vermek istiyorum. Son olarak 10. Milli Eğitim Şûrasında kararlar alınmıştır. Arkasından mesleki-teknikeğitim için Meslek ve Teknik Yüksek Danışma Kurulunda kararlar alınmıştır. Bu kararlar dizisi tamamen birbirleriyle çelişir, birbiriyle hiç alakası yoktur. Şûrada çok amaçlı liseler denmektedir. Mesleki ve Teknik Yüksek Danış Kurulunda bu liselere hiç değinilmez. Şûra kararlarında programların denkleştirilmesi konusu vardır, ayrıca yine Danışma Kurulunda hiç yer almamıştır. Aynı Bakanlığın iki kurulunda maalesef bir araya gelen yöneticiler dahi bir konuda birleşmezler. Demek ki sistemi meydana getirecek, onu çalıştıracak olan insanlardır. Önemli olan insan unsurudur.

Mali kaynak sorunu da değildir, herhangi bir finansman veya kanun meselesi de değildir. İki kurul oluşmuştur; ama insanlarımız o şekilde eğitilmiş ve o şekilde yetiştirilmiştir ki (özeleştiri yapıyoruz burada, alınmasın hiç kimse) iki ayrı kararı ortaya koymuşlardır. İki başka sistem gibi, uygulanması mümkün değildir.

Yine ayrıca Sayın Yönetici ve sayın hocalarımız Milli Eğitim Bakanlığında yıllarca çalışmışlardır; ama göreve geldikleri sırada rutin yazışmaları, rutin çalışmalarını içerisinde bir program geliştirme çalışmasını sonuçlandıramamışlardır. Eğer okuldaki öğretmenden Bakanlıktaki yöneticiye, Planlamadaki uzmana kadar bir öz eleştiri yapmaz ve bir neticeye varmaz isek, sistemi uygulayamayız. Biraz da sektörel olarak düşünmeden kişisel olarak veyahut da insan unsurunu gözönüne ala-

rak sorunları çözümlenmeye çalışmak daah yararlı olur görüşümdedir.

Aynı Bakanlığın bir aracını, diğeri bir genel müdürlüğün kullanmadığını bilirsiniz. Eğitim araçlarını taşıtını halkeğitim kuruluşları kullanamaz veya bunun gibi bir yaygın eğitim faaliyetine başka bir genel müdürlüğün personeli katılamaz. Birtakım mesleki şövenlik vardır, birtakım kurumsal çekişmeler vardır. İnsanımızda çok sorunlar vardır ve insan unsuruna eğilmekte büyük fayda vardır.

Sonuç olarak şunları söyleyebilirim. Sistemde önce Türk insanının analizi iyi yapılmalıdır, sosyal ve psikolojik olarak tanımı iyi yapılmalıdır ve ondan sonra rasyonel düşünceye, bilimsel yöntem ve çalışma disiplinlerine uygun insan modelinin yetiştirilmesi gereklidir. Bu da okul, ana kucağı, çevre ve diğeri İtkileriyle ortaya konulmalıdır. Aksi halde kanunlar, kaynaklar yetmeyecek, uygulamalar başarısız kalacaktır.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür ederim, Sayın Çobanoğlu.

Şimdi söz sırası Sayın Perçin'de.

AHMET PERÇİN — Hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Sayın konuşmacılara içten teşekkürlerimi sunarım.

Değerli konuklar :

Ben bütün konuşmacı arkadaşlarımla fikirlerine içtenlikle katılıyorum. Mesleki ve teknikeğitimin işlevsel yönünü daha etkin geliştirebilmek için, birinci konuşmamda da belirttiğim gibi, onlara ek olarak tarım, ticaret, ev ekonomisi ve endüstriyel eğitim alanlarında ne gibi önlemlerin alınması gerektiğini ortaya koyacağım.

Mesleki ve teknikeğitim alanlarında teorik yeniliklerle uygulama arasındaki ilişkiye dayalı yöntemler geliştirilmelidir. Bunların psiko-motor yönünden davranış, alan ve iş alışkanlıkları dikkate alınarak düzenlenmesi şarttır.

Türkiye'de 12 Eylül 1980 sonrası bir okuma-yazma seferberliği ilân ettik. Osmanlı İmparatorluğu zamanında Mithat Paşa mesleki-teknikeğitim seferberliğini başlatmış ve Cumhuriyet döneminde 1930 yıllarından sonra rahmetli Mehmet Rüştü Uzul de bu seferberliği yürütmüştür. Bu alanda Sayın Rauf İnan'ın «Üstün Adam» diye ortaya koyduğu eserinde belirttiği «mesleki-teknikeğitimi köylere kadar götürünüz» tümcesi günümüzde geçerliliğini korumaktadır.

Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknikeğitim, 1938'lerde bir Devlet politikası şeklini aldığı görülmektedir. Bu alanda küçümsenemeyecek gelişmeler sağlanmıştır. Fakat XX. yüzyılın ihtiyacına cevap verecek düzeyde geliştirilemediği görülmektedir.

Bilhassa 1950'lerden sonra eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla hatalı değerlendirmeler sonucu mesleki ve teknikeğitimin niteliğinden fedakarlık edilmiştir.

Görülmektedir ki ülkemizde tarım, ticaret, ev ekonomisi ve endüstriyel alanlarda ileriye dönük bir mesleki ve teknikeğitim yayılma ve gelişme safhalarına ulaşmıştır. Bunun daha nitelikli ve milli bir politika haline gelebilmesi için çırak eğitiminden iş üniversitelerine ya da teknikeğitim fakültelerine kadar okuma-yazma seferberliği gibi, bir mesleki ve teknikeğitim seferberliği ilan edilerek ülke genelinde bilinçlenmeyi gerçekleştirmeniz zorunludur.

Bu uğraşı, Türkiye genelinde örgün ve yaygın eğitimin bütünü içerisinde iç içe, ihmal edilmeden, milli bir dava olarak ele alınmalıdır. Geleceğin en büyük güvenesi olan gençlerimizi ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda iş yapmağa başladıkları anda (12-14 yaş) işe koşarak mesleğe yöneltmemiz gereklidir. Böylece asıl tabanda yatan mesleki teknikeğitim sorunlarımızı çözümlayebiliriz. Ayrıca bir üst eğitim sistemleri olan üniversitelerde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyacı olan iş, eğitim müfettiş, yönetici, sanayi araştırmacıları ve teknik eğiticiler yetiştirilmeli, çırak eğitimi, kalfa, usta ve lisans endüstriyel eğitimi sorunları çözüme kavuşturulmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Perçin, sürenizi doldurmuş bulunuyorsunuz. Takdirinize bırakmak isterim.

AHMET PERÇİN — Teşekkür ederim. Bağlıyorum.

Sonuç olarak genel eğitimin vazgeçilmez bir unsuru olan mesleki ve teknikeğitim ve uygulama alanında kullanılan teknoloji, genel kültürün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Öyle ise genel eğitimi, mesleki ve teknikeğitimden, mesleki ve teknikeğitimi de genel eğitimden ayırmamız mümkün değildir. Bunlar arasındaki ilişki insan vücudu ile başı arasındaki bütünlüğe benzer. Zihinsel gelişmelerle, becerileri birleştirerek uygulama alanına koyduğumuz oranda ülkemizde mesleki ve teknikeğitim daha etkin gelişeceği kanısındayım.

Beni sabırla dinleme zahmetinize katlandığınız için teşekkür ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Perçin.

Sayın Alkan, buyuru nefendim.

DOÇ. DR. CEVAT ALKAN — Mesleki ve teknikeğitimi nasıl daha işlevsel hale getirebiliriz?.. Yanıtı bir

anlamda yıllar önce bu toplum tarafından verilmiş olan bu soruyu bir defa daha gündeme getirip, bize gerçekten çok aydınlatıcı yararlı bilgi veren, gerek sanayi sektörümüzün, gerek tarım sektörümüzün, gerek bilim dalı temsilcisi olan değerli panel üyelerine bu katkılarından dolayı teşekkür etmek isterim.

Efendim, açıklamaları izlerken tekrar düşünme olanağı bulduğum bazı noktaları sizlerle paylaşmak isteğim söz almama neden oldu. Kanımca, «Mesleki teknikeğitimi işlevsel hale getirmek» sözünün altında yatan bir temel varsayım var. «Bugün mesleki teknikeğitimimiz yeterince işlevsel değildir» Bu varsayımdan hareket ediyoruz. Önce bu gerçeği gözönünde bulundurmamız gerekir. İkincisi, kanımca mesleki teknikeğitimi işlevsel hale getirmek demek, eğitimin bütününe işlevsel hale getirmek demektir. Üçüncü husus ise: mesleki teknikeğitimi işlevsel hale getirmek olgusunun anaokulundan üniversite sonrasına kadar tüm eğitim kademelerini içeren eğitim etkinliklerinin işlevsel hale getirilmesini kapsadığı gerçeğidir. Bu nedenle, bu eğitimi yalnızca ortaegitim düzeyinde ve sanayi sektörüne insangücü hazırlayan er tek tekniköğretimle ya da çıraklık eğitimi ile sınırlamak gerekir. Konuyu, tüm eğitim etkinliklerini ve kademelerini içerecek kapsamda düşünmek zorundayız.

Esasen, bu soruya toplumumuzda yıllarca önce yanıt verilmiş olduğuna değinmiştim. Bu nedenle geleceğe güven ve inançla bakabiliriz. 1930'lar ve 1940'lar Türkiye'sinde kuramsal düzeyde de uygulama düzeyinde de eğitimin bütünüyle ve mesleki teknikeğitim olarak nasıl işlevsel hale getirildiğine dair somut örnekler vardır. 1930 ve 1940'larda hangi temel felsefeden hareket ettik?.. Eğitim dünyasında kuram ve uygulama alanında hangi düzeyde idik? Uygulamalarımızı nasıl gerçekleştirdik?

İncelendiğinde görülmektedir ki bu dönemde mesleki ve teknikeğitim bir devlet politikası olarak ele alınmıştır. Bu dönemde yapılan girişimler özel yasalara dayalı olarak ve zamanın Cumhurbaşkanı ile Başbakanının direktifleriyle ve yakın ilgi ve müzaharetleriyle uygulamaya konmuştur. Bu deneyim de göstermektedir ki meslek eğitimini işlevsel hale getirmek konuyu bir devlet politikası olarak ele almayı gerektirmektedir. Bu dönemde devletin başkanı, Cumhurbaşkanı başöğretmen idi. Bu dönemde eğitimi işlevsel hale getirdik çünkü eğitime ve eğitimciye saygı gösteriyorduk. Bu nedenle, eğitimi bir uzmanlık işi, bir bilim olarak kabul etmek ve eğitimcinin sesine kulak vermek zorundayız.

Bu konuda sorunun özüne dönük olarak sayın Kaplan bir noktaya işaret ettiler. Bu nokta : Eğer devlet politikası, toplumun ekonomik, sosyal yapısı ve eğitim arasındaki ilişkiler eğitimi olumsuz ve tek yönde etkiliyorsa ayrıntıda kalan önlemlerin hiçbir zaman eğitimi işlevsel hale getiremeyeceği ve etkili olamayacağı gerçeğidir. Aynı şekilde, sayın Karasar, eğitimde işlevselliğin karşılıklı etkileşim ve açık sistem özellikleriyle olan ilişkisine değindiler. Bu gerçeğe göre, eğer eğitim bugün işlevsel değilse önce bu tek yönlü olumsuz etkiden kurtarılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, eğitimde işlevsellik sağlamak için : eğitim, sosyal yapı, ekonomi, politika ilişkilerini karşılıklı olarak ve birbirlerini olumlu, sağlıklı etkileyen dengeleri yeniden oluşturmak gerekir. Bunun örneklerini vermiş bir toplumun eğitimcileri olarak bu konuda başarılı olacağımıza olan inanç duygularıyla hepimizi saygıyla selamlarım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Çok teşekkür ederim Sayın Alkan.

Başkanı da işlevsel kılma yönünden başarılı oldunuz.

Sayın Sezgin buyurun.

DOÇ. DR. İLHAN SEZGİN — Zamanın bu ilerlemiş durumunu dikkate alarak mümkün olduğu kadar kısa ve özlü konuşmaya çalışacağım.

Efendim, benim özellikle Sayın Yücetürk'e yöneltmek istediğim bir soru var. Bugün Türkiye hizmet sektöründe ve sanayide gelişmiş olmasına rağmen, hâlâ ekonomimiz büyük ölçüde tarıma dayalı, artan nüfusumuzun çok önemli bir kısmı halen tarımla iştigal etmektedir.

Ancak, gerek kalkınma planlarına, gerek uzun dönemli kalkınma planına baktığımız zaman şunu görüyoruz. Kalkınmanın gerektirmiş olduğu sonuçların gerçekleşebilmesi, kalkınma hedeflerinin gerçekleşebilmesi planın öngörmüş olduğu bazı tedbirler var, bu tedbirlerin başlıcalarından bir tanesi tarımda modernleşmedir. Tabii modernleşme dediğimiz zaman, tarımda modernleşme dediğimiz zaman, elbetteki daha vasıflı tarım işgücüne ihtiyacımız olacaktır.

Kendileri bu konuyu çok güzel bir şekilde dile getirmeye çalıştılar, şahsen büyük ölçüde istifade ettim. Ancak, benim cevaplandıramadığımı bir soru var. Eğer bunu açıklarlarsa memnun kalacağım. Gözleyebildiğim kadarıyla tarım meslek eğitimi nüfus artışına planın öngörmüş olduğu tedbirlere rağmen, tarım meslek eğitimi, gerek yaygıneğitim seviyesinde, gerekse meslek eğitimi seviyesinde daralmaktadır, kapsam olarak gerilemektedir. Acaba, bunun temel sebepleri nelerdir?.. Bu konu-

da Sayın Yüceltürk'ün görüşlerini öğrenmek istiyorum. Açıklanırsa yararlanmış olacağım.

İkinci sorum da şu olacaktır. Mesleki ve teknikeğitimi işlevsel hale getirebilmek için, kanaatimce bu sistemi işletecek olan temel unsurlardan birisi olan meslek dersleri öğretmenlerinin hizmetin gereğine uygun bir şekilde yetiştirilmesi sorundur. Bu konu iki günlük çalışmalarımız sırasında gerçi üzerinde fazla durulmadı, ancak ben bütün konuşmacılardan şunu rica edeceğim. Mesleki ve teknikeğitim sisteminin daha etkili bir şekilde çalışabilmesi için, öğretmen yetiştirme, öğretmenin çalışma şartları ve istihdamı konusunda ne düşünüyorlar? Sistemin işlerliği ile öğretmenin yetiştirilmesi çalışma şartları ve istihdamı arasında yakın bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Eğer bu konulara açıklık getirecek olurlarsa memnun olacağım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU) — Teşekkür ederim Sayın Sezgin.

Tartışma kısmında değerli konuklarımızın katkıları ve soruları sona ermiş bulunuyor. Panel üyelerimizin hem bu katkıları ve sorularla ilgili görüşlerini almak, hem de kendilerine yöneltilen belirli sorulara cevap vermek üzere sözü onlara bırakacağım. Yalnız bir noktayı açıklamakta yarar var. Panelimizin konusu «Türkiye'de Meslek Eğitimi Nasıl İşlevsel Duruma Getirilebilir» dir. Sayın Alkan, Mesleki ve Tekniköğretimle ilgili görüşlerini söylediler; ama daha geniş bir çerçevede panel konumuz belirlenmiştir. Böyle geniş çerçevede belirlemenin isabetli olduğu noktasına vardık, bunu belirlemek istiyorum.

Şimdi Sayın Akhun'dan başlamak istiyorum. Sayın Akhun, katkılar ve sorularla ilgili belirli bir süre içerisinde görüşlerini belirtirseniz memnun olacağım. Buyurun Sayın Akhun.

DOÇ. DR. İLHAN AKHUN — Benim anlayamadığım nokta, ilk turda ikinci olarak konuştum, sonra dördüncü olarak konuştum, şimdi birinci olarak konuşuyorum. Ben yine o noktaya geliyorum, yalnız kullanmış olduğunuz söz verme yöntemini bilemiyorum.

Ben hemen sorulara gireyim, bir tanesi doğrudan beni ilgilendirdi, Sayın Güleken'in sorusu. Meslek seçme ve mesleklere ayırma konusunda yönetime, üniversite öğretim üyesi olarak katkımız nedir, ne olmuştur?.. Şöyle yanıtlayayım. Yalnız zaman sınırlaması var mı sayın başkan?

BAŞKAN — Bize bir zaman sınırlaması vermiş bulunuyorlar, ben takdirlerinize sığınacağım.

İLHAN AKHUN — Takdire bırakırsanız değişebilir.

Kısa sürede cevaplamaya çalışacağım.

Bilindiği gibi son 1976-1977 yılından itibaren, hatta daha önceki yıllara dayanıyor, endüstri meslek lisesine girmek isteyen öğrencilerin sayılarında büyük artışlar meydana gelmiştir. Oysa ki kapasite sınırlıdır ve son beş yılın rakamlarını gözönüne aldığımız zaman yaklaşık olarak, tabii bu rakam her sene büyüyor, 1980-1981 öğretim yılında bu okullara girmek için başvuranların sayısı 82 bin, alınan öğrenci sayısı 49 bin, önceki yıllara baktığımız zaman da rakam olarak pek fazla oynamadığını görüyoruz; yani bu okullara girmek için başvuran her iki öğrenciden ancak bir tanesini alabiliyoruz. Tabii bir kuruma girmek isteyenlerin sayısına kontenjana

göre bir fazlalık varsa o zaman bir seçme sınavı, bir seçme sistemini getirmek zorundasınız, üniversite giriş sınavlarında olduğu gibi. Önceki yıllarda, 1977-1978 öğretim yılından önce, bu sınavları her endüstri meslek lisesi yapmakta idi. Daha sonra o sınav sistemi merkezileştirildi. Milli Eğitim Bakanlığın bundan böyle, 1977-1978 öğretim yılından itibaren, bu okullara başvuruları belli bir günde, başvurmuş olduğu okullarda olmak üzere sınavlarını yapmıştır.

Tabii sınavın iki fonksiyonu var. Bir tanesi kimlerin gireceğini saptamak, diğeri de alınan öğrenciyi mesleklerle ayırmak. Bazı okullarda meslek sayısı 11'i bulabiliyor. Türkiye'deki tüm endüstri meslek liselerindeki meslek sayısı da, elimizdeki son rakamlara göre, 39. Buna göre öğrenciler 39 ayrı meslek dalında meslek eğitimini sürdürüyor.

Gayet tabii böyle bir seçme sınavının temel amacının şu olması gerekir. Bu okula girmesi halinde başarı göstermesi olası olan aday öğrenciyi seçmek. Önceki yıllarda yapılan sınav sisteminde bu bir başarı testinin uygulanmasından başka bir şey değildi. Örneğin öğrencinin ortaokulda okumuş olduğu sosyal, fen bilimlerinde elde etmiş olduğu başarıya göre bir seçme sınavı yapılmakta idi. Bizim katkımız, şöyle söyleyeyim, bir yönde gerçekleşti. Dört ilde yürütülmekte olan bir okul sanayi ortaklaşa eğitimi vardı, halen de var, devam ediyor. Adana, İzmir, İstanbul ve Bursa illerinde. Tabii ilk olarak, yapılan sınav sisteminin yeterli olmadığını saptadık. Zira endüstri meslek lisesinde öğrenim görmek isteyenlerden, bunun genel eğitimi yanında bir de ayrıca kendine özgü bir özel yeteneğinin de ölçülmesi gerekiyor. Bu amaçla hazırlanmış olan bir ölçme aracı, mekanik yetenek testi, kısa adıyla MEYET adını vermiş

olduğumuz bir test var. Biz üç öğretim yılı bu testi seçme sınavının bir alt testi olarak kullanma olanağı bulamadık. Fakat 1981 yılında yapılan sınavın bir alt testi olarak uygulanması sağlandı. Ancak şartlı olarak ve biçimsel bakımdan. Ne yazık ki «bunu uygulayamayım. Zira bu sınavı alan bazı meslek liseleri var. Hazırlanmış olan özel yetenek bunların bütününe ölçmez» sorusuyla karşı karşıya gelince, teste kondu ve sonucu alınamadı. Daha doğrusu öğrencinin puanına etkisi olmadı.

Son 1982 Haziran ayında yapılan sınavda hazırlanmış olduğumuz 60 civarında soru vardı. Bunlar çoğunlukla fizik bilgisini ölçen, ama günlük olaylara ilişkin örneğin, otomobil bir kavisli yolu dönerken ne tarafa kayar, türünde sorulardı? Isı, güç gibi konuları içeren ve mekanik yeteneği ölçen bir test uygulandı; fakat böyle bir aracın ne derece ileriye dönük başarıyı ölçüp ölçemediğini şu anda söylemek olanaklı değil. Bir ölçütün olması gerekir, bu ölçüt ise öğretim yılının sonunda bunların elde edeceği not ortalamasıdır.

Ancak, daha önce dört ayrı okulda uygulanan fakat öğrenci seçimine etkisi olmayan benzer bir testin sonucunu hemen burada söyleyeyim. Birçok değişken içerisinde endüstri meslek lisesinde yetişen öğrencilerin akademik başarısını tespit eden en önemli değişken onların mezuniyet derecesi; yani ortaokulu başarıyla bitiren bir öğrenci, endüstri meslek lisesine girdiğinde de başarılı bir öğrenci olmaya devam ediyor. 1982 uygulamasında (ÜSS ya da ÜYS) öğrencinin ortaöğretimdeki başarısının belli bir oranda üniversite giriş sınavındaki puanına katkısı olmuştur. Bu da herhalde, bana göre, geç kalınmış bir karardır. Yine herhalde bundan sonra bu alanda yapılan çalışmalar ne derece geçerli olur onu da bilemem.

Yani katkımız olmuştur. Bu bilindiği gibi yalnız test hazırlamakla ve onu uygulamakla bitmiyor. İleriye dönük birtakım çalışmaların yapılmasını da gerektiriyor. Herhalde sorunuzu açıklamış olduğumu zannediyorum.

Yine sayın Sezgin'in yöneltmiş olduğu bir soru vardı. O da öğretmen yetiştirilmesi sorunu idi. Elbette tüm eğitim faaliyetlerinde hangi düzeyde olursa olsun öğretmenin yetişkinliği önemlidir. Gayet tabii, yine bu mesleki ve teknik öğretimde özel bir önem kazanır. Şu anda temel eğilim bilgisi öğretmenlerin yetiştirilmesi. Diğer taraftan da endüstri deneyimine sahip olmuş olan kişilerin bir takım mesleki formasyondan geçmek suretiyle atölyelerde yararlanılması gerektiği kanısındayım. Fakat yine bilindiği gibi, bir üniversitemizde mesleki eğitimle ilgili üç eğitim fakültesi oluşturulmuştur, bunlardan bir tanesi Teknikeğitim Fakültesi. Bir diğer fakültemizde teknikeğitim bölümü kaldırılıp, ana bilim dalı haline gelirken; ki görev yapmış olduğum fakültedir, bir başka üniversitemiz de teknikeğitim, fakülte haline getiriliyor. Oradaki program çalışmalarını endişe ile izlemekteyiz. Öğrendiğimize göre Teknikeğitim Fakültesi bir eğitim fakültesi olmasına karşın, hemen hemen tüm derslerinin kaldırılmış olduğunu duyuyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Akhun.

Sayın Karasar görüşlerinizi, varsa birtakım sorulara cevap vermenizi rica edeceğim, zamanı hatırlatarak, biz hakikaten bize verilen süreyi epey aştık.

Buyurun.

DOÇ. DR. NİYAZİ KARASAR — Teşekkür ederim sayın başkan.

Efendim sorularla ilgili çok kısa birkaç şey söyledikten sonra üniversitenin fonksiyonları konusundaki görüşlerimi özetlemek istiyorum.

Kuşkusuz, meslek eğitimini geliştirme yönteminin güzel örnekleri geçmişte de verilmiştir. Şimdi de bu yönde çabalar vardır. Şimdiye kadarki yapılara şükran borcumuzu ifadeye mecburuz. Herşey bir birikimlilik içerisinde gerçekleşmektedir.

Türkiye'nin özel gereksinimlerini karşılayacak bir eğitim modeli, kuşkusuz, eğitim bilimcilerinin baş görevidir. Ancak bu alanın da Türkiye'de yeni olduğunu kabul etmek lâzım. Yani, eğitimin bir bilim dalı olarak (tabii öğretmenliğin dışında ve eğitime gönül vermiş, kendini eğitim alanında yetiştirmiş kişilerin katkılarının dışında söylüyorum) üniversite içinde kurumsallaşmasına yeni geçilmiştir. Sayın Alkan'ın da belirttiği gibi eğitim politikalarının da, uygulamalarının da belki en iyi olduğu dönemler, eğitime ve eğitimciye saygının en yüksek olduğu dönemlerdir. «Hiçbir şey olamazsam öğretmen olurum» politikası ile Türkiye'nin eğitimde başarıya ulaşacağını sanmıyorum. Bu yönde sayın Sezgin'in sorusuna dönmek istiyorum.

Kuşkusuz, eğitimde en önemli sorun, sayın Çobanoğlu da buna insan faktörü olarak değindi, yetişmiş eleman sorunudur. Yani, siz elemanlarınızı iyi yetiştirebilirseniz, zaten o sistemi onlar kurar ve işletir. Ama, biz onu yapmıyoruz. Sistemi kuralım da kim olursa olsun işletir diyoruz. Olmuyor. Suyu tersine akıtmaya çalışıyoruz, durmadan.

Şûra'lardaki ve danışma kurullarındaki o farklı kararların nedeni de bana göre oldukça açıktır. Biraz önce de değinmeye çalıştığım gibi, bu, grup yaklaşımının

benimsenmesinden kaynaklanıyor. Değişik özellikteki grupları bir araya getirirseniz, değişik kararlar çıkar, değişik modeller oluşur. Bu modellerin henüz kendi bünyemizde denenmemiş olması, benimsetilmemiş olması model koyucular için bir engel görülmesi de uygulayıcıların hareketsizliğine ve hatta getirilmek istenen «yenilikleri» engellemeye çalışmalarına yetmektedir.

Bu yargı ile, üniversitelerimizin bu konulara olası katkıları, işlevleri, konusunda da birkaç şey söylemek istiyorum.

Üniversitelerin bilinen birkaç işlevi üzerinde durulur hep. Bunlardan biri **araştırma** işlevidir. Üniversite araştırma yapar, yapacak elemanları yetiştirir, araştırmacı davranışları oluşturur. İkincisi **öğretim** işlevidir. Sahip olduğumuz bilgi malvarlığını tanıtmak, nesilden nesile aktarmak. Üçüncü işlev **hizmet**'tir. Bu, üniversitenin uygulamaya, çevreye, topluma fiili katkıları anlamındadır.

Üniversitelerimize baktığımızda, kuşkusuz, bunların her birinde, şimdiye kadar, olanaklar ölçüsünde önemli başarılarla ulaşıldığını söylemek durumundayız. Fakat yeterli değildir. Hiçbir şey yapılmıyor demek haksızlık olur. Ama yeterli değildir. Daha çok yapmak, daha çok bilgi üretmek, daha bilimsel davranışları olan kişiler yetiştirmek zorundayız.

Özellikle üniversiteler araştırma işlevini gereği biçiminde yürütemediği sürece kendimize özgü çözümler arayıp bulmamız son derece güçleşecektir. Bir zamanlar ithalatın çok sıkıntılı olduğu ve döviz sıkıntımızın bulunduğu dönemde bir çok üniversitemizde fiilen yaşanmış durumlar vardır ve hiç umulmadık şekilde endüstriye katkılarda bulunmuşlardır. Bu nedenle, yalnızca araştırma üreten değil, onu işleyen ve tüketebilen bir sistem de gereklidir.

Araştırma işlevi ve özellikle bilgi üretecek elemanlar değil, bilgi tüketebilecek nitelikleri olan elemanlar da yetiştirmek zorundayız diye tekrar vurgulamak isterim. Çünkü yapılan araştırmalardan ne kadarından yararlanılıyor sorusu pek içaçıcı cevap getirmiyor. Yapılan şeyler raflarda kalıyor diye yakınıyoruz. Niçin kalıyor?.. Bir yerlerde birşeyler aksıyor. Ya araştırma önemsenmiyor ya uygulama kullanılabilir şekilde yapılmıyor; fakat her ikisi de var galiba..!

Son olarak şunu söyleyip bağlamak istiyorum. Bençe, bugünkü sistemimizin en karmaşık sorunu şu yada bu uygulamanın değiştirilmesi ya da gerçekleştirilmesi değildir. Bir ara bunları askıya alsak da olur. Fakat, eğitimdeki üretim ve tüketim sistemini belli bir bütünlük içinde karşılıklı etkileşimi sağlayacak bir mekanizmayı yaratmak ve elemanlarla donatmak can alıcı sorun gibi geliyor bana. Ondan sonrasını kendileri daha iyi bilir, zaten.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karasar.

Sayın Yücetürk siz de mümkün olduğu kadar özet bir şekilde sorulara yanıt vermeniz gerekiyor. Buyurun efendim.

ZEKİ YÜCETÜRK — Soruların büyük ağırlığı tarafıma tevdi edildi.

Sayın İnan Hocamıza çok teşekkür ederim, bana değer vererek ve eleştirerek birçok konuyu dile getirdi. Yaşım 55, söyledikleri eğitimcilerin, öğretmenlerin ki bilhassa eğitimcilerin köye karşı olan, öğretmenlerin görevlerini, halkevlerini, köy odalarını, köycülük konularını, eğitimci örgütlerini dile getirdiler. Ben bunların yorumunu yapacak değilim.

Mazisiyle eski insan çok meşgul olur. Biri ihtiyarlar, ama bir devlet, bir millet tarihini bilmezse geleceğini hazırlayamaz. Onun için Hocama, tarihin derinliklerinde başarılar varsa, o başarıları alıp, yeni sistemlere, yeni teknolojiye; eğitimcilerin, uzmanların bilim adanlarının yeni önerilerine uygulamak gerekir. Fakat kabul etmeniz gerekir ki evvela tarımdan bekleneni unutmamak lazım. Hür nizamda değerli hocam, ilk konuşmamda da ifade ettiğim gibi çiftçinin ihtiyaçlarına göre yapılacak olan tarım, mesleki teknikeğitimin de bazen mahalli ihtiyaçların mümkün olamayacağı veya bunların bazılarının hükümetin tercihleri ile kabul edilmeyeceğidir.

Söylediklerimizi şöylece ifade etmek isterim. Bazı hükümetler doğru olanı, başarılı olanı dahi, kendi politikaları icabı kabul etmemiş olabilirler. Eğer müsaade ederseniz, Türkiye'nin gündeminde politika münakaşaları haline getirilmiş olan bu konularda, eğer bir talebeniz olarak beni benimserseniz, bilgilerimi zatıalınıza aktarmak istiyorum, bir münakaşa kapısı açmak istemiyorum. Ama şöylece özetlemek isterim.

Şunu yap, bunu yap gibi emredici, güdümlü bir mesleki planlama ile tarımsal üretimi artırmak bir kenara, eğitim yapmak da mümkün değildir. Acaba bu sorularınızı böylece ifade edebildim mi?.. Nitekim burada son derece enteresan bir örnek var. Romanya, Yugoslavya ve Macaristan tarımını, Fransız tarımına adapte etmeye açılıyor. Sosyalist ülkelerde üretim planlaması vardır. Üretimin plantasyon şekilleri nevelerini, cinslerini, merkezi planlama tayin eder. Ama Macaristan bunu değiştirdi, çiftliklerde, çiftçinin ferdi planlanması, yani ne ekeceğine karar verme hakkını çiftçiye verince Macar tarımı, diğer sosyalist ülkelerin dışında yegane üretimini sağlayan bir tarım halinde gelişmektedir dünya görüntüsünde.

Bu itibarla biz de mesleki eğitim bakımından mazimizde başarılar varsa, hangi sistem olursa olsun onu alıp, değerli bilim adamlarıyla, eğitimcilerle, ilgili bakanlıklarla beraber iktisap ettirmemek, gerçekten farklı bir olay. Tarihimizde vardır, kaçınılmaz, ben de katılıyorum, bu başarıların bazılarını yeni döneme uydurarak, nitekim zatiâlinizin belirttiği tarım alanında, sanayi alanında olsun meslek eğitimini yeni bir yönetim tarzına göre, yeni bir ufka doğru götürmek. Ben inanıyorum ki, bu türlü düşünceleri bilen uzmanlarımız, bilim adamlarımız, bakanlıklarımız vardır. Yeni ufuklar açılacaktır, o kanaatleyim.

Sayın Güleken'e de çok teşekkür ederim. Suallerini hemen cevaplandırmak isterim. Vali ve kaymakamların, yanına birtakım insanlar alarak köylere gitmesi. Diğer ülkelerde, çok rahat paket programlarla yapıyor bu. Bizim valilerimiz, kaymakamlarımız, doktorlarımız, dediğiniz gibi bu türlü bir eğitimin içine girmelidir.

Sayın Çobanoğlu'na çok teşekkür ediyorum. Başka ülkelerde gördüğümüz gibi, bu ilkenin koordinasyonu kağıtta kalmamalı, kanunla halledilmeli.

Sayın Perçin, «Genel eğitim, kültürün bir parçası olmalıdır» dediler. Evet, ta başında söyledim, fırsat eşitliği, Temeleğitim Kanununda benimsendi.

Sayın Alkan, çok güzel söylediler; kanuni teminat olmazsa finansman olmazsa biz de burada konuşmaya devam ederiz.

Sayın Sezgin, çok enteresan bir şey söylediler. «Neden son yıllarda bu işler azalmaya başladı?» Atatürk'ün emriyle çağdaşlar yetiştirildi, hocamın söylediği işte onlardı. Öğitmenler, öğretmenler, dağları yaşanılır yer yaptılar. Oraları imar ettiler, vatan parçası dediler, kimse

şitmezdi oralara. Allahın bayırlarında çay yetiştirdiler çünkü para kazanıyorlar. Şimdi ikinci ürün projesi yapıyoruz, mısır yetiştiriyoruz, bizim mısırlar para edecek diye 50 lira beklerken, 60 liraya dışarıdan mısır geliyor, bizim mısır 25 lira. Bize ğrettikleriniz kısır geliyor. Sayın Alkan, «Bu, eğitim meselesi, sosyal, politik, ekonomik, kültürel bir paket programdır» Ben Őoyle ifade ediyorum. iftileri kaderleriyle başbaşa bırakmayınız. koordinasyonu kurunuz. Bunu bir Bakanlık ele almalı. Milli Eğitim Bakanlığı, bu koordinasyonu sağlamalıdır, kenara kaçmamalıdır. Cesaretle gğsleyebilmelidir, herkesi çağırmalıdır. Siz bu toplantılara devam ederseniz, Milli Eğitim Bakanı bu koordinasyonu sağlayacaktır. Hukuki teminatını hazırlayacaktır, program btde de paraları konacaktır. Bu iş, başlayacaktır.

Bize hizmet edenleri biz yüceltmeye hazırız. Dünyada, radyo, televizyon, basın, köylünün sesini daha çok yansıtıyor. Büyük gazetelerimiz bir gün, haftalık tarım sayfaları ayıracaklar. Batı dünyasında böyle. Her gün tarım sayfaları açılacak ve o tarım sayfalarının içinde de radyo, televizyonlarda, tüm eğitimciler, bizim adımıza konuşacak.

BAŞKAN — Sayın Yücetürk, bağlamanızı rica edeğim, programımızın süresini öyle çok aştı ki korkarım değerli dinleyicilerimizin de sabırlarını taşırabiliriz, ben zetlemenizi, hatta zetleyeceğiniz, son bir cmleniz varsa onu rica edeğim.

ZEKİ YÜCETÜRK — Sayın Başkan, teşekkür ederim, hürmetlerimle efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın Yolu, sizin de bu zaman sınırlaması çerçevesinde görüşlerinizi rica ediyorum.

Buyurun Sayın Yoluç.

AHMET YOLUÇ — Sayın Başkan, çok Değerli Dinleyiciler;

Tabii son konuşmacı olmak talihsizliği var, sabrı taşımamak lazım. Çok kısa konuşacağım.

Efendim işçi kuruluşları burada temsil edilme miydi?.. Aslında ben Türk-İş adına söz söylemeye kendimi yetkili farz etmiyorum, ancak iyi olurdu tabii. Kendileriyle birçok konularda temaslarımız olduğu için biliyorum ki onlar da mesleki ve teknikeğitime çok büyük ağırlık vermektedirler.

İkinci husus, Sayın İnan, her işyeri bir eğitim yeri olmalıdır dediler, bu görüşe katılıyorum, fakat örgün eğitimi de tabii ihmal edemeyiz. Yaygın eğitim şüphesiz her işyerinde yapılmalıdır, zaten yapılıyor. Mecburen yapılıyor, çünkü işveren tek başına makinaları işletemez, yetişmiş eleman bulamazsa düz işçi alıyor, onu işyerinde eğitiyor. Bunun yanında, sanayi özel sektörü Türk Eğitim Vakfını kurmuştur, burslar veriyor, ayrıca şirket vakıfları var, öğrenci yurtları yapılıyor, İstanbul'da kütüphane hediye edilmiştir Belediyeye. Bu tür çalışmaları hepimiz yakından biliyorsunuz.

Bu arada Sayın Perçin'in çıraklık konusuna değinmesine teşekkür ederiz. Bu konu mesleki ve teknikeğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Bizde de Almanya'da olduğu gibi olsa çok iyi olur; yani çırak hem işyerinde çalışsın, hem de yarım gün örgün eğitim görsün. Her ikisini bir arada yürütmesi çok güzel sonuçlar vermektedir.

Genellikle bugün gerek sayın dinleyiciler, gerek panel üyeleri tarafından dile getirilen değerli fikirlere katıldığımı belirtiyorum.

Öğretmen yetiştirme konusunda Sayın Sezgin bir soru buyurdular. Bendenizin nacizane kanaati, öğretmenler için ne yaparsak azdır. Çalışma şartlarına değinildi, fakat ne yazık ki, Amerika'da, İngiltere'de bile öğretmenler daha güç şartlar altında fedakârlıkla, feragatla çalışmalar yapan kişilerdir. Dünyamızda ve özellikle Türkiye'de öğretmene gereken değerin verilmesi zamanının artık geldiğine tamamiyle inanıyorum.

Bugün tartışığımız konunun maddi yönü var, manevi yönü var. Maddi yönü kaynakla ilgilidir. Burada öğretmenlerimizin sorunları var, yasaların çıkarılması var, her türlü eğitim gereçlerinin, araçlarının sağlanması, yeterli ve mükemmel bir şekilde ortaya konulması var. Manevi yönü mesleki ve teknikeğitimin benimsetilmesi ve sevilmesidir. Tabii bugün alaka daha fazla; fakat bizim istediğimiz kapasitede bir örgün ve yaygın eğitim sistemi kurulursa o zaman daha çok benimsenecek ve sevinecektir. Maddi ve manevi âlem arasında da bağ kuracak olan anahtar, mükemmel bir eğitim sisteminin geliştirilmesidir.

Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı Sayın Celal Şardan'a ve değerli Dernek üyelerine bu yararlı toplantıyı düzenledikleri için teşekkürlerimi sunuyorum.

BAŞKAN (PROF. DR. SÜLEYMAN ÇETİN ÖZOĞLU) — Çok teşekkür ederim Sayın Yoluç.

Efendim, şu anda Derneğimizin Altıncı Bilimsel Toplantısının sonuna ulaşmış bulunuyoruz.

Türk Eğitim Derneği olarak bu bilimsel toplantıları sürdürmeye çalışıyoruz. Kanımız odur ki bu bilimsel toplantıda da amacımıza ulaşmış bulunuyoruz. Altıncı Bilimsel Toplantımızda **Meslek Eğitimi** konusuna yönel-

dik, amacımız mesleki ve teknikeğitimi ayrıntılarıyla tartışmak değildi; ama **Meslek Eğitimi** sorununu ülkemizde gündeme getirmektir, tartışmaktır. Görüyoruz ki bu konuda çözümler getirmiş sayılmasak bile soruna değindik, görüşleri ortaya koyduk. Sorunların çözümü her zaman böyle geniş toplantılarda sağlanamamaktadır. Ama konunun ve sorunların, bilimsel çerçevede ve bu düzeyde tartışılması, tahmin ediyorum ki sorunları ele alacak, çözümler getirecek kişilere ışık tutabilecektir.

Konuyu isabetli seçtiğimizi bir kez daha görmüş olduk. Her yıl, Eğitim Toplantısında hangi konuyu gündeme getirelim diye tartışırken çok değişik görüşler ortaya çıkmaktadır. Görülüyor ki **Meslek Eğitimi** bugün ülkemizde eğitim bütünlüğü içerisinde çok önem kazanmış güncel bir konudur. Verilecek kararların büyük bir kısmı **Meslek Eğitimi** dikkate alınmadan verilirse eğitimiz her yıl tartışa geldiğimiz gibi veya bundan sonra tartışabileceğimiz gibi yine belirli çıkmazlara rahatlıkla girebilir.

Eğitimin amacı şu veya bu, ama eğitimin temel amacı herhalde bireyleri, o toplumun bir bireyi haline getirmek ve toplumsallaştırmaktır. Bu toplumsallaşmanın bir belli çerçevelerde düşünülmesi söz konusudur. Ama toplumsal olan, toplumsallaşan bir bireyi meslek sahibi olmayan bir birey olarak düşünmemiz olası değildir. Öyleyse bireye getireceğimiz her türlü hizmetin başında onun kendisini bulabileceği, bütün yaşamı boyunca yaşayarak, kendini değerlendirerek, bir şeyler katarak uğraş verebileceği bir mesleğe veya meslekler grubuna hazırlamak durumundayız. Bu hazırlamanın yolu toplumsal olanaklarımıza göre, toplumsal değerlerimize göre değişik olabilir; ama her bireyi mutlaka bir mesleğe veya meslek gruplarına hazırlama durumundayız.

Anasının babasının parasıyla yaşamak, gittikçe azalmaktadır, yaşayabilse bile kendini bulma yönünden bireyin bir mesleğe girmesi gerekir.

Gelişmekte olan, bizim gibi toplumsal kalkınmasını tamamlamakta bulunan bir ülkede, bir işin nasıl yapılabilceğini eğitim yoluyla öğretmek artık Milli Eğitimimizin de temel konularından biri olmaktadır. Bu iş, mutlaka mühendis yetiştirmek değildir, gerektiğinde berber yetiştirmektir, gerektiğinde kunduracı yetiştirmektir, gerektiğinde bugün üzerinde hassasiyetle durulduğu gibi çiftçimizi yetiştirmektir.

Meslek eğitiminin nasıl olması ve neler getirmesi gibi konulara ayrıntılara girmek istemiyorum ama bu tür bir eğitimin temel ilkelerini özellikle bu toplantıda tekrar hatırladık vurguladık. Atatürkçü bir eğitim; yani laik eğitim, bilimle donatılmış bir eğitim, işe dönük bir eğitim, sürekli ve çağdaşlaşabilen bir eğitim ve bütün bunların yanında tüm bireylere yönelik bir eğitim uygulaması **Meslek Eğitimi** içinde temel ve esas olmaktadır.

Kuşkusuz sorunlar bu sorunlarla ilgili darboğazlar her zaman bizimle beraber olacaktır; ama temeldeki yaklaşımımız bunları da aşmaya herhalde yeterli olabilecektir. Ben bir noktada farklı bir görüşümü belirtmek istiyorum. Ben **Meslek Eğitiminde** yalnız **öğretmenlerin** yetiştirilmesinin değil, **eğitimcilerin** de yetiştirilmesinin sağlanmasını özellikle vurgulamak istiyorum. Çünkü bizde öğretmenin rolü ve uygulamaları maalesef aktarıcı olmaktan ileri gidememiştir, hâlâ öğretmeni bildiklerini aktaran bir otorite olarak görmekteyiz. Eğer mesleğe yönelik çağdaş bir eğitimden söz ediliyorsa artık öğretmenlerin değil, eğitimcilerin yetiştirilmesi gündemimizde olmak gerekir. Ancak, bu şekilde eğitimi ve

öğretimi kişiye getirebiliriz. Bir mühendise veya ara teknisyen dediğimiz bir grubun yetiştirilmesine meslek eğitimi getirebiliriz.

Bu Altıncı Eğitim Toplantımızın düzenlenmesinde bize belirli ölçüde imkânlar sağlayan Türk Eğitim Derneği Genel Kuruluna huzurlarınızda özellikle teşekkür etmek istiyorum. Her yıl toplantılarımıza katılarak bize destek olan, katkılarda bulunan sayın değerli konuklarımıza özellikle teşekkür etmek istiyorum. Bu toplantının düzenlenmesini gerçekleştiren Genel Müdürlük görevlilerimize başta Genel Müdür Seydi Dinçtürk olmak üzere ayrı ayrı teşekkür etmek isterim. Bu toplantımız onların çabalarıyla oluşmuştur. Dün ve bugün bu sıcak ve rahat odada gayet güzel tartışmalar yapma olanağını bize veren Bulvar Palas ilgililerine de teşekkür ederim.

Efendim çok teşekkür ederim. Yedinci Eğitim Toplantımızda buluşmak ümidiyle...

(Alkışlar)

FIYATI :

12.500